

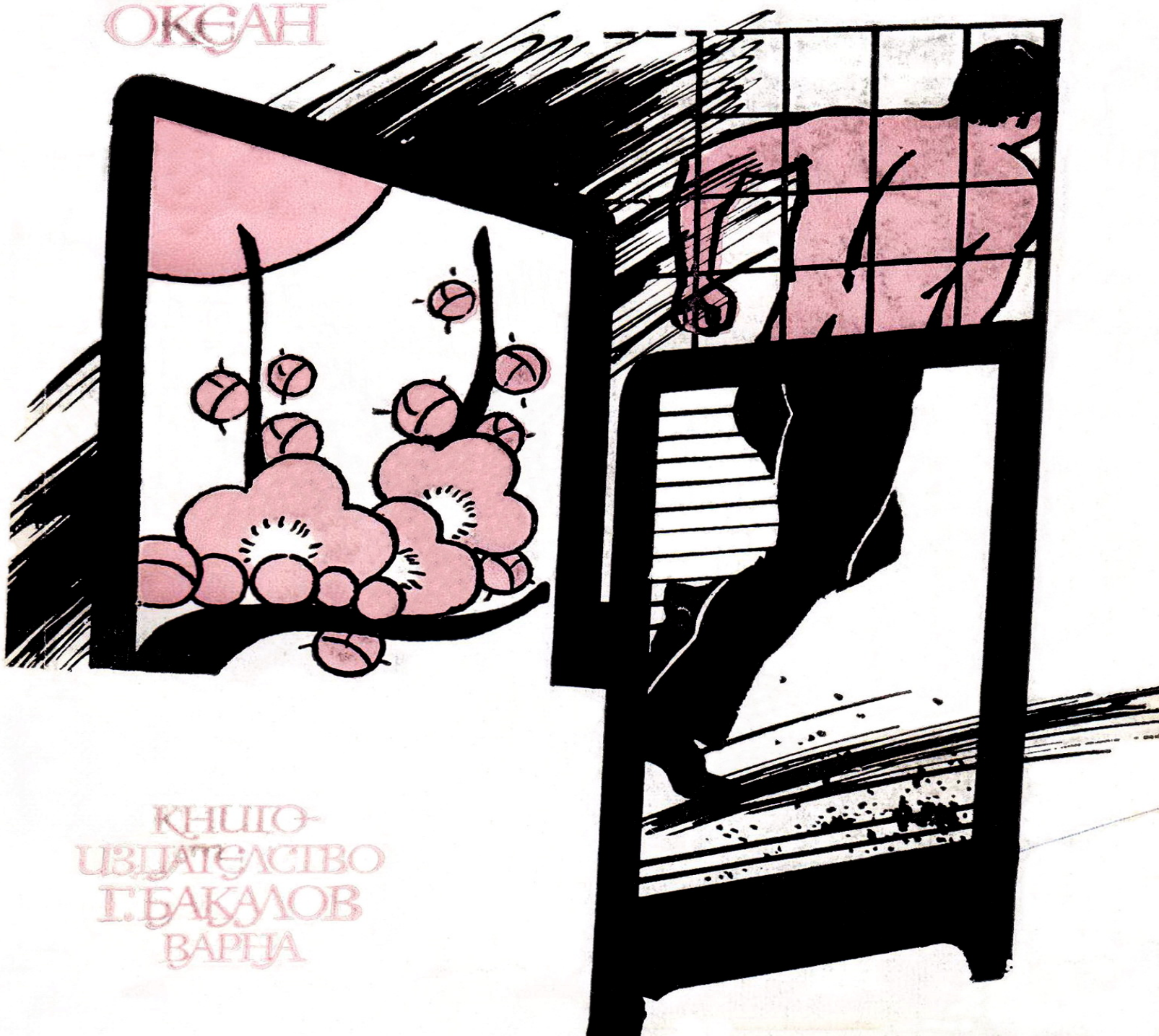

У. САМЪРСЕТ
МОЪМ

НА ТЯСНО
ВЪГЪЛА

БИБЛИОТЕКА
ОКЕАН

КНИГО-
ИЗДАТЕЛСТВО
Г. БАКАЛОВ
ВАРНА

СЪМЪРСЕТ МОЪМ НА ТЯСНО В ЪГЪЛА

Превод: Огняна Иванова

chitanka.info

В този роман големият английски писател-класик разказва за съдбата на един лекар, който живее на остров в Малайския архипелаг. При посещение на пациент от друг остров той е въвлечен в историята на младеж, избягал с шхуна от Австралия заради убийство. На фона на тази сюжетна схема писателят е разкрил с присъщото си майсторство характери, които поразяват с дълбочината и мащабността на преживявания и състояния. Романът е драматичен, психологически, но и твърде занимателен, държащ в напрежение до последната страница.

*Така човек живее кратки дни
и тясно му е на земята в ъгъла,
където се е спрял.*

ПРЕДГОВОР

Героите на прозата са странни създания. Явяват се в мислите ти. Растат. Придобиват собствени характерни черти. Заобикаля ги някаква обстановка. Сегиз-тогиз се занимаваш с тях, понякога се превръщат в толкова натрапчива идея, че не мислиш за нищо друго. Тогава ги описваш и за тебе те престават да съществуват. Необичайно е някой, заемал място често на заден план, но нерядко в центъра на мислите ти; някой, който може би цели месеци е преживявал с тебе часовете на разходката ти и често се е появявал в твоите сънища, така безследно да се изплъзне от съзнанието ти, че да не си спомниш нито името му, нито как изглежда. Може дори да забравиш, че изобщо го е имало. В други случаи обаче не е така. Герой, с когото мислиш, че си свършил, герой, на когото си обръщал малко внимание, не потъва в забвение. Откриваш, че отново мислиш за него. Често това те дразни, защото ти си го използвал според волята си и той вече изобщо не ти е нужен. Какъв смисъл има за него да ти натрапва присъствието си? Той е неканеният гост, когото не искаш да видиш на празника у дома си. Яде храната и пие виното, приготвени за други. За него не си предвидил място. Искаш да се погрижиш за хората, които са по-важни за тебе. Но какво го засяга това? Пренебрегнал приличната гробница, която си му приготвил, той упорито продължава да живее; постепенно става обезпокоително енергичен и един ден с изненада откриваш, че си е пробил път на преден план в мислите ти и няма как да не му обърнеш внимание.

Читателят на този роман ще открие д-р Сондърз леко скициран в книгата „Върху китайско платно“^[1]. Той беше създаден, за да изиграе ролята си в малък разказ, наречен „Непознатият“. Там имаше място да го опиша само с няколко изречения и изобщо не предполагах, че отново ще помисля за него. Нямахте причина, поради която именно той, а не някой друг от многото лица, които се появяват в тази книга, да продължи да живее. Той обаче пое работата в свои ръце.

А капитан Никълз беше представен на читателя в „Луната и грошът“. На мисълта за него ме наведе един излежаващ се по плажовете безделник, когото срещнах в Южните морета. Но в случая скоро, след като приключих книгата, аз съзнавах, че не съм свършил с него. Той продължаваше да изпълва мислите ми и когато ми върнаха ръкописа от машинопис и поправях грешките, бях изумен от нещо, което героят казва. Веднага помислих, че в това се крие идея за роман — и колкото повече си го мислех, толкова повече ми допадаше. Когато накрая получих нужните доказателства, вече бях решил да напиша романа и затова съкратих въпросния пасаж. Звучеше така: „За щастие, когато ставаше дума за други области от кариерата му, той разказваше по-охотно. Беше контрабандирал оръжие в Южна Америка и опиум в Китай. Беше участвувал в търговия с роби из Соломоновите острови и показваше на челото си белег от рана, нанесена му от някакъв негър-негодяй, който не разбрал човеколюбивите му намерения. От заниманията му най-важна беше една обиколка на Източните морета и спомените от нея винаги ставаха за тема на разговор. Някакъв човек от Сидни имал нещастieto да извърши убийство, приятелите му се постарали той да изчезне за известно време, затова се свързали с капитан Никълз. Поставили му условие за дванадесет часа да купи шхуна, да събере екипаж и на другата вечер на срещата надолу по брега довели на борда интересния пасажер.

— Получих за тази работа хиляда лири на ръка, в злато — каза капитан Никълз. — Пътешествието беше чудесно. Обиколихме всички острови около Целебес и архипелага Борнео. Направо са чудни тия места. А пък каква красота, каква растителност, значи, не е за приказване. Стреляш, когато ти се прииска. Естествено, стояхме настрани от оживените места.

— Що за човек беше пасажерът ти? — попитах аз.

— Добро момче. От най-добрите. И отличен картоиграч. Всеки ден в продължение на година играхме еcarté^[2] и накрая той почти си беше прибрал хилядата лири. А аз самият доста добре играя на карти, пък и си отварях очите.

— Върна ли се в крайна сметка той в Австралия?

— Така беше предвидено. Там имаше приятели, на които през тези две години им беше дошло на ум как да потулят дребната му пакост.

— Ясно.

— Изглежда, че мене искаха да направят изкупителна жертва.

Капитан Никълз замълча и нещо сякаш забули живите му очи. Те неочаквано потъмняха.

— Бедното момче падна от борда една нощ край бреговете на Ява. Предполагам, че акулите са го довършили. Беше отличен картоиграч, между най-добрите, които познавам — капитанът замислено поклати глава. — Продадох шхуната в Сингапур.

Като се имат предвид парите от нея и хилядата лири в злато, не припечелих зле в крайна сметка.“

Такава е случката, която ми даде идеята за този роман, но аз започнах да го пиша едва дванадесет години по-късно.

---

[1] Пътеписи, 1922 г. — Б.пр. ↑

[2] Игра на карти за двама души (фр.). — Б.пр. ↑

I

Всичко това се случи преди много, много години.

II

Доктор Сондърз се прозина. Беше девет часа сутринта. Предстоеше му цял ден, а нямаше нищо на света, с което трябваше да се занимава. Вече беше прегледал няколко пациенти. На острова нямаше лекар и при пристигането му всички, страдащи от нещо, използваха възможността да се консултират. Мястото обаче беше здравословно, оплаквах се главно от хронични болести, затова можеше да им помогне с малко; другите имаха дреболии, които се поддаваха лесно на прости лечебни средства. Д-р Сондърз беше практикувал петнадесет години във Фу-Чжоу и си беше спечелил голяма известност сред китайците за умението да се справя с увреждания на очите. Беше дошъл в Такана именно за да оперира катаракта на богат китайски търговец. Такана, остров в Малайския архипелаг, беше доста отдалечен, на такова голямо разстояние от Фу-Чжоу, че отначало докторът отказа да отиде. Но самият китаец, на име Ким Чинг, беше родом от Фу-Чжоу и двама от синовете му живеяха там. Познаваше се добре с д-р Сондърз и при периодичните си посещения във Фу-Чжоу се беше консултирал с него за отслабващото си зрение. Беше чувал, че по начин, изглеждащ чудотворен, докторът накарал слепи да прогледнат и когато самият той се озова в състояние, в което можеше да различава единствено деня от нощта, не желал да довери на никого друго операцията, която според него щеше да му възвърне зрението. Д-р Сондърз го беше посъветвал да дойде във Фу-Чжоу, когато се появят определени симптоми, но китаецът беше отлагал от страх пред хирургическия нож, а когато вече не можеше да различава предметите, мисълта за дългото пътуване го притесняваше, затова беше помолил синовете си да убедят доктора да замине при него.

Ким Чинг беше започнал живота си като кули^[1], обаче чрез упорит труд и постоянство, подпомогнат от добър късмет, лукавство и безскрупулност, беше натрупал огромно състояние. По това време, вече седемдесет годишен, притежаваше големи плантации на няколко

острова; собствените му шхуни ловяха бисери и той търгуваше усилено с всички продукти, произвеждани на Архипелага. Синовете му — самите те на средна възраст — отидоха при д-р Сондърз. Бяха негови приятели и пациенти. Два-три пъти годишно го канеха на тържествени обеди, където предлагаха супа от птичи гнезда, перки от акула, трепанги^[2] и още много деликатеси; певици, наети на висока цена, забавляваха компанията с изпълненията си; всички се понапиваха. Д-р Сондърз допадаше на китайците. Говореше на диалекта на Фу-Чжоу с лекота. Не живееше като чужденците в отделен квартал, а в центъра на китайския град; всеки божи ден беше сред китайците, които бяха свикнали с него. Знаеха, че макар умерено, пуши опиум; знаеха също така всичко останало, което можеше да се знае за него. Изглеждаше им разумен човек. Не им беше неприятно, че колонията чужденци му обръща гръб. Той никога не отиваше в техния клуб, освен за да прочете вестниците, когато идваше поща; никога не го канеха на обяд; чужденците си имаха собствен доктор — англичанин — и търсеха д-р Сондърз само когато техният доктор замине на почивка. Но случеше ли се нещо с очите им, забравяха пренебрежението си и идваха за лечение в мизерната малка китайска къща отвъд реката, където д-р Сондърз пребиваваше щастливо сред вонята на туземния град. Седнали в стаята — едновременно и кабинет на доктора, и гостна, се оглеждаха с отвращение. Обстановката беше изцяло в китайски стил, като изключим сгъваемото бюро и двата стола-люлки, доста изтъркани от употреба. По избелелите стени китайските пейзажи, подарени от благодарни пациенти, контрастираха по странен начин с картонените табла, на които бяха напечатани букви — различни по размери и по комбинации. Винаги им се струваше, че къщата е просмукана с острата миризма на опиум.

Обаче синовете на Ким Чинг не забелязаха това, а дори и да го бяха забелязали, то не ги беше притеснило. След като размениха обичайните комплименти и д-р Сондърз предложи цигари от зелена тенекиена кутия, те изложиха причината за посещението си. Баща им ги беше помолил да кажат, че сега, когато е вече прекалено стар и сяп, за да предприеме пътешествие до Фу-Чжоу, желае д-р Сондърз да отиде в Такана и да направи операцията, за която преди две години казал, че е необходима. Какъв ще бъде хонорарът му? Докторът поклати глава. Той имаше голяма практика във Фу-Чжоу и изобщо не

можеше да става дума да отсъствува дори за кратко време. Не виждаше защо самият Ким Чинг да не дойде: можеше да пътува с някоя от собствените си шхуни. Ако това не му допаднаше, би могъл да извика един хирург от Макасар, който напълно компетентно би извършил операцията. Като говореха надълго и нашироко, синовете на Ким Чинг обясниха, че баща им знае — няма друг, който да прави чудесата, правени от д-р Сондърз; баща им няма намерение да се остави в ръцете на друг доктор. Готов е да удвои сумата, която докторът смята, че би спечелил във Фу-Чжоу за времето, когато отсъствува. Д-р Сондърз продължи да клати глава. Тогава двамата братя се спогледаха и по-възрастният измъкна от вътрешния си джоб голям изтърган портфейл от черна кожа, подут от банкнотите на търговската банка. Нареди ги пред доктора — хиляда долара, две хиляди долара; докторът се усмихна и острите му светли очи заблестяха; китаецът продължи да реди банкнотите. Братята също се усмихваха предразполагащо, като същевременно внимателно наблюдаваха лицето на доктора и постепенно доловиха промяна в изражението му. Той стоеше неподвижно. Очите му бяха запазили израза си на добродушна ирония, но с мозъка на костите си китайците усетиха, че проявява интерес. По-възрастният син на Ким Чинг спря и въпросително се вгледа в лицето му.

— Не мога да оставя пациентите си за цели три месеца — каза докторът. — Нека Ким Чинг повика някой холандски доктор от Макасар или Амбойна. В Амбойна има един човек, който напълно ще се справи.

Китаецът не отговори. Постави още банкноти на масата. Бяха стодоларови, и той ги нареди в малки пачки, по десет банкноти всяка. Портфейлът се поизпразни. Китаецът продължи да реди пачките една до друга, докато станаха десет.

— Стига — каза докторът. — Достатъчно е.

---

[1] Наемен работник в Изтока. — Б.пр. ↑

[2] Вид мекотело. — Б.пр. ↑

III

Пътешествието беше дълго. От Фу-Чжоу с китайски кораб докторът отиде до Манила във Филипините, а оттам, след няколкодневен престой — с товарно корабче до Макасар. После се качи на холандския кораб, пътуващ през месец до Мерауке в Нова Гвинея и спиращ на извънредно много места по пътя си. Така най-накрая стигна до Такана. Пътуваше с едно китайче — то работеше при него като слуга, при нужда даваше упойките и приготвяше лулите, когато д-р Сондърз пушеше. Операцията на Ким Чинг мина успешно и сега единствената работа на доктора беше да седи и да си клати краката, докато холандският кораб не спре в Такана на връщане от Мерауке. Островът беше доста голям, но изолиран и холандският управител го посещаваше само от време на време. Представители на правителството бяха няколко полицаи и яванец-метис, който не знаеше английски. Градът се състоеше от една улица и магазини. Два-три от тях бяха притежание на араби от Багдад, останалите — на китайци. На около десет минути път от града имаше малка странноприемница, където живееше холандският управител по време на периодичните си посещения — там беше отседнал и д-р Сондърз. Пътеката, която водеше до къщата, в продължение на около три мили минаваше през плантации и после се губеше в девствената джунгла.

Когато холандският кораб пристигаше, настъпваше известно оживление. Капитанът, един-двама офицери, главният инженер и пасажерите (ако имаше такива) слизаха на брега, сядаха в магазина на Ким Чинг и пиеха бира, но никога не оставаха повече от три часа, а когато се качваха обратно в лодките и започваха да гребат към кораба, малкият град отново потъваше в сън. Сега д-р Сондърз седеше на входа на същия магазин. Над него имаше навес от палмови листа, за да прави сянка, и слънчевите лъчи безжалостно се сипеха по улицата. Едно краставо куче се вреше сред изхвърлените карантии, гъмжащи от мухи, и търсеше нещо за ядене. Две-три пилета се ровеха в праха на пътя, а едно лежеше, разперило крила. Пред магазина отсреща голо

китайче с подут корем се опитваше да направи пясъчен замък от кал. Наоколо летяха мухи, кацах по него, но то не им обръщаше внимание и погълнато в играта, не ги прогонваше. Мина туземец, облечен само в избелял саронг^[1]; носеше две кошници със захарна тръстика, вързани към краищата на прът, който крепеше на рамо. Влачеше краката си и вдигаше прахоляк. Вътре в магазина служител, надвесен над маса, пишеше с четка и мастило някакви документи на китайски. На пода седеше кули, свиваше си цигари и ги пушеше една след друга. Никой не влезе да купува. Д-р Сондърз поиска бутилка бира. Служителят остави писането, отиде в задната част на магазина, извади бутилка от кофа с вода, взе чаша и ги занесе на доктора. Бирата беше приятно прохладна.

Времето някак тежко притискаше ръцете на доктора, но настроението му беше добро. Умееше да изпитва удоволствие от дреболии: краставото куче, кльощавите пилета и детето с кръглия корем — всичко му изглеждаше забавно. Пиеше бирата, без да бърза.

---

^[1] Дреха, носена от мъже и жени в Малайския архипелаг. — Б.пр. ↑

IV

Погледна пред себе си, и едва не извика от учудване, защото там, в средата на прашния път, към него вървяха двама бели. Не беше пристигал кораб и той се питаше откъде идваха. Крачеха лениво, оглеждаха се наляво и надясно, като чужденци, посещаващи острова за пръв път. Бяха по фланелки, обути в износени панталони. Тропическите им шапки бяха омазнени. Пристъпваха бавно, видяха го, че седи вътре в магазина и спряха. Единият го заговори.

— На Ким Чинг ли е?

— Да.

— Тука ли е той?

— Не, болен е.

— Лошо. Надявам се, ще може да получим нещо за пиене.

— Разбира се.

Говорещият се обърна към спътника си.

— Хайде, влизай.

Влязоха.

— Какво ще пиете? — попита д-р Сондърз.

— За мене — бутилка бира.

— И за мене — каза другият.

Докторът даде поръчката на момчето. То донесе бутилките и столове, на които да седнат непознатите. Единият от тях беше на средна възраст, с пожълтяло набръчкано лице, бяла коса и наболи бели мустаци. Беше среден на ръст, съсухрен и когато говореше, виждаха се ужасно развалените му зъби. Очите му бяха лукави и неспокойни. Малки и безцветни, поставени някак близо едно до друго, те му придаваха вид на лисица, но обноските му бяха благоприлични.

— Откъде идвате? — попита докторът.

— Току-що пристигнахме с корабчето, от остров Четвъртък^[1].

— Бива си го пътят. Хубаво ли беше времето?

— Не можеше да се желае по-хубаво. Добър бриз, а за морето дума не може да се каже. Името ми е Никълз. Капитан Никълз. Може

да си чувал за мене.

— Май че не съм.

— Плувам из тия морета от тридесет години. Няма остров в Архипелага, където да не съм спирал по някое време. Доста съм известен тука. Ким Чинг ме знае. Знаем се от тридесет години.

— Самият аз не съм местен — каза докторът.

Капитан Никълз го погледна и макар че изражението на лицето му беше искрено и сърдечно, човек изпитваше чувството, че в погледа му се таи подозрение.

— Лицето ти ми е познато — рече той. — Мога да се закълна, че съм те виждал някъде.

Д-р Сондърз се усмихна, но не благоволеше да каже нещо за себе си. Капитан Никълз присви очи от усилие да си припомни къде е срещал тоя дребен човек. Внимателно го огледа. Докторът беше нисък — едва надвишаваше пет фута и шест инча, и слаб, но имаше шкембе. Ръцете му бяха меки, пухкави и малки, с удължени пръсти и можеше да се предполага, че ако е бил суетен, на времето си доста им се е радвал. Те все още бяха изящни, тъй като грижливо ги поддържаше. Беше много грозен, с чип нос и голяма уста; когато се смееше, а той правеше това често, виждаха се големите му жълти неравни зъби. Под гъстите изсивели вежди зелените очи ярко блестяха — насмешливи и умни. Не беше гладко обръснат и по кожата му имаше петна; лицето му беше потъмняло, а на скулите му се разливаше пурпурна червенина, характерна за хора с увредени сърца. Някога косата му сигурно е била гъста, черна и остра, но сега беше почти бяла и доста оредяла на темето, но грозотата му съвсем не отблъскваше — напротив, беше привлекателна. Когато се смееше, кожата около очите му се сбръчкваше и правеше лицето му необичайно одухотворено, а изражението му ставаше изключително заядливо, без обаче да бъде злонамерено. Можеше да го вземете за смешник, ако не беше лукавството, излъчващо се от светналите му очи. Интелигентността му беше очевидна. И макар че беше весел и остроумен, че обичаше шегите — радваше се както на своите, така и на чуждите, той оставяше впечатлението, че дори изцяло погълнат от смеха, никога не се разкрива докрай. Изглеждаше вечно нащрек. Независимо от бърливостта и сърдечното му държание, човек схващаше ако беше наблюдателен и не се оставяше да бъде измамен от привидната

искреност, че тези весели, засмени очи гледат, претеглят и си съставят мнение. Не беше човек, който приема нещата по външната им изява.

Тъй като докторът не проговори, капитан Никълз продължи:

— Това е Фред Блейк — каза той, като посочи с пръст спътника си.

Д-р Сондърз кимна.

— За дълго ли си тука? — продължи капитанът.

— Чакам холандския пощенски кораб.

— На север или на юг?

— На север.

— Как каза, че ти беше името?

— Не съм го казвал. Сондърз.

— Толкова дълго съм се блъскал по индийския океан, че знам кога да не задавам въпроси — каза капитанът и се засмя угоднически: „Не задавай въпроси, за да не чуваш лъжи.“ Сондърз ли? Знам доста момчета, дето носят същото име, но дали е тяхно по рождение или не, никой освен тях не знае. Какво му е на стария Ким Чинг? Добро момче беше. Канех се да си побъбря с него.

— Закъса с очите. Имаше катаракта.

Капитан Никълз стана и протегна ръка.

— Док^[2] Сондърз. Знаех си, че съм виждал лицето ти. Във Фу-Чжоу. Там бях преди седем години.

Докторът стисна протегнатата ръка. Капитан Никълз се обърна към приятеля си.

— Всеки познава Сондърз. Най-добрият лекар в Далечния изток. Очите. В това му е силата. Едно време имах приятелче, казваха в един глас, че ще ослепее, че нищо не може да го спаси, той обаче отиде при Док и след месец виждаше не по-зле от тебе или от мене. Тия с цепнатите очи направо се кълнат в него. Док Сондърз. Е, това е радостна изненада. Мислех, че никога не напускаш Фу-Чжоу — дори за час.

— Сега го напуснах.

— Значи ми провървя. Ти си точно човекът, когото исках да срещна.

Капитан Никълз се наведе напред и хитрите му очи се впериха в доктора с настойчивост, която доста напомняше заплаха.

— Имам страхотна диспепсия.

— Иисусе Христе — промърмори Фред Блейк.

Той продумваше за пръв път, откакто бяха седнали, и д-р Сондърз се обърна да го погледне. Изтегнал се беше в стола и хапеше пръстите си с вид, предполагащ отегчение и лошо настроение. Беше висок млад човек, слаб, но жилист, с тъмнокаштанява коса и огромни сини очи. Не изглеждаше на повече от двадесет години. Облечен в мръсна фланелка и работен комбинезон, той изглеждаше недосягаем (като необлизано от майка си кутре, мислеше си докторът); беше някак враждебно навъсен. Имаше правилен нос и добре оформена уста.

— Престани да си гризеш ноктите, Фред — каза капитанът. — Казвам ти, отвратителен навик е.

— Омръзнахте ми и ти, и диспепсията ти — ухили се злорадо младият човек.

Като се усмихна, показаха се прекрасни зъби. Бяха много бели, ситни и със съвършена форма; ослепителната им красота толкова неочаквано разхубавяваше мрачното му лице, че човек се изненадваше. Киселата му усмивка изведнъж ставаше блага.

— Смешно ти е, защото не знаеш какво ми е — каза капитан Никълз. — Станал съм великомъченик. Не може да се каже, че не подбирам храната. Всичко съм опитал. Нищо не помага. И тая бира сега. Да не мислиш, че няма да страдам заради нея? Знаеш не по-зле от мене, че ще страдам.

— Продължавай. Кажи на доктора всичко — каза Блейк.

Капитан Никълз не чакаше още покани. Продължи да разказва историята на заболяването си. Описваше симптомите с научна прецизност. Не пропусна да спомене нито една противна подробност. Изброи докторите, с които се беше консултирал, и безкрайните лекарства, които беше опитал. Д-р Сондърз мълчаливо слушаше. На лицето му беше изписан съчувствен интерес, от време на време кимаше с глава.

— Няма друг, който да може да направи нещо мене, освен тебе, Док — рече капитанът най-сериозно. — Сам разбирам, че си умен — без да го чувам от другаде.

— Не мога да върша чудеса. Никой не би могъл моментално да оправи хронично състояние като твоето.

— Не ми и трябва, но нали можеш да ми предпишеш рецепта? Готов съм всичко да опитам. Единственото, което искам, е да ми

направиш пълен преглед, нали разбираш?

— Колко време ще останете тука?

— Колкото си искаме.

— Ще отплаваме веднага, щом получим онова, за което сме дошли — каза Блейк.

Двамата мъже бързо се спогледаха. Д-р Сондърз забеляза това. Не знаеше защо остана с впечатлението, че държанието им беше малко странно.

— Какво ви накара да спрете тука? — попита той.

Лицето на Фред Блейк отново посърна и в момента, когато докторът зададе въпроса, Фред го погледна. В погледа му д-р Сондърз прочете подозрение и може би страх. Зачуди се. Отговори му капитанът.

— Познавам Ким Чинг от цяла вечност. Искаме да се запасим и решихме, че няма да ни навреди да натъпчем трюма тука.

— С търговия ли се занимавате?

— Нещо такова. Ако ни падне работа, не изпускаме случая. Кой би го изпуснал?

— Какъв товар карате?

— От всичко по малко.

Капитан Никълз се усмихна доброжелателно и показва развалените си, потъмнели зъби; изглеждаше някак гузен. Д-р Сондърз реши, че сигурно контрабандират опиум.

— Случайно да отивате към Макасар?

— Може би.

— Какъв е този вестник? — попита внезапно Фред Блейк, като посочи вестника, поставен на масата.

— О, от три седмици е. Беше на кораба, с който дойдох.

— Имат ли тука австралийски вестници?

— Не.

Въпросът се видя смешен на д-р Сондърз.

— Има ли във вестника новини от Австралия?

— Холандски е, а аз не зная холандски. Във всеки случай на остров Четвъртък сте научили по-пресни новини.

Блейк леко смръщи чело. Капитанът лукаво се усмихна.

— Не може да се каже, че тук е пътят на света, Фред — изсмя се той.

— Изобщо ли нямате английски вестници тука? — попита Блейк.
— От време на време случайно получават някой вестник от Хонг-Конг или от Пролива на Торес, но и те са отпреди месец.
— Няма ли начин да научават новините?
— Само чрез холандския кораб.
— Няма ли телеграф или радио?
— Не.
— Бих казал, че ако човек иска да не стои на пътя на полицията, това място е много сигурно — обади се капитан Никълз.
— Поне за известно време — съгласи се докторът.
— Ще пиете ли още една бира, док? — попита Блейк.
— Не, стига ми. Ще се връщам в странноприемницата. Ако вие желаете, елате да вечеряте там — ще поръчам да приготвят нещо.
Той се обърна към Блейк, защото имаше чувството, че младежът импулсивно ще откаже, но отговори капитан Никълз.
— Няма да е зле. Приятно разнообразие след пътуването.
— Няма защо да се притеснявате заради нас — каза Блейк.
— Какво говорите! Чакам ви там около шест часа. Ще пийнем няколко чаши, после ще се качим в стаята.
Докторът стана, кимна и си отиде.

---

[1] Открит от капитан Кук в четвъртък. — Б.пр. ↑

[2] Съкращение от „доктор“ (англ.) ↑

V

Обаче той не отиде веднага в странноприемницата. Поканата, която така сърдечно беше отправил към непознатите, не се дължеше на внезапен изблик на гостоприемство, а на една идея, която му беше дошла наум, докато разговаряха. Сега, след като беше прекъснал практиката си във Фу-Чжоу и не бързаше да се върне, беше решил да направи пътешествие до Ява — да си почине за пръв път от толкова години, преди отново да почне работа. Хрумна му, че ако го вземат на корабчето — ако не до Макасар, поне до някой от по-често посещаваните острови, може после да намери параход в посоката, където иска да отиде. Беше се примирил, че ще прекара още поне три седмици в Такана, защото нямаше как да замине, но Ким Чинг вече не се нуждаеше от услугите му и сега, когато му се отдаваше случай, обзе го невероятно желание да се възползува от това. Изведнъж мисълта да остане там, където беше, без да има някаква работа, му се видя непоносима. Вървеше надолу по широката улица, дълга не повече от половин миля, докато не стигна морето. Нямаше кей. Досами водата растяха кокосови палми, между тях бяха колибите на туземците от острова. Наоколо играеха деца, а в купищата боклук се ровеха изпосталели свини. Брегът се простираше в права, сребърна линия; на сушата имаше изтеглени няколко ладии и лодки, издълбани от отсечени дървета. Кораловият пясък блестеше под огненото слънце и пареше на петите дори през подметките на обувките. Грозни раци се разбягаха изпод краката му. Една от ладии беше преобърната и трима тъмнокожи малайци, облечени в саронги, я поправяха. На стотина ярда рифът образуваше лагуна, в която водата беше бистра и дълбока. Няколко момчета лудуваха на плиткото. Една от шхуните на Ким Чинг стоеше на котва, а недалече от нея беше платноходът на непознатите. До спретнатия кораб на Ким Чинг той изглеждаше много занемарен и явно имаше нужда от пребоядисване. Изглеждаше много малък, за да кръстосва незнайните пътища на океана, и д-р Сондърз за миг се усъмни. Погледна към небето. Нямаше облаци. Нямаше вятър, който

да поклаща листата на кокосовите палми. На брега беше издърпана тумбеста малка лодка и той предположи, че точно с нея двамата мъже бяха дошли до брега. На платнохода не се виждаше екипаж.

Като огледа добре всичко, докторът се обърна и се запъти към странноприемницата. Преоблече се в китайски панталони и копринена туника, в които по отколен навик се чувствуваше най-удобно и като взе книга, седна на верандата. Навсякъде край странноприемницата растяха плодни дръвчета, а срещу нея, от другата страна на пътеката, имаше красива горичка от кокосови палми. Редиците им се издигаха високи и прави, а яркото слънце пронизваше листата и заливаше земята с причудливи петна жълта светлина. Отзад в пристройката-кухня слугата приготвяше лека закуска.

Д-р Сондърз не беше голям любител на книгите. Рядко отваряше роман. Заинтересуван от човешките характери, той обичаше да чете за странностите на човешката природа, затова беше чел и препрочитал Пепис^[1], „Джонсън“^[2] на Бозуел^[3], „Монтен“^[4] на Флорио^[5] и есетата на Хазлит^[6]. Обичаше стари книги за пътешествия и с удоволствие поглъщаше описанията на Хаклут^[7] за страни, където никога не беше ходил. У дома си имаше доста голяма библиотека от книги за Китай, написани от първите мисионери. Не четеше нито за да се информира, нито за да обогати познанията си — в книгите търсеше повод за размисъл. Четеше с характерното за него иронично отношение и успяваше да намира в привидно скромните разкази за мисионерските преживявания такова количество смешки, което би учудило авторите. Беше кротък човек, обичаше да разговаря, но не се натрапваше на събеседника и се радваше на малките си остроумия, без да чувства нужда да ги сподели с някого.

Сега държеше в ръка томче с пътешествията на Отец Хук, но четеше с раздвоено внимание. Мислите му бяха заети от двамата непознати, появили се на острова така неочаквано. Д-р Сондърз беше опознал толкова хиляди хора, докато живееше на Изток, че без усилие разбра що за човек е капитан Никълз. Капитанът беше негодник. По акцента личеше, че е англичанин, а щом като кръстосваше Китайските морета от толкова време, сигурно беше направил някаква поразия в Англия. На чертите му — зли и лукави — стоеше печатът на безчестието. Явно не беше преуспял много, щом като беше станал шкипер на този разнебитен платноход. Д-р Сондърз въздъхна при

мисълта колко рядко мошеникът получава равностойна отплата за престъпните си деяния; ироничната въздишка замря в неподвижния въздух.

Ясно му беше, че по всяка вероятност капитан Никълз предпочиташе мръсната работа пред чистата. Изглеждаше му способен да се забърква и в най-лошото. Изпуснеше ли го човек от погледа си, вече не биваше да му се доверява. От него можеше да очакваш единствено да те измами. Каза, че познава Ким Чинг. По всяка вероятност рядко получаваше предложения за работа и сигурно с радост приемаше да го наемат китайци. Беше от онези хора, към които се обръщат, когато има да се прави нещо незаконно; не беше изключено по някое време да е бил шкипер на шхуна на Ким Чинг. Заключение, до което д-р Сондърз достигна, беше, че капитан Никълз доста му харесваше. Допадаше му доброжелателното държание на шкипера — то придаваше на мошеника приятна окраска, а диспепсията, от която страдеше, внасяше в положението забавна комична нотка. Хубаво беше, че вечерта отново щяха да се срещнат.

Д-р Сондърз проявяваше интерес към събратята си, който не беше нито твърде научен, нито твърде човечен. Използуваше възможността да се позабавлява. Разглеждаше хората безпристрастно и разгадаването на сложните личности му носеше същата наслада, която математикът получава от верния отговор. Не се възползуваше от нищо, което научаваше. Задоволството, което изпитваше, беше естетическо и ако опознаването и преценяването на хората създаваха у него чувство на голямо превъзходство, то той не съзнаваше това. За разлика от другите, имаше малко предразсъдъци. Чувството на неодобрение му беше чуждо. Много хора са погълнати от пороците, които упражняват и не проявяват достатъчно търпение спрямо онези, които са им безразлични; други, с по-неограничен ум, след като поразмислят, проявят търпимост — но търпимост по-често на теория, отколкото на практика; малко обаче са онези, понасящи без неодобрение поведение, различно от собственото им. Рядко човек се стъписва, като научи, че някой си е прелъстил чужда жена, може да остане невъзмутим ако разбере, че някой лъже на карти или е подправил чек (макар да не е толкова лесно, ако самият ти си жертвата); но често му е трудно да стане пръв приятел на човек, който говори некултурно или загребва сос с ножа си. Д-р Сондърз обаче не се вълнуваше от подобни чувства.

Лошите обноси при хранене му правеха не повече впечатление от една гноясала рана. Доброто и злото за него бяха не по-значителни от хубавото и лошото време. Приемаше ги такива, каквито са. Съдеше, но не осъждаше. Присмиваше се.

С него човек лесно се разбираше. Допадаше на много хора. Но нямаше приятели. Беше приятен събеседник, но нито търсеше близост, нито я даваше. В света нямаше никой, към когото да не изпитваше безразличие. Беше самодоволен. Щастието му не зависеше от други хора, а от самия него. Беше егоист, но тъй като едновременно с това беше остроумен и не проявяваше външно интерес, това беше известно на малко хора и не им причиняваше неудобство. Тъй като не се стремеше към нищо, никога не стоеше на пътя на някого. Парите не бяха от голямо значение за него; никога не правеше въпрос дали пациентите му плащат. Мислеха го за филантроп. Тъй като времето, както и парите в брой бяха еднакво маловажни за него, беше му все едно. Интересно му беше да наблюдава как болестите се поддават на лечението и винаги намираше нещо забавно в човешката природа. Не правеше разлика между хора и пациенти. Всеки беше като нова страница в една безкрайна книга, а наличието на толкова много повторения само подсилваше интереса му. Любопитно му беше да вижда как всички тези хора — бели, жълти и черни — реагират на критичните ситуации в човешкото съществуване, но гледката никога не вълнуваше сърцето му, нито разстройваше нервите му. Смъртта, в крайна сметка, беше най-великото събитие в живота на всекиго, затова той винаги искаше да разбере начина, по който всеки се изправяше пред нея. С известно вълнение търсеше път към човешкото съзнание, като гледаше през уплашените, недоверчиви, помръкнали или примирени очи как душата за пръв път се сблъсква с откритието, че е приключила надбягването — но това вълнение се дължеше само на любопитство. Усещанията му оставаха незасегнати. Не чувствуваше нито тъга, нито жалост. Само малко се чудеше как нещо, толкова важно за одного, е така незначително за другиго. Въпреки това в отношението му имаше много съчувствие. Знаеше какво точно да каже, за да облекчи ужаса или болката на положението, и оставяше хората с укрепнал дух, утешени и окуражени. Играеше игра и получаваше удоволствие да я играе на висота. Притежаваше голяма вродена доброта — но доброта, породена от инстинкт, затова я

раздаваше с безразличие: притичваше се да помогне на изпадналия в затруднение, но ако нямаше начин да го измъкне, не го беше грижа повече. Не обичаше да убива живи същества, не ловеше нито животни, нито риба. Поради схващането си, че всяко същество има право на живот, стигаше дотам, че предпочиташе да пропъди комара или мухата, вместо да ги размаже. Вероятно той просто беше човек на логиката. Не можеше да му се отрече, че водеше добър живот (ако приемем, че добротата не се заключава само в съгласие със собствени наклонности на чувствата) — тъй като беше изпълнен с милосърдие и с доброта и отдаваше всичките си сили, за да облекчава болката, но ако решим, че мотивите са водещи, той не заслужаваше похвала — защото действията му не бяха повлияни нито от любов, нито от жал, нито от милосърдие.

---

[1] Самюъл Пепис (1633–1703) — англ. чиновник от Морското медомство, автор на знаменит дневник за всекидневния живот на лондончани от времето на Реставрацията. ↑

[2] Биография на Самюел Джонсън(1709–1784) — англ. лексикограф, критик, поет, есеист. — Б.пр. ↑

[3] Джеймс Бозуел (1740–1795) — шотландски писател и мемоарист. ↑

[4] Съчинение за Мишел Монтен(1533–1592) — френски философ и писател. — Б.пр. ↑

[5] Джон Блорио — (1550–1625) — англ. филолог и преводач. ↑

[6] Уилям Хазлит (1778–1830) англ. есеист, популяризатор на творчеството на Шекспир. ↑

[7] Ричард Хаклут (1551–1616) — първият сериозен английски географ, писател-мемоарист. — Б.пр. ↑

VI

Д-р Сондър седна да яде и когато свърши, влезе в спалнята и се хвърли на леглото. Беше обаче много горещо и не можеше да заспи. Чудеше се какво свързва капитан Никълз с Фред Блейк. Като оставим настрана мръсния му комбинезон, младият човек не правеше впечатление на моряк; докторът не можеше да си обясни защо мисли така и по липса на по-добра причина реши, че не виждаше морето в очите му. Не му стана ясно що за човек е. Говореше с акцент, подобен на австралийския, но явно не беше грубиян и сигурно беше получил някакво образование — имаше съвсем прилични обноски. Може би семейството му се занимаваше с бизнес в Сидни и той беше отраснал в удобен дом сред почтени хора. Защо обаче обикаляше тези самотни морета на шхуна за бисери с мошеник като капитан Никълз, оставаше загадка. Разбира се, беше възможно да са съдружници, но какви курсове точно правеха още не беше ясно. Д-р Сондърз беше склонен да вярва, че работата им не е много чиста, но каквато и да беше, Фред Блейк нямаше да получи накрая лъвския пай.

Макар че д-р Сондърз се беше съблякъл гол, от него се стичаше пот. Между краката си беше сложил една „холандска жена“. Така наричат тук дългата възглавница, която използват, за да им бъде по-хладно, и много хора дотолкова свикват, че дори при по-умерен климат не заспиват без такава възглавничка; на доктора обаче това му се виждаше странно и го притесняваше. Захвърли възглавничката и се претърколи по гръб. В градината около странноприемницата и в горичката с кокосови палми отсреща бръмчаха безброй насекоми и настойчивото им жужене, което изобщо не дразнеше свикналото ухо, пулсираше в неговата кръв с тътен, способен да съживи мъртъвци. Докторът изостави опитите да заспи, уви саронг около тялото си и отново излезе на верандата. И отвън беше все така топло и душно. Беше уморен. Чувствуваше безпокойство, но някак напук разумът му работеше и мислите пробягваха през мозъка му като впръсквания на повреден карбуратор. Опита се да се разхлади, като се изкъпе, но

вместо да се освежи, почувствува се все така отпуснат, безжизнен и потиснат. На верандата не се издържаше и той отново се строполи върху леглото. Въздухът под мрежите против комари изглеждаше неподвижен. Не можеше да чете, не можеше да мисли, не можеше да почива. Времето, тежко като разтопено олово, течеше бавно.

От този унес го извади глас, идващ откъм стълбите. Като излезе, видя пратеник от Ким Чинг, дошъл с молба да посети китаеца. Докторът беше направил професионална визата на пациента сутринта и нямаше кой знае какво още да му предложи, но все пак се облече и потегли. Ким Чинг беше чул за пристигането на платнохода и се интересуваше какво търсят непознатите. Бяха му казали, че сутринта докторът е прекарал с тях един час. Не изпитваше особена радост, когато на острова, от който притежаваше толкова много, пристигаха неизвестни лица. Капитан Никълз беше изпратил бележка, че иска да го посети, но китаецът беше отговорил, че е твърде болен, за да приема. Капитанът твърдеше, че се познават, но Ким Чинг не си спомняше такова нещо. Беше вече получил точно описание на капитана и разказът на доктора не го допълни с нищо. Беше научил, че се канят да останат два-три дни.

— Казаха ми, че ще отплават призори — каза д-р Сондърз. За момент се замисли. — Може би са променили плановете, след като разбраха, че на острова няма телеграф или радио.

— На платнохода има само баласт — каза Ким Чинг. — Возят камъни.

— Изобщо ли нямат товар?

— Не.

— Дори опиум?

Ким Чинг поклати глава. Докторът се усмихна.

— Може би просто пътешествуват за удоволствие. Шкиперът има болен стомах. Исква да му помогна с нещо.

Ким Чинг възкликна. Този факт го подсети. Спомни си. Беше наемал капитан Никълз на една от шхуните си преди осем или десет години и после го беше уволнил. Имали някакви недоразумения, но Ким Чинг не се впусна в подробности.

— Той е лош човек — каза Ким Чинг, — можех да го вкарам в затвора.

Д-р Сондърз предположи, че каквато и да е била сделката, явно се е отнасяла до нещо незаконно и по всяка вероятност, понеже капитан Никълз е знаел, че Ким Чинг няма да посмее да го изправи пред съд, е прибрал повече от полагаемия му се дял печалба. Лицето на китаеца придоби грозен израз. Вече си спомняше всичко за капитан Никълз. Капитанът си беше загубил разрешителното, беше забъркал каша в някаква застрахователна компания и оттогава насам се радваше, ако го наемаха работодатели, които не са особено придирчиви към подобни неща. Беше голям пияч, докато стомахът не му изневери. Изкарваше си хляба както можеше. Често му се налагаше престой на сушата. Но беше първокласен моряк и получаваше служби. Обаче не се задържаше дълго на тях, тъй като не съумяваше да върви в правия път.

— Най-добре му кажи да се измита оттука колкото се може по-скоро — каза в заключение Ким Чинг, като премина на английски.

VII

Нощта се беше спуснала, когато д-р Сондърз отново се разходи до магазина на Ким Чинг. Никълз и Блейк седяха там и пиеха бира. Той ги отведе до странноприемницата. Морякът бърбеше за различни дреболии, несвързани помежду си, а Фред беше все така умърлушен и мълчалив. Д-р Сондърз разбра, че сигурно ги придружаваше против волята си. Когато Фред влезе във всекидневната, огледа се нервно и подозрително — сякаш очакваше да види кой знае какво, и внезапно се стресна от дрезгавия писък на питомния геко^[1].

— Гущерът е — каза Сондърз.

— Без малко да подскоча.

Д-р Сондърз извика Ах Кай — слугата си — и му поръча да донесе уиски и чаши.

— Не смея да го пия — каза шкиперът. — Направо ме трови. Как би ти се харесало, ако винаги хапваш или пийваш с ясното съзнание, че после ще страдаш?

— Да видя мога ли да ти бъда полезен — каза доктор Сондърз.

Отиде до шкафчето с лекарствата и смеси разни неща, даде ги с чаша вода на капитана и му каза да ги изпие.

— Дано ти помогне да си изядеш вечерята на спокойствие.

Наля уиски на себе си и на Фред Блейк и пусна грамофона. Младият човек се вслуша в плочата и изражението му стана по-съсредоточено; когато плочата свърши, отиде, пусна друга и остана прав, загледан в устройството, като леко се поклащаше в такт с ритъма. Един-два пъти погледна крадешком към доктора, но докторът се престори, че не го забелязва. Капитан Никълз, чиито очи вечно шареха, водеше разговора, който се състоеше главно от въпроси за този или онзи във Фу-Чжоу, Шанхай, Хонконг и от описания на пиянски вечери, прекарани по тези места. Ах Кай донесе яденето и седнаха да вечерят.

— Обичам да се храня — каза капитанът. — Но не и с разни деликатеси, забележете. Обичам храната да е добра и проста. Не съм голям лапач. Никога не съм бил. Парче от плешка и два-три зеленчука,

с малко сирене за довършване — това ми стига. По-просто не може да бъде, нали? А след двадесет минути — като по часовник — агония. Казвам ви — не си струва да живее човек, ако страда като мене. Познавате ли стария Джордж Вон? Голям човек беше. Беше на едно от корабчетата, пътуваше до Амой. Такава диспепсия имаше, че се обеси. Не би ме учудило, ако и аз стигна дотам някой прекрасен ден.

Ах Кай не беше лош готвач и Фред Блейк отдаде дължимото на обяда.

— След храната на платнохода това е направо угощение.

— Продуктите са главно консервирани, но момчето слага подправки. Китайците са родени готвачи.

— От пет седмици насам това е най-добрият ми обяд.

Д-р Сондърз си спомни как те му казаха, че идват от остров Четвъртък. Както твърдяха, че времето е било хубаво, не можеше да са пътували повече от седмица.

— Що за място е остров Четвъртък? — попита той.

Отговори му капитанът.

— Самият ад. Има само кози. Вятърът духа шест месеца в една посока и шест месеца обратно. Действува ти на нервите.

Капитан Никълз говореше, а в очите му светеше пламъче, сякаш знаеше какво се крие зад простия въпрос на доктора и се радваше, че се е измъкнал толкова лесно.

— Там ли живеете? — доктор Сондърз се обърна към младия човек, невинно усмихнат.

— Не, в Брисбен — отговори другият рязко.

— Фред има известен капитал — каза капитан Никълз — и реши, че не е зле да поогледа тия места за нещо, в което да го вложи. Аз му дадох идеята. Нали разбираш, познавам островите като петте си пръста и добре знам, че един млад човек с известен капитал може да сполучи тука. Ако имах известен капитал, непременно щях да си купя плантация на някой остров.

— Ловим по малко и бисерни миди — каза Блейк.

— Работна ръка се намира лесно. Естествено само туземци. После ти остава да се излежаваш и да гледаш как работят за тебе. Живот — мечта. Само да си млад.

Шарещите очи на капитана спряха за момент приковани към ведрото лице на д-р Сондърз — лесно се разбираше, че наблюдава

ефекта от казаното. Докторът разбра, че следобеда те са скалъпили историята, която разказваха. А когато шкиперът видя, че д-р Сондърз не се лъже лесно, весело се ухили. Сякаш лъжите му доставяха такова удоволствие, че би го обидило, ако ги възприемат сериозно.

— Затова спряхме тука — продължи той.

— Малко са нещата на тия острови, за които Ким Чинг да не знае, затова ми хрумна да правим бизнес с него. Рекох на момчето от магазина да предаде на старчето, че съм тука.

— Зная. Той ми каза.

— Значи си го видял? Не ти ли спомена за мене?

— Да. Поръча да се пръждосваш оттука колкото се може по-бързо.

— Защо, какво има против мене?

— Не каза.

— Помня, че не се разбрахме за една работа, обаче оттогава мина цяла вечност. Няма смисъл човек да бъде злопаметен. Прости и забрави — така трябва да е според мене.

Капитан Никълз притежаваше необичайното качество да смята, че може да изиграе мръсен номер на някого и да не храни лоши чувства към него впоследствие, затова не разбираше, че пострадалата страна може да продължи да таи злоба. Д-р Сондърз задоволи безразличието си, като отбеляза мислено тази характерна особеност.

— Имам впечатление, че Ким Чинг не страда от слаба памет — подметна той.

Поговориха за разни други неща.

— Знаеш ли — каза внезапно капитанът, — мисля, че тази вечер няма да имам криза. Кажете какво беше онова, дето ми даде да пия?

— Една комбинация, която помага в хронични случаи като твоя.

— Искам да ми дадеш още от нея.

— Може да не ти действа следващия път. Има нужда от лечение.

— Мислиш ли, че можеш да ме излекуваш?

Докторът съзря приближаващия се удобен момент.

— Не мога да го твърдя със сигурност. Ако си под мое наблюдение няколко дни и опитам едно-две неща, може и да ти помогна.

— Решил съм да останем още малко тука, за да ме полекуваш. Не бърза ме.

— Ами Ким Чинг?

— Какво Ким Чинг?

— Престани — каза Фред Блейк. — Нямам намерение да си навличаме беля. Утре отплаваме.

— Приказваш така, защото ти е все едно. Не страдаш като мене. Виж сега какво ще направя — утре ще ида при стария дявол да разбере какво има против мене.

— Утре отплаваме — повтори другият.

— Отплаваме тогава, когато аз кажа.

За момент двамата мъже се спогледаха. Шкиперът, както винаги се усмихваше хитро и угоднически, а Фред Блейк се намръщи от скрит гняв. Д-р Сондърз се опита да предотврати караницата, която витаеше из въздуха.

— Мисля, че не познаваш китайците по-добре от мене, капитане, затова искам да ти кажа нещо за тях. Когато забият нож в гърба ти, не го вадят, ако ги молиш.

Шкиперът удари с юмрук по масата.

— Ставаше въпрос за някакви си двеста лири. Ким Чинг е дяволски богат. Защо са му пари? И без това е стар мошеник.

— За пръв път ли забелязваш, че чувствата на един мошеник се нараняват най-много, когато друг мошеник му направи мръсно?

Капитан Никълз смръщи вежди. Зеленикавите му очи, поставени много близко едно до друго, сякаш се сляха, когато стрелна в пространството поглед, изпълнен с горчивина. Чертите му придобиха съвсем грозен вид. Но при забележката на доктора отхвърли глава назад и се засмя.

— Бива си те. Допадаш ми, док, нали не се сърдиш, че ти го казвам? Е, всякакви хора има по света. Отваряй си очите на четири и не пречи на дявола да вземе своето — така мисля аз. А когато ти се отдаде случай да направиш малък удар, ще си глупак, ако го изпуснеш. Разбира се, сегиз-тогиз всеки сбърква. Не може винаги да кажеш предварително как ще се обърнат нещата.

— Ако докторът ти даде още от тази смес и ти каже как да я вземеш, ще се оправиш — намеси се Блейк.

Беше си възвърнал самообладанието.

— Не, нямам такива намерения — обърна се д-р Сондърз към капитана. — Но предлагам следното: понеже този забравен и от бога остров ми омръзна, искам да се махна; ако ме качиш на шхуната до Тимор, Макасар или Сурабая, ще ти проведе цялото лечение.

— Това е идея — каза Капитан Никълз.

— По дяволите проклетата ти идея — извика другият.

— Защо?

— Не може да качваме пътници.

— Можем да го запишем в екипажа.

— Няма къде да го сложим.

— Предполагам, че докторът не е придирчив.

— Ни най-малко. Ще си донеса храна и вода. Ще купя консерви от магазина на Ким Чинг, той има и доста бира.

— Няма да стане — каза Блейк.

— Виж какво, млади момко, кой дава заповедите на корабчето, аз или ти?

— Като става въпрос за нещо важно, давам ги аз.

— Избий си това от главата моментално, момчето ми. Аз съм шкиперът и думата ми ще се слуша.

— А чие е корабчето?

— Много добре знаеш чие е корабчето.

Д-р Сондърз ги наблюдаваше с любопитство. Ясният му бърз поглед не изпускаше нищо. Капитанът беше престанал да се държи угоднически и по лицето му избиха червени петна. Младежът заприлича на буреносен облак. Беше стиснал юмруци и изопнал тяло.

— Не го искам на корабчето и толкова — извика той.

— Престани — каза докторът, — това няма да ти навреди с нищо. Става дума за пет-шест дни. Бъди джентълмен. Ако не ме вземете, бог знае колко време ще трябва да чакам тука.

— Така ти изглежда на тебе.

— Какво ще ти пречи?

— Това не те засяга.

Д-р Сондърз го погледна въпросително. Блейк не беше само сърдит, беше и нервиран. Бледност покриваше красивото му, намусено лице. Беше любопитно, че така упорито не желаше да вземат доктора на платнохода. В тези морета хората не правеха въпрос за подобни неща. Ким Чинг каза, че нямат товар, но можеше да имат товар, който

заема малко място и лесно се скрива. И морфинът, и кокаинът не са обемисти, от тях се печели много, ако човек ги закара, където трябва.

— Ще ми направите голяма услуга — каза кротко докторът.

— Съжалявам, не желая да изглеждам простак, но Никълз и аз сме тука по работа и не можем да променяме курса си, за да закарваме пътници до места, където не искаме да ходим.

— Познавам доктора от двадесет години — каза Никълз. — Наш човек е.

— Допреди тази сутрин не му беше виждал очите.

— Всичко знам за него — капитанът се ухили и оголи счупените си, потъмнели ситни зъби, а д-р Сондърз автоматично отбеляза, че зъбите трябва да бъдат извадени. — А ако информацията ми е вярна, той не би застанал на пътя ни.

Капитанът погледна доктора многозначително. Интересно беше, че зад угодническата му усмивка се криеше жестокост. Докторът издържа на погледа му без да трепне, не стана ясно дали хвърленото копие беше улучило целта, или докторът нямаше представа за какво говори шкиперът.

— Не се интересувам от чуждите занимания — рече докторът с усмивка.

— Живей и остави и другите да живеят — така мисля аз — каза капитанът с характерното за мошениците безразличие.

— Когато казвам „не“, значи „не“ — отговори непреклонно младият човек.

— О, ти направо ми дотегна — каза Никълз. — Няма защо да се страхуваш.

— Кой казва, че се страхувам?

— Аз.

— Няма от какво да се страхувам.

Двамата припряно си разменяха кратките реплики. Възбудата им нарастваше. Д-р Сондърз се чудеше каква ли тайна лежи между тях. Очевидно тя беше от по-голямо значение за Фред Блейк, отколкото за Никълз. Този път нищо не тежеше на съвестта на негодника. Докторът разсъди, че капитан Никълз не беше от този тип хора, които правят лек живота на човека, чиято тайна знаят. Без да разбира напълно, му се струваше, че каквато и да беше тайната, капитан Никълз не я знаеше, а само я предполагаше. Докторът обаче имаше много силно желание да

се качи на платнохода и не възнамеряваше да се отказва от замисъла си преждевременно. Забавляваше го, когато прилагаше някоя хитрост, за да постигне своето.

— Вижте какво, не искам да ви скарвам. Щом като Блейк не е съгласен, нека приключим разговора.

— Аз обаче съм съгласен — отвърна шкиперът. — За мене това е шанс — един на милион. Ако на света има човек, който може да ми оправи храносмилането, това си ти — да не мислиш, че ще изпусна такава възможност? Нищо подобно.

— Прекалено много мислиш за храносмилането си — каза Блейк. — На такова мнение съм аз. Ако просто ядеше каквото ти се иска и не се притесняваше, щеше да бъдеш наред.

— Тъй ли? Предполагам, че знаеш повече от мене за храносмилателната ми система. Предполагам, че знаеш какво е парче препечен хляб да ти заседне на стомаха като тон олово. Предполагам, че следващото, което ще кажеш, е, че си го въобразявам.

— Е, щом питаш, мисля, че въображението има много повече общо с това, отколкото смяташ ти.

— Кучи син.

— Кого наричаш кучи син?

— Млъкнете — каза докторът.

Капитан Никълз шумно се оригна.

— Това копеле отново ми докара белята. Да пукна ако от три месеца насам не седях за пръв път спокойно след вечеря, без да се тревожа — а сега отново ми се яви. Притеснения от този род са ми смърт. Веднага ме удря в стомаха. Вързоп нерви съм. Открай време съм така. Мислех, че ще прекарам поне една приятна вечер, а сега всичко отиде по дяволите. Страхотно ме мъчи диспепсията.

— Съжалявам — каза докторът.

— Всички повтарят едно и също — все казват: „Капитане, ти си вързоп нерви. По-крехък си от едно дете“.

Д-р Сондърз сериозно му съчувствуваше.

— Както и предполагаш, нуждаеш се от наблюдение — стомахът ти трябва да се превъзпита. Ако бях дошъл с вас на корабчето, щях да си поставя за цел да науча храносмилателните ти сокове да функционират правилно. Не казвам, че мога напълно да те излекувам за пет-шест дни, но поне ще ти посоча правия път.

— Кой казва, че няма да дойдеш на платнохода?

— Блейк, а по думите му съдя, че той е шефът.

— О, тъй ли? Е, значи си сбъркал. Аз съм шкиперът и думата ми се слуша. Събери си багажа и ела на борда утре сутринта. Ще те запиша като член на екипажа.

— Нищо такова няма да правиш — каза Блейк, скачайки на крака. — Имам думата не по-малко от тебе и заявявам, че няма да дойде. Никого не искам на борда и толкова.

— О, тъй ли? А какво ще кажеш, ако подкарам шхуната право към БСБ^[2]? Там е британска територия, милото ми момче.

— Гледай да не ти се случи нещо лошо.

— Да не мислиш, че ме е страх от тебе? Да не мислиш, че се лашкам по широкия свят още отпреди да си роден, без да зная как да се грижа за себе си? Ще ми забиеш нож в гърба, така ли? А кой ще управлява корабчето? Ти и ония четирима черни негри ли? Не ме карай да се смея. Ами че ти не различаваш предната част на корабчето от задната.

Блейк отново сви юмруци. Двамата мъже бяха впили погледи един в друг, но в очите на капитана имаше подигравателен присмех. Знаеше, че ако се стигне до игра с открити карти, той ще спечели. Другият неволно въздъхна.

— Къде искаш да идеш? — попита той доктора.

— На който и да е холандски остров, където мога да взема кораб в моята посока.

— Хубаво, идвай тогава. И без това ще бъде по-добре да не съм затворен сам с това чудо през цялото време.

Отправи към шкипера поглед, изпълнен с омраза. Капитан Никълз добродушно се разсмя.

— Точно така, моето момче, той ще ни прави компания. Тръгваме около десет часа утре сутринта. Да имаш нещо против?

— Чудесно. Нищо против нямам — каза докторът.

---

[1] Влечуго от семейство „гекони“. — Б.пр. ↑

[2] Британско Северно Борнео. — Б.пр. ↑

VIII

Гостите му си тръгнаха рано и като взе книгата си, д-р Сондърз полегна в плетения шезлонг. Погледна часовника си. Едва минаваше девет часа. Имаше навика да изпушва половин дузина лули всяка вечер. Обичаше да започва в десет часа. Изчакваше момента без нетърпение, предвкушваше го с леко вълнение, което беше приятно, затова не желаше да скъсява времето, като измести напред часа на заниманието си.

Повика Ах Кай и му каза, че на сутринта ще отпътуват с платнохода на непознатите. Момчето кимна. И то се радваше, че ще се измъкне оттука. Д-р Сондърз го беше взел на служба тринадесетгодишно, а сега вече беше на деветнадесет години. Беше слаб, миловиден младеж с огромни черни очи и гладка като на момиче кожа. Късо подстриганата му катраненочерна коса приличаше на нахлупена шапка. Овалното му лице имаше цвят на стара слонова кост, често се усмихваше и тогава се виждаха два реда изумително красиви зъби — ситни, бели и равни. Облечен в къси китайски панталони от бял памук и в тясно сако без яка, той беше така невероятно изящен, че предизвикваше възхищение. Движеше се безшумно, а жестовете му притежаваха вродена грация, каквато имат котките. Д-р Сондърз понякога се ласкаеше от мисълта, че Ах Кай се отнася към него с любов.

В десет часа докторът затвори книгата и извика момчето.

Ах Кай влезе. Доктор Сондърз спокойно наблюдаваше как взема от масата малкия поднос, на който бяха газената лампа, иглата, лулата и кръглата тенекиена кутия с опиума. Момчето го остави до доктора, седна на пода с кръстосани крака и запали лампата. Поддържа иглата на пламъка и с нагорещения край измъкна малко опиум от кутията; намачка го със сръчните си пръсти, докато стана на топчица, и внимателно го сложи над малкия жълт пламък. Д-р Сондърз гледаше как топчицата зацвъртя и се наду. Момчето я дръпна от пламъка, наново я омеси и пак я нагръ; сложи я в лулата и я подаде на господаря

си. Докторът я пое, дръпна бързо и силно, като опитен пушач и погълна сладкия дим. Задържа го за момент в дробовите си и после бавно го издиша. Върна лулата. Момчето я изчисти и я сложи на подноса. Отново нагръ иглата и започна да приготвя друга топчица. Докторът изпуши втората лула, после третата. Момчето се надигна от пода и отиде до кухничката. Върна се с каничка жасминов чай и го наля в една китайска купа. За момент ароматът на чая измести острата миризма на наркотика. Докторът лежеше върху шезлонга, опрял главата си на възглавничката, и гледаше тавана. Мълчаха. Наоколо цареше тишина — единственият звук, който я нарушаваше, беше пронизителният писък на гущера. Докторът гледаше как влечугото стои неподвижно на тавана — зелено животинче с вид на древно миниатюрно чудовище, което от време на време правеше рязко движение, ако някоя мушица привлечеше вниманието му. И Ах Кай запали цигара, взе някакъв необичаен струнен инструмент, подобен на банджо, и с увлечение тихо засвири. Тъничката мелодия бавно изпълваше стаята, звуците изглеждаха несвързани, само от време на време човек сякаш долавяше начало на песен, но тя оставаше недовършена и ухото се чувствуваше измамено; това беше бавна и печална музика, неразбираема, като различния аромат на цветята, сякаш само намекуваше за нещо, загатваше сегиз-тогиз, подсказваше ритъма, според който човек да създаде в душата си по-дълбока музика, отколкото чува с ушите си. От време на време рязък дискорд като скрибуцане на калем по плоча изненадващо изопваше нервите. На душата той носеше същото плахо потръпване, което изпитва тялото, ако разгорещени се хвърлим в леденостуден басейн. Момчето седеше на пода, потънало в красотата на самовглъбяването, и замислено дърпаше струните на лютнята си. Д-р Сондърз се чудеше какви ли неясни чувства го вълнуват. Тъжното му лице беше безизразно. Сякаш търсеше в паметта си мелодии, познати от някое отколешно съществуване.

Междувременно момчето го погледна, по лицето му пробяга очарователна усмивка, която внезапно освети чертите му, и попита господаря си дали вече е готов. Докторът кимна. Ах Кай остави лютнята и отново запали малката лампа. Приготви нова лула. След нея докторът изпуши още две. Това беше дажбата му. Пушеше редовно, но умерено. Отново се облегна и се отдаде на мислите си. Ах Кай си

пригответи две лули и след като ги изпуши, угаси лампата. Лежеше на рогозката, подложил под главата си дървено трупче, и накрая заспа.

Докторът беше изпаднал в състояние на изключително спокойствие и разсъждаваше върху тайната на съществуването. Тялото му така удобно се беше разположило в шезлонга, че напomniaше за себе си само доколкото изпитването от него смътно усещане за наслада се добавяше към облекчението, изпитвано от душата. В това състояние на освобождаване душата сякаш надзърташе отгоре към плътта, доброжелателно търпелива, както се отнасяме към приятел, който ни досажда, но ни дарява с любов. Усещаше разума си необикновено буден и жив, но без това да се дължи на безпокойство или притеснение; в подвижността на ума му имаше увереност — вероятно по същия начин великият физик се движи сред познатите си символи; в бистротата на мисълта му се появи абсолютно блаженство, каквото има в чистата красота. Изпитваше върха на съвършенството. Беше господар на пространството и времето. Нямахте въпрос, който да не може да разреши, ако пожелае; всичко беше изключително просто и ясно; изглеждаше глупаво да размишлява върху трудностите на съществуването, след като беше получил върховното удоволствие да съзнава, че може да извърши всичко, което пожелае.

IX

Д-р Сондърз ставаше рано. Едва беше пукнала зората, когато излезе на верандата и повика Ах Кай. Момчето му донесе закуската — дребни сочни банани, известни под името „дамски пръсти“, и както винаги, пържени яйца, препечен хляб и чай. Докторът яде с апетит. Нямаше много багаж за стягане. Оскъдният гардероб на Ах Кай се побираше в кафяв хартиен плик, а на доктора — в китайското куфарче от светла свинска кожа. Медикаментите в хирургическите инструменти бяха в една тенекиена кутия с неголеми размери. Трима-четирима туземци стояха на стъпалата, водещи към верандата — пациенти, които искаха да се консултират с доктора, и той ги прие горе един по един, докато закусваше. Каза им, че заминава тази сутрин. После отиде до къщата на Ким Чинг. Тя беше сред плантация от кокосови палми. Представляваше внушително бунгало, най-голямото на острова, тук-таме с архитектурно оформление, което да му придава стил, но претенциозността му странно контрастиреше с окаяната обстановка. Нямаше градина, а по земята наоколо имаше захвърлени множество консервени кутии и парчета от опаковъчни сандъци — мястото беше запустяло. Пилета, патици, кучета и свини се ровеха и търсеха нещо за ядене сред отпадъците. Бунгалото беше в европейски стил с шкафове от опушен дъб, с американски столове-люлки, каквито човек вижда в хотелите на Средния запад; тук-таме имаше маси, тапицирани с плюш. На стените бяха окачени увеличени снимки в масивни златни рамки на Ким Чинг и многочисленото му семейство.

Ким Чинг беше висок и як, с величествен вид; беше облечен в бели памучни панталони, на врата му висеше верижка за часовник от чисто злато. Изказа задоволството си от резултата на операцията — виждаше много по-добре от очакваното, но въпреки това искаше да задържи д-р Сондърз на острова още малко.

— Само глупак се качва на тази шхуна — каза той, когато докторът сподели, че ще отплава с капитан Никълз. — Тука ти е много

удобно. Защо не чакаш? По-добре чакай холандското коланче. Никълз много лош човек.

— Ти самият не си много добър човек, Ким Чинг.

Търговецът приветствува тази нападка, като показва ред драгоценни златни зъби в бавна, разплута усмивка, в която нямаше намек за несъгласие. Докторът му допадаше и той му беше благодарен. Като видя, че няма начин да го убеди да остане, престана да настоява. Д-р Сондърз даде последните си препоръки и си взе довиждане. Ким Чинг го изпрати до вратата и там се разделиха. Докторът слезе до селото и купи провизии за пътешествието — пакет ориз, клонка с банани, консерви, уиски и бира; даде ги на един китаец, за да ги занесе на брега и да го изчака там; и се върна в странноприемницата. Ах Кай беше готов, а един от сутрешните пациенти чакаше да носи багажа, с надежда да припечели. Когато стигнаха на брега, видяха един от синовете на Ким Чинг, дошъл да го изпрати. По поръчка на баща си беше донесъл топ китайска коприна като прощален подарък, както и квадратно пакетче, завито в бяла хартия, покрита с китайски йероглифи — за чието съдържание д-р Сондърз се досети.

— Шенду^[1]?

— Баща ми казва, че е добро качество. Може нямаш запаси за пътуване.

На корабчето не се виждаха признаци на живот, а лодката я нямаше на брега. Д-р Сондърз извика, но гласът му беше слаб, гърлен и не се чуваше надалече. Ах Кай и синът на Ким Чинг също извикаха, но напразно — никой не отговори, затова сложиха багажа и припасите в една плоскодънна лодка и туземецът подкара доктора и Ах Кай към корабчето. Когато наближиха, д-р Сондърз отново извика.

— Капитан Никълз!

Появи се Фред Блейк.

— О, ти ли си. Никълз слезе на брега да вземе вода.

— Не го видях.

Блейк не каза нищо повече. Докторът, последван от Ах Кай, се изкатери на борда, а туземецът им подаде багажа и провизиите.

— Къде да си оставя нещата?

— Ето там в каютата — посочи Блейк.

Докторът слезе надолу по стълбата. Каютата беше под кърмата. Имаше толкова нисък таван, че човек не можеше да стои изправен;

съвсем не беше просторна и през средата ѝ минаваше гротмачтата. Таванът беше почернял на мястото, където висеше една пушеща лампа. Имаше малки люкове с дървени капаци. Матраците на Никълз и Фред Блейк бяха поставени по дължина и единственото място, където докторът изглежда можеше да се разположи, беше в основата на стълбата. Качи се отново на палубата и каза на Ах Кай да свали долу постелката за спане и куфарчето.

— По-добре да оставим припасите в трюма — каза той на Фред.

— Ще им видят сметката там. Нашите ги държим в каютата. Кажи на момчето, че под дъските има място. Не са заковани.

Докторът се огледа. Нищо не знаеше за морето. Като изключим едно пътуване по река Мейн, винаги се беше качвал на параход. Корабчето изглеждаше много малко за такова дълго пътешествие. Едва надвишаваше на дължина петдесет фута. Искаше му се да зададе на Блейк някои въпроси, но той беше отишъл на носа. Явно, че макар да се беше съгласил с идването на доктора, то беше против волята му. Беше нацупен. На палубата имаше два стари платнени стола и докторът седна на единия.

След малко дойде един чернокож, облечен само с едно похабено парео^[2]. Беше набит, с остра къдрава, силно посивяла коса.

— Капитанът идва — каза той.

Д-р Сондърз погледна, накъдето сочеше той и видя приближаващата се лодка. Капитан Никълз я насочваше, а двама чернокожи гребяха. Застанаха откъм борда и шкиперът извика:

— Утан, Том, помогнете за буретата.

От трюма се появи още един чернокож. Четиримата съставляваха екипажа. Островитяни от Пролива на Торес, те бяха високи, силни мъже с красиви фигури. Капитан Никълз се изкатери на борда и стисна ръка на доктора.

— Добре ли се настани, док? „Фентън“ не прилича много на океанска хрътка, но е точно такова корабче, каквото трябва на човек. Ще устои на всичко.

Хвърли към мръсните, размъкнати членове на екипажа поглед, изпълнен с доволството, каквото изпитва работникът от инструментите, с които си служи.

— Е, да потегляме.

Даде резки команди. Вдигнаха грота и фока, прибраха котвата и се измъкнаха от лагуната. Небето беше безоблачно и слънчевите лъчи се сипеха по блесналото море. Духаше мусонът, но с неголяма сила и имаше слабо вълнение. Две-три чайки правеха големи кръгове над корабчето. Сегиз-тогиз летяща риба прорязваше водната повърхност, изписваше дъга във въздуха и се гмуркаше с лек плясък. Д-р Сондърз четеше и пушеше цигари, а когато се умори да чете, гледаше морето и зелените острови, край които минаваха. Не след дълго шкиперът предаде щурвала на един моряк и дойде да седне долу при него.

— Нощес ще хвърлим котва в Баду — каза той. — На около четиридесет и пет мили е. Според навигационния справочник там е сигурно. Има място за закотвяне.

— Какво е това Баду?

— Един безлюден остров. Там хвърляме котва, за да преспим.

— Блейк не изглежда особено радостен, че съм на борда — каза докторът.

— Снощи се разправяхме.

— За какво?

— Той е още хлапе.

Д-р Сондърз знаеше, че ще трябва да отработи пътуването си, знаеше също така, че когато един човек е споделил с тебе симптомите на болестта си, вече ти има доверие и ще ти каже още неща. Започна да задава на шкипера въпроси за здравето му. А това беше темата, на която Никълз беше готов да говори безкрайно дълго. Докторът го заведе долу в каютата, накара го да легне и внимателно го прегледа. Когато отново се качиха на палубата, сивокосият чернокож, на име Том Обу, който беше кук и стюард, донесе обеда.

— Идвай, Фред! — извика шкиперът.

Седнаха.

— Мирише добре — каза Никълз, когато Том Обу махна капака от тигана. — Нещо ново ли си приготвил, Том?

— Не бих се учудил, ако момчето ми е помогнало — рече докторът.

— Сигурен съм, че ще мога да го ям — каза шкиперът, като напълни устата си със сместа от ориз и месо, от която беше загребал и сипал в чинията си.

— Как ти се вижда, Фред? — продължи той. — Мисля, че си направихме голямо добро, като взехме док на борда.

— По-добре готви от Том, не отричам.

И тримата ядоха с голям апетит. Капитанът запали лулата си.

— Ако не получа впоследствие болки, ще те обявя за чудотворец, док.

— Няма да получиш болки.

— Направо не мога да проумея как човек като тебе се е заселил във Фу-Чжоу. Можеш да направиш цяло състояние в Сидни.

— Добре ми е и във Фу-Чжоу. Китай ми допада.

— Ами?! Учил си в Англия, нали?

— Да.

— Чувал съм да казват, че си бил специалист, имал си голяма практика в Лондон и бог знае какво още.

— Не вярвай на всичко, което чуваш.

— Изглежда невероятно, че си захвърлил това, за да се заселиш в някакъв си долен китайски град. Сигурно си изкарвал луди пари в Лондон.

Шкиперът го погледна с неспокойните си сини очички, а ухиленото му лице беше позеленяло от злоба. Но докторът не реагира на нападите му. Усмихна се, показва едрите си, потъмнели зъби; умните му очи бяха все така оживени — не даде признаци да е смутен.

— Ходил ли си оттогава в Англия?

— Не. Защо да ходя? Домът ми е във Фу-Чжоу.

— Не те виня. Ако ме питаш, с Англия е свършено. Прекалено много правила и закони имат, за да ми се харесва. Как пък не могат да оставят човека на мира? Това ми е чудно. Няма те в справочника на практикуващите, нали?

Той изстреля въпроса си внезапно, сякаш искаше да завари доктора неподготвен. Но беше срещнал достоен партньор.

— Не казвай, че не ми вярваш, капитане. Трябва да имаш доверие на доктора си. Иначе няма да успее да ти помогне толкова, колкото искаш.

— Нямам съм ти доверие ли? Ако ти нямах доверие, сега щеше да си другаде.

Капитан Никълз изведнъж стана страшно сериозен — този въпрос пряко го засягаше.

— Зная, че между Бомбай и Сидни няма никой, който да може да се сравни с тебе — а ако са ми казвали истината, не би ме учудило, ако и в Лондон на всяка крачка се срещат хора, за които си на почит и уважение. Зная, че имаш всички научни степени, които съществуват. Чувал съм да казват, че ако си стоял в Лондон, досега да са ти дали титлата баронет.

— Мога само да ти кажа, че имам повече научни степени, отколкото ми трябва — засмя се докторът.

— Странно, че те няма вписан в книгата. Как се казваше тя? А, „Медицински указател“.

— Откъде знаеш, че ме няма? — промърмори докторът с усмивка, но нащрек.

— Един познат от Сидни потърси там името ти. Разказваше за теб на друг доктор, негов приятел, и казваше, че ти си направо страхотен и така нататък и просто от любопитство взеха, че те потърсиха.

— Може приятелите ти да са търсили в някое старо издание.

Капитан Никълз хитро се ухили.

— Може. Не ми беше дошло на ум.

— Както и да е, обаче за твое сведение, капитане, никога не съм виждал затвора от вътрешната му страна.

Шкиперът леко трепна. Веднага се овладя, но лицето му смени цвета си. Д-р Сондърз случайно беше улучил, затова очите му заблестяха. Шкиперът се засмя.

— Бива си те. И аз не съм го виждал, док, но не забравяй, че не са малко хората, дето отиват в затвора не по своя вина, и не са малко хората, които биха отишли там, ако не бяха решили, че по-добре им подхожда да сменят климата.

Те се спогледаха и отново се засмяха.

— Какво смешно има в това? — попита Фред Блейк.

---

[1] Смеска китайски опиум (хинди). — Б.пр. ↑

[2] Набедрена превръзка с ярък цвят. — Б.пр. ↑

Х

Надвечер съзряха острова, където капитан Никълз беше решил да прекарат нощта — конус, покрит с дървета до върха, поради което наподобяваше картина на Пиеро де ла Франческа^[1] и като го обиколиха, стигнаха до мястото за закотвяне, описано в справочника за корабоплаване. Беше закътано скалистозаливче с толкова бистра вода, че ако погледнеш отвъд борда, на дъното на океана се виждаха фантастичните цветове на коралите. Минаваха ята риби — като туземци в гора, пробиващи си път сред познатата джунгла. За доста голямо учудване там завариха закотвена шхуна.

— Какво е пък това? — попита Фред Блейк.

Очите му бяха разтревожени и наистина беше странно в неподвижния хлад на вечерта да влезеш в тихото заливче на завет до зеления хълм и да видиш там поклащащ се на водата кораб. Лежеше на дрейф с прибрани платна и в присъствието му на това толкова самотно място имаше нещо злокобно. Капитан Никълз погледна през бинокъла.

— За лов на бисери е. От пристанището в Дарвин. Кой я знае какво прави тука. Край островите Ару имаше много от тия шхуни.

Видяха екипажа — сред хората имаше един бял, който ги наблюдаваше, и скоро спуснаха лодка.

— Идват към нас — каза шкиперът.

Докато пуснаха котва, лодката вече се беше приближила и капитан Никълз размени приветствени подвиквания с капитана на шхуната. Той се качи на борда — беше австралиеца — и им каза, че японският му гмурец е болен и са спрели на път за един холандски остров, където ще търсят лекар.

— Имаме лекар на борда — каза капитан Никълз. — Водим го като пътник.

Австралиеца попита д-р Сондърз дали не би отишъл да види болния, и след като му дадоха чаша чай (понеже отказа да пие алкохол), докторът го придружи в лодката.

— Имате ли някакви австралийски вестници? — попита Фред.

— Имам един брой отпреди месец.

— Нищо. За нас е нов.

— С удоволствие ще ви го дам. Ще го пратя по доктора.

Малко време беше нужно на д-р Сондърз, за да открие, че гмурецът страда от тежък пристъп на дизентерия. Беше много зле. Докторът му направи подкожна инжекция и каза на капитана, че с нищо не може да му се помогне, освен да го оставят на спокойствие.

— По дяволите тия джапи^[2], никак не са издръжливи. Значи доста време нищо няма да мога да изкарам от него?

— Ако изобщо се оправи — каза докторът.

Ръкуваха се за сбогом и докторът слезе в лодката. Туземецът започна да гребе.

— Хей, почакай! Забравих да ти дам вестника.

Австралиеца се пхна в каютата и след малко се появи със „Сиднейски бюлетин“ в ръка. Хвърли вестника в лодката.

Когато докторът се изкатери отново на „Фентън“, капитан Никълз и Фред играеха на крибидж^[3]. Слънцето залязваше и гладката повърхност на морето светеше в различни бледи цветове: синьо, зелено, червеникаворозово, млечно-пурпурно, сякаш това беше дълбокият и нежен цвят на тишината.

— Оправи ли го? — обади се шкиперът безразлично.

— Хич го няма.

— Това вестникът ли е? — попита Фред.

Той го измъкна от ръката на доктора и се отдалечи.

— Играеш ли крибидж? — попита Никълз.

— Не, не играя.

— Фред и аз играем всяка вечер. Той има дяволски късмет. Не ми се казва колко пари е спечелил от мене. Обаче това не може да трае вечно. Скоро играта ще се обърне.

И извика:

— Идвай, Фред!

— Чакай малко.

Шкиперът сви рамене.

— Невъзпитан е. Как само гореше от нетърпение да види вестника, нали?

— При това отпреди месец — отговори докторът. — Кога заминахте от остров Четвъртък?

— Никога не сме ходили там.

— О, така ли?

— Какво ще кажеш за една глътка? Мислиш ли, че ще ми навреди?

— Сигурно няма.

Шкиперът извика на Том Обу и чернокожият донесе две чаши и малко вода. Никълз отиде да вземе уискито. Слънцето залезе и нощта тихо пропълзя над неподвижната вода. Единствено плясъкът от някоя гмуркаща се риба нарушаваше тишината. Том Обу донесе ветроупорен фенер и го постави на палубата, после слезе долу и запали газената лампа в каютата.

— Чудно ми е какво толкова чете приятелят ти.

— В тъмното ли?

— Може би размишлява върху прочетеното.

Когато обаче най-после Фред се присъедини към тях и седна да довърши прекъснатата игра, осветен от мъждукащата светлина, той се стори на д-р Сондърз много блед. Не беше донесъл вестника и докторът отиде да го вземе. Но не го откри. Извика Ах Кай и му каза да го потърси. Застанал в тъмното, той наблюдаваше играчите.

— Петнадесет — две точки, още петнадесет — четири, още петнадесет — шест, още петнадесет — осем и още шест прави четиринадесет. Вале и едно от кари — седемнадесет. Господи, как ти върви.

Шкиперът не го биваше да губи. Лицето му беше напрегнато и изопнато. Неспокойните му очи поглеждаха недоверчиво всяка карта, която обърнеше. Другият обаче играеше с усмивка. Светлината на фенера очертаваше рязко профила му и на фона на тъмнината изглеждаше изключително хубав. Дългите му мигли хвърляха лека сянка върху страните му. Точно в този момент беше нещо повече от един красив млад човек — излъчваше трагична красота, която особено вълнуваше. Ах Кай дойде и каза, че не могъл да намери вестника.

— Къде го остави Фред? — попита докторът. — Момчето не може да го намери.

— Няма ли го там?

— Не, и двамата гледахме.

— Откъде по дяволите да зная къде е? Аз съм пас.

— Хвърли го през борда, като го прочете, нали? — попита капитанът.

— Аз да го хвърля през борда? Че защо?

— Е, щом не си го хвърлил, трябва да е някъде тука — каза докторът.

— И тази игра е твоя — изръмжа шкиперът. — Никога не съм виждал човек да събере такива карти.

---

[1] Италиански художник (15 в.). — Б.пр. ↑

[2] Съкратено от „джапаниз“ — японец (англ.). — Б.пр. ↑

[3] Игра на карти. — Б.пр. ↑

XI

Беше между един и два часа сутринта. Д-р Сондърз седеше на шезлонга. Шкиперът слезе в каютата си, а Фред беше изнесъл матрака си навън. Беше тихо. Толкова ярки бяха звездите, че формата на острова ясно се очертаваше на фона на нощта. Разстоянието е въпрос повече на време, отколкото на пространство, и макар че бяха изминали четиридесет и пет мили, на доктора Такана му изглеждаше много далече. Лондон беше на другия край на света. За момент пред очите му изникна площад Пикадили с блесналите светлини, с потока автобуси, коли и таксито и с тълпата, която го заливаше, когато театрите свършваха представленията. По негово време имаше една улица, която наричаха „Фасадата“ — от северната страна, водеща от Шефтсбъри авеню до Черинг крос роуд, където между единадесет и дванадесет часа разхождащите се хора се движеха в гъста навалица. Това беше преди войната. Във въздуха витаеше духът на приключенията. Очите срещаха други очи и тогава... Докторът се усмихна. Не съжаляваше за миналото, за нищо не съжаляваше. После неговите лутащи се мисли надникнаха от моста във Фу-Чжоу — от моста над река Мин, под който стояха рибарите в джонките и ловяха риба с корморани; отгоре прекосяваха рикши и натоварени кули; безброй китайци сновяха насам-натам. Като погледнеше човек по течението, виждаше на десния бряг китайския град със струпаните една до друга къщи и храмовете. На шхуната не светеше, но докторът виждаше всичко в тъмнината, защото знаеше, че е там. Цареше тишина в трюма, където бяха струпани бисерните миди, на една от страничните дървени койки лежеше умирация гмурец. Докторът не ценеше високо човешкия живот. Кой, живял толкова дълго сред това множество китайци, където животът се продава на безценица, може да се вълнува много от това? Гмурецът беше японец — и вероятно будист. Трансмиграция^[1]? Ето морето: вълната следва другата вълна — всяка следваща вълна е различна, но поражда нова вълна и предава формата и движението си. Затова човешките същества, които странствуват по света, не са едни и

същи днес и утре, нито са еднакви в живота на различните хора; но устремът и формата на предишния живот са определящи за характера на следващия. Едно разумно, но невероятно поверие. То обаче не беше по-невероятно от факта, че с цената на толкова много усилия, при съществуването на такова многообразие от катастрофи, през безкрая на времето, различни случайности като по чудо се биха комбинирали, за да сътворят от първобитната слуга точно този човек, който безцелно угасваше заразен от бацила на Флекснер. Д-р Сондърз приемаше това като странна, естествена и непоправима неизбежност и отдавна беше свикнал с безсмислието на нещата. Повече го занимаваше въпросът за духа. Спираше ли той да съществува, когато материята, която беше негово оръдие, се разпадне? В тази прекрасна нощ, когато мислите му безцелно се стрелваха като птици, като чайките, кръжащи над морето, издигащи се и спускащи се по повея на вятъра, нямаше как умът му да не бъде буден.

По стъпалата се чу шум от тътрещи се крака и се появи шкиперът. Райетата на пижамата му бяха доста ярки и личаха в тъмното.

— Капитане?

— Аз съм. Рекох да изляза да глътна въздух. — Отпусна се на стола до доктора. — Пуши ли вече?

— Да.

— Никога не съм пушил опиум. Но познавам хора, които го вършеха. Не изглеждаше да им вреди много. Казват, че се наслагвало в стомаха. Един от познатите ми се разсипа. По едно време беше шкипер на корабче на Батърфилд по река Яндзъ. С добро положение и така нататък. Рядко хубаво мнение имаха за него. Наложих се да го пратят у дома на лечение, но веднага щом се върна отново се захвана с опиума. Свърши като слуга в комарджийски дом. Често висеше по доковете в Шанхай и просеше монети от половин долар.

Известно време мълчаха. Капитан Никълз пушеше лула от корен на изтравниче.

— Виждал ли си Фред?

— Спи на палубата.

— Странна е тая работа с вестника. Сигурно вътре има нещо, което не иска да прочетем.

— Какво мислиш, че го е направил?

— Хвърлил го е през борда.

— За какво му е всичко това?

Шкиперът гърлено се засмя.

— Ако щеш ми вярвай, ако щеш — недей, не зная нищо повече от тебе.

— Живял съм на Изток достатъчно дълго и се научих да не се бъркам в чужди работи.

Но шкиперът беше в настроение да споделя. Храносмилането не го тревожеше и след три-четири часа добър сън се чувствуваше напълно бодър.

— Има нещо гнило в тая работа, зная това, но съм като тебе, док, не се бъркам в чужди работи. Не задавай въпроси, за да не слушаш лъжи. Така мисля аз; а ако ти падне случай да изкараш малко пари, не го изпускай.

Шкиперът дръпна от лулата.

— Нали ще си остане между нас?

— Докато съм жив.

— Значи така. Бях в Сидни. Повечето време през последните две години стоях без работа. И то не защото не търсех — забележи. Просто нямах късмет. Първокласен моряк съм и имам доста опит. С пара или с платна — все ми е едно. Ще рече човек, че трябва да се бият за мене. Но не. Освен това съм и женен. Дотам закъсах, че старата трябваше да се хване на работа. Не ми се нравеше, казвам ти го направо, но нямаше как — преглътнах го. Имах поне покрив над главата си и три яденета дневно — това поне ми даваше, — но станеше ли въпрос да отдели половин долар за кино или за една-две чаши — не, господине. И не. Не си бил женен никога, нали?

— Не.

— Е, не си сбъркал. Много досаждат, нали знаеш. Жените не обичат да се разделят с парите си. Женен съм от двадесет години и през цялото време все ми натяква, натяква, натяква. Много властна жена е моята — от това започнаха всички беди, мисли, че женитбата с мене я е унизила. Баща ѝ беше голям манифактурист в Ливърпул — и тя никога не пропуска да ми го напомни. Обвиняваше ме, че стоя без работа. Наричаше ме мързелив, ленив безделник и казваше, че ѝ е дошло до гуша да се съсипва, за да ми осигурява подслон и храна и че ако не побързам да си намеря някоя служба, мога да се пръждосвам и

да се оправям сам. Честна дума ти казвам, понякога ми беше дяволски трудно да стискам юмруци, вместо да ѝ ударя един в зъбите — макар че е дама и че аз знам това по-добре от всеки друг. Познаваш ли Сидни?

— Не, никога не съм бил там.

— Една вечер, значи, висях около един бар долу край пристанището, където ходех от време на време. Цял ден не бях слагал капка в уста, направо се бях разсъхнал; диспепсията ми беше много зле и бях в доста лошо настроение. Нямах нито пени в джоба си — аз, който съм управлявал толкова кораби, че не можеш ги изброи на пръстите на двете си ръце — и не можех да си ида вкъщи. Знаех, че старата ще започне да ме хока, че ще ми даде малко студено овнешко за вечеря, макар че знае, че овнешкото ми е направо смърт, че ще ми натяква безспирно, понеже е дама, нали разбираш какво искам да кажа, обаче е направо лоша, заядлива и обича да е все отгоре; никога не повишава глас, обаче нямам нито минутка покой. А ако преставах да се владея и ѝ кажех да върви по дяволите, тя само се изправяше и казваше: „Дръж си мръсния език зад зъбите, капитане, ако обичаш. Може да съм се оженила за прост моряк, обаче искам да се отнасят с мене като с дама.“

Капитан Никълз сниши глас и се наведе доверително към доктора.

— Сега ще чуеш нещо съвсем *infra dignitatem*^[2], нали разбираш какво искам да кажа, между нас да си остане: никога не знаеш как да постъпваш с жените. Не се държат като човешки същества. Не знам дали ще ми повярваш, бягал съм от къщи четири пъти. Сигурно мислиш, че това може да накара една жена да те разбере, нали?

— Ами да.

— Обаче не. Всеки път ме следваше. Единия път, когато знаеше къде съм отишъл, беше ѝ лесно, но другите пъти знаеше толкова, колкото човека от луната. Готов бях да заложа последния си грош, че няма да ме намери. Все едно беше да търси игла в купа сено. Обаче идваше денят, когато тя се приближаваше съвсем хладнокръвно, сякаш се бяхме разделили вечерта — не казваше нито „здрасти“, нито „ти ли си това“, ами: „Ако ме питаш мене, капитане, имаш нужда да се обръснеш!“, или: „Не те ли е срам да ходиш с такива панталони,

капитане!“... Който и да ти каже такова нещо, направо ти скъсва нервите.

Капитан Никълз замълча и очите му оглеждаха безмълвното море. В светлата нощ тънката остра линия на хоризонта се виждаше съвсем ясно.

— Обаче този път успях, направих номера, измъкнах се и се отървах от нея. Не знае къде съм и няма как да ме открие, но ти давам дума, че няма да се учудя, ако я видя да гребе на някоя лодка в морето — нагласена, спретната — винаги изглежда дама, не мога да ѝ го отрека; ще се качи на борда и ще ми каже: „Какъв е този отвратителен, мръсен тютюн, който пушиш, капитане?“ Нали знаеш, не мога да търпя друг тютюн, освен флотския „Плейърз“^[3]. Много съм нервен. Диспепсията ми е само от това, да си кажа право. Помня, че веднъж отидох при един лекар в Сингапур, препоръчали ми го бяха много и той преписа разни работи от една книга, знаеш какво правят докторите, а отдолу сложи кръст. Понеже това никак не ми се хареса, казах му: „Виж какво, докторе, защо сложи този кръст?“ „О — каза той, — винаги слагам отдолу кръст, когато подозирам семейни неприятности“. „А, така ли? — казах аз. — Е, улучил си точно в целта, докторе — вярно е, че нося кръст.“ Умен човек беше той, обаче не можа да помогне на диспепсията ми.

— Сократ е бил сполетян от същата беда, капитане, но никога не съм чувал да му е увреждало храносмилането.

— Кой е пък той?

— Един честен човек.

— Хващам се на бас, че не е прокопсал.

— Всъщност си прав.

— Трябва да приемаш нещата такива, каквито са — така мисля аз, а ако си прекалено придиричлив, доникъде няма да стигнеш.

Д-р Сондърз вътрешно се засмя. Мисълта, че този зъл и безскрупулен мерзавец е тероризиран от жена си, допадаше на чувството му за хумор. Това беше тържествуване на духа над материята. Чудеше се как ли изглежда жена му.

— Почнах да ти разказвам за Фред Блейк — продължи шкиперът след пауза, в която запали лулата си. — Както вече казах, бях в бара. Поздравих с „добър вечер“ едно-две момчета, приятелски, нали разбираш; те отговориха „добър вечер“ и обърнаха глави на другата

страна. Виждаше се как си казват едни на друг: „Пак дойде тоя скитник, проси нещо за пиене, от мене обаче нищо няма да получи.“ Ясно ти е, че настроението ми беше съвсем спаднало. Особено за човек, който е бил на моето положение, беше направо унизително. Хората могат да стават ужасно стиснати, като знаят, че нямаш пари. Шефът на бара ми хвърли мръсен поглед и разбрах, че няма да ме попита какво ще пия, а когато казах, че искам да почакам някого, отговори, че най-добре ще е да го чакам навън. Заприказвах се с едно-две момчета, които не познавах, обаче те не бяха настроени приятелски, така да се каже. Пуснах две-три смешки, но те не се разсмяха и ясно ми дадох да разбера, че им се натрапвам. Тогава видях, че влиза един, когото познавах. Голям грубиян. Такива в Австралия ги наричат „уличници“. Казваше се Райън. Не обичаше да му се изпречват на пътя. Беше нещо свързан с политика. Винаги имаше купища пари. Веднъж ми зае пет долара. Е, не мислех, че ще има желание да ме види, затова се престорих, че не го познах, и продължих да приказвам. Обаче го наблюдавах с ъгълчето на окото си. Той се огледа и дойде право при мене.

— Добър вечер, капитане — каза ми той почти дружелюбно. — Как се отнася към тебе светът тия дни?

— Направо зле — отговорих.

— Още ли търсиш работа?

— Да — казах аз.

— Какво ще пиеш? — каза той.

Пих бира и той пи бира. Тая чаша направо ми спаси живота. Обаче нали се сещаш — не съм от тези, дето вярват много-много в чудеса. Имах страшна нужда от бирата, но добре знаех, че Райън не ми я дава току-така. Той е от ония веселяци — нали ги знаеш, дето потупват по рамото и се смеят на шегите ти уж до пръсване, а пък шегите ти са от рода: „Здрасти, къде се шляеше досега“; или „Жена ми е голяма дама, нищо, че е дребна на ръст, а да не говорим за хлапетата ми“ и така нататък; обаче през цялото време те наблюдава и направо гледа през тебе. Новаците се лъжат. Казват: „Добрият стар Райън, голям човек е.“ Обаче аз не съм вчерашен. Не се хващам толкова лесно на въдицата. Докато пиех бирата си казах: „Внимавай, момче, отваряй си очите на четири. Той ще поиска нещо от тебе.“ Обаче не давах вид, че ми е ясно. Занареждах врели-некипели и той направо падна от смях.

— Рядък екземпляр си, капитане — каза той. — Страхотен симпатяга си, честна дума. Изпий си бирата да вземем по още една. Цяла нощ мога да те слушам.

Като си изпих бирата, видях, че се кани да поръча още.

— Виж какво, Бил — каза той (а моето име е Том, обаче аз не го поправих. Видях, че се опитва да се държи приятелски). — Виж какво, Бил, тука има прекалено много хора, човек не може да си чуе приказката и никога не знаеш дали някой не те подслушва. Виж сега какво ще направим...

Той извика шефа: — Ей, Джордж, ела за малко тука. — И шефът направо притича. — Виж какво, Джордж, приятелят ми и аз искаме да си побъбрим на спокойствие за добрите стари времена. Какво ще кажеш да идем в стаята ти?

— В кабинета ли? Дадено. Щом желаете, добре сте ми дошли.

— Това се искаше. Донеси там две бири.

Значи станахме и влязохме в кабинета му и самият Джордж ни донесе бирите. Лично. При това ми кимна. После излезе. Райън затвори вратата след него и погледна дали прозорецът е плътно затворен. Каза, че по никой начин не може да търпи течение. Не знаех какво има на ум, затова веднага реших да поставя нещата наясно.

— Виж какво, Райън — казах аз. — Извинявай за ония пет долара. Все мисля да ти ги върна, но истината е, че каквото имах, едва ми стигаше да свързвам двата края.

— Забрави ги — каза той. — Какво са пет долара? Зная, че си добро момче. Хубав човек си ти, Бил. Защо са им на хората пари, ако не за да ги заемат на приятелите си, когато късметът им не работи?

— На твое място и аз бих направил същото, Райън — казах аз, като използвах репликата му. Ако някой ни чуеше, щеше да си помисли, че сме кръвни братя.

Капитан Никълз се ухили при мисълта за сцената, която бяха разигравали. Измамническата му природа му носеше естетическа наслада.

— Чин-чин — казах аз.

И двамата отпихме от бирата.

— Виж какво, Бил — каза той, като изтри уста с опакото на ръката си. — Направих за тебе справки. Казват, че си добър моряк и така нататък, нали знаеш?

— Няма по-добър от мене — казах аз.

— Ако човек не си намира работа известно време, предполагам, че това се дължи повече на лош късмет, отколкото на лоша слава.

— Така си е — казах аз.

— Имам добра вест за тебе, Бил — продължи той. Искам да ти предложа работа.

— Ще я приема. Каквато и да е.

— Така те искам — рече той. — Знаех си, че мога да разчитам на тебе.

— Каква е работата? — попитах аз.

Макар да се усмихваше, сякаш виждаше изгубеният си брат, когото обича повече от всичко на света, той така ме погледна, че разбрах — работата не е шега. Гледаше ме свирепо.

— Можеш ли да си държиш устата затворена?

— Като мида.

— Това е добре — каза той. — Какво ще кажеш да вземеш един малък платноход за лов на бисери — знаеш какъв — кеч, каквито има покрай остров Четвъртък и пристанището на Дарвин, и няколко месеца да обикаляш островите?

— Изглежда ми добре — казах аз.

— Е, това ще ти бъде работата.

— Търговия ли? — попитах аз.

— Не, развлечение.

Капитан Никълз се изкикоти и продължи:

— Едва не му се изсмях в лицето, като го чух, обаче човек трябва да внимава, много хора нямат чувство за хумор, затова останах сериозен, като че бях съдия. Той отново ме изгледа и разбрах, че може да се превърне в мръсен клиент, ако го изкараш от кожата.

— Ще ти кажа за какво става дума — каза той. — Един млад човек, мой познат, прекалено много се товари с работа. С татко му сме приятели и уреждам това, за да му направя удоволствие, нали разбираш? Той заема много добра служба, има голямо влияние на разни места.

Той отново отпи от бирата. Аз не свалях очи от него, обаче не казах нито дума. Нито буква.

— Старият е притеснен, единствено хлапе му е, нали схващаш. Сам знай какво е, като гледам собствените си хлапета. Ако някое го

заболи палеца на крака, цял ден ми е криво.

— Добре те разбирам — казах аз. — Самият аз имам дъщеря.

— Едничка ли ти е? — попита той.

Кимнах утвърдително.

— Голяма работа са децата — рече той. — Нищо не носи повече щастие в живота на човека.

— Прав си — съгласих се аз.

— Въпросното момче винаги е имало крепко здраве — продължи той, като поклащаше глава. — Дробовете му нещо не са в ред. Докторите казват, че най-доброто за него е да направи пътешествие с кораб. На татко му обаче не се хареса идеята да го качи на който и да е стар кораб и като разбра, че този кеч се продава, го купи. Нали разбираш — не си обвързан и можеш да пътуваш където поискаш. Приятен, лек живот — това желае той за момчето си — искам да кажа, няма закъде да бързате. Избирате си подходящо време и като стигнете до остров, където ви се вижда, че може да поостанете, просто оставате. Чувал съм, че между Австралия и Китай има дузини такива острови.

— Хиляди — казах аз.

— Главното е момчето да не се притеснява. Татко му иска да стоите далече от места, където има хора.

— Може — казах аз и го погледнах невинно, като новородено бебе. — Колко време ще трае?

— Не зная точно — каза той. — Зависи от здравето на момчето. Може два-три месеца, може година.

— Ясно. А колко ще получа за това?

— Двеста лири, когато пътникът ти се качи на борда, и двеста при завръщането.

— Направи ги петстотин и съм готов на всичко — казах аз. Той не отговори, но ми хвърли мръсен поглед и издаде челюстите си напред. Боже господи, какъв красавец изглеждаше така. Ако има някое качество, което притежавам, то е, че съм тактичен. При желание той можеше да ми направи живота доста неприятен. Знаех това и имах чувството, че ако не внимавам, ще го направи. Затова просто свих рамене, все едно, че ми беше безразлично, и се засмях.

— Добре де, не ме е грижа за парите — казах аз. — Парите нямат значение за мене и никога не са имали. Ако имаха, сега да съм

един от най-големите богаташи в Австралия. Приемам условията. За приятели съм готов на всичко.

— Добрият стар Бил — каза той.

— Къде е платноходът сега? — попитах аз. — Искам да ида да го погледна.

— О, в изправност е. Един мой приятел току-що го докара от остров Четвъртък, за да го продаде. В превъзходна форма е. Не е в Сидни. На няколко мили нагоре по брега е.

— А екипаж?

— Негри от Пролива на Торес. Те го докараха. От тебе се иска само да се качиш на борда и да отплаваш.

— Кога искате да отплавам?

— Веднага.

— Веднага ли? — казах аз. — Още тази нощ?

— Да, тази нощ. Отвън ме чака кола. Ще те закарам до мястото, където е закотвен.

— За какво такова бързане? — попитах аз с усмивка и същевременно му хвърлих поглед, от който ясно личеше, че работата ми се вижда подозрителна.

— Таткото на момчето е голям бизнесмен. Винаги така действа.

— Политик ли е?

Започнах да си изяснявам някои неща, така да се каже.

— Леля ми се пада — сопна се Райън.

— Но аз съм семеен. Ако тръгна ей така, без да се обадя, старата ще ходи да разпитва навсякъде. Ще иска да научи къде съм и когато не намери кой да ѝ каже, ще иде в полицията.

Той ме погледна доста сърдито, като чу това. Знаех, че най-малко няма да му хареса тя да ходи в полицията.

— Ще изглежда странно — първокласен моряк, а изчезва по такъв начин. Искам да кажа, друго е ако бях чернокож или канака^[4]. Не че има някаква причина да се интересуват къде сме. Обаче тук се навъртат всякакви, дето обичат да врат нос в чужди работи, пък и точно сега наближават изборите.

Бях съвсем сигурен, че с това за изборите съм улучил, но той не реагира. Все едно, че голямото му грозно лице беше празна стена.

— Ще говоря с жена ти — обеща той.

Аз обаче исках да си изиграя играта докрай, без да изпускам удобния случай.

— Кажи й, че първият помощник-капитан на един параход си счупил врата точно когато потеглил, че съм нает веднага и не съм имал време да си отида до къщи, и че ще й се обадя от Кейптаун.

— Това се искаше — зарадва се той.

— А ако вдигне много шум, качи я на някой кораб до Кейптаун и й дай пет лири. Не са кой знае колко пари.

Тогава той, честна дума, се разсмя и каза, че ще го направи.

Допи си бирата и аз допих моята.

— Е добре — рече той, — ако си готов, да тръгваме. — Погледна часовника си. — Ще ме чакаш на ъгъла на Пазарската улица след половин час. Ще мина оттам с колата и ти ще скочиш вътре. От тука излез пръв. Не минавай покрай бара отвън. В края на коридора има врата. Излез през нея — води право на улицата.

— Окей — казах аз и си взех шапката.

— Само още нещо трябва да знаеш — каза той, когато вече бях тръгнал. — То важи и за сега, и за после. Ако не искаш да ти забият нож в гърба или да ти продупчат червата с куршум, не прави маймунски номера. Ясно ли е?

Каза това съвсем приятелски, обаче аз не съм глупак и разбрах, че не се шегува.

— Не бой се — казах аз. — Когато се отнасят с мене като с джентълмен и аз се държа джентълменски.

После добавих уж между другото:

— Младият човек е на борда, нали?

— Не. Ще се качи по-късно.

Тръгнах и излязох на улицата. Стигнах до мястото, което той ми определи. Беше на не повече от двеста ярда. Рекох си — щом ме кара да го чакам тука половин час, значи трябва да се види с някого и да му каже какво е станало. Чудех се какво ли щяха да направят в полицията, ако им кажех, че има някаква тъмна работа и че си струва да проследят колата и да разгледат този кеч. Обаче си помислих, че не си струва да го правя. Добре е човек да изпълнява дълга си към обществото, както всички, нямам нищо против да съм в добри отношения с ченгетата, обаче не ми се щеше заради подобно усърдие да ми забият нож в гърба. Пък и те нямаше да ми дадат четиристотин лири. Сигурно не

сбърках, дето не опитах никаква двойна игра с Райън, защото забелязах, че някакъв човек стои в сянката от другата страна на улицата, сякаш се крие, и май ме наблюдава. Тръгнах към него, за да го огледам, но като го приближих, той се отдалечи, а като си тръгнах обратно, върна се и застана на предишното си място. Странно. Всичко беше доста странно. Беше ме яд единствено на това, че явно Райън ми нямаше доверие. Или разчиташ на някого, или не — така мисля аз. Искам правилно да ме разбереш — не ми пречеше, че е странно. По това време вече бях видял достатъчно странни неща и ги приемах такива, каквито са.

Д-р Сондърз се усмихна. Започваше да разбира капитан Никълз. Оказа се човек, за когото ежедневието на честния живот беше малко монотонно. За да противодействува на депресията, която му причиняваше диспепсията, той трябваше да подобрява вкуса на живота си с мошеничества. Така кръвта му започваше да тече по-бързо, чувствуваше здравословното си състояние по-добро — когато се забъркваше в престъпление, ставаше изключително жизнен. Повишеното внимание, което отделяше тогава, за да се пази от враговете си, изместваше от мислите му процесите на плачевното му храносмилане. Ако д-р Сондърз не можеше да проявява съчувствие, то за сметка на това пък проявяваше необикновена търпимост. Не мислеше, че е негова работа да възхвалява или да осъжда. Можеше да разпознава кой е светец и кой — злодей, но и в двата случая разсъжденията му бяха изпълнени с все същото студено безразличие.

— Едва не избухнах в смях, като си представих как стоя на ъгъла — продължи шкиперът — и се каня да отплавам, без дори да се преоблека, да си взема приборите за бърснене или четката за зъби. Не са много хората, готови да го сторят, без да дават пет пари.

— Не са много — съгласи се докторът.

— После си представих физиономията, която старата щеше да направи, когато Райън ѝ съобщеше, че съм отплавал. Просто я виждах как ще се завлече в Кейптаун с първия кораб. Изобщо нямаше да може вече да ме открие. Този път се бях отървал от нея. Кой би си помислил, че нещата ще се обърнат така? И то когато вече смятах, че едва ли ще доживея до другия ден. Ако това не беше провидението, не знаех какво име да му дам.

— Неведоми са пътищата господни.

— Аз ли не знам това? Възпитан бях като баптист — „Нито едно врабче няма да падне...“^[5] — знаеш го по-нататък. Непрекъснато се убеждавам, че точно така става. Та след като бях почакал известно време там — цял половин час, зададе се кола и спря до мене. — Скачай вътре — каза Райън и потеглихме. Пътищата около Сидни са ужасно лоши и подскачахме нагоре-надолу като тапа по вода. Райън караше много бързо.

— Ами провизии и всичко останало? — попитах аз Райън.

— На борда има — каза той. — Достатъчно, да ти стигне за три месеца.

Не знаех накъде караше. Беше тъмно, нищо не се виждаше; сигурно приближаваше полунощ.

— Пристигнахме — съобщи той и спря. — Излизай.

Излязох, той излезе след мене. Угаси фаровете. Разбрах, че сме близо до морето, но не виждах на ярд пред себе си. Райън носеше фенерче.

— Върви след мене — каза той — И гледай в краката си.

Известно време вървахме. Надолу водеше някаква пътечка. Доста леко вървя, обаче два-три пъти едва не се преметнах презглава. „Остава само да си счупя някой крак тука“, мислех си. Като стигнахме и усетих под краката си брега, не ми стана по-весело. Водата се виждаше, обаче всичко друго беше черно. Райън подсвирна. Някой извика в отговор откъм водата, но едва чуто, нали разбираш, и Райън светна с фенерчето, за да покаже къде сме. После чух плясък от весла и след минута се появи лодка с двама чернокожи. Качихме се вътре с Райън и потеглихме. Ако имах двадесет лири в себе си, не бих заложил много от тях на шансовете, че отново ще видя Австралия. Сякаш съм бил много щастлив там. Гребяхме около десет минути, мисля, и тогава спряхме отстрани на кеча.

— Как ти се вижда? — попита Райън, като се качихме на борда.

— Тъмно е. Ще ти кажа сутринта.

— Сутринта ще бъдеш в открито море — каза Райън.

— Кога ще дойде бедният млад инвалид — попитах аз.

— Не след дълго — каза Райън. — Слез в каютата, запали лампата и поразгледай наоколо. Ще пием по бутилка бира. Ето ти кибрит.

— Дадено — казах аз и слязох долу.

Не се виждаше добре, обаче аз се ориентирах инстинктивно. И не слязох толкова бързо, че да не мога да се огледам назад. Подуших, че Райън се канеше да направи нещо. Видях, че светна три-четири пъти с фенерчето. „Здрасти — помислих си аз. — Значи, някой чака“ — но дали на брега или в морето, не можех да кажа. После Райън дойде долу и аз поразгледах наоколо. Той измъкна бутилка бира за себе си и бутилка за мене.

— Луната скоро ще изгрее — каза той. — Духа приятен лек бриз.

— Тръгваме веднага, нали? — попитах аз.

— Колкото по-рано, толкова по-добре — веднага щом момчето се качи на борда, и карайте без да спирате, нали разбираш?

— Виж какво, Райън — казах аз. — Не съм си взел дори бръснач.

— Тогава си пусни брада, Бил — отговори той. — Заповедта е да не спираш никъде, докато не стигнете Нова Гвинея. Ако искаш да слезеш на брега в Мерауке, може.

— Холандско пристанище е, нали?

Той кимна.

— Виж какво, Райън — казах аз. — Знаеш, че не съм вчерашен. Не мога да си забраня да мисля, нали? Каква полза има в това да не ми кажеш направо за какво става дума?

— Бил, старче — каза той уж много приятелски, — пий си бирата и не задавай въпроси. Зная, че няма как да не мислиш, обаче се опитай да повярваш в това, което ти казвам, защото, кълна се в бога, сам ще ти избода проклетите очи.

— Е, това е казано достатъчно направо — засмях се аз.

— Да пием за добър път — предложи той.

Залокахме бирата.

— Има ли достатъчно? — посочих аз бутилката.

— Ще ти стигне. Зная, че не си смукач. Нямаше да те наема, ако беше така.

— Не съм — потвърдих аз. — Обичам да си пийвам бира, но си зная мярката. А парите?

— В мене са — каза той. — Ще ти ги дам, преди да сляза.

Така седяхме и говорихме за това-онова. Питам го какъв е екипажът и други работи, той ме пита ще ми пречи ли да отплавам в тъмно, аз казах, че не ми пречи, че мога да карам корабчето с вързани

очи и тогава внезапно дочух шум. Имам остър слух, значи, и не изпускам много от това, което може да чуе човек.

— Приближава лодка — казах.

— Тъкмо навреме — отговори той — Тая нощ трябва да се прибирам при госпожата и хлапетата.

— Не е ли по-добре да се качим на палубата? — запитах аз.

— Няма никаква нужда — отвърна той.

— Добре — казах аз.

Седяхме и се заслушвахме. По звука си личеше, че е лодка. Пристигна и се блъсна леко о борда. После някой се качи горе. Слезе по стълбите при нас. Беше облечен официално — в костюм от син шевиот, риза и вратовръзка, кафяви обувки. Не както е сега.

— Това е Фред — представи го Райън и ме погледна.

— Фред Блейк — каза младият човек.

— Това е капитан Никълз. Първокласен моряк. Бъди спокоен.

Хлапетото ме погледна; погледнах го и аз. Трябва да призная, че далеч не можеше да се каже, че е с крехко здраве, направо изглеждаше модел на здрав човек. Обаче беше притеснен. Ако ме питаш, според мене беше уплашен.

— Лошо, че така си закъсал със здравето — казах аз, уж много не принудено. — Морският въздух ще те укрепи, бъди сигурен. Няма нищо по-добро от пътуване по море за оправяне на здравето.

Като рекох това, видях, че се изчервява — за пръв път виждах така да се изчервява някой. Райън погледна него, погледна мене и се разсмя. После каза, че ще ми даде парите и ще слиза на брега. Държеше ги вързани на пояса си, свали го и ми плати — двеста златни суверена. Не бях виждал злато от хиляда години. Имаше го само в банките. Стана ми ясно, че какъвто и да беше човекът, който искаше да потули работата с момчето, трябва да е бил в доста безизходно положение.

— Хвърли и пояса, Райън — помолих аз. — Не мога да оставя толкова пари неприбрани.

— Добре — каза той. — Вземи го. Е, на добър час.

И преди да успея да кажа още нещо, той излезе от каютата, прескочи през борда и лодката започна да се отдалечава. Не рискувах да ми покажат кой седи в нея.

— Какво стана после?

— Е, сложих парите обратно в пояса и го опасах около тялото си.

— Дяволски тежък е бил сигурно.

— Като стигнахме в Мерауке, купихме две сандъчета и аз скрих моето така, че никой да не знае къде е. Но ако нещата продължават в същия дух, ще мога да нося лесно останалите пари — дори няма да ги усещам.

— Какво искаш да кажеш?

— Пътувахме все така нагоре покрай брега; времето беше хубаво и така нататък, имаше приятен бриз и рекох на момчето: „Какво ще кажеш за една игра на крибидж?“ Трябваше някак да се забавляваме, нали разбираш, а знаех, че той има малко пари. Не виждах защо да не прибера част от тях. Цял живот съм играл крибидж и мислех, че имам лека ръка. Обаче това тесте трябва да е омагьосано. Разбираш ли, откакто сме напуснали Сидни, не съм печелил нито веднъж. Досега съм дал на Фред около седемдесет лири. А на него му върви като на самия дявол.

— Може би играе по-добре, отколкото си мислиш.

— Нищо подобно. Знам всичко, което си струва да знае човек за тази игра. Мислиш ли, че щях да започна, ако не бях сигурен? Не, това е въпрос на късмет, а късметът не е вечен. Ще се обърне и тогава ще си възвърна изгубеното, заедно с всичко останало, което той има. Не ми е весело, разбира се, обаче не се притеснявам.

— Разказвал ли ти е нещо за себе си?

— Нито дума. Обаче аз си правя изводите и вече имам доста ясна представа какво се крие на дъното на цялата работа.

— И какво е то?

— Ако на дъното не стои политика, да не ми викат Никълз. В противен случай Райън нямаше да е замесен. Властта в Нов Южен Уелс^[6] се клати. Държат се на косъм. Стане ли някой скандал, още утре ще изчезнат. И без това скоро ще има избори. Мислят, че пак ще спечелят, обаче според мене е въпрос на ези или тура и предполагам им е известно, че не бива да рискуват. Не би ме учудило, ако Фред се окаже синът на някоя доста важна личност.

— На премиера или на някой министър? Има ли между министрите човек, на име Блейк?

— Блейк е толкова негово име, колкото е и мое. Ясно, че е забъркан някой от министрите, а Фред му е син или племенник;

каквато и да е историята, ако се разкрие, онзи ще изгуби поста си, затова според мене са решили да изпратят Фред надалече, докато поутихне работата.

— Какво мислиш, че е извършил?

— Според мене — убийство.

— Та той е едва хлапе!

— Достатъчно голям е, за да може да бъде обесен.

---

[1] Преминаване на душата в друго тяло. — Б.пр. ↑

[2] Под достойнството (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Марка силен тютюн. — Б.пр. ↑

[4] Туземци от Тихоокеанските острови. — Б.пр. ↑

[5] Неточен цитат от Евангелието, в смисъл „Волята божия е над всичко“. — Б.пр. ↑

[6] Щат в Австралия. — Б.пр. ↑

XII

— Здравсти, това пък какво е? — каза шкиперът. — Приближава се лодка.

Слухът му наистина беше остър, защото д-р Сондърз не чу нищо. Капитанът се взря в тъмнината. Сложи ръка на рамото на доктора и като се изправи безшумно, промъкна се долу в каютата. След миг отново излезе и докторът видя, че носи револвер.

— Не е беда да се подсигурява човек — каза той.

Сега вече докторът дочуваше слабото скърцане на греблата, обръщащи се в ръждясалите вилки.

— Това е лодката на шхуната — рече той. — Само те са. Кой ги знае какво искат. Доста късно е за светски посещения.

Двамата мъже чакаха мълчаливо, вслушани в засилващия се шум. Постепенно сред плискащата се вода видяха силуета на лодката — малка черна маса на фона на черното море.

— Ей, вие, здрасти! — извика внезапно Никълз. — Насам, насам.

— Ти ли си, капитане? — гласът се плъзна по водата.

— Аз съм. Какво ви трябва?

Беше се опрял на планшира, хванал в отпуснатата си ръка револвера. Австралийците продължиха да гребат.

— Ще ти кажа, като се кача на борда — чу се гласът.

— Не е ли много късно, а? — извика Никълз.

Австралиеца каза на човека, който гребеше, да спре.

— Моля те, събуди доктора. Не ми харесва нещо моят японец. Май че е тръгнал за дъното.

— Докторът е тука. Приближи лодката отстрани.

Лодката приближи и като се наведе през борда, капитан Никълз видя, че в нея са само австралиеца и един чернокож.

— Искате ли да дойда? — попита д-р Сондърз.

— Извинявай за безпокойството, док, но изглежда е много зле.

— Ще дойда. Почакайте да си взема нещата.

Докторът се запрепъва надолу по стълбите и грабна чантичката, която държеше винаги приготвена за спешни случаи. Прескочи през борда и се смъкна в лодката. Чернокожият бързо загреба.

— Знаеш как стоят нещата — каза австралиеца. — Никъде не може да се намери гмурец, и то японец, а да вземеш друг не си струва. В момента по тези места няма свободен гмурец и ако загубя това момче, печалбата ми страшно ще се намали. Ще ми се наложи да се спускам чак до Йокохама, а и тогава има вероятност да вися цял месец, преди да намеря каквото търся.

Гмуреца лежеше на една от долните койки в моряшката каюта. Въздухът беше спарен, а горещината — страхотна. Двама чернокожи спяха. Единият, легнал по гръб, хъркаше. Трети клечеше на пода до болния и го гледаше с безизразни очи. Ветроупорната лампа, закачена на гредата, даваше бледа светлина. Гмуреца беше в колапс. Не беше изгубил съзнание, но когато докторът се приближи, изразът на черните му като въглища ориенталски очи остана непроменен. Човек би си казал, че те вече се вглеждаха във вечността и не можеха да бъдат привлечени с нищо преходно. Д-р Сондърз потърси пулса му и допря с ръка влажното му чело. Сложи му подкожна инжекция. Стоеше изправен до койката и гледаше замислено отпуснатото тяло. После каза:

— Нека се качим горе на чист въздух. Кажи на другия да дойде и да ни каже, ако има някаква промяна.

— Значи няма да го бъде? — попита австралиеца, когато се качиха на палубата.

— Така изглежда.

— Господи, какъв лош късмет имам.

Докторът се усмихна. Австралиеца го покани да седне. Нощта беше застинала неподвижно — като смъртта. Звездите се оглеждаха от своите далечни разстояния в гладката водна повърхност. Двамата мъже мълчаха. Казват, че ако вярваш в нещо прекалено силно, то се случва. За японца, който лежеше и умираше, без да чувства болка, това не беше край, а обръщане на нова страница; със същата сигурност, с която знаеше, че слънцето ще изгрее след няколко часа, той знаеше, че си отива от този живот в друг живот. Карма^[1] — деянията на живота му сега и другите пъти, когато беше живял, щяха да намерят своето продължение; възможно е, както беше изтощен, любопитството в какво

ще се прероди, да беше единствената изпитвана от него емоция (независимо дали това го плашеше, или забавляваше). Д-р Сондърз задрямва. Събуди се, като усети, че някой го дърпа за ръката. Беше чернокожият.

— Ела бързо.

Зазоряваше се. Още не беше ден, но светлината на звездите гаснеше и небето имаше призрачен вид. Докторът слезе долу. Гмурецът си отиваше. Очите му все още бяха отворени, но пулсът му се беше загубил и хладината на смъртта беше обгърнала тялото му. Внезапно издаде лек звук — тихо, умолително и смирено, каквато изобщо е природата на японците — и умря. Двамата спящи се бяха събудили — единият седеше накрая на койката си, протегнал навън крака, а другият, сякаш за да се ограда от това, което се случваше толкова близко до него, седеше на пода с гръб към умиращия и държеше главата си в ръце. Когато докторът се качи на палубата и съобщи за станалото на капитана, той просто сви рамене и рече:

— Не са издръжливи тия японци.

Зората вече се стелеше по водата и първите лъчи на слънцето докосваха безмълвната повърхност със студени и нежни цветове.

— Е, аз ще се връщам на „Фентън“ — каза докторът. — Капитанът искаше да отплава на разсъмване.

— Не е зле да закусиш, преди да потеглиш. Сигурно си много изгладнял.

— Не бих се отказал от чаша чай.

— Виж какво, имам малко яйца — пазех ги за японеца, но вече не му трябват — да ядем бекон с яйца.

И извика кука.

— Доял ми се е бекон с яйца — каза той, като потриваше ръце. — Трябва да са все още доста пресни.

Междувременно кукът им донесе чай, бисквити и закуската, от която се вдигаше пара.

— Боже как хубаво мирише — възкликна австралиеца. — Смешно е да го казвам, обаче никога не ми омръзва да ям бекон с яйца. Когато съм у дома, всеки ден ми правят. Понякога жената ми дава нещо друго за разнообразие, обаче това харесвам най-много.

Когато чернокожият връщаше д-р Сондърз на „Фентън“, докторът размишляваше, че смъртта е по-смешна дори от смешния

факт, че капитанът на шхуната обичаше да яде бекон с яйца всяка сутрин на закуска. Гладкото море блестеше като излъскан метал. Цветовете му бяха бледи и нежни като цветовете в будоара на някоя маркиза от XVIII век. На доктора му се виждаше много странно, че хората умират. Имаше нещо абсурдно в мисълта, че този ловец на бисери, наследник на безброй поколения, резултат от сложния процес на еволюцията, която беше започнала още с образуването на планетата, сега и тука, поради стечение на неблагоприятни обстоятелства, които не се побираха в ума на човек, трябваше да срещне смъртта в това забравено, пусто място.

Когато лодката пристигна, капитан Никълз му подаде ръка, за да се качи на борда. В момента се бръснеше.

— Какво ново?

— Умря.

— И аз така мислех. Как ще го погребат?

— Не зная. Не питах. Предполагам, че ще го хвърлят през борда.

— Като куче?

— Защо не?

Шкиперът прояви признаци на раздразнение, които доста учудиха д-р Сондърз.

— Това не може да стане. Не на кораб под британски флаг. Ще трябва да го погребат както подобава. Искам да кажа, ще има опело и тем подобни.

— Той е бил будист^[2], шинтоист^[3] или нещо такова, нали разбираш?

— Независимо. В морето съм, човече божи, повече от тридесет години — ако някой умре на британски кораб, погребват го по британски обичай. Смъртта прави всички равни, док, ти поне сигурно го знаеш; в такова време не може да сме против умрелия само защото бил японец, негър или италианец, или някакъв друг. Ей, момчета, спуснете една лодка и то по-внимателно. Ще прескоча до шхуната. Като видях, че толкова дълго не си идваш, веднага си рекох, че сигурно се е случило най-лошото. Затова ме завари да се бръсна.

— За какво ще ходиш там?

— Да говоря с шкипера. Трябва да направим всичко, както се полага. Да изпратим японеца според добрите обичаи. На всеки кораб, където съм бил капитан, съм държал да е така. Прави изключително

добро впечатление на екипажа. Знаят какво да очакват, ако им се случи нещо.

Спуснаха лодката и капитанът започна да гребе. Появи се Фред Блейк. С къдрава разрошена коса, с гладка кожа и сини очи, той изглеждаше като младия Бакхус, нарисуван от венециански майстор. Докторът, изморен след безсънна нощ за момент завидя на безгрижния младеж.

— Как е пациентът, докторе?

— Мъртъв.

— Върви им на някои хора, нали?

Д-р Сондърз го изгледа с неприязън, но не каза нищо.

След малко видяха, че лодката се връща от шхуната, но без капитан Никълз. Мъжът, на име Утан, говореше английски добре. Идваше с поръчението всички да отидат на шхуната.

— За какво по дяволите? — попита Блейк.

— Да тръгваме — заповяда докторът.

Двамата бели и останалите моряци влязоха в лодката.

— Капитан каза всички. Китай момче също.

— Скачай вътре, Ах Кай — обърна се докторът към слугата си, който седеше на палубата и безразличен към случващото се, пришиваше копче на един панталон.

Ах Кай остави заниманието си; на лицето му беше изписана вечната дружелюбна усмивка и леко скочи в лодката. Подкараха към шхуната. Като се изкатериха по стълбата, завариха капитан Никълз и австралиеца да ги чакат.

— Капитан Аткинсън се съгласи, че трябва да се погрижим както трябва за бедния японец — каза Никълз — И тъй като няма моя опит, ме помоли да организирам церемонията, както подобава.

— Точно така — потвърди австралиеца.

— Зная, че заемам мястото на друг. Когато се случи някой да умре в морето, работа е на капитана да направи опело, но на борда няма молитвеник и той недоумява какво да прави, както недоумява какво да прави канарчето, ако му дадат рамстек. Прав ли съм, капитане?

Австралиеца тъжно кимна.

— Но аз мислех, че си баптист — каза докторът.

— Обикновено съм баптист — отговори Никълз. — Но като дойде до погребения и тем подобни, винаги използвам молитвеник и винаги ще използвам молитвеник. Сега, капитане — щом като се приготвят твоите хора, ще съберем всички заедно и ще свършим работата.

Австралиеца тръгна по палубата и след няколко минути отново се присъедини към тях.

— Мисля, че им остава да го вържат — каза той.

— Вържи попа, да е мирно селото — изтърси капитан Никълз за голямо учудване на доктора.

— Какво ще кажете да пийнем по глътка, докато чакаме?

— Не още, капитане. След това ще пийнем. Първо работата, после удоволствието.

Към тях се приближи един моряк.

— Готово е, шефе — рече той.

— Чудесно — каза Никълз. — Хайде, момчета!

Беше оживен. Вървеше изпъчен. Лисичите му очички блещукаха от предвкушаното удоволствие. Докторът отбеляза, че Никълз едва потиска радостта си. Явно, че нямаше да изпусне отдалия му се случай. Отправиха се към кърмата. Моряците от двете корабчета, все чернокожи, чакаха — някои с лули в устата, някои — с фас, залепнал за дебелите устни. На палубата имаше вързоп, увит, както се стори на доктора, в чувал за копра. Беше съвсем малък. Трудно беше да повярваш, че това, което съдържа, някога е било човек.

— Всички ли са тука? — попита капитан Никълз, като се огледа. — Спрете да пушите, моля. Малко уважение към мъртвите.

Оставиха лулите настрани и изплюха фасовете.

— Застанете сега в кръг. Ти застани до мене, капитане. Нали разбра, просто ти правя услуга и не искам да мислиш, че не зная, че това си е твоето място. Готови ли сте вече?

Капитан Никълз явно имаше откъслечни спомени за погребалните церемонии. Започна с молитва, която в голямата си част беше негово изобретение, но я произнасяше с вълнение. Езикът ѝ беше цветист. Завърши с къртящо „амин“.

— Сега ще изпеем един химн — той погледна чернокожите. — Вие всички сте посещавали мисионерски училища и искам да пеете с

чувство. Нека ви чуят чак в Макасар. Хайде, почвайте всички: „Напред, Христови войници, напред, готови за бой.“

Капитанът пееше с гърлен глас — фалшиво, но пламенно и веднага към него се присъединиха моряците на двете корабчета. Пееха звучно с плътни красиви гласове и мелодията се носеше над спокойното море. Това беше химн, който те всички бяха научили в родните си острови, помнеха всяка дума от текста; но лошото произношение и странните им интонации го правеха да изглежда неясно загадъчен, наподобяващ не християнски химн, а варварските ритмични викове на диво племе. В него се прокрадваха фантастични звуци — удрянето на барабани, звън от струнни инструменти; той навяваше мисли за нощта и за мрачни обреди край морския бряг, за кръвта, изтичаща от човека, принесен в жертва. Ах Кай — много спретнат с чистата си бяла дреха, стоеше малко настрана от черните мъже, грациозен и безразличен, и прекрасните му блестящи очи гледаха изненадано с леко презрение. Свършиха първия куплет и без да чакат подкана от капитан Никълз, изпяха втория. Когато обаче започнаха третия, той запляска с ръце да спрат.

— Е, стига толкова — извика той. — Да не си въобразявате, че изнасяте концерт? Няма да стоим тука цяла нощ.

Те рязко спряха и той ги огледа свирепо. Погледът на доктора се спря върху малкия вързоп от чувала за копра, който лежеше на палубата в средата на кръга. Кой знае защо, помисли си за малкото момче, което е бил гмурецът — с жълто лице и очи, черни като трънки, играло някога по улиците на някой японски град; водено по празниците от майка си, облечена в красивата си японска дреха, с украшения в изящно подредената коса и обута в дървените гета^[4] да види цъфналите вишневи дървета и храма — където са му давали сладкиш, а може би веднъж, облечено цялото в бяло с клонка от ясен в ръката, то е отишло със семейството си на поклонение и е гледало как слънцето изгрява иззад върха на Фуджияма — свещената планина.

— Сега ще кажа още една молитва и когато стигна до думите „...затова ние предаваме тялото му на дълбините“ (и гледайте да не ги изпуснете), без изобщо да се помайвате, грабвате го и го хвърляте през борда. Ясно ли е? Капитане, най-добре нареди на двама души да се приготвят!

— Ти, Боб, и Джо.

Мъжете пристъпиха напред и се наведоха да хванат тялото.

— Не още, глупаци такива — извика капитан Никълз. — По дяволите, почакайте думите да излязат от устата ми.

После, без да спира, за да си поеме дъх, той започна бързо да реди молитвата. Продължи така докато явно не можеше да измисли нищо повече и тогава като повиши малко глас, каза: „По своя воля и по велика милост Всемогъщият бог прибира при себе си душата на нашия скъп брат, починал тука. Затова ние предаваме тялото му на дълбините...“. Той хвърли свиреп поглед на двамата мъже, но те го бяха зяпнали с отворени уста. — Хайде де, няма да стоим тука цяла нощ. Мятайте тая мърша през борда.

Стреснати, те сграбчиха малкия вързоп от палубата и го запратиха в морето. Той докосна водната повърхност с едва чут плясък. Капитан Никълз продължи с доволна усмивка на лицето: „... за да гние там и да търси възкресение на тялото си, когато морето върне обратно мъртъвците си. А сега, скъпи обични братя, всички ще отправим молитва към господа бога, моля без мънкане. Господ иска да ви чуе и аз искам да ви чуя. «Отче наш, който си на небето...»“ Той се обърна към моряците и повтори на висок глас първите думи, обаче му пригласяше само Ах Кай.

— Е, момчета, с това свършваме — продължи той с все същия развълнуван глас. — Радвам се, че ми се отдаде възможност да ръководя тази тъжна церемония, както се полага. Изпълнени с живот, ние сме рамо до рамо със смъртта, нещастия се случват и в най-добрите семейства. Искам да знаете, че ако вие заминете за оная страна, от която още никой не си е дошъл^[5], стига да сте на британски кораб и под британски флаг, може да сте сигурни, че ще ви уредят достойно погребение и ще си отидете от света като верни синове на нашия господ, Исус Христос. В друг случай щях да ви накарам да викнете три пъти „ура“ за своя капитан, за капитан Аткинсън, но тъжен е поводът, по който сме събрани и мислите ни са прекалено дълбоки, за да плачем, затова ще ви помоля да го приветствувате три пъти в своите сърца. А сега, за Отца, Сина и Светаго Духа, ами-и-и-и-н!

Капитан Никълз се обърна настрани като човек, който слиза от амвона, и протегна ръка към капитана на шхуната. Австралиецаът сърдечно я стисна.

— Кълна се в бога, първокласно го направи — каза той.

— Въпрос на практика — отговори скромно капитан Никълз.

— Е, момчета, какво ще кажете да се почерпим?

— Добра идея — съгласи се капитан Никълз. Обърна се към екипажа си: „Хайде, приятелчета, връщайте се на «Фентон», а ти, Том, ела после да ни вземеш.“

Четиримата мъже се затътриха по палубата. Капитан Аткинсън извади от каютата си бутилка уиски и чаши.

— И свещеник не би го направил толкова добре — каза той, като вдигна чаша в чест на капитан Никълз.

— Въпрос на чувство. Трябва да изпитваш чувство. Например, когато водех службата, не си мислех, че това е само един мръсен малък японец — беше ми все едно, като че беше ти, Фред, или доктора. Точно в това е смисълът на християнството.

---

[1] В будизма — влияние на всеки изживян живот като „съдба“ върху следващия след „прераждането“ живот. — Б.пр. ↑

[2] Будизъм — религия в Югоизточна и Източна Азия, от Индия — I хилядолетие пр.н.е. Проповядва равенство на хората в „страданието“ и в правото на „спасение“, постигащо се в състояние на нирвана (висше блаженство и покой, аскетизъм). Според будизма материалният свят е илюзорна проява на непрекъснато пламващи частици, носители на Духовното начало. — Б.пр. ↑

[3] Шинтоизъм — японска религия, предхождаща будизма, основана на анимистични вярвания; култ към божествата на природата и предците. — Б.пр. ↑

[4] Най-разпространените японски обувки. — Б.пр. ↑

[5] Изопачен цитат от „Хамлет“: „Страхът от неоткритата страна, откъдето никой пътник се не връща“ (превод Л. Огнянов). — Б.пр. ↑

XIII

Мусонът духаше силно и когато напуснаха завета край сушата, морето стана бурно. Докторът нямаше понятие от корабоплаване и за несвикналите му очи времето изглеждаше направо ужасно. Капитан Никълз върза бурето с вода. Вълните имаха бели гребени, изглеждаха огромни и в този малък плавателен съд на човек му се струваше, че е много близо до водата. От време на време морето тежко удряше корабчето и облак пръски се изсипваха върху палубата. Минаваха край острови и всеки път докторът се питаше дали би успял да доплува толкова далече, ако се преобърнеха. Хванаха го нервите. Губеше търпение. Знаеше, че няма защо. Двама чернокожи седяха върху люка и пресукваха въже, за да го използват за риболов. Погълнати от заниманието си, те дори не поглеждаха морето. Водата беше размътена и непрекъснато минаваха край рифове. Шкиперът нареди на един от мъжете да застане на утлегара и да посочва курса. Чернокожият показваше със знаци на шкипера накъде да кара, като вдигаше ту едната, ту другата си ръка. Слънцето изгря и морето беше ясно синьо, но високо над главите им бели облаци се движеха бързо и равномерно. Докторът се опита да чете, но трябваше непрекъснато да се навежда, за да се пази от пръските, когато ги залееше вълна. Междувременно се чу тъп стържещ звук и той се вкопчи в планшира. Бяха закачили риф. Минаха отгоре и след малко отново плаваха в дълбоки води. Никълз изруга наблюдателя, че не е внимавал. Отново закачиха риф и минаха отгоре му.

— По-добре да се измъкваме оттука — каза шкиперът.

Промени курса и насочи кораба към открито море. Кечът тежко се претъркулваше по вълните и всеки път се изправяше, като заплашително се клатеше. Д-р Сондърз беше мокър до кости.

— Защо не слезеш долу в каютата? — извика му шкиперът.

— Предпочитам да стоя на палубата.

— Нали знаеш, няма опасност.

— Ще става ли по-лошо?

— Не би ме учудило. Струва ми се, че започва малко да духа.

Докторът погледна над кърмата и видя как тежкото море се изсипва отгоре им; очакваше следващата вълна да ги смаже, преди кечът да е успял да се изправи, но повъртливо, сякаш беше човек, корабчето точно навреме я избягна и победоносно заплува отгоре ѝ. Докторът беше неспокоен. Не се чувствуваше щастлив. Към него се приближи Фред Блейк.

— Страхотна гледка, нали? От време на време такива удари действуват освежително.

Вятърът развяваше чупливата му коса и очите му светеха. Забавляваше се. Докторът сви рамене и не отговори. Гледаше една грамадна вълна с надвиснал, пречупващ се вече гребен, която се търкаляше към тях, сякаш не беше случаен резултатът от действието на природните сили, а имаше своя зла цел. Идваше все по-близо и нямаше начин да не се стовари отгоре им. Крехкото корабче никога не би устояло на такава чудовищна планина от вода.

— Пазете се! — извика шкиперът.

Той задържа платнохода неподвижно, преди да се сблъскат. Д-р Сондърз инстинктивно се вкопчи в мачтата. Вълната ги удари и сякаш морето ги захлупи. Палубата плувна във вода.

— Ама че звяр — извика Фред.

— Имах нужда от баня — каза шкиперът.

И двамата се разсмяха. На доктора обаче му прилоша от страх. От цялата си душа той се проклинаше, че не беше останал спокойно да чака парахода на остров Такана. Каква глупост да рискува живота си, вместо да преживее две-три седмици в скука! Закле се, че ако оцелее този път, нищо няма да го накара отново да постъпи така необмислено. Вече не правеше опити да чете. Не виждаше през очилата, залени с вода, а и книгата му беше измокрена. Гледаше как вълните се носеха. Островите вече се губеха в далечината.

— Забавляваш ли се, док? — извика шкиперът.

Платноходът се носеше по вълните като тапа. Д-р Сондърз се насили да се усмихне.

— Добре е, ще издуха паяжините — добави шкиперът.

Докторът за пръв път го виждаше в такова настроение. Беше изпълнен с енергия. Радваше се на умението си да се справя. Без преувеличение можеше да се каже, че беше в стихията си. Страх ли?

Това чувство беше непознато на този прост, ловък измамник; в него нямаше нищо почтено, изобщо не знаеше това, което носи на хората достойнство или красота — на човек му стигаше да го познава за не повече от двадесет и четири часа, за да е сигурен, че ако има два пътя да се прави нещо, прав и крив, капитан Никълз избираше кривия. Долният му нечист разум беше само с една нагласа: желание да получава изгода от събратята си чрез непочтени средства; това дори не беше страст към злото, която в крайна сметка може да крие зловещо величие, а просто палава злоба, която се удовлетворяваше, когато надхитреше някого. Въпреки това тук, в малката черупка сред обширната пустош на бушуващите вълни, без надежда за помощ ако изпаднал в беда, духът му беше разкрепостен — силен, защото познаваше морето; горд, уверен в себе си, щастлив. Изпитваше удоволствие от умението си да направлява корабчето така уверено — то му се подчиняваше като кон в ръцете на ездач, който познава всичките му навици и номера, всичките му капризи и възможности; Никълз гледаше със засмените си лисичи очички и самодоволно кимаше, когато вълните прогърмяваха край корабчето. Докторът почти вярваше, че капитанът ги приема за живи същества, и изпитва цинична радост, че ги надхитря.

Д-р Сондърз потрепваше, когато видеше как огромните вълни препускат след тях; вкопчен в мачтата, той се люшваше към морето, когато платноходът се наклонеше, а после, сякаш това ставаше под собствената му тежест, люшваше се обратно, щом платноходът се изправяше. Знаеше, че е преbledнял, лицето му беше изтръпнало. Чудеше се дали биха успели да се качат в една от двете спасителни лодки, ако корабчето започнеше да потъва. И да успееш, нямаше да имат голям шанс. Бяха на стотици мили от населено място, далече от оживените морски пътища. Ако се случеше нещо, най-добре щеше да бъде, ако се удавеха час по-скоро. Не смъртта го вълнуваше, а умирането — чудеше се дали щеше да му бъде много неприятно, когато започне да гълта вода и да се дави; дали, противно на волята си, нямаше да се бори отчаяно за спасението си.

След малко кукът, клатушкайки се по палубата, им донесе обета. Морето беше наводнило трюма и не беше успял да запали огън, затова беше отворил консерва осолено телешко с картофи.

— Прати Утан да поеме руля — извика шкиперът.

Чернокожият зае мястото на шкипера и тримата мъже седнаха около мизерния обяд.

— Доста съм изгладнял — каза Никълз като си отсипваше. — Как си с апетита, Фред?

— Добре.

Момъкът беше мокър до кости, но страните му бяха зачервени, а очите му блестяха. Д-р Сондърз се чудеше дали не се преструва, че нехае. Уплашен и поради това — ядосан на себе си, той изгледа шкипера кисело и каза:

— Щом можеш да ядеш това ядене, значи можеш да ядеш и волско месо.

— Ти да си здрав — когато времето се поразвали диспепсията никога не ме тревожи. Действува ми тонизиращо.

— Колко дълго ще духа този проклет вятър?

— Май не ти се нрави много, а, док? — шкиперът лукаво се ухили. — Може да стихне на залез-слънце, а може и да се усили.

— Не можем ли да се подслоним край някой остров?

— По-добре е в открито море. Тези корабчета устояват на всичко. Не ми се иска някой риф да ни направи на трески.

Когато свършиха с яденето, капитан Никълз запали лулата си.

— Какво ще кажеш за една игра, Фред? — попита той.

— Дадено.

— Каните се да играете на проклетата си игра сега? — извика докторът.

Капитан Никълз хвърли презрителен поглед към морето.

— Малко повече вода има — чудо голямо. Ония негри могат да карат корабчето като нищо.

Слязоха в каютата. Д-р Сондърз остана горе и мрачно наблюдаваше морето. Предстоеше му цял безкраен следобед. Чудеше се какво ли прави Ах Кай, затова се повлече към носа. На палубата имаше само един моряк. Капакът на люка беше спуснат.

— Къде е момчето ми? — попита докторът.

Човекът посочи към трюма.

— Спи. Искаш ли да слезеш?

Вдигна люка и докторът на четири крака слезе по стълбите. Бяха запалили лампа, но светлината ѝ мъждукаше. Чуваше се шумът от вълните. Единият чернокож седеше на пода — гол, само по набедрена

превръзка и кърпеше панталоните си; другият моряк и Ах Кай лежаха на койките си и кротко спяха. Но когато докторът се промъкна до тях, Ах Кай се събуди и както винаги се усмихна мило и приятелски.

— Добре ли си?

— Да.

— Страх ли те е?

Ах Кай отново се усмихна и поклати отрицателно глава.

— Спи си — каза докторът.

После се изкатери на стълбите и с мъка помести капака на люка. Човекът от палубата му помогна и когато се качи горе, една вълна го удари право в лицето. Сърцето му замря. Той изруга и размахна юмруци към сърдитото море.

— По-добре слез долу — каза черният. — Тук е мокро.

Докторът поклати глава. Остана там, вкопчил се в едно въже. Искеше му се да е сред хора. Отлично съзнаваше, че е единственият човек на борда, който изпитва страх. Дори Ах Кай, който знаеше за морето не повече от него, беше безразличен. Опасност нямаше. На платнохода можеха да се чувствуват така спокойни, както и на сушата, но въпреки това той не можеше да овладее ужаса, който изпитваше всеки път, когато следващата вълна ги поемеше и запращаше облак пръски на палубата. Водата изтичаше през отворите в борда със страшна сила. Докторът изпадна в паника. Струваше му се, че с голямо усилие едва се сдържа да не се свре в някой ъгъл и да не зареве с глас. Инстинктивно му се прииска да помоли за спасението си бога, в когото не вярваше, и трябваше здраво да стегне тракащите си зъби, за да попречи на треперещите си устни да промълвят молитва. В това обстоятелство съзря ирония — той, интелигентният човек, който гледаше на себе си като на философ, се поддаваше така малодушно на страха. Горчиво се засмя на този абсурд. Ако човек се замислеше, изглеждаше глупаво, че той, с острия си ум, с широките си познания и с трезвите си възгледи за живота — той, който нямаше какво да изгуби със смъртта си, трепери; докато онези мъже — невежи като чернокожия до него, зли като капитана или тъпи като Фред Блейк, остават невъзмутими. Това само доказваше колко несъвършено нещо е умът. Повръщаше му се от страх и се питаше от какво точно го беше страх. От смъртта ли? Не за пръв път се срещаше с нея. Веднъж дори беше решил да свърши със себе си, но по безболезнен начин — това

беше изисквало от него смесица от храброст, цинизъм и хладен разум; да се раздели с живот, който, изглежда, не му предлагаше нищо привлекателно. Сега се радваше, че не го е направил. Но знаеше, че не изпитва силна привързаност към живота. Понякога, като биваше болен, усещаше колко малко държи на него и направо с нетърпение очакваше края — не само с примирение, но и с радост. Болка ли? Понасяше болка доста търпеливо. В крайна сметка, щом човек е в състояние да понася тропическата треска или силния зъбобол безропотно, може да понесе всичко. Не, не беше точно така; явно съществуваше инстинкт, който не му беше подвластен — и той наблюдаваше с любопитство ужаса, който караше гърлото му да пресъхва и краката му да се подгъват — сякаш това ставаше с някой друг. „Много странно“ — промърмори той, като се мъчеше да се добере до кърмата.

Погледна ръчния си часовник. Боже господи, беше само три часът. В това чисто, издухано от вятъра небе, се таеше нещо ужасно. Блясъкът му беше безсърдечен. Сякаш нямаше нищо общо с бурното море, а морето, на цвят наситено яркосиньо, нехаеше за човешката съдба. Неизвестни, лишени от разум сили си играеха с човека и го разрушаваха — не от злоба, а за да си устроят разюздано забавление.

— На мене ми дай морето край брега — мрачно си мърмореше докторът.

Слезе в каютата.

— При всички случаи — две от карти — чу той да казва шкиперът.

Все още се занимаваха със скучната си игра.

— Как е времето, док?

— Не го бива.

— Трябва да стане още по-зле, преди да се оправи — като жена, която ражда. Страхотни корабчета са тия. И ураган издържат. По-скоро бих излязъл в морето с някое от тези австралийски корабчета за лов на бисери, отколкото с голям презокеански кораб.

— Ти даваш — каза Фред.

Играеха на матрака на капитана и докторът, като смени мокрите си дрехи, се хвърли на другия матрак. Не можеше да чете на треперливата светлина от люлеещата се лампа. Лежеше и слушаше еднообразните реплики на играчите. Дращеа слуха му с настойчивостта си. Каятата проскърцваше, стенеше, а горе над главата

му вятърът свирепо ревеше. Лашкаше тялото му от едната на другата страна.

— По голяма вълна минахме — каза Фред.

— Добре се справя корабчето, нали?

Отново печелеше Фред, а шкиперът играеше под непрекъснатия съпровод на оплакванията си. Д-р Сондърз се сви вцепенен, с надежда да овладее обзелия го страх. Часовете минаваха мъчително бавно. Към залез капитан Никълз се качи на борда.

— Духа малко — каза той, когато отново слезе. — Ще си подремна. Струва ми се, че нощес няма да спя кой знае колко.

— Няма ли нужда и корабчето да поспи? — попита Фред.

— Да го карам срещу вятъра при такова море? Не, господине. То си е добре, щом още не се е разпаднало на съставните си части.

Сви се на матрака и след пет минути безгрижно хъркаше. Фред се качи на палубата да подиша чист въздух. Докторът се ядосваше, че е бил такъв глупак — да се качи на малкото корабче; ядосваше се и на капитана и на Фред, защото бяха незасегнати от ужаса, който го обземаше. Но след като около сто пъти очакваше кечът да се преобърне, а той всеки път се изправяше, постепенно против волята си започна да изпитва възхищение от храброто корабче. В седем часа кукът им донесе вечерята и събуди капитан Никълз. Беше успял да запали огън и затова ядоха задушено и пиха чай. После тримата се качиха на палубата и шкиперът застана на щурвала. Нощта беше ясна, стотици хиляди звезди ярко блещукаха; морето беше бурно и в тъмнината вълните изглеждаха огромни.

— Божичко каква вълна! — извика Фред.

Огромна стена от зелена вода с пречупващ се вече гребен беше забързала към тях. Сякаш всеки момент можеше да се изсипе отгоре им и тогава безсилният да се изправи „Фентън“ щеше да се преобърне, съборен от вълните. Шкиперът се огледа и натисна кормилото с цялата си тежест. Корабчето зави така, че вълната да ги удари откъм кърмовата част. Внезапно кърмата се изви в посока, обратна на курса, и огромна маса вода с трясък се изсипа върху задната част на корабчето. Направо ги заслепи. После фалшбордът се издигна над морската повърхност. „Фентън“ се отърси като куче, стъпило на суха земя, и водата започна да се изтича през отворите на палубата.

— Започва да минава границите на шегата — изрева шкиперът.

— Има ли острови наблизо?

— Да. Ако се движим още два часа, може да стигнем откъм подветрената страна.

— Ами рифовете?

— Не са отбелязани на картата. Скоро ще изгрее луната. Вие двамата слизайте долу.

— Аз ще остана на палубата — каза Фред. — В каютата е душно.

— Както желаш. А ти, док?

Докторът се поколеба. Видът на сърдитото море му беше противен и му беше дотегнало да бъде уплашен. Мислено беше умираше вече толкова много пъти, че се чувствуваше изтощен.

— Мога ли да бъда полезен с нещо?

— Колкото снежната топка в ада.

— Не забравяй, че возиш Цезар и богатствата му — изкрещя той в ухото на шкипера.

Но тъй като капитан Никълз нямаше класическо образование, той не разбра смисъла на шегата.

„Ако ще загивам, да загивам“ — размишляваше докторът, решил, през последните часове, които вероятно му оставаха на земята, да преживее възможно най-много наслади. Отиде долу да доведе Ах Кай. Момчето го последва и слезе с него в каютата.

— Нека да опитаме подаръка на Ким Чинг — каза д-р Сондърз. — Тази нощ можем да бъдем разточителни.

Момчето извади лампата и опиума от куфарчето и с привичното си безразличие започна да му приготвя лулата. Никога първото дръпване не му беше изглеждало толкова сладко. Двата пушеха, като се редуваха. Постепенно спокойствие обзе душата на доктора. Нервите му спряха да се опъват при всяко поклащане на платнохода. Страхът го напусна. След обичайните шест лули, които приготвяше на доктора всяка вечер, Ах Кай се излегна на пода, понеже мислеше, че вече са свършили.

— Нека продължим — подкани го д-р Сондърз кротко. — Поне веднъж да си позволим това удоволствие.

Люшкането престана да му се вижда неприятно. Постепенно започна да му се струва, че долавя определен ритъм. Какво, че тялото му политваше настрани — духът му се извисяваше над бурята. Той вървеше из безкрая — но знаеше и без Айнщайн, че е ограничен от

собствената си мисъл. Отново усети, че трябва да напегне разума си още малко, за да разгадае някаква голяма тайна — и отново не направи това, защото повече удоволствие му доставяше чувството, че тайната чака да я разгадае. Толкова дълго беше изпитвал тази сладостна мъка, че не си струваше сега, когато всеки миг можеше да се окаже последен, да се лишава нея. Чувствуваше се като възпитан човек, който не би унизил любовницата си, като ѝ даде да разбере, че не вярва на лъжите ѝ. Ах Кай заспа на кълбо на края на матрака. Доктор Сондърз се премести малко, за да не го притеснява. Мислеше за бога и за вечността и вътре в себе си тихо се смееше на нелепостта на живота. На ум му идваха откъслечни стихове. Струваше му се, че вече е умрял и че капитан Никълз, облечен в моряшка мушама, е Харон^[1], който го откарва към непознати, чудни места. На края и той заспа.

---

[1] Герой от старогръцката митология — лодкарят, пренасящ душите на умрелите през р. Стикс в подземния свят. — Б.пр. ↑

XIV

На разсъмване се събуди от хладината. Отвори очи и видя, че капакът на люка е вдигнат, а после съзря шкипера и Фред Блейк, заспали на матраците си. Бяха слезли без да затворят люка, за да се проветри от острата миризма на опиума. Внезапно осъзна, че ветроходът вече не се клатушка. Надигна се. Чувствуваше известна тежест, понеже не беше навикнал да пуши толкова много и реши да излезе на чист въздух.

Ах Кай тихо лежеше там, където го беше съборил сънят. Побутна го по рамото. Момчето отвори очи и на устните му веднага се появи кротката усмивка, която придаваше такава красота на младото му лице.

— Пригответи ми чай — каза докторът.

След минута Ах Кай беше на крака. Докторът тръгна след него по стълбите. Слънцето не беше изгряло, една бледа звезда все още висеше на небето, но плътната тъмнина на нощта беше изтъняла до призрачно сив цвят, сякаш кечът плуваше върху облак. Мъжът на щурвала, облечен в старо палто, на врата с шал и нахлупена на главата безформена шапка, кимна мрачно на доктора. Морето беше съвсем спокойно. Минаха между два острова толкова наблизо един до друг, че все едно че плуваха по канал. Духаше слаб бриз. Чернокожият на щурвала изглеждаше полузаспал. Зората се спускаше над равните гористи острови тежко, с тържествено спокойствие, в което сякаш прикриваше някакво дълбоко вълнение и ставаше ясно, че е естествено и неизбежно хората да си я представят като девойка. Тя наистина беше свенлива и грациозна като младо момиче, очарователно сериозна, безразлична и нехайна. Небето имаше цвета на обветрена древна статуя. Девствените гори отстрани все още задържаха нощта, но скоро незабелязано как сивотата на морето придоби нежни оттенъци като цветовете по гръдта на гълъб. За момент всичко замря, после, усмихнат, денят изгря. Плаващ по гладкото море край тези безлюдни острови сред тишина, която го кара да стаява дъх, човек получаваше странното и вълнуващо впечатление, че оттук започва светът. Може би

за пръв път по тези места минаваха хора, затова очите сякаш виждаха тази гледка за пръв път. В това се криеше свежестта на първичното; като че ли различните поколения с цялата сложност на съществуването си изчезваха. Някаква ясна простота, гола и груба като права линия, изпълваше душата с блаженство. В този момент д-р Сондърз позна екстаза на тайнството.

Ах Кай му донесе чаша чай с дъх на жасмин и като се смъкна от високия пиедестал, където духът му витаеше, докторът се настани удобно, като в кресло, сред насладите на материалните неща. Въздухът беше прохладен и благоуханен. Нищо друго не му се искаше, освен вечно да плава плавно с корабчето край зелените острови.

След като беше седял така около час, блажено отпуснат, той чу стъпки и на палубата се качи Фред Блейк. Облечен в пижама, с разрошена коса, той изглеждаше много млад и беше естествено за възрастта му да се събуди толкова бодър — всички гънки по кожата на лицето му се бяха изгладили; след сън то не беше изпито, набръчкано и състарено от времето, както лицето на доктора.

— Рано си станал, докторе — Фред забеляза празната чаша. — Дали не може и аз да получа чаша чай?

— Попитай Ах Кай.

— Добре. Само ще помоля Утан да ми хвърли две кофи вода отгоре.

Той тръгна и каза нещо на един от мъжете. Докторът видя как чернокожият спусна в морето кофа, вързана с въже, после Фред Блейк съблече пижамата и застана гол на палубата, докато другият изсипа водата отгоре му. Кофата отново беше спусната и Фред се обърна. Беше висок, с широки рамене, слаб в кръста с удължени бедра, ръцете и вратът му бяха изгорели от слънцето, но тялото му беше съвсем бяло. Избърса се и като облече отново пижамата, се приближи. Очите му блестяха, а на устните му грееше усмивка.

— Ти си много красив младеж — каза докторът.

Фред безразлично сви рамене и се отпусна на съседния стол.

— Снощи една лодка се откъсна, разбра ли?

— Не.

— Дяволски духаше. Изгубихме и кливера. Стана направо на парцали. Не можеш да си представиш колко се радваше Никълз, че успя да стигне до островите. Мислех, че никога няма да се оправим.

— През цялото време ли беше на палубата?

— Да, мислех, че ако се преобърнем, е по-добре да съм на открито.

— Нямаше да имаш голям шанс.

— Така е, зная.

— Не се ли страхуваше?

— Не. Знаеш ли, ако има нещо да се случва, то ще се случи. С нищо не можеш да го предотвратиш.

— Аз пък се страхувах.

— Никълз ми каза още следобеда. Виждаше му се невероятно смешно.

— Е, това е въпрос на възраст. Старите се плашат много повече от младите. През цялото време мислех, че е смешно аз да се страхувам да не загубя живота си, когато имам толкова по-малко да губя от тебе, пред когото е целият живот.

— Как си можел да разсъждаваш, щом си бил изплашен?

— Тялото ми се страхуваше. Но това не пречеше на разума ми да разсъждава.

— Голям чудак си, докторе.

— Кой знае.

— Съжалявам, че бях така груб, когато поиска да се качиш на корабчето — за момент Фред се поколеба. — Бях болен, нали знаеш, и понякога нервите ми не издържат. Нямам особено желание да бъда с хора, които не познавам.

— Няма нищо.

— Не искам да мислиш, че съм грубиян.

Фред огледа мирната обстановка наоколо. Бяха излезли от тесния ръкав между двата острова и сега се намираха в нещо като островно море. Заобикаляха ги ниски островчета, покрити с гъста растителност, а морето беше спокойно и синьо като швейцарско езеро.

— Доста голяма промяна след снощи. Като изгря луната стана още по-лошо. Чудя се как изобщо си успял да заспиш. Страшна буря беше.

— Пуших.

— И Никълз ми каза, че отиваш да пушиш, когато слезе с китаеца в каютата. Не ми се вярваше. Обаче като слязохме долу, така миришеше, шапката ти да падне.

— Защо не ти се вярваше?

— Не можех да си представя, че човек като тебе дотолкова може да деградира, че да пуши опиум.

Докторът се засмя.

— Трябва да проявяваме търпимост и към чуждите пороци — каза кротко той.

— Нямам нищо против никого.

— Какво друго ти каза Никълз за мене?

— Ами... той спря, когато видя Ах Кай, слаб и грациозен, спретнат както кукла в бялата си дреха да се приближава, за да прибере празните чаши. — Е, и без това не е моя работа. Каза, че си задраскан от списъците по някакви причини.

— Точният израз е „отстранен от справочника“ — спокойно го прекъсна докторът.

— Каза също, че мисли, че си лежал в затвора. Естествено е да се зачудиш, когато срещнеш човек с твоята интелигентност и с такова добро име, каквото имаш в Изтока, заселил се в долнопробно китайско градче.

— Кое те кара да мислиш, че съм интелигентен?

— Ясно ми е, че си образован. Не желая да ме смяташ за обикновен грубиянин. Учех за счетоводител, когато здравето ми се влоши. В момента не живея живота, на който съм свикнал.

Докторът се усмихна. Нямаше човек, който да не изглежда в такова цветущо здраве, като Фред Блейк. Широките му гърди и атлетическото телосложение показваха, че историята за туберкулозата е лъжа.

— Искаш ли да ти кажа нещо?

— Само ако ти също искаш.

— Не, не за себе си. Не обичам много да говоря за себе си. Не виждам вреда в това един лекар да изглежда загадъчен. Така пациентите вярват повече в него. Искам да споделя с тебе едно разсъждение, до което стигнах от опит. Когато плановите ти за кариера се разрушат от някаква случайност — грешка, престъпление или нещастие, не бива да мислиш, че си напълно загубен. Може да е било въпрос на късмет, и когато се случи след години да се огледаш назад, изведнъж си казваш, че за нищо на света не би сменил новия живот, който ти е бил наложен от бедата, за тъпото, монотонно

съществуване, което щеше да имаш, ако не се бяха намесили обстоятелствата.

Фред гледаше надолу.

— Защо ми казваш това?

— Мисля, че е полезно сведение за тебе.

Младият човек въздъхна.

— Никога не можеш да знаеш всичко за хората, нали? Едно време мислех, че човек е или бял, или жълт. Сега ми се струва, че не можеш да предвидиш какво би направил човек, ако се стигне до критично положение. От всички мръсни подлеци, които съм срещал, няма нито един, който да може да се сравни с Никълз. Винаги ще кривне, и никога не върви по правия път. Не можеш да му имаш доверие ни на йота. От доста време сме заедно и си мислех, че вече знам всичко за него. Ако му падне случай, ще измами и родния си брат. Нищо порядъчно няма в него. Трябваше обаче да го видиш какво правеше снощи. Знаеш, без да ти казвам, че висяхме на косъм. Не можеше да не му се учудва човек. Не му мигна окото. Според мене направо ликуваше. По едно време ми рече: „Каза ли си молитвите, Фред? Ако не стигнем островите, преди да е станало по-лошо, на сутринта ще храним рибите.“ И грозното му лице светна от усмивка. Не си загуби ума. Въртял съм се малко с корабите на пристанищата в Сидни и ти давам дума, че никога не съм виждал да се справят с корабче по-добре, отколкото той се справяше с нашето. Свалям му шапка. Това, че сега сме тука, дължим на него. Има самообладание. Обаче ако реши, че може да изкара безболезнено двадесет лири, като измами мене или тебе, мислиш ли, че би се поколебал? Как си обясняваш това?

— Не зная.

— Но не мислиш ли, че е странно един роден мошеник да притежава такава храброст? Искам да кажа, че съм чувал, че лошият човек винаги се държи като самохвалко и побойник, а когато стигне до критичен момент, губи почва под краката си. Мразя го и въпреки това снощи не сдържах възхищението си.

Докторът кротко се усмихна, но не отвърна. Забавляваше се, че младежът наивно се учудва на сложностите в човешката природа.

— А е и самонадеян. Непрекъснато играем крибидж — мисли, че играе добре. Винаги го бия и пак не се отказва.

— Разбрах от него, че имаш голям късмет.

— На който му върви в любовта, не му върви на карти, казват. Цял живот съм играл карти. Иде ми отръки. По тази причина започнах да уча за счетоводител. Такава ми е нагласата. Не е въпрос на късмет. Късметът е на периоди. Разбирам от карти — в крайна сметка винаги печели той, който играе по-добре. Никълз мисли, че е хитър. Спукана му е работата, ако продължава да играе срещу мене.

Разговорът затихна. Седяха спокойно отпуснати един до друг. След малко капитан Никълз се събуди и се качи на палубата. Облечен в мръсна пижама, немит, небръснат, с прогнили зъби и като цяло с вид на изпаднал човек, той направо отвращаваше. Лицето му, сиво в светлината на ранното утро, беше намусено.

— Пак ми се яви, док.

— Кое?

— Диспепсията. Миналата нощ, преди да си легна. Знаех, че не бива да ям преди лягане, но бях толкова гладен, че не се сдържах и сега жестоко ме мъчи.

— Ще видя с какво мога да ти помогна — усмихна се докторът и стана от стола.

— Нищо няма да можеш да направиш — отговори тъжно шкиперът. — Знам си храносмилането. След като съм се лашкал в мръсно време, винаги получавам пристъп — да не се казвам Никълз, ако лъжа. Направо съм съсипан. Та не може ли след като човек е бил на руля цели осем часа, да хапне малко студен кренвирш и парче сирене, без да страда после? По дяволите, нали трябва да се яде?

XV

Д-р Сондърз щеше да ги напусне в Канда-Мерия — острови близнаци в морето Канда, където редовно се отбиваха кораби на кралската холандска параходна компания. Не му се вярваше, че ще трябва да чака много, преди да спре параход на път за някое място, до което нямаше нищо против да отиде. Бурята ги беше изтласкала встрани от курса, двадесет и четири часа бяха в безветрие, така че едва на шестия ден рано сутринта, когато вятърът едва-едва издуваше платната им, съзряха кратера на вулкана на Мерия. Градът беше на остров Канда. Стигнаха входа на пристанището преди девет часа, защото според навигационния справочник влизането щеше да бъде трудно. Мерия беше висок, конусовиден хълм, покрит с джунгла почти до върха и от кратера се издигаше стълб гъст дим като короната на огромна пиния. Каналът между двата острова беше тесен и според описанията при прилив и отлив водата минаваше през него с голяма сила. На едно място беше широк само един кабелт^[1], а в центъра имаше плитчини, едва покрити с вода. Но капитан Никълз беше добър моряк и съзнаваше това. Харесваше му, че отново му се отдава възможност да се покаже. Макар да имаше изключително непредставителен вид, облечен в ярката си раирана пижама, нахлупил смачкана тропическа шапка и с бяла брада, небръсната от седмица, той вкара „Фентън“ в пристанището стилно.

— Не изглежда толкова лошо — каза той, когато видяха малкия град.

До брега имаше складове и туземни наколни къщи със сламени покриви. Голи деца играеха в бистрата вода. В една джонка китаец с широкопола шапка ловеше риба. Пристанището беше почти празно — имаше само две джонки, три-четири големи лодки, моторница и една разнебитена шхуна. Зад града се виждаше хълм, увенчан с флагщок, от който беше провиснало датското знаме.

— Чудя се дали тука има хотел — промърмори докторът.

Двамата с Фред Блейк бяха застанали на мостика до капитан Никълз.

— Със сигурност има. Едно време това е било голямо място. Център на търговията с подправки и така нататък. Мускатово орехче. Аз самият никога не съм идвал тука, но са ми разказвали, че има мраморни дворци и какво ли не още.

Имаше два пристана. Единият беше приличен и чист; другият — дървен, паянтов и сериозно се нуждаеше от боядисване. Беше по-къс от първия.

— Дългият е притежание на холандската компания, предполагам — каза шкиперът. — Ще идем на другия.

Приблжиха и спряха. Смъкнаха грота, който проскърцваше на мачтата, и вързаха корабчето за пристана.

— Е, докторе, пристигнахме. Готов ли ти е багажът и така нататък?

— Нали и вие ще слезете на брега?

— Какво ще кажеш, Фред?

— Да слезем. Повръща ми се от седене на тази черупка. Пък и без това ще трябва да потърсиш нова лодка.

— Ще ми трябва и кливер. Само влизам да се наглася и идвам.

Шкиперът слезе в каютата. Тоалетът не му отне много време, защото само смени пижамата с панталон, облече на голо сако с цвят каки и пхна босите си крака в стари обувки за тенис. Изкатериха се по разклатените стъпала на пристана и закрачиха към къщите. Не срещнаха никого. Стигнаха до вълнолома и след като за момент се поколебаха, отпавиха се нагоре по улицата, която изглеждаше главна. Тя беше пуста и тиха. Вървяха рамо до рамо по средата на пътя и се оглеждаха. Беше приятно да се поразтъпче човек след толкова дни на ветрохода, облекчение беше да чувствуваш под краката си твърда почва. Бунгалата от двете страни на улицата имаха много високи сламени островърхи покриви, които бяха издадени напред, подпрени с колони в дорийски и коринтски стил и така образуваха просторни веранди. Излъчваха дух на старинен разкош, но мазилката им беше зацапана и олющена, малките градини пред тях — обраснали с гъсто преплетени бурени. Стигнаха до магазини, в които, изглежда продаваха все едни и същи стоки — памучни дрехи, саронги и консерви. Не беше оживено. В някои магазини дори нямаше

продавачи, като че ли не очакваха да се появят клиенти. Малкото хора, които срещнаха — малайци и китайци — вървяха забързани, сякаш се бояха да не чуят ехото от стъпките си. Сегиз-тогиз миризмата на мускатово орехче дразнеше обонянието им. Д-р Сондърз спря един китаец и го попита къде е хотелът. Той му отговори, че трябва да продължат направо и след малко стигнаха до него. Влязоха. Вътре нямаше никой, затова седнаха на една маса на верандата и започнаха да удрят с ръце по нея. Дойде една туземка, облечена в саронг, но щом докторът я заговори, изчезна. После се появи един метис, който закопчаваше набързо куртката си, и д-р Сондърз го попита дали може да получи стая. Мъжът отговори на холандски, а когато докторът поклати в недоумение глава, с усмивка направи знак, че трябва да почака, и изтича надолу по стълбите. Видяха, че пресича улицата.

— Предполагам, че отиде да повика някого — каза шкиперът. — Невероятно е, че не говорят английски. Бяха ми казали, че това място е цивилизовано.

След няколко минути метисът се върна с един бял, който с любопитство ги изгледа, след като неговият спътник му ги посочи, а когато се изкачи по стълбите, учтиво приповдигна тропическата си шапка.

— Добро утро, господа — каза той. — Може ли да ви бъде полезен с нещо? Ван Рейк не е разбрал какво искате.

Говореше английски много правилно, но с акцент. Беше млад човек, нямаше тридесет, много висок — поне шест фута и три инча, с широки рамене — много як, но трмава, така че макар да правеше впечатление с голямата си сила, видът му не беше привлекателен. Беше спретнат, с чисти памучни панталони. От джоба на плътено закопчаната му куртка стърчеше писалка.

— Току-що доплавахме с едно корабче — каза докторът. — Искам да зная дали мога да получа стая в хотела до идването на следващия параход.

— Несъмнено. Хотелът изобщо не е пълен.

Той се обърна към метиса и надълго и нашироко му обясни какво иска докторът. След като проведе разговора, отново заговори на английски.

— Да, може да ви даде една хубава стая. С храната ще дойде към осем гулдена на ден. Управителят е в Батавия^[2], но Ван Рейк ще се

погрижи да се настаните удобно.

— Може ли да прием нещо? — каза шкиперът. — По една бира?

— Бихте ли се присъединили към нас? — учтиво го покани докторът.

Младият човек седна и свали тропическата си шапка. Имаше широко, плоско лице, сплескан нос, изпъкнали скули и доста малки черни очи; гладката му кожа беше с жълтеникав цвят, а по страните му нямаше руменина; косата му, остригана много ниско, беше смолисто черна. Изобщо не беше хубав, но едрото му грозно лице излъчваше такава доброта, че покоряваше човека. Погледът му беше кротък и дружелюбен.

— Холандец ли си? — попита шкиперът.

— Не, датчанин. Казвам се Ерик Кристесен. Представител съм на датска компания.

— Отдавна ли си тука?

— От четири години.

— Исусе Христе — възкликна Фред Блейк.

Ерик Кристесен се засмя по датски, непресторено, а очите му светеха приятелски.

— Тука е чудесно. Най-романтичното място в Изтока. Искаха да ме преместят, но аз помолих да остана.

Едно момче донесе бутилирана бира и преди да отпие, огромният датчанин вдигна чашата си.

— За ваше здраве, джентълмени.

Д-р Сондърз се чудеше какво толкова го привлича в непознатия. Не беше само сърдечността му — на Изток това се среща често; в личността му имаше нещо приятно.

— Не личи да има много бизнес тука — каза капитан Никълз.

— Мъртвило е. Живеем със спомени. Това придава облика на острова. Едно време, както сигурно знаете, са го посещавали толкова често, че понякога пристанището се е претъпквало и корабите са чакали в открито море, докато получат възможност да заемат мястото на някой, който си заминава. Надявам се, че ще останете достатъчно дълго, за да ви разведа из острова. Прекрасен е. Уютен кът в далечните морета.

Докторът наостри уши. Позна, че това е цитат, но не си спомняше откъде е.

— Откъде беше това?

— Стихът ли? О, от „Пипа минава край нас“ на Браунинг^[3].

— Откъде ви е познат?

— Чета много. Имам свободно време, нали разбирате. Най-много обичам английска поезия. Шекспир... — Той хвърли към Фред кротък благ поглед, голямата му уста се разтегли в усмивка и изрецитира:

*„... но който хитро мамен
изпадна в заслепление и хвърли
в калта като невежия дивак
елмаза, който струваше земите
на целия му род! Човек, чиито
очи, несвикнали на лесен плач,
сега обилно ронят светли сълзи
тъй както аравийските дървета
изцеждат лековития си клей.“*^[4]

Стиховете звучаха странно поради акцента, малко груб и гърлен, но още по-странно беше, че един млад датски търговец цитираше Шекспир на изобретателния негодяй капитан Никълз и на глуповатия момък Фред Блейк. Ситуацията изглеждаше на д-р Сондърз леко комична. Шкиперът му смигна, с което ясно показваше, че според него непознатият не е съвсем в ред, обаче Фред Блейк се беше изчервил и гледаше несмело. Датчанинът нямаше понятие, че с нещо е предизвикал учудването им. Продължи възбудено:

— Старите холандски търговци по време на великите дни на търговията с подправки са били толкова богати, че не са знаели какво да си правят парите. Нямало е нужда корабите да докарват някакъв товар, затова са поръчвали да им носят мрамор за къщите. Ако не бързате, ще ви покажа къде живея. Къщата е някогашна собственост на един търговец. А понякога, когато тръгвали през зимата, корабите били натоварени само с лед. Смешно звучи, нали? Това е бил най-големият разкош, който можели да си позволят. Само си помислете — карали са им лед чак от Холандия. Пътуването е траело шест месеца. Всички търговци притежавали карети и в прохладните вечери било прието да

се возят по крайбрежната улица и да обикалят площада. Някой трябва да опише това. Било е като приказка от „Хиляда и една нощ“, само че холандска. Видяхте ли португалския форт, когато влизахте? Ще ви заведе там следобеда. Ако искате нещо от мен, казвайте. Ще се радвам да ви услужа.

— Ще отида да си пренеса парцалите — каза докторът. — Тези джентълмени бяха любезни да ме докарат тук. Не ми се иска да ги притеснявам повече.

Ерик Кристесен приятелски погледна другите двама.

— Точно това ме привлича в Изтока. Всички са толкова добри. Няма нещо, което да не може да се осъществи. Не можете да си представите колко любезни са били към мене напълно непознати хора.

Четиримата се надигнаха и датчанинът каза на метиса, че след малко д-р Сондърз ще се върне с багажа и с момчето си.

— Трябва да останете да обядвате. Днес има ориз и го приготвят много добре.

— Най-добре вие двамата — д-р Сондърз се обърна към капитана и младежа — да дойдете да обядваме заедно.

— Оризът ми е смърт — каза капитан Никълз. — Не ми пречи обаче да седя и да гледам как ядете.

Ерик Кристесен тържествено се ръкува с тримата.

— Много се радвам, че се запознахме. На острова рядко идват чужди хора. А за мене винаги е удоволствие да срещам английски джентълмени.

Когато се разделиха на края на стълбите, той се поклони.

— Интелигентно момче е този — каза капитан Никълз, когато отминаха малко. — Веднага разбра, че сме джентълмени.

Д-р Сондърз го погледна. В изражението на капитана нямаше и следа от ирония.

---

[1] Една десета от морската миля. — Б.пр. ↑

[2] Холандското название на Джакарта. — Б.пр. ↑

[3] Английски поет (1812–1889). — Б.пр. ↑

[4] Шекспир, „Отело“. Превод В. Петров. ↑

XVI

Два часа по-късно, след като докторът вече се беше настанил, той и гостите му от „Фентън“ седяха на верандата на хотела и пиеха по чаша шнапс преди обед.

— Изтокът не е това, което беше — каза шкиперът, като поклати глава. — Помня, когато бях младо момче, по масите на холандските хотели имаше бутилки шнапс и леки закуски — човек вземаше колкото му се иска. Яденето беше безплатно. Изпиеш ли бутилката поръчваш на момчето да донесе друга.

— Трябва да им е струвало скъпо.

— Точно там е работата, че не им струваше скъпо. Много рядко се намираще някой, който да злоупотребява. Такава е човешката природа. Дръж се с човека почтено и той ще ти отговори с добро. Вярвам в човешката природа и винаги съм вярвал.

Ерик Кристесен се изкачи по стълбите, свали шапка за поздрав и влезе в хотела.

— Ела да пиеш чаша с нас — извика му Фред.

— С удоволствие. Само първо да се измия.

И влезе вътре.

— Здравсти, какво ти става? — каза шкиперът, като изгледа хитро Фред. — Мислех, че не обичаш да бъдеш с непознати.

— Зависи. Този изглежда доста добър човек. Изобщо не ни попита кои сме и какво правим тука. Обикновено всички проявяват любопитство.

— Той е благовъзпитан по рождение — каза докторът.

— Какво ще пиеш? — попита Фред, когато датчанинът се присъедини към тях.

— Същото като вас — каза Кристесен и отпусна тремавото си туловище на стола. Започнаха да бърбят. Датчанинът не каза нищо много умно или забавно, но приказките му бяха безхитростни. Излъчваше добро разположение. Обикновено д-р Сондърз не съдеше прибързано и не се доверяваше на инстинктите си, но това не убягна от

погледа му и като размишляваше, реши, че не може да го отдаде на нищо друго, освен на една учудваща и приятно изненадваща искреност. Беше съвсем ясно, че огромният датчанин много допадна на Фред Блейк. Докторът никога не го беше чувал да говори с такава лекота.

— Виж какво, време е да научиш имената ни — каза му той след малко. — Моето е Блейк, Фред Блейк, докторът се нарича Сондърз, а този приятел е капитан Никълз.

Беше невероятно, но Ерик Кристесен стана и се ръкува с всеки поотделно.

— Радвам се да се запозная с вас — каза той. — Надявам се, че ще останете поне няколко дни.

— Отказахте ли се да отплавате утре? — попита докторът.

— Няма за какво да оставаме. Тази сутрин намерихме лодка.

Влязоха в трапезарията. Беше прохладно и сенчесто. От време на време едно момче дърпаше голямото ветрило, закачено на тавана, и въздухът се раздвижваше. Имаше дълга маса и на единия край седеше холандец със съпругата си — метиска: набита жена със свободно увита около тялото ѝ материя с бледа окраска; и друг холандец, чиято доста тъмна кожа говореше, че и той има капка местна кръв. Ерик Кристесен си размени с тях учтиви поздрави. Те погледнаха непознатите без любопитство. Сервираха яденето. Четиримата натрупаха в чиниите си ориз и къри^[1], пържени яйца, банани и около дузина странни на вид гарнитюри, които момчетата непрекъснато донасяха. Когато приключиха носенето, пред всекиго имаше планини от храна. Капитан Никълз ги гледаше с нескрито отвращение.

— Това ще ме свърши — каза тъжно той.

— Тогава не го яж — обади се Фред.

— Трябва да събирам сили. Къде щеше да си сега, ако не ми бяха стигнали силите, когато ни хвана лошо време? Не ям заради себе си, а заради тебе. Не се залавям с някаква работа, ако не съм сигурен, че мога да я свърша, и дори и най-злият ми враг не би казал, че се щадя.

Постепенно купищата храна намаляха и капитан Никълз с упорита решителност до край очисти чинията си.

— Господи, от седмици не сме яли така — каза Фред.

Той яде лакомо, с момчешки апетит и явна наслада. Пиха бира.

— Ако ми се размине, ще бъде чудо — рече шкиперът.

Кафето пиха на верандата.

— Най-добре е сега да полегнете — каза Ерик, — а после на хладина ще дойда да ви взема и да ви покажа забележителностите. Жалко, че ще останете толкова малко. Можехме да направим една красива разходка до вулкана. Оттам се вижда на мили цялото море и всички острови.

— Не виждам защо да не останем, докато докторът отпътува — каза Фред.

— Дадено — съгласи се шкиперът. — След трудностите на живота върху океанската вълна това няма да е зле. Мисля си дали глътка бренди няма да помогне на този ориз.

— С търговия се занимавате, предполагам? — попита датчанинът.

— Търсим бисерни миди — каза шкиперът. — Искаме да намерим нови находища. Ако човек е с късмет, това е цяло състояние.

— Имате ли тука някакви вестници? — попита Блейк. — Обаче на английски.

— Нямаме лондонски вестници. Но Фрит получава вестник от Австралия.

— Фрит ли? Кой е Фрит?

— Той е англичанин. С всяка поща получава пакет със „Сиднейски бюлетин“.

Внезапно Фред побледня, но кой можеше да каже какво беше чувството, променило цвета на лицето му?

— Ще мога ли да ги прегледам?

— Разбира се. Или ще ги донеса тука, или ще отидем там.

— Откога е последният?

— Не вярвам да е много стар. Преди четири дни дойде кораб с поща.

---

[1] Комбинирана остра подправка. — Б.пр. ↑

XVII

По-късно, когато премина дневната горещина, след като си беше свършил работата, Ерик дойде да ги вземе. Д-р Сондърз седеше сам с Фред, понеже шкиперът получи остър пристъп; заяви, че не иска да гледа никакви проклети забележителности и се върна на ветрохода. Тръгнаха из града. Имаше повече хора, отколкото сутринта. От време на време Ерик сваляше шапка на някой загорял холандец, който вървеше с мълчаливата си набита жена. Имаше малко китайци, защото те не се заселват, където няма търговия, но доста араби, някои с красиви фесове и спретнати памучни костюми, други със саронги и бели шапки на главите; бяха тъмнокожи, с огромни блестящи очи и семитски вид като търговците в Тира и Сидон. Имаше малайци, папуаси и метиси. Беше учудващо тихо. Въздухът сякаш тегнеше от умора. Величествените къщи на старите търговци, където сега бяха събрани несретниците на Изтока — от Багдад до островите Нови Хебриди, — изглеждаха като засрамени почтени граждани, които не могат да си платят данъците. Тримата видяха дълга бяла полусрутена стена — някога там беше имало португалски манастир; после стигнаха до големите сиви камъни на разрушен форт, обрасли с дивата джунгла на дърветата и цъфналите храсти. Пред него имаше широко открито пространство, с изглед към морето, където растяха огромни стари дървета, засадени, както казваха, още от португалците: казуарини^[1], канарски финикови палми и диви смокини; тук някога след горещината на деня се бяха разхождали португалците.

Като малко се задъхваше, защото отчасти беше склонен към напълняване, докторът заедно със спътниците си се изкачи на хълма, където стоеше крепостта — сива и гола, от която бяха управлявали движението на корабите. Заобикаляше я дълбок ров, единствената порта беше високо над земята и за да влязат, те се изкатериха по въжена стълба. Главната кула беше вътре, оградена от високите квадратни стени; имаше големи, добре планирани стаи, с прозорци и врати в стил, напомнящ късния Ренесанс. Там са били квартирите на

офицерите от гарнизона. От горните кули се разкриваше просторна великолепна гледка.

— Прилича на замъка на Тристан — каза докторът.

Денят кротко умираше, а морето беше виненочервено — като морето, по което е плавал Одисей. Островите, заобиколени от гладката блестяща вода, бяха наситено зелени, като одежди от съкровищницата на испанска катедрала. Толкова причудливи и неестествени на цвят, те принадлежаха по-скоро на изкуството, отколкото на природата.

— Като зелена мисъл в зелената сянка — промълви датчанинът.

— Добре е само да ги гледаш — каза Фред, — обаче стигнеш ли до тях, пази боже! Отначало исках да спираме. Толкова красиви ми се виждаха от морето. Представях си, че мога да прекарам целия си живот на някой остров далече от хората, нали разбирате, като ловя риба и отглеждам пилета и свини. Никълз се смя до захлас, каза, че са отвратителни, но аз настоях сам да се уверя — трябваше да обиколя половин дузина, преди да се откажа от идеята си. Като стигнеш до някой от тях и слезеш на брега, всичко изчезва — оказва се, че има само дървета, крабове и комари. Така да се каже, всичко се изплъзва от ръцете ти.

Ерик го погледна с кротките си светнали очи, усмивката му беше приятелска и добронамерена.

— Разбирам те — каза той. — Винаги е рисковано да подложиш нещо на изпитанието на опита. Като заключената стая в замъка на Синята брада е. Човек е добре, щом стои настрана от тези работи. Ако превъртиш ключа и влезеш, трябва да си готов за изненади.

Д-р Сондърз слушаше разговора на двамата млади мъже. Възможно е той да беше циник, безразличен беше към много от нещастията, сполетяващи хората, но изпитваше особено чувство към младостта — може би защото тя обещава толкова много и трае толкова кратко — и затова му се струваше, че в изпитаните от нея горчилки, когато действителността смазва илюзиите, има нещо много по-патетично, отколкото в други, по-сериозни злини. Независимо от недодялания начин на изразяване, той разбра какво имаше предвид Фред и отдаде дължимото на емоциите му, като се усмихна съчувствено. Както седеше там, в сумрачната светлина, свалил шапка, по фланелка и панталони цвят каки, с тъмна къдрава коса, Фред изглеждаше необикновено красив. В красотата му имаше нещо

привлекателно и д-р Сондърз, който го беше смятал за един доста глупав млад човек, внезапно почувствува, че Фред вече не го дразни. Може би беше подмамен от очарованието му, може би се влияеше от присъствието на Ерик Кристесен, но в момента докторът чувствуваше, че в момъка има нещо, за което никога не беше подозирал, може би душата му плахо се опитваше да намери същността си. Тази мисъл се стори забавна на доктора. Изненада го така, както се изненадваме, когато се загледаме в някое клонче, а то внезапно разтвори криле и полети от дървото.

— Почти всяка вечер идвам тук да гледам залеза — каза Ерик. — За мене това е сърцето на Изтока. Не Изтокът на легендите, на дворците, на скулптурните храмове и на завоевателите с ордите воители, а Изтокът на началото на света, Изтокът на градината на Едем — тогава, когато хората са били много малко, били са прости, добродушни и невежи, а светът е бил в очакване — както запустялата къща чака стопанина си.

Този тромав обикновен млад човек явно умееше да се изразява лирично — което би отблъсквало, ако човек не усещаше, че за него този начин на говорене беше привичен — като разговорите за бисерите, копрата и трепанга. Красноречието му беше малко прекалено, но накараше ли те да се усмихнеш, усмивката ти беше добра. Ерик беше неочаквано красноречив. Гледката беше толкова прекрасна, мястото, където седяха — мрачният, разрушен португалски форт, — така романтично, че високопарните думи не дразнеха. Датчанинът нежно поглади една от огромните канари с голямата си тежка ръка.

— Какво само са видели тия камъни! Те имат едно преимущество пред твоите острови — човек никога не може да узнае тайната им. Може само да гадае. И то за малко неща. Никой тука не знае нищо. Следващия път, когато бъда в Европа, ще отида до Лисабон да видя дали няма да открия нещо за хората, живели тука.

Без съмнение на форта наистина витаеше духът на романтиката, обаче беше така безплътен, че в невежеството си човек можеше да си представя само картини, замъглени като лошо проявени снимки. На тези кули бяха стояли португалски капитани, оглеждащи морето, за да съзрат кораба от Лисабон, носещ им благословени вести от дома, взирали са се с тревога в холандските плавателни съдове, идващи да ги

атакуват. В мислите си човек виждаше тези храбри, мургави мъже, облечени в броня и ризници, взели в ръце живота си, изпълнен с приключения, но те бяха безплътни сенки и съществуваха само благодарение на чуждата фантазия. Все още се виждаха останки от малък параклис, където всяка сутрин е ставало чудото на транссубстанцията^[2] и където по време на обсада е идвал свещеникът, облечен в специалните си одежди, за да вдъхне на войниците, лежащи в предсмъртния си час върху крепостния вал, вяра в бога. Въображението със затруднение рисуваше неясни картини на опасност, жестокост, неустрашими храброст и саможертва.

— Никога ли не ти домъчнява за дома? — попита междувременно Фред.

— Не. Често мисля за малкото селце, където съм роден, с крави на черни и бели петна по зелените пасища, и за Копенхаген. Къщите в Копенхаген с техните плоски прозорци много приличат на жени с гладки лица и огромни късогледни очи, а дворците и черквите сякаш са излезли от книжка с приказки. Виждам всичко това пред себе си като сцена от пиеса — много ясно, приятно за погледа, но не съм сигурен дали искам да се кача на сцената. Доволен съм да си остана на неосветеното място на последния ред и да гледам представлението отдалече.

— Но в крайна сметка на човека е даден един живот.

— И аз така мисля. Обаче животът е такъв, какъвто сам си го направиш. Можех да бъда служител в кантора и тогава щеше да ми е по-трудно, но тук, с морето и джунглата и с безкрайните спомени от миналото, които те засипват, с тези хора — малайци, папуаси, китайци, упорити холандци, с книгите и с толкова свободно време, сякаш съм милионер — за бога, може ли да се мечтае за повече?

За миг Фред Блейк го погледна и смръщи вежди от усилието да размишлява по несвойствен за него начин. Когато разбра какво имаше предвид датчанинът в гласа му пролича учудване.

— Но това са измислени работи!

— Те са единствената съществуваща действителност — усмихна се Ерик.

— Не разбирам какво искаш да кажеш. Действителност е това, което правиш, а не това, което мечтаеш. Човек веднъж е млад, трябва

да опита силите си, всеки иска да се издигне. Всеки иска да печели добре, да има добро положение и така нататък.

— Съвсем не. За какво живее човек? Разбира се, трябва отчасти да работи, за да си изкарва прехраната, но всичко друго служи само за задоволяване на въображението му. Кажи — когато видя тези острови от морето и сърцето ти се изпълни с радост и после, като слезе на тях и откри, че са само една мрачна джунгла, кои бяха истинските острови? Кои ти дадоха повече, кои ще запазиш като съкровище в паметта си?

— Това са празни приказки, старче. Не си струва да си въобразяваш много за нещо, а когато го достигнеш, да откриеш, че не си е струвало. Докъде мислиш, че ще стигнеш, ако приемаш всичко за чиста монета?

— До царството на рая — усмихна се Ерик.

— А къде е то? — попита Фред.

— В мислите ми.

— Не искам да развалям философския ви разговор — каза докторът, — но държа да ви кажа, че ме мъчи жажда.

Ерик се разсмя и вдигна огромното си тяло от стената, на която седеше.

— И без това слънцето скоро ще залезе. Хайде да слизаем, ще пием по чаша у дома.

Той посочи вулкана, изправен на запад — гол конус с изящно изрязан силует на фона на потъмняващото небе. Обърна се към Фред.

— Искаш ли утре да се изкатерим до там? От върха се открива страхотен изглед.

— Нямам нищо против.

— Ще тръгнем рано, за да избегнем жегата. Мога да те взема от платнохода преди разсъмване.

— Съгласен съм.

Слязоха надолу по хълма и скоро се озоваха в града.

Къщата на Ерик беше една от тези, край които бяха минали сутринта, когато след пристигането се лутаха надолу по улицата. Сто години в нея бяха живели холандски търговци и фирмата, за която той работеше, я беше наела целокупно. Беше заградена с висока варосана стена, но мазилката, на места зелениясала от влагата, се лющеше. Зад стената имаше малка градина, запустяла и обрасла с трева. В нея растяха рози и плодни дръвчета, буйни пълзящи растения, цъфнали

храсти, банани и няколко високи палми. Задушаваше се от бурени. На отслабващата светлина изглеждаше изоставена и тайнствена. Из нея тежко прелитаха светулки.

— Боя се, че има съвсем неприветлив вид — каза Ерик. — Понякога мисля да накарам двама кули да изчистят боклуците, но решавам, че и така ми харесва. Обичам да си мисля за холандския *mynheer*^[3], който се е отпочивал тук на хладина, пушел е с порцелановата си лула, докато неговата дебела *тевгоу*^[4] си е веела с ветрило.

Влязоха в хола. Беше дълга стая, с прозорци във всеки край, на които имаше плътни завеси; дойде момче и като се покачи на стол, запали газена лампа. Подът беше мраморен, а по стените висяха маслени картини — но така потъмнели, че нарисуваното не личеше. В средата имаше голяма кръгла маса, а около нея комплект столове, тапицирани с щамповано кадифе. Душна и неудобна стая, но с очарованието на контрастите — галеща окото скромна картина на Холандия от деветнадесетия век. Предвидливият търговец сигурно е разопаковал с гордост мебелите, докарани чак от Амстердам, а когато грижливо ги е наредил, без съмнение е намирал, че добре съответствуват на положението му. Момчето донесе бира. Ерик отиде до една малка масичка, за да сложи плоча на грамофона, и видя пакет вестници.

— А, ето и вестниците за тебе. Бях пратил да ги донесат.

Фред стана от стола, взе ги и седна на голямата кръгла маса под лампата. Понеже докато бяха горе на стария португалски форт докторът беше споменал Тристан, Ерик пусна началото на последното действие. Странната и задушевна мелодийка, която овчарят свири на тръстиковата си свирка, докато се взира в безкрая на морето, за да съзре платната, изплакваше празна надежда. Друга болка обаче сви сърцето на доктора. Представи си „Ковънт Гардън“^[5], каквато я помнеше, и себе си — облечен официално, седнал напред в партера; в ложите имаше жени с диадеми, с бисерни огърлици на шиите. Кралят — охранен, с големи торбички под очите, седеше в ъгъла на голямата лежа; в другия ъгъл, точно над оркестъра, седяха барон и баронеса де Мейър и когато тя долавяше погледа на доктора, кимваше. Там витаеше духът на изобилието и сигурността. Всичко изглеждаше така величествено, така добре уредено, че на човек и през ум не му

минаваше мисълта за промяна. Дирижираше Рихтер. Колко страстност имаше в тази музика, колко плавно и с какво мелодично великолепие се разливаше благозвучието върху сетивата! Но тогава не беше доловил в мелодията нищо крещящо, неистинско и вулгарно, подходящо за баронския блясък, а сега то го дразнеше. Без съмнение, беше великолепно, но някак изживяло времето си; в Китай ухото му беше привикнало към по-изящна сложност на мелодията и към не дотам изискана хармония. Беше свикнал на музика, натежала от размишления, измамлива и нервна, затова грубата изява на действителността леко смущаваше придирчивия му вкус. Когато Ерик стана, за да обърне плочата, д-р Сондърз погледна Фред, за да види как му бяха въздействували тези звуци. Музиката е нещо странно. Не изглежда силата ѝ да е свързана с човешките качества, затова някой, който иначе е напълно посредствен може да е твърде податлив и чувствителен към влиянието ѝ.

Докторът беше започнал да вярва, че Фред Блейк не е толкова обикновен, колкото си представяше отначало. Момчето притежаваше скрито в себе си нещо, едва събудено и неизвестно дори на самия него, като малко цвете, поникнало от семе в каменна стена, страстно търсещо слънцето и предизвикващо съчувствие и интерес. Фред обаче не беше чул нито звук. Седеше, без да съзнава каква обстановка го заобикаля, загледан през прозореца. Краткотрайният тропически сумрак се беше стъпил в нощ, една-две звезди вече блещукаха на синьото небе, но той, втренчен в някоя тъмна бездна на мисълта, не ги забелязваше. Светлината на лампата, под която седеше, хвърляше странни, резки сенки по лицето му и то, прилично на маска, беше почти неузнаваемо. Но тялото му беше спокойно, сякаш освободено от някакво напрежение, и мускулите под загорялата кожа бяха отпуснати. Той усети изпитателния поглед на доктора и също го погледна, като се насили да се усмихне, но се получи мъчително подобие на усмивка — умолителна и трогателна. Бирата до него стоеше непокътната.

— Нещо ново във вестника? — попита докторът.

Внезапно Фред почервения като рак.

— Не, нищо. Направили са изборите.

— Къде?

— В Нови Южен Уелс. Спечелили са лейбъристите.

— Ти лейбърист ли си?

За момент Фред се поколеба и в очите му се появи същият подозрителен израз, който няколко пъти беше направил впечатление на доктора.

— Не се интересувам от политика — отговори. — Нищо не знам за различните партии.

— Ако обичаш дай ми да погледна вестника.

Фред взе един брой от купа и му го подаде, но докторът не протегна ръка.

— Този последният ли е?

— Не, този е последният — отговори Фред, като сложи ръката си на вестника, който доскоро четеше.

— Ако си свършил с него, дай да го прочета. Да ти кажа, не държа особено на прекалено стари новини.

За момент Фред се поколеба, докторът се усмихваше, но не сваляше от него настойчивия си поглед. Очевидно Фред не можеше да измисли подходяща причина, за да отклони така естественото му искане. Даде му вестника и д-р Сондърз се премести към светлината, за да го прочете. Фред не взе нито един от останалите броеве, макар че между тях сигурно имаше някой, който не беше виждал. Седеше и се преструваше, че гледа масата, но докторът усещаше, че момъкът внимателно го наблюдава с крайчеца на окото си. Без съмнение във вестника, който докторът държеше, Фред беше прочел нещо, което дълбоко го засягаше. Д-р Сондърз започна да го разгръща. Имаше много новини за изборите. Имаше статия от Лондон, доста информация от Европа и Америка, получена по телеграфа. Имаше много местни новини. Погледна полицейските вести. Изборите бяха причинили известни смутове, с което се бяха занимали съдилищата. В Нюкасл имаше кражба с взлом. Осъдили бяха някого за измама при застраховане. Съобщаваха за намушкване с нож при спречкване между двама островитяни от Тонга. Капитан Никълз изказа предположение, че изчезването на Фред е било организирано поради убийство. Във вестника бяха отделени две колони за убийството във ферма в Сините планини, но то беше станало при скарване между двама братя и предалият се в полицията убиец заявяваше, че го е извършил при самозащита. Освен това по време беше след отплаването на Фред и капитан Никълз от Сидни. Имаше репортаж от следствието по смъртта на жена, която се обесила. За момент д-р Сондърз се почуди дали в

това не се крие нещо. Този седмичник не се занимаваше с разни въпроси в резюме, но все пак беше предназначен за читатели, научили фактите с подробности от ежедневниците. Изглеждаше, че жената е била заподозряна в убийството на мъжа си няколко седмици преди това, но доказателствата срещу нея са били прекалено слаби, за да може властта да предприеме някакво действие. Според съдебното заключение тя се беше самоубила в момент на умопомрачение. Коментирацията делото следовател отбелязваше, че с нейната смърт изчезва и последната възможност полицията да разбули тайната около убийството на Патрик Хадзън. Докторът отново внимателно прочете бележката; историята беше странна, но описана прекалено накратко, за да носи достатъчно информация. Жената беше четиридесет и две годишна. Не изглеждаше вероятно момче на годините на Фред да е имало нещо общо с нея. В крайна сметка на капитан Никълз не му беше известно нищо, за което да се залови; правеше чисти догадки; момчето беше счетоводител — може би беше взело чужди пари или, притиснато от финансови затруднения, беше подправило чек. Ако беше свързано политически с някоя важна личност, и това стигаше, за да го пратят благоразумно за известно време надалече. Като остави вестника, д-р Сондърз срещна погледа на Фред, впит в него. Усмихна му се окуражително. Любопитството му не беше заинтригувано и нямаше намерение да си навлича някоя беля, за да го задоволи.

— В хотела ли ще вечеряш, Фред?

— Искаше ми се да останете и да хапнете с мене каквото дал Господ — каза датчанинът, — но съм поканен на вечеря при Фрит.

— Е, да тръгваме.

Известно време докторът и Фред вървяха мълчаливо по тъмната улица.

— Няма да вечерям — внезапно каза момчето. — Не ми се гледа физиономията на Никълз тази вечер. Ще отида да се поразтъпча.

И преди д-р Сондърз да отговори, той вече се беше обърнал и бързо вървеше в обратна посока. Докторът сви рамене и продължи бавно пътя си.

---

[1] Род дървесни и храстови растения (Австралия, Океания). — Б.пр. ↑

[2] В смисъл причастиято. — Б.пр. ↑

[3] Господин, (хол.). — Б.пр. ↑

[4] Госпожа (хол.). — Б.пр. ↑

[5] Кралският оперен театър в Лондон, построен 1732 г. — Б.пр.

↑

XVIII

Той пиеше джина си на верандата на хотела преди вечеря, когато се зададе капитан Никълз. Беше се измил и обръснал, облякъл чиста куртка цвят каки и с накривената тропическа шапка изглеждаше съвсем напет. Приличаше едновременно и на пират, и на джентълмен.

— По-добре се чувствавам — обяви той, като седна — и съм доста изгладнял, да си кажа правичката. — Не вярвам, че едно пилешко крилце може да ми навреди. Къде е Фред?

— Не зная. Отиде някъде.

— Момиче ли търси? Има право. Макар че интересно какво очаква да намери в подобно място. Рисковано е, нали разбираш.

Докторът му поръча пиене.

— Много ми вървеше с момичетата, като бях млад. Имах си стил, нали разбираш? Единствената грешка, която направих, беше, че се ожених. Да можеше да ми падне отново онова време... Ако започна да ти разправам за старата, док...

— Достатъчно ми каза — отговори докторът.

— Не е възможно да е достатъчно, щом не съм ти разправял до сутринта. Ако някога дяволът се е появявал в човешки образ, то това е образът на старата. Питам те — честно ли е така да се отнася с човека? Тя е пряко отговорна за лошото ми храносмилане — толкова съм сигурен в това, колкото, че седя и разговарям с тебе. Унизява ме — това е точната дума. Учудвам се, че още не съм я убил. И това щях да направя, обаче знам, че тъкмо щях да се накая да го свърша и тя щеше да ми каже: „Остави ножа, капитане“ и аз щях да го оставя. Питам те, това естествено ли е? А после щеше да се нахвърли върху ми. А ако се накаях да се измъкна през вратата, щеше да каже: „Не мърдай, ще стоиш тука, докато ти изрека всичко, което имам да ти кажа, а като свърша с тебе, ще те уведомя.“

Вечеряха заедно и докторът съчувствено нададе ухо към домашните неблагоприятия на капитан Никълз. После отново седнаха на верандата, пушиха холандски пури и пиха шнапс с кафето.

Алкохолът разкисна шкипера и той се настрои на спомени. Разказа на доктора истории от младите си години, когато плавал край бреговете на Нова Гвинея и островите. Говореше бързо, сякаш препускаше, с иронични забележки и беше забавно да го слушаш, понеже не изпитваше фалшив срам, който да го кара да се обрисува в благоприятна светлина. Никога не му беше минавало през ум, че не всеки би измамил събратята си при удобен случай, без да се поколебае. Капитан Никълз получаваше същото удоволствие от успеха на мръсните си номера, каквото получава играещият шах от рискован и изобретателен ход. Беше хитрец, на когото обаче не липсваше храброст. Д-р Сондърз намираше разговора особено пикантен, като си спомняше великолепно самообладание, с което капитанът се беше противопоставил на бурята. Няма начин човек да не се възхити от готовността му да се пребори с нея, от способностите му и от хладнокръвието му.

Междувременно докторът намери удобен момент, за да зададе въпроса, който стоеше на върха на езика му.

— Познат ли ти е някой си Патрик Хадзън?

— Патрик Хадзън ли?

— Едно време е бил съдия в Нова Гвинея. Умрял доста отдавна.

— Това е странно съвпадение. Не, не си спомням. В Сидни имаше един Патрик Хадзън. Свърши зле.

— Така ли?

— Да. Малко преди да отплаваме. Вестниците писаха само за това.

— Може да е роднина на човека, за който те питам.

— Беше от ония, дето ги наричат „самородни диаманти“. Казват, че е работел по железниците и после се е издигнал. Започнал да се занимава с политика и така нататък. Беше депутат за някаква област. Лейбърист, разбира се.

— Какво му се случи?

— Ами намериха го застрелян. Със собствения му пистолет, ако не греша.

— Самоубийство?

— Не, казаха, че не било възможно да го е направил сам. Знам какво е станало, колкото знаеш и ти, понеже отплавахме. Направиха страхотна сензация от това.

— Беше ли женен?

— Да. Много хора мислеха, че жена му го е направила. Но не можах да докажат нищо. Била на кино и като се върнала, заварила го да лежи прострелян. Имало следи от сбиване. Мебелите били разхвърляни насам-натам. Аз обаче за момент не повярвах, че може да го е направила старата. От опит знам, че жените не изпускат така лесно. Искат те жив колкото се може по-дълго. Не им се ще да си развалят удоволствието, като те избавят от мъките ти.

— И все пак много жени са убивали мъжете си — противопостави се докторът.

— Чиста случайност. Всички знаем, че и в най-добрите семейства стават нещастия. Понякога не внимават и отиват твърде далече — тогава горкото копеле пуква. Но не е възможно да искат това. По никой начин.

XIX

На д-р Сондърз му вървеше — независимо от няколкото жалки навици, които имаше и които без съмнение се приемаха за пороци в някои части на света (*verite au dela Alpes, erreur ici*)^[1] — събуждаше се сутрин с приятен вкус в устата и с бистър ум. Излежаваше се, пиеше чаша ароматен китайски чай и изпушваше с наслада първата цигара, като обикновено предвкушваше удоволствието на очаквания го ден. В малките хотели на островите в Източна холандска Индия сервират закуската в много ранен час. Винаги еднаква: папая^[2], *oefs sur le plat*^[3], студени закуски и холандско сирене. Колкото и навреме да слезеш, яйцата са винаги студени и те гледат втренчено: две огромни кръгли жълти очи върху тънка бяла повърхност — изглеждат така, сякаш са били отскубнати от главата на мръсно чудовище от морските дълбини. Кафето е екстракт, към който добавяш швейцарско мляко „Нестле“ и го разреждаш колкото искаш с гореща вода. Препеченият хляб е сух, клисав и прегорен. Такава беше закуската, сервирана в трапезарията на хотела в Канда, набързо изяждана от мълчаливи холандци на път за канторите.

Но на следната сутрин д-р Сондърз стана късно и Ах Кай му донесе закуската на верандата. Той с апетит изяде папаята и яйцата, току-що извадени от тигана, с наслада изпи ароматния чай. Помисли си, че животът е приятна работа. Не желаше нищо. Не завиждаше никому. Не изпитваше съжаление. Утринта беше все още свежа и в бистрата, бледа светлина очертанията на предметите бяха отчетливи. Грамадно бананово дърво точно под терасата гордо подлагаше разкошните си листа на жестоката жарава на слънцето с надменно и самодоволно пренебрежение. Д-р Сондърз се изкушаваше да размишлява философски: каза си, че стойността на живота не е в моментите на възбуда, а в кратките периоди — тогава омиротвореният човешки дух потъва в спокойствие и незасяган от спомените за емоции може да разглежда съществуването си така безпристрастно, както Буда съзерцава пъпа си. Обичаше да поръси много пипер и сол по яйцата, да

сложи малко от соса Уустър^[4], а когато ги ядеше, с парче хляб обираше остатъците мазнина и това му беше най-вкусно. Точно се канеше да го направи, когато по улицата се зададоха Фред Блейк и Ерик Кристесен. Те изтичаха нагоре по стълбите, хвърлиха се върху креслата до масата на доктора и повикаха прислужника. Бяха тръгнали за разходката си до вулкана преди зазоряване и сега умираха от глад. Момчето бързо им донесе папая и студени закуски и докато им сервира яйцата, бяха изяли всичко. Бяха възторжени. Запознанството от предния ден беше преминало в приятелство благодарение на ентусиазма на младостта и те се обръщаха един към друг на малките си имена.

Изкачването беше трудно и неимоверните усилия бяха възбудили духа им. Говореха глупости и се смееха без причина. Държаха се съвсем момчешки. Никога докторът не беше виждал Фред толкова весел. Явно Ерик много му беше допаднал, а общуването с човек малко по-голям от самия него го беше освободило от притеснения и той направо цъфтеше. Като го гледаше, човек трудно можеше да повярва, че е вече възмъжал и плътният му звънлив глас звучеше почти комично.

— Знаеш ли, пустият му Ерик е силен като бик — каза Фред, като гледаше с възхищение. — По едно време стана доста неприятно за катерене, счупи се клон и аз се подхлъзнах. Можех да падна лошо, да си счупя крака и така нататък. Ерик ме хвана с една ръка — да пукна, ако разбирам, как го направи — повдигна ме и отново ме изправи на крака. А аз тежа поне седемдесет килограма.

— Винаги съм бил силен — усмихна се Ерик.

— Вдигни си ръката.

Фред сложи ръката си на масата, Ерик също. Опряха длани и Фред се опита да натисне ръката на Ерик надолу. Вложи всичките си сили. Но не можа да я помръдне. После, с лека усмивка, датчанинът натисна ръката на Фред и тя постепенно се наклони към масата.

— Като хлапе се чувствавам пред тебе — засмя се Фред. — Не завиждам на този, който попадне под ударите ти. Бил ли си се някога?

— Не. Защо да се бия?

Той свърши да яде и запали пура.

— Трябва да вървя в кантората — каза той. — Фрит пита няма ли да го посетите следобеда. Исква да вечеряте заедно.

— Нямам нищо против — каза докторът.

— И капитанът така каза. Ще дойда да ви взема около четири часа.

Фред гледаше как той си тръгва.

— Направо смахнат — каза той, като с усмивка се обърна към доктора. — Мисля, че не е с всичкия си.

— Защо пък да не е?

— Говори някак особено.

— Какво ти разказва?

— Не си спомням точно. Разни щуротии. Питаше ме за Шекспир. Като че ли знам нещо за Шекспир. Казах му, че в училище съм чел „Хенрих V“, (учихме го един срок) и той започна да декламира една от речите. После започна да говори за „Хамлет“ и „Отело“ и бог знае за какво още. Знае наизуст десетки страници. Не мога да ти повторя всичко, за което говори. Никога досега не бях чувал човек да приказва така. Смешното беше в това, че макар да разбираш колко ненужно е всичко, не можеш да му кажеш да млъкне.

В ясните му сини очи имаше усмивка, но лицето му беше сериозно.

— Никога не си бил в Сидни, нали?

— Не.

— Там имаме доста голям литературен и артистичен кръг. Не е много по моя вкус, но понякога го посещавам. Нали разбираш, там има главно жени. Започват да ти дрънкат за книги и докато се усетиш вече искат да се катурнат в леглото с тебе.

— Истинският филистимлянин някога не пропуска да се възползува от положението, без да изпитва капка съмнение, а това отвращава — забеляза докторът, — забива ли гвоздей, той винаги го улучва.

— На човек му става доста противно от приказките им. Не зная как точно да го обясня, но когато Ерик говореше по такива въпроси, беше съвсем различно. Нито се изтъкваше, нито се опитваше, да ми направи добро впечатление. Говореше, защото не можеше да не го прави, не го интересуваха дали съм отегчен или не, толкова беше погълнат от това, че сигурно изобщо не му минаваше през ум, че може да не ме интересува. Ясно ти е, че не разбирах и половината от това,

което ми говореше, обаче — как да ти обясня — все едно, че играехме някаква игра.

Фред изреждаше наблюденията си така, както човек изкопава камъните от градината си, за да подготви почвата за нови растения — хвърляше ги едно след друго сякаш правеше куп. От време на време нервно рошеше косата си. Д-р Сондърз го гледаше със студените си хитри очи. Момчето беше вързано в езика и беше забавно да откриваш в обърканите му реплики емоциите, които се опитва да изрази с думи. Критиците разделя писателите на такива, които имат какво да кажат и знаят как да го кажат, и на такива, които знаят как да го казват, но нямат какво да кажат. Често така е и с хората — поне с англосаксонците, които трудно намират думи. Понякога красноречието на човек се дължи на факта, че значението на нещо, повтаряно твърде често, се е изтъркало; думите му имат най-голямо значение, когато му се е наложило с усилие да ги изтръгне от мислите си, които са били с неясни очертания.

Фред погледна доктора дяволито, от което заприлича на малък пакостник.

— Представяш ли си, ще ми даде назаем „Отело“. Кой знае защо му казах, че нямам нищо против да го прочета. Ти си го чел, предполагам.

— Преди тридесет години.

— Разбира се, може да греша, но когато Ерик изрецитира големи парчета от него, видя ми се страшно интересно. Не зная как да ти обясня, но когато си с такова момче, всичко ти изглежда различно. Струва ми се, че е луд, но ми се ще да имаше повече луди като него.

— Той ти се харесва много, нали?

— Ами това е неизбежно — отговори Фред с неочакван свян. — Трябва да си кръгъл глупак, за да не забележиш, че е безкрайно почтен. Бих му поверил всяко петаче, което имам. Той не би измамил никого. И знаеш ли — смешното е, че макар да е такъв огромен тромав мъж, силен като бик, изпитвам чувството, че трябва да се грижиш за него. Зная, че ти звучи глупаво, но човек усеща, че той не може да бъде оставян сам на себе си: край него трябва да има някой, който да внимава да не го сполети беда.

Докторът със своето цинично безпристрастие мислено придаде смисъл на неогладените фрази на младия австралиец. Беше учуден, но

и малко развълнуван от тези емоции, които търсеха да пробият път през свенливото неудобство. Това, което се раждаше от обърканите думи беше възхищение пред необичайното, с което се беше сблъскал момъкът, когато беше осъзнал странната си среща. Чудатостите на огромния, грозноват датчанин и безкористната му искреност придаваха плът на неговия идеализъм и чар на екстравагантния му ентузиазъм, блестяха с топлата и примамлива светлина на неподправената доброта. Младостта на Фред Блейк по мистичен начин му помагаше да прозре това; то го изумяваше и стъписваше. Вълнуваше го и го правеше много свенлив. Разтърсваше самоувереността му и го укротяваше. В този момент доста обикновеното, красиво момче осъзнаваше нещо, което никога не си беше представяло — осъзнаваше духовната красота. „Кой би помислил, че това може да се случи“? — размишляваше докторът.

Съвсем естествено, неговите собствени чувства към Ерик Кристесен бяха по-отвлечени. Проявяваше интерес към него, защото беше малко необикновен. На първо място беше забавно на някакъв остров в Малайския архипелаг човек да попадне на търговец, който познава Шекспир достатъчно добре, за да може да цитира големи откъси наизуст. Докторът обаче не можеше да не гледа на това като на доста изтощителен стремеж. Лениво се питаше дали Ерик е добър бизнесмен. Не му допадаха много идеалистите. За тях беше трудно да живеят в този свят, в който човек работи всеки ден, да съчетават вярванията си с изискванията на живота; твърде рядко те успяваха да пригодят възвишените си представи към предлаганите им възможности. Това обстоятелство често се виждаше забавно на доктора. Идеалистите имат склонност да гледат с пренебрежение на хората, заети с труд, но не се отказват да се възползват от усърдието им. Като полските кринове те нито се трудят, нито предат^[5], но нямат нищо против други да извършат вместо тях робската работа.

— Какъв е Фрит, при когото ще ходим — попита докторът.

— Има плантация. Отглежда мускатово орехче и карамфил. Вдовец е. Живее тука с дъщеря си.

---

[1] Истината е отвъд Алпите, грешката е тук. (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Плодово тропическо дърво. — Б.пр. ↑

[3] Яйца на очи (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Остър сос от соя, оцет и подправки. — Б.пр. ↑

[5] Евангелие от Матей 6:28. — Б.пр. ↑

XX

Къщата на Фрит беше на около три мили и те стигнаха до там с един стар „Форд“. От двете страни на пътя растяха едно до друго грамадни дървета, а под тях сплетена папрат и пълзящи растения. От края на града започваше джунглата. Тук-таме се виждаха бедни колиби. По верандите лежах дрипави малайци, апатични деца играеха сред свините по купищата боклук. Беше влажно и душно. Имението — някогашна собственост на търговец, имаше порта с декоративна гипсова украса — масивна, но вече овехтяла, с приятно оформление. Над арката имаше табелка с името на стария бургер и датата на построяването. Завиха по един черен път, колата подскачаше нагоре-надолу по коловози, хълмчета и дупки, докато стигнаха до бунгалото. Това беше голяма, правоъгълна сграда, изправена не върху колове, а върху каменна основа. Имаше плетен покрив от палмови листа. Заобиколена беше от запустяла градина. Приближиха; шофьорът-малаец енергично наду клаксона и от къщата се показва човек, който им махна приветливо с ръка. Беше Фрит. Остана да ги чака горе на стълбата, водеща към верандата, и когато се качиха и Ерик изброи имената им, стисна ръка на всеки.

— Радвам се да ви видя. Цяла година не съм виждал британци. Влезте да пием по чаша.

Беше доста едър човек: дебел, с посивяла коса и малки сиви мустаци. Оплешивяваше и затова имаше внушително чело. Червеното му лице, лъщящо от пот, беше гладко и кръгло; на пръв поглед изглеждаше почти момчешко. В средата на устата му висеше дълъг зъб, който се клатеше и създаваше впечатлението, че ако го дръпнат по-силно, ще падне. Беше облечен в къси панталони цвят каки и дълбоко изрязана фланелка за тенис. Вървеше със забележимо куцукане. Въведе ги в една много голяма стая, която служеше едновременно и за гостна, и за трапезария; стените бяха окичени с малайско оръжие, с еленови рога и с рога на таур^[1]. На пода имаше

тигрови кожи, които изглеждаха малко плесенявали и проядени от молци.

Когато влязоха, един дребен старец стана от стола си и без да пристъпи напред, втренчи поглед в тях. Беше сбръчкан, съсухрен и прегърбен. Изглеждаше много стар.

— Това е Сван — каза Фрит, като небрежно кимна. — Пада ми се тъст.

Очите на дребния старец — медно сини със зачервени клепачи без мигли, бяха пълни с лукавство, а погледът му беше пронизващ и дяволит, като на маймуна. Стисна ръцете на тримата непознати, без да каже дума, а после отвори беззъбата си уста и се обърна към Ерик на език, непознат за останалите.

— Господин Сван е швед — обясни Ерик.

Старецът огледа всеки от тях, втренчваше се с известно подозрение и същевременно — с едва прикрито подобие на насмешка.

— Дойдох тук преди петдесет години. Бях юнга на един кораб. Не съм се връщал оттогава. Може да ида догодина.

— Аз самият кръстосвам моретата, сър — каза капитан Никълз.

Но мистър Сван ни най-малко не се интересуваше от него.

— По мое време доста добре бяха много неща — продължи той. — Бях капитан на шхуна, прекарвах черни.

— Търговия с роби, ясно — прекъсна го капитан Никълз. — Имало е доста хубави парички за вадене в ония времена.

— Бях ковач. Бях търговец. Бях плантатор. Зная ли какво само не бях. Мъчеха се да ме убият непрекъснато. Имам рана на гърдите си. Получих я при бой с туземците на Соломоновите острови. Полумъртъв останах. Имах много пари на времето си. Нали така, Джордж?

— Така съм чувал да казват.

— Разори ме големият ураган. Унищожил магазина ми. Изгубих всичко. Не ме беше грижа. Сега нямам друго, освен плантацията. Нищо, дава колкото да живеем, а друго не трябва. Имах четири жени, а децата не можеш ги изброи.

Говореше на висок глас — дрезгаво, със силен шведски акцент, и трябваше човек да се заслуша, за да разбере какво казва. Редеше думите бързо, като че декламираше заучен урок и завършваше мисълта си с лек кикот — със сенилен смях. Сякаш с това казваше, че е изпитал всичко, че всичко е сбирщина от боклуци и глупости. Оглеждаше

човешкия род и неговата дейност от голямо разстояние, но не и от олимпийска височина — иззад дърво, лукаво, като подскачаше весело от крак на крак.

Един малаец донесе бутилка уиски и сифон и Фрит разля питието по чашите.

— Да ти капна ли малко шотландско уиски, Сван? — предложи той на стареца.

— Защо питаш, Джордж? — каза той с треперлив глас. — Добре знаеш, не мога да го понасям. Дай ми малко ром и вода. Шотландското съсипа Тихия океан. Когато дойдох от Швеция, никой не пиеше уиски. Само ром. Ако си пиеха ром и си плаваха с ветрила, нещата далеч нямаше да са в това състояние, в което са днес.

— Случихме доста лошо време на път за тука — отбеляза капитан Никълз, опитвайки се да завърже разговор като моряк с моряк.

— Лошо време ли? Сега вече и лошо време няма. Да можеше да видиш какво време се случваше, когато бях момче. Помня, с една от шхуните си карах пратка негри от островите Нови Хебриди за работа в Самоа и попаднахме в ураган. Рекох на диваците да скачат през борда, накъдето им видят очите, насочих кораба към открито море и цели три дни не мигнах. Отвлече ни ветрилата, отвлече ни гротмачтата, отвлече ни лодките. Лошо време ли! Не ми говори за лошо време, млади човече!

— Извинявам се — каза капитан Никълз, като се ухили и показва счупените си, развалени дребни зъби.

— Приемам извинението — каза с кикот стария Сван. — Дай му глътка ром, Джордж. Ако е мъж и моряк, няма да ти пие миризливото уиски.

Междувременно Ерик предложи да разходят гостите из плантацията:

— Не са виждали имение с мускатово орехче.

— Разведи ги, Джордж. Двадесет и седем акра са. Най-добрата земя на острова — каза старецът. — Купих я преди тридесет години за един товар бисери.

Станаха — оставиха го сам — като странна плешива птичка, прегърбен над чашата с ром и вода — и излязоха в градината. Тя свършваше внезапно и направо започваше плантацията. В прохладата на вечерта въздухът бе прозрачен. Канарските финикови палми, в

чиято сянка растеше внушителният на вид и доходен мускатов орех, бяха необикновено големи. Извисяваха се като колоните на джамията от „Хиляда и една нощ“. Под краката нямаше преплетени плевели, а килим от гниеци листа. Чувахе се гукането на огромни гълъби, които летяха насам-натам, като тежко пляскаха с крила. Зелени папагалчета на ята бързо прехвърчаха с писък над мускатовите орехи, прилични на живи скъпоценни камъни, падащи през меко проблясващия въздух. Д-р Сондърз изпитваше чувство на изключително спокойствие. Сякаш душата му се беше отделила от тялото, а във въображението му приятно и ненатрапливо изплуваха един след друг образи. Вървеше до Фрит и шкиперът. Фрит обясняваше подробности от търговията с мускатови орехи. Докторът не го слушаше. Във въздуха витаеше някаква ленива чувственост, почти материална, напомняща докосване до мек, разкошен плат. Ерик и Фред вървяха отзад. Клонящото към залез-слънце беше намерило пролуки в клоните на достолепните канарски палми и наситената пищна зеленина на листата на мускатовите орехи блестеше като излъскан меден съд.

Вървяха бавно по криволичеща пътечка, утъпкана от хора, минавали много пъти оттам и изведнъж видяха приближаващо се момиче. То пристъпваше загледано пред себе си, сякаш потънало, в размисъл и вдигна очи едва когато чу гласовете им. Тогава спря.

— Това е дъщеря ми — каза Фрит.

Човек би си помислил, че девойката се спря, понеже видът на непознати хора за момент я смути, но спряла неподвижно, тя с необичайно спокойствие наблюдаваше мъжете, които вървяха към нея, видът ѝ излъчваше не толкова самоувереност, колкото кротко безразличие. Беше облечена само в саронг от явански батик^[2], с бели фигури на кафяв фон, плътно увит над гърдите ѝ, стигащ до колената. Беше боса. Освен леката усмивка, появила се на устните ѝ, единственото, по което пролича, че е забелязала приближаването на непознатите, бе, че разтърси глава почти неволно, за да оправи косата си; тя с привично движение на ръката я приглади — защото беше дълга и се спускаше по гърба ѝ. Като облак косата обгръщаше врата и раменете ѝ — много гъста и толкова пепеливо светла, че ако не беше лъскавината ѝ, би изглеждала направо бяла. Девойката спокойно ги чакаше. Саронгът, плътно обгърнал тялото ѝ, не скриваше нищо от формите ѝ: беше много слаба, с тесни, като на момче бедра, дългокрака

и на пръв поглед висока. От слънцето кожата ѝ беше придобила цвят на пчелен мед. По правило докторът не беше податлив на женска красота; винаги мислеше, че женското тяло е рамка, създадена за определени физиологични цели, които са твърде далече от естетическа привлекателност. Както масата трябва да бъде солидна, достатъчно висока и голяма, така и жената трябва да има големи гърди и да е едра в ханша; и в двата случая красотата е само допълнение към функционалността. Някой би казал, че една солидна, голяма и достатъчно висока маса е красива, но докторът предпочиташе да нарича същата маса солидна, голяма и достатъчно висока. Девојката, застанала там в позата на замръзнала красота, приличаше на статуя, която беше видял в някакъв музей — на някоя богиня, която оправя дрехата си — не можеше да си спомни името ѝ. Сигурно древногръцка или римска, мислеше си той. Девојката криеше в себе си неопределеното изящество на малките китайски момичета от натоварените с цветя лодки в Кантон — на млади години в тяхната компания докторът беше изпитвал понякога мигове на възвишено удоволствие. И тя притежаваше същата напomniaща цвете грация, а светлите ѝ черти сред тропичната обстановка засилваха усещането за екзотика, която правеше тези момичета така очарователни. Извикваше в него представата за бледите, буйни и нежни цветове на зъбната трева.

— Това са приятели на Кристесен — каза баща ѝ, когато я приближиха.

Тя не подаде ръка, само леко и грациозно наклони глава, когато ѝ представиха най-напред доктора, а после капитан Никълз. Огледа ги със студен поглед, в който първоначалният ням въпрос бързо се смени с одобрение. Д-р Сондърз забеляза, че мургавите ѝ ръце бяха дълги и тънки. Очите ѝ бяха сини. Чертите ѝ — изящни и правилни. Беше една изключително красива млада жена.

— Току-що се къпах в езерото — каза тя.

Погледът ѝ се спря на Ерик и тя му се усмихна приятелски.

— Това е Фред Блейк — каза Ерик.

Тя обърна още малко глава, за да го види по-добре, и доста дълго погледът ѝ се задържа на него. Усмивката изчезна от устните ѝ.

— Приятно ми е да се запознаем — каза Фред.

Тя продължи да го гледа — не настойчиво или безсрамно, а сякаш с известно учудване. Човек би си помислил, че вече го беше

виждала някъде и се мъчеше да си спомни къде. Това обаче продължи не повече от минута и едва ли някой усети как тя се беше спряла, преди да поеме протегнатата му ръка.

— Тъкмо се връщах вкъщи, за да се преоблека.

— Ще дойда с тебе — каза Ерик.

Когато застанаха един до друг, се виждаше, че тя всъщност не е много висока; просто стройната ѝ издължена фигура и походката ѝ я правеха да изглежда по-висока от среден ръст. Двамата бавно тръгнаха към къщата.

— Кое е това момче? — попита тя.

— Не зная — отговори Ерик. — Съдружник е на другия — слабия, с посивялата коса. Търсят бисерни миди, мъчат се да намерят ново находище.

— Хубав е.

— Знаех, че ще ти се понрави. Приятно момче е.

Останалите трима продължиха обиколката на имението.

---

[1] Малайски бик. — Б.пр. ↑

[2] Плат с преливащи се цветове. — Б.пр. ↑

XXI

Когато се върнаха, завариха Ерик да седи сам със Сван. На странна смесица от шведски и английски старецът разказваше безкрайната история на някакво свое приключение в Нова Гвинея.

— Къде е Луиз? — попита Фрит.

— Помогнах ѝ да сложи масата. Правеше нещо в кухнята и сигурно е отишла да се преоблече.

Седнаха и пиха още по чаша. Водеха несвързан разговор — както е с хората, които не се познават. Старият Сван беше уморен, но когато за момент замълчаваха, наблюдаваше гостите със зачервените си, проникателни очи така, сякаш го изпълваше подозрение. Капитан Никълз каза на Фрит, че диспепсията го е направила великомъченик.

— Изобщо не зная какво е това да те боли корем — каза Фрит. — Мене ме мъчи ревматизъм.

— Познавам хора, които са негова жертва. Мой приятел от Брисбен — един от най-добрите лоцмани, направо осакатя. Стигна до патерици.

— Всеки си има по нещо — каза Фрит.

— Нищо не може да се сравни с диспепсията, кълна ти се. Досега да съм богат, ако не беше диспепсията.

— Парите не са всичко на този свят — каза Фрит.

— Не казвам, че са. Казвам, че щях да съм богат, ако не беше диспепсията.

— Парите никога не са били нещо важно за мене. Имам ли покрив над главата и три пъти на ден ядене, стига ми. Важното е човек да има свободно време.

Д-р Сондърз се заслуша в разговора. Не можеше напълно да определи що за човек е Фрит. По приказката си личеше, че е образован. Макар дебел и тромав, зле облечен и небръснат, той правеше впечатление ако не на издигнат човек, то поне на човек, привикнал да бъде в обществото на почтени хора. Явно не беше от класата, към която принадлежаха старият Сван и капитан Никълз.

Обноските му бяха непретенциозни. Беше ги посрещнал любезно, без фалшивата учтивост, която налагат като държание към непознати гости хора, които не са получили достатъчно добро възпитание. Фрит се държеше естествено, сякаш добре знаеше кое е прието и кое не е. Д-р Сондърз предполагаше, че по времето на младостта му в Англия такъв човек биха наричали джентълмен. Чудеше се по какъв ли начин се бе озовал на острова.

Докторът стана от стола и започна да се разхожда из стаята. Над дълга библиотека на стената висяха фотографии в рамки. С учудване откри, че те представляват осморки по гребане на колежа в Кеймбридж, между хората, макар и само по написаното отдолу име — Дж. П. Фрит — той разпозна домакина; на другите снимки имаше момчета — туземци от Перак — Малайските щати, от Кучинг — Сарабак и Фрит — много по-млад от сега, седнал в средата на групата. Изглежда, че след завършване на Кеймбридж той беше дошъл на Изток като учител.

Книгите в библиотеката бяха безредно натъпкани — с петна от влагата, проядени от бели мравки; докторът лениво посягаше към една или друга книга и с известно любопитство ги разглеждаше. Някои от тях, с кожени подвързии, бяха награди — ставаше ясно, че Фрит е завършил държавна гимназия, където е бил старателен и дори блестящ ученик. Там бяха и учебниците, които беше използвал в Кеймбридж, също така доста романи и няколко томчета поезия — правеше впечатление, че са много четени, но преди доста време. Личеше си, че са често прелиствани, много пасажки бяха отбелязани с молив или подчертани, но от тях миришеше на плесен — сякаш от години никой не ги беше отварял. Най-много се учуди обаче, когато видя две полици, пълни с книги по индийска религия и философия. Бяха преводи на Ригведа^[1], без съмнение и на Упанишадите^[2]; някои, подвързани в хартия, бяха издадени в Калкута или Бомбай; имената на авторите му звучаха странно, а в заглавията отекваше нещо мистично. Необичайно беше такава колекция да се намира в къщата на плантатор от Далечния изток — и д-р Сондърз, имайки предвид събраните по този начин данни, се опита да си отговори на въпроса що за човек беше домакинът. Прелистваше книгата на някой си Шриниваса Айянгар, наречена „Основи на индийската философия“, когато Фрит тежко докуца до него.

— Библиотеката ли разглеждате?

— Да.

Фрит погледна книгата, която държеше докторът.

— Интересна е. Тези индуси са направо знаменити, имат вроден инстинкт към философията. Карат всичките ни философи да изглеждат евтини и повърхностни. Толкова невероятно задълбочено разглеждат нещата. Мога да сравнявам с тях единствено Плотин^[3].

Той постави книгата обратно на полицата.

— Разбира се, религията на Брахма^[4] е единствената, която един разумен човек може да приеме без опасения.

Докторът го погледна с крайчеца на окото си. Със зачервеното си, кръгло лице и дългия жълт зъб, който висеше и се клатеше в устата му, Фрит далече не приличаше на човек, който има духовни интереси. Беше странно да чуваш, че говори на такива теми.

— Като имам предвид вселената с нейните неизброими светове и с големите междузвездни пространства не мога да не я смятам за направена от създател — и ако е така, питам се кой или какво е създало създателя. Веданта^[5] учи, че в началото е било „съществуващото“ — но как би могло да се роди съществуващото от нещо несъществуващо? А това „съществуващо“ е бил Атман^[6] — висшият дух, от който се е породила майя^[7] — илюзията за света на феномените. Когато запитали тези мъдри хора от Изтока защо е трябвало висшият дух да излъчи подобна фантасмагория, те отговорили, че го направил за собствено развлечение. Понеже е съвършен и цялостен, той не може да действа с някаква цел или мотив. Целта и мотивът включват желание, а съвършеният и цялостен дух не се нуждае нито от промяна, нито от нещо допълващо го. Следователно вечния дух не притежава цел, а просто е спонтанен и тържествуващ, подобно лудориите на принцовете и игрите на децата. Той се забавлява със света, забавлява се с душите.

— Такова обяснение на нещата донякъде ме задоволява — промърмори докторът с усмивка. — То показва известна безсмисленост, а това допуска иронично отношение.

Но докторът остана нащрек, изпълнен с подозрения. Съзнаваше, че щеше да обърне по-голямо внимание на думите на Фрит, ако самият Фрит приличаше на аскет; ако лицето му, вместо да блести от пот, блестеше от оформянето на някоя важна мисъл. Но нима външният вид

представя същността на човека? Лицето на учен или светец често може да прикрива една вулгарна и дребна душа. Сократ със своя сплескан нос и изпъкнали очи, с дебелите устни и натежалия корем прилича на Силен^[8], а всъщност въздържането му и мъдростта му са достойни за уважение.

Фрит леко въздъхна.

— Известно време ме привличаше системата Йога — но нали тя е само схизматичен клон от Санкхя^[9] и материализмът ѝ е неразумен. Тази история с потискането на чувствата е празна работа. Крайната цел е съвършеното познание за естеството на душата — а апатията, абстрахирането и самовглъбената поза не допринасят повече от ритуалите и церемониите, за да бъде постигната тя. Имам купища бележки. Като ми остане време, ще подреда материала си по някакъв начин и ще напиша книга. От двадесет години се каня да го направя.

— Мислех си, че тука имате достатъчно време за писане — каза сухо докторът.

— Не стига за всичко, което имам да правя. През последните четири години превеждах „Лузиадите“ в мерена реч. От Камоинш^[10], нали знаете. Бих искал да ви прочета една-две песни. Тука няма човек, който да притежава критичен поглед. Кристесен е датчанин и не мога да разчитам на ухото му.

— Но „Лузиадите“ не бяха ли вече превеждани?

— Да, неведнъж. И Бъртън^[11] ги е превеждал. Бедният Бъртън, изобщо не е бил поет. Преводът му е невъзможен. Всяко поколение трябва да превежда наново големите световни произведения. Стремя се не само да предам смисъла, но да запазя и ритъма, музиката на стиха и лиричните качества на оригинала.

— Кое ви накара да се заловите за това?

— „Лузиадите“ са последният голям епос. В края на краищата, книгата ми върху „Веданта“ може да разчита само на малък и специализиран кръг читатели. Чувствувах, че съм задължен заради дъщеря си да се заема с работа, която има по-популярен характер. Нищо нямам. Имението принадлежи на стария Сван. Преводът ми на „Лузиадите“ ще бъде зестрата ѝ. Ще ѝ дам всеки грош, който получа за него. Но това не е всичко; парите не са най-важното. Искам тя да се гордее с мене; не мисля, че името ми ще бъде бързо забравено; славата ми също ще ѝ бъде зестра.

Д-р Сондърз мълчеше. Струваше му се фантастично, че този човек може да очаква да получи пари и слава от превеждането на португалска поема, която биха пожелали да прочетат не повече от стотина души. Той безразлично сви рамене.

— Нещата се развиват по неведоми пътища — продължи Фрит, а лицето му беше сериозно, с напрегнато изражение. — Трудно ми е да повярвам, че случайно съм се заел с това. Вие, разбира се, знаете, че Камоенш, войник по съдба, както и поет — е идвал на този остров и сигурно се е вглеждал в морето от крепостта, както се вглеждам аз. Защо се случи така, че дойдох тука? Бях учител. Когато завърших Кеймбридж, отдаде ми се възможност да отида на Изток и аз се хванах за нея като удавник за сламка — беше ми детска мечта. Но еднообразието на учителската работа ми дойде прекалено много. Не можех да понасям хората, с които ми се налагаше да общувам. Бях в Малайските щати, после реших да опитам в Борнео. Не беше по-добро. Вече не можех да издържам. Подадох си оставката. Известно време бях чиновник в Калкута. После отворих книжарница в Сингапур. Но вървеше на загуба. Направих хотел в Бали, но явно бях изпреварил времето и едва свързвах двата края. На края се доვлякох тука. Необикновено беше, че жена ми също се наричаше Катерин, защото това е името на единствената жена, която е обичал Камоенш. Точно за нея е написал свършените си стихове. Разбира се, ако има нещо, което ми изглежда несъмнено потвърдено от практиката, това е доктрината за превъплътяването, което индусите наричат Самсара. Понякога си задавам въпроса, дали искрата, излетяла от огъня и оформила духа на Камоенш, не е същата искра, която оформя сега и моя дух. Затова често, когато чета „Лузиадите“ попадам на някой ред, който ми се струва, че отлично зная и не мога да повярвам, че го чета за първи път. Знаете, че Педру де Алкасова е казал, че „Лузиадите“ имат само един недостатък — не са достатъчно къси, за да бъдат научени наизуст, нито достатъчно дълги, за да им липсва краят.

Той се усмихна неодобрително като човек, на когото е бил направен екстравагантен комплимент.

— А, ето я и Луиз — каза той. — Значи вечерята е почти готова.

Д-р Сондърз се обърна, за да я види. Беше облечена в саронг от зелена коприна, покрита с избродирани от сърма причудливи фигури. Гладко и лъскаво великолепие. Дрехата беше яванска — така се

обличат при тържествени случаи дамите от харема на владетеля в Джокаякарта. Прилепваше към тънкото ѝ тяло като калъф — пристегнала младите ѝ гърди, притиснала тесните ѝ бедра. Краката и рамената ѝ бяха открити. Беше обула зелени обувки на висок ток, които допринасяха да изглежда още по-грациозна. Пепеляворусата ѝ коса беше събрана във висока, но много проста прическа, а строгата прелест на златистозеления саронг подчертаваше необикновено светлите ѝ черти. Красотата ѝ караше дъха на човека да замре. Вероятно при саронга са били слагани някакви есенции със сладък дъх, или пък тя самата се беше намазала с нещо, защото, като дойде при тях, усетиха лекия полъх на непознат парфюм. Миризмата беше упояваща и ефирна; приятно беше да си помисли човек, че парфюмът е бил правен по тайна рецепта в двореца на някой от раджите на острова.

— Какво значи тази причудлива рокля? — попита Фрит, а светлите му очи светеха засмяно и дългият му зъб се поклащаше.

— Ерик ми подари саронга оня ден. Реших, че случаят е подходящ да го облека.

Тя се усмихна приятелски на датчанина, като отново благодареше за подаръка.

— Саронгът е много стар, Кристесен — каза Фрит, сигурно ти е струвал цяло състояние. Ще разглезиш детето.

— Получих го като погасяване на стар дълг. Не можах да устоя на изкушението. Зная, че Луиз обича зеления цвят.

Слуга-малаец донесе голям супник и го постави на масата.

— Луиз, нали нямаш нищо против д-р Сондърз да седне от дясната ти страна, а капитан Никълз — отляво? — попита Фрит някак тържествено.

— За какво ѝ е да сяда между тия старци? — изкикоти се неочаквано немощният Сван. — Нека седне между Ерик и момчето.

— Не виждам защо да не се възползуваме от благовъзпитаното общество — каза доста надменно Фрит.

— Ще ти се да се перчиш?

— Бихте ли седнали тогава до мене, докторе? — попита Фрит, без да обръща внимание на стареца. — А капитан Никълз може би няма да има нищо против да седне от лявата ми страна.

Старият Сван се доближи до масата с походка, приличаща на смешно пълзене, и зае вероятно обичайното си място. Фрит сипа супата.

— Изглеждат ми на стари мошеници — каза дребничкият старец, като прониза с поглед доктора и капитан Никълз. — Откъде ги измъкна, Ерик?

— Насмукал си се, мистър Сван — каза Фрит, като му подаде важно чиния супа, която да предаде нататък.

— Не исках никого да обидя — каза мистър Сван.

— Няма нищо — отговори любезно капитан Никълз. — Предпочитам да казват, че изглеждам мошеник, отколкото, че изглеждам глупак. Сигурен съм, че и докторът мисли така. Какво имат предвид, когато те наричат мошеник? Искат да кажат, че си по-умен от тях и толкова. Питам ви — прав ли съм, или не?

— Като видя мошеник, веднага го познавам — каза старият Сван. — Достатъчно мошеници съм срещал през живота си. И на мене ми се е случвало понякога да бъда мошеник.

И се закикоти.

— Че на кого не се е случвало? — каза капитан Никълз, като изтри с ръка устата си от супата, която сърбаше малко невъзпитано. — Винаги съм казвал: приемай света такъв, какъвто е. Прави компромиси — това е начинът. Питайте когото щете — Британската империя е станала това, което е, само заради компромисите.

С бързо движение на долната си устна Фрит обра остатъците супа от посивелите си мустачки.

— Въпрос на темперамент, предполагам. Компромисите никога не са ми допадали. Имам си други грижи, друга риба гледах да хвана.

— Бас държа, че друг е хващал работа, дето си пържил — каза старият Сван, като изцвили тихо със сенилно задоволство. — Мързелът е в мозъка на костите ти, Джордж. На времето си имаше дузина служби и всичките ги захвърли.

Фрит се усмихна снизходително и погледна д-р Сондърз. Явно казваше, макар и без думи, че е направо абсурдно да се нахвърлят с подобни обвинения върху човек, който е прекарал двадесет години в изучаване на високо метафизичната мисъл на индусите и в когото, по всяка вероятност, се таи духът на знаменития португалски поет.

— Животът ми е пътуване в търсене на истина, а с истината не може да се направи компромис. Европейците питат каква е ползата от истината, докато за мислителите на Индия истината не е средство, а завършек. Истината е крайната цел на живота. Преди години понякога копнеех по света, който бях изоставил. Отивах до холандския клуб, разглеждах илюстрираните вестници и когато видех снимки от Лондон, сърцето ми се свиваше. Но вече знаа, че само отшелникът може да се радва пълнокръвно на цивилизацията в градовете. След толкова време най-накрая научих, че именно ние, отшелниците в живота, усещаме най-много стойността му. Защото верният път е пътят на знанието, а този път минава край всяка врата.

В този момент обаче пред него бяха сложени три пилета — кльощавите, безкръвни, безвкусни пилета на Изтока. Фрит стана от стола и хвана големия нож.

— Ах, да, задълженията на домакина, нужните обреди... — подхвърли извинително той.

Старият Сван седеше безмълвен, сгърбил се на стола си като малко джудже. Ядеше лакомо супата. Внезапно се чу тъничкият му продран глас.

— Изкарах седем години в Нова Гвинея; цели седем. Научил бях всички езици, на които говореха в Нова Гвинея. Ако идеш до пристанището в Морсби, просто ги попитай за Джек Сван. Помнят ме. Бях първият бял, прекосил острова. След време Мортън направи това без оръжие, с бастун, но го охраняваше собствената му полиция. А аз бях сам. Всички ме смятаха за умрял и когато минах през града, помислиха, че виждат призрак. Стреляхме по райски птици — аз и приятелят ми, той беше новозеландец, бивш управител на банка, забъркал се в някаква каша; имахме си собствен катер се спуснахме покрай брега от Мерауке. Събрахме доста птици. Струваха купища пари. Той се държеше много приятелски с туземците, от време на време им даваше по щипка тютюн и по глътка ром. Един ден бях ходил на лов сам и се връщах към катера, тъкмо се канех да викна на приятеля да дойде да ме вземе с лодката, когато видях, че на катера има туземци. Никога не им позволявахме да се качват на борда и реших, че нещо се е случило. Скрих се и започнах да наблюдавам. Историята ни най-малко не ми харесваше. Запълзях тихо към тях и видях, че са издърпали лодката на брега. Реших, че приятелят ми е

слязъл за нещо, а туземците са доплували до катера. Не ми стигаше ума защо, са го направили. И изведнъж се спънах в нещо. Бога ми, направо се ужасих. Сецате ли се в какво? В трупа на приятеля си — бяха му отрязали главата, а по гърба му имаше съсирена кръв от раните. Не чаках да видя повече. Знаех, че ако ме уловят, ще ми се случи същото. Мене чакаха на катера, затова бяха там. Трябваше да се измъквам и то дяволски бързо. Като по чудо успешно прекосих острова. Какво ли не ми се случи! Цяла книга може да се напише. Един старец, вожд на голямо племе, много ме беше харесал — искаше да ме осинови, да ми даде няколко жени — каза, че ще ме направи вожд. Ръцете ми тогава бяха силни — бях млад, моряк и така нататък. Нищо не ми се опираше. Седях там три месеца. Да не бях такъв млад глупак, щях да остана завинаги. Можех сега да съм крал, истински крал. Кралят на Канибалските острови.

Той довърши думите си с писклив кикот и отново потъна в мълчание — но мълчанието му беше странно; сякаш забелязваше всичко, което става около него, а продължава да живее в своя изолиран свят. Внезапният изблик на възпоминанието без връзка с нищо, казано дотогава, като че ли накара някакъв невидим механизъм да задействува — сякаш някаква машина на равни интервали време тайнствено потракваше и изпускаше пара. Д-р Сондърз мислеше за Фрит. Думите му в случая представляваха интерес, дори звучаха поразително — и все пак обноските и външният му вид караха човек да го слуша със съмнение. Фрит изглеждаше искрен, в държанието му имаше дори благородство, но и нещо, което не допадаше на доктора. Странно беше, че тези двама мъже — старият Сван и Фрит — човекът на действието и човекът, който бе посветил целия си живот на размисъл, бяха завършили пътя си тука — заедно, на един самотен остров. Излизаше, че краят е един за всички. И авантюристът с живота си, изпълнен със случайности, и философът със своите възвишени мисли свършваха еднакво — в удобството на приличието.

Фрит, като огледа доволно трите птици, разделени между седем души, седна отново и си сипа варени картофи.

— Винаги са ме привличали идеите на брахманите, че човек трябва да посвещава младостта си на учение, зрелите си години — на задълженията и обредите, извършвани от домакина, а старостта си — на отвлечени мисли и разсъждения за съвършеното — каза той, като се

обърна към д-р Сондърз. Хвърли поглед към стария Сван, сгърбен на стола си, старателно захапал кълката, после към Луиз.

— Не след време ще бъда освободен от задълженията на зрялата възраст. Тогава ще си събера багажа и ще тръгна да обикалям света по следите на знанието, което чака да бъде осъзнато.

Очите на доктора следваха Фрит и за момент спряха на Луиз. Тя седеше на другия край на масата между двамата млади мъже. Устата на Фред, която обикновено беше с вързан език, не спираше да мели. Не беше намусен и замислен, както обикновено — изразът на лицето му беше открит, безгрижен и момчешки. Чертите му бяха одухотворени от игрите на думи, а желанието му да прави добро впечатление караше красивите му очи да излъчват мека, привлекателна светлина. Д-р Сондърз се усмихна при мисълта колко завладяващ беше чарът му. Не се стесняваше от присъствието на жени. Знаеше как да ги забавлява — трябваше само да види човек колко непосредствено весело беше момчето, какво оживление го беше обзело, за да му стане ясно, че изпитва интерес и се чувства щастливо. Докторът долавяше откъслечно разговора — за надбягванията Рандуик, за плажа в Менли, за кина, за развлеченията в Сидни — неща, за които обикновено си говорят млади хора, защото всички преживявания са нови за тях и направо ги поглъщат. Ерик, едър и тромав, безмълвно наблюдаваше Фред с усмивка на грозното си лице, наклонил огромната си ръбеста глава. Ясно беше, че се радва, дете момчето, което беше довел в къщата, се справяше с положението. Това, че Фред беше чаровен го караше да изпитва приятно задоволство.

Когато свършиха вечерята, Луиз отиде при стария Сван и сложи ръка на рамото му.

— Е, дядо, време е да си лягаш.

— Чакай да си пийна глътка ром, Луиз.

— Добре, но побързай.

Докато тя му наливаше желаното от него доста голямо количество и добавяше вода, старецът гледеше чашата с хитрите си зачервени очи.

— Сложи плоча на грамофона, Ерик — каза тя.

Датчанинът изпълни молбата ѝ.

— Танцуваш ли, Фред? — попита той.

— Да, а ти?

— Не танцувам.

Фред стана на крака и като гледаше Луиз, с жест я покани. Тя се усмихна. С едната си ръка той хвана ръката ѝ, а с другата обгърна кръста ѝ. Започнаха да танцуват. Бяха чудесна двойка. За свое учудване д-р Сондърз, застанал с Ерик до грамофона, откри, че Фред е отличен танцьор. Беше невероятно пластичен. Държеше се така, че партньорката му, която танцуваше горе-долу добре, да изглежда на неговото равнище. Умело успяваше да поема движенията ѝ така, че тя инстинктивно го следваше по начина, който беше замислил. Фокстротът, който те танцуваха, се превърна в нещо изумително красиво.

— Ти си един изключителен танцьор, млади човече — каза д-р Сондърз, когато плочата свърши.

— Само това умея да правя — отговори с усмивка момчето.

Така добре съзнаваше чудесната си дарба, че я приемаше за нещо естествено и комплиментите бяха без значение за него. Луиз се беше загледала в пода със сериозен израз на лицето. Внезапно се сепна.

— Трябва да сложа дядо да си ляга.

Отиде при стареца, който беше прегърнал празната си чаша, и като се наведе над него, нежно започна да го уговаря да тръгне с нея. Той я улови за ръка и закрета подире ѝ — цял фут по-нисък от нея.

— Джентълмени, какво ще кажете за един бридж? — попита Фрит. — Играете ли бридж?

— Аз играя — каза шкиперът. — За доктора и Фред — не знам.

— Ще бъда четвърти — каза д-р Сондърз.

— Кристесен играе много добре.

— Аз не играя бридж — каза Фред.

— Нищо — каза Фрит. — И без тебе ще се оправим.

Ерик примъкна масата за бридж — зеленото сукно беше протрито и кърпено, а Фрит извади две тестета омазнени карти. Донесоха столове и раздадоха карти да се види кои ще бъдат партньори. Фред стоеше до грамофона — изпънат, сякаш в тялото му имаше пружини и леко се поклащаше в такт на някаква въображаема мелодия. Когато Луиз се върна, той остана на мястото си, но в очите му се таеше усмивка на благоразположение. Беше фамилиарна, но не и нагла — просто караше Луиз да се чувства така, сякаш го познава открай време.

— Да пусна ли грамофона? — попита той.

— Не, ще им пречим.

— Трябва да танцуваме още веднъж.

— Татко и Ерик имат много сериозно отношение към бриджа.

Тя тръгна към масата и той я последва. Няколко минути стоя зад гърба на капитан Никълз. Шкиперът го погледна недоволно веднъж-дваж и след като изигра една карта лошо, се обърна към него нервно:

— Не мога да играя, ако някой ми гледа в картите — каза той. — Пречи ми повече от всичко друго.

— Извинявай, старче.

— Да излезем навън — предложи Луиз.

Всекидневната на бунгалото водеше към верандата и те отидоха навън. Отвъд малката градина звездната светлина очертаваше извисяващите се канарски палми, а под тях — гъстата и тъмна плътна зеленина на мускатовите орехи. В подножието на стълбите от едната страна имаше голям храст, в който блещукаха светулки. Бяха огромен рояк и излъчваха мека светлина. Така сигурно свети душата, обзета от покой.

Двамата спряха и известно време мълчаливо гледаха нощта. После той я хвана за ръка и я поведе надолу по стълбите. Вървяха по пътеката, докато стигнаха плантацията. Тя остави ръката си в неговата, сякаш това беше най-естественото нещо на света, на което няма защо да обръща внимание.

— Не играеш ли бридж? — попита го тя.

— Разбира се, че играя.

— Защо не остана да играеш тогава?

— Не ми се искаше.

Под мускатовите орехи беше много тъмно. Големите бели гълъби, които прелитаха в клоните им, бяха заспали и единственият звук, който нарушаваше тишината беше когато някой от тях по неизвестни причини припляскваше с крила. Вятърът беше стихнал и въздухът със своето слабо ухание ги обгръщаше с топла мекота, която изостряше чувствителността при докосване, както водата, когато докосва тялото на плуващия. Над пътеката прелитаха светулки на зигзаг, напомнящи пияница, клатушкащ се на безлюдна улица. Известно време вървяха, без да говорят. После той спря, нежно я прегърна и я целуна. Тя не се смути. Не се вкамени — от почуда или от

скромност; не се отдръпна инстинктивно; прие прегръдката му, сякаш беше в реда на нещата. Беше замряла в ръцете му — но не от слабост, а податливо; поддаваше се на ласката с някаква нежна готовност. Свикнаха с тъмнината и когато той се вгледа очите ѝ, видя, че те са изгубили синия си цвят, станали са черни и бездънни. С едната си ръка я беше прегърнал през кръста, а с другата — през рамената. Тя беше склонила глава на ръката му.

— Прекрасна си — каза той.

— Много си хубав — отговори тя.

Той отново я целуна. Целуна клепките ѝ.

— Сега ти ме целуни — прошепна той.

Тя се усмихна. Улови главата му с ръце и притисна устни към неговите. Той сложи ръцете си на малките и гърди. Тя въздъхна.

— Трябва да се връщаме.

Хвана го за ръка и така, един до друг, бавно приближиха къщата.

— Обичам те — прошепна той.

Тя не отговори, само стисна ръката му. Стигнаха до осветеното от къщата място и когато влязоха в стаята, за момент очите им се заслепиха. Ерик ги погледна и се усмихна на Луиз.

— До езерото ли ходихте?

— Не. Беше много тъмно.

Тя седна, взе илюстриран холандски вестник и започна да разглежда картините. После го остави и погледът ѝ се спря на Фред. Гледаше го замислено, с безизразно лице — сякаш той не беше човек, а неодушевен предмет. От време на време Ерик я поглеждаше и когато очите им се срещаха, Луиз леко се усмихваше. След малко тя стана.

— Отивам да си легна — каза тя.

Пожела лека нощ на всички. Фред седна зад доктора да наблюдава играта. Междувременно, след като свършиха един ровер, спряха. Старият „Форд“ беше пристигнал да вземе гостите и мъжете се натовариха. Когато стигнаха града, колата спря, за да остави доктора и Ерик в хотела, после продължи с другите двама за пристанището.

---

[1] Най-старият паметник на индийската литература, част от Ведите. — Б.пр. ↑

[2] Религиозно-философски коментар към Ведите (X-IX век пр.н.е.) — Б.пр. ↑

[3] Античен философ-идеалист, основател на неоплатонизма (204–270 г.) — Б.пр. ↑

[4] Висшият бог в брахмаизма (древноиндийска религия от първото хилядолетие пр.н.е., основана на ведическата религия; възродена в ранното Средновековие като „индуизъм“. — Б.пр. ↑

[5] Религиозно-идеалистическа философска школа, базирана на Ведите. — Б.пр. ↑

[6] Индивидуалният дух. — Б.пр. ↑

[7] Илюзия, измама (санскр.) — Б.пр. ↑

[8] В древногръцката митология — спътник на бог Дионис, с полуживотински образ. — Б.пр. ↑

[9] Йога и санкхя — индийски дуалистични философски школи. — Б.пр. ↑

[10] Виден представител на Ренесанса в Португалия. (1524–80 г.) Поемата „Лузиади“ е национален епос, възпяващ пътуването на Васко де Гама (1572 г.) до Индия и португалския народ. — Б.пр. ↑

[11] Английски поет. (1577–1640 г.) — Б.пр. ↑

XXII

— Спи ли ви се? — попита Ерик.

— Не, още е рано — отговори докторът.

— Елате у дома да пийнем по чаша преди лягане.

— Добре.

Докторът не беше пушил две-три вечери и възнамеряваше да го направи сега, но нямаше нищо против да го отложи за по-късно. Да отложиш едно удоволствие, означава да го увеличиш. Тръгна с Ерик по пустата улица. Хората в Канда си лягаха рано и не се виждаше жива душа. Докторът вървеше, като леко подскачаше, и на всяка огромна крачка, правена от Ерик, правеше две. С късите си крака и леко издаденото напред шкембе той представляваше малко смешна гледка до спокойно крачещия гигант. До къщата на датчанина имаше не повече от двеста ярда, но когато пристигнаха докторът беше малко задъхан. Вратата не беше заключена — на острова, където нито имаше къде да се скриеш, нито как да се отървеш от крадени вещи, хората не се бояха особено от крадци. Като отвори вратата Ерик влезе пръв, за да запали лампата. Докторът се отпусна в най-удобния стол, докато Ерик донесе чаши, лед, уиски и сода. На мъждивата светлина на парафинената лампа с късо подстриганата си посивяла коса и с румения цвят на страните си докторът приличаше на възрастно шимпанзе; малките му ясни очи святкаха също като маймунски. Само глупак би сметнал, че от тези очи може да убегне лицемерието, а един вероятно мъдър човек би проумял, че те биха разпознали искреността дори ако е неумело прикрита зад тромаво държание. Личеше, че докторът не приема думите на хората според външната им изява, колкото и удачна да е тя, макар че само дяволита усмивка издаваше мислите му; обаче честността, колкото и да бъде наивна, както и истинското чувство — колкото и грубо изявено да е то, биваха възнаграждавани от доктора с леко иронично и самодоволно, но същевременно — търпеливо и добронамерено благоразположение.

Ерик наля на госта и на себе си.

— А имало ли е госпожа Фрит? — попита докторът. — Може би е починала?

— Да, почина миналата година. От сърце. Беше мила жена. Майка ѝ била новозеландка, но по външен вид тя беше типична шведка. Истински скандинавски тип: висока, едра и руса, като богиня от Rheingold^[1]. Старият Сван казваше, че на младини била по-хубава от Луиз.

— Луиз е наистина много красива млада жена — каза докторът.

— Беше ми като майка. Не можете да си представите колко беше любезна. Прекарвах цялото си свободно време у тях, а когато не отивах по няколко дни, защото се боях да не злоупотребявам с гостоприемството им, тя сама идваше да ме вземе. Нали знаете, че ние, датчаните, смятаме холандците за доста скучни хора с тежък характер, затова къщата на Фритови беше за мене направо божия благословия. Старият Сван се радваше, че може да разговаря с мене на шведски — Ерик се засмя. — Забравил го е почти изцяло — говори наполовина шведски, наполовина английски, сегиз-тогиз добавя малайски и японски думи. Отначало ми беше трудно да го разбирам. Странно как човек може да забрави родния си език. А аз винаги съм харесвал английския. Полезно ми беше, че водех дълги разговори с Фрит. Необичайно е в такова място да срещнеш човек, образован като него.

— Чудех се как изобщо е дошъл тука.

— Бил чел за острова в някаква стара книга за пътешествия. Казвал ми е, че още от дете искал да го види. Странно е, че си бил вътълпил, че това е единственото място в света, където би живял. А ще ви кажа и нещо още по-странно — бил му забравил името, не можел да открие книгата, където го бил прочел; спомнял си само, че е някакъв отдалечен остров сред островна група между Целебските острови и Нова Гвинея, че морето там мирише на подправки и че има големи мраморни дворци.

— Прилича повече на нещата, за които човек чете в „Хиляда и една нощ“, а не в книга за пътешествия.

— Обикновено точно това очакват да видят на Изток.

— Да, в повечето случаи — промърмори докторът.

Той си помисли за изящния мост, прехвърлен над реката във Фу-Чжоу. Движението по река Мин беше много голямо: плоскодънните големи джанки с очи, нарисувани на носовете, за да могат да виждат

пътя; упани^[2] с навеси от палмови листа, леки симпани^[3] и пухтящи моторни лодки. По шлеповете живееха неспокойните жители на речната област. В средата на течението върху един сал двама мъже — голи, с по една набедрена превръзка, ловяха риба с корморани. Това беше такава гледка, че човек можеше понякога да загуби и час, за да ги наблюдава. Рибарят пускаше птицата във водата; тя се гмуркаше и хващаше риба; когато се покажеше на повърхността, мъжът я издърпваше с вързаната за крака ѝ връв; после, докато птицата сърдито се бореше с него и пляскаше с крила, той я улавяше за гърлото и я караше да изплюе рибата, която е глътнала. В крайна сметка, корморанът също беше обикновен рибар, който ловуваше по своя си арабски начин, а така му се отдаваше необикновена възможност да преживее изумително приключение.

Датчанинът продължи:

— Дошъл на Изток, когато бил двадесет и четири годишен. Изминали цели дванадесет години, преди да открие острова. Питал всеки срещнат дали не е чувал такова място, но нали знаете — в Малайзия и в Борнео не са много осведомени. На млади години Фрит не се задържал дълго никъде, скитал непрекъснато. Чухте какво му каза старият Сван — мисля, че говореше истината. Вечно си сменял работата. Най-накрая стигнал до тука. Шкипер от един холандски кораб му казал за острова. Не му приличало много на мястото, което търсел, но бил единственият остров в Архипелага, който поне малко отговарял на познатото описание — затова решил да дойде и да го види с очите си. Когато стигнал до тука с корабчето, носел горе-долу само книгите си и дрехите, с които бил облечен. Отначало не можел да повярва, че това е търсеното от него място; вие сте видели какво представляват мраморните дворци; в момента седите в един от тях.

Ерик огледа стаята и се засмя.

— Нали разбирате, през всичките тези години той си ги е представял като дворците край Гранд канал. И все пак, дори да не е било мястото, което търсел, било единственото място, което открил. Променил си гледната точка, нали разбирате мисълта ми — приспособил мечтите си към действителността. Стигнал до заключението, че всичко е наред. Тъй като къщите имат мраморни подове и гипсови колони, той наистина ги смята за мраморни дворци.

— По думите ви излиза, че е по-мъдър, отколкото мислех аз.

— Намерил си служба, тогава имало по-оживена търговия; после се влюбил в дъщерята на стария Сван и се оженил за нея.

— Били ли са щастливи?

— Да. Сван не го харесвал кой знае колко. В ония времена все още бил доста енергичен и непрекъснато кроял разни планове. Но никога не успял да привлече Фрит. Тя обаче го боготворяла. Смятала, че е изключителен. Когато Сван доста остарял, тя управлявала имението, грижела се за всичко и така свързвали двата края. Нали разбирате — има такъв тип жени. Доставяло ѝ удоволствие да знае, че Фрит седи в бърлогата си, заобиколен от книги; че чете, пише и си прави бележки. Мислела го за гений. Смятала, че направо е длъжна да прави за него всичко, което правела. Прекрасна жена беше.

Докторът размишляваше върху казаното от Ерик. Каква странна картина от живота рисуваше то във въображението му! Сиромашкото бунгало сред плантацията с мускатови орехи и необикновено високите канарски палми, приличащият на пират стар швед — груб и своенравен, смел авантюрист в бездушната пустиня на жестокия свят, мечтателният, непрактичен учител, съблазнен от миража на Изтока, който, подобно магаре, разпрегнато от количката и пуснато да пасе на общинската мера, се луташе безцелно из приятните пасища на духа, като от време на време спираше, за да попасе, и накрая — голямата руса жена, като богиня от времето на викингите; със своята компетентност, с любовта си, с честните си помисли и положително с незлобливо чувство за хумор, която крепи нещата, управлява, ръководи и защитава тези двама така коренно различни мъже.

— Когато разбра, че умира, тя накара Луиз да обещае, че ще се грижи за тях. Плантацията принадлежи на Сван. Дори в сегашното състояние носи доход, който стига за тримата. Майката на Луиз се боеше, че когато умре, старецът ще изхвърли Фрит, — Ерик за момент се поколеба дали да продължи. — А мене ме накара да обещаая, че ще се грижа за Луиз. И на нея не ѝ беше лесно — бедното дете. Сван е пакостлив като маймуна. Способен е на всякакви бели. Разумът му в известен смисъл е буден, както е бил винаги, той може да лъже и да забърква каша само за да погоди на човека някой номер. Безумно обича Луиз. Единствено тя може да му въздействува. Веднъж от скука взе и накъса няколко ръкописа на Фрит. Заварихме го сред безбройните снежинки от хартиени листчета.

— Осмелявам се да кажа, че не е било загуба от световно значение — усмихна се докторът. — Но сигурно трудолюбивият автор е бил вбесен.

— Значи нямате високо мнение за Фрит?

— Все още не го разбирам напълно.

— Толкова много съм научил от него. Вечно ще му бъда благодарен. Когато дойдох тука, бях направо хлапе. Бях завършил университета в Копенхаген, у дома винаги сме имали културни интереси, баща ми беше приятел на Георг Брандес^[4], поетът Холгер Драхман^[5] често идваше в къщата ни, първият, който ме накара да чета Шекспир, беше Брандес, но въпреки това бях доста невеж и ограничен. Чрез Фрит разбрах вълшебството на Изтока. Нали знаете — някои хора идват тука, а не виждат нищо. „Това ми бил Изтокът?“ — казват те. И се връщат у дома. Фортът, до който ви заведох вчера представлява само няколко порутени сиви стени, обрасли в бурени. Никога няма да забравя първия път — когато той ме заведе там. Думите му доизградиха руините, по назъбените стени се появиха артилерийски оръдия. Когато ми каза как ден след ден губернаторът е карал хората си да изпитват потискащ страх, защото туземците, по характерния за Изтока тайнствен и странен начин, чрез който успяват да научат някои неща, преди изобщо да има възможност те да бъдат научавани, си шепнели, че Португалия е сполетяна от ужасна беда, как губернаторът със страх очаквал кораба, който носи вести; най-после корабът пристигнал и той прочел писмото, което гласяло, че крал Себастиан^[6] със своята прекрасна свита от благородници и царедворци е бил унищожен в битката при Алкасар^[7]; как сълзите се стичали по набръчканите му страни — не само защото кралят бил намерил своята жестока смърт, но защото губернаторът предвиждал, че поражението ще струва на Португалия свободата ѝ; че този богат свят, който те открили и завладели — тези безбройни острови, които шепа храбреци били извоювали, за да направят страната си още по-силна, ще трябва да минат във властта на чужденци — тогава, ако щете ми вярвайте, усетих буца на гърлото си и за момент не виждах нищо, понеже очите ми бяха замъглени от сълзи. И не само това. Той ми разказа и за Златната Гоа^[8] — голямата столица на Изтока, забогатяла от плячки, за Малабарското крайбрежие, за Макао, Ормуз и Басра. Думите му представяха някогашния живот така просто и ясно, че оттогава насам

виждам Изтока само като минало, което съществува в бъдещето. Когато си мисля за тези дребни мургави момчета от страна, не по-голяма от моята родина Дания, които чрез неописуемата си храброст, сърцатост и пламтящото си въображение са държали половината свят, намирам, че е велико да бъдеш мъж. Тези времена са отминали, сега казват, че Златната Гоа е само едно потънало в сиромашия село; но ако е вярно, че единствената истинска действителност е духът, то в известен смисъл мечтата за тази империя, за неописуемата храброст и сърцатост продължава да съществува.

— Нашият господин Фрит е черпил младежта с прекалено силно вино — промърмори докторът.

— Бях опиянен — усмихна се Ерик, — но от това опиянение на сутринта не ме болеше глава.

Докторът не каза нищо. Беше склонен да мисли, че последствията от това се проявяват след време и че могат да бъдат много опасни. Ерик отпи от уискито.

— Бях възпитан като лютеран, но когато отидох в университета, станах атеист. Беше на мода, а и аз бях много млад. Когато Фрит започна да ми говори за Брама, просто свих рамене. По цели часове седяхме на верандата горе в плантацията. Фрит, жена му Катерин и аз. Най-вече говореше той. Тя казваше само по някоя и друга дума, но го слушаше, вперила в него изпълнени с обожание очи, докато ние двамата спорехме. Темите се сменяха често и беше трудно да се следят, но нали си представяте — той беше много убедителен, в идеите му има много красота и величие; това беше в унисон с тропическите лунни нощи, с далечните звезди и шума на морето. Често съм се чудил дали в това не се крие още нещо. Нали ви е ясно какво имам предвид — това беше в унисон и с Вагнер, и с пиесите на Шекспир, и с лириката на Камоенш. Понякога изгубвах търпение и си казвах — този човек е празна мелница. Притесняваше ме, че пие повече, отколкото е полезно за здравето му, че толкова се грижи да яде добре, че когато трябва се свърши някоя работа, винаги намира извинение да не я върши той. Но Катерин вярваше в него. А тя не беше глупава. Ако той се преструваше, тя не би живяла с него двадесет години, без да го разбере. Смешно беше, че той можеше да е така охранен и същевременно има такива възвишени мисли. Чувал съм го да говори за неща, които никога няма да забравя. Понякога се отнасяше далече в

мистичните далнини на духа — нали разбирате какво искам да кажа? Там никой не можеше да го последва, само можеше да гледа в захлас от земята, обзет от възторг. А той прави понякога изумителни неща. В деня, когато старият Сван скъса ръкописа му — плод на едногодишен труд, цели две песни от „Лузиадите“, като видяха какво се беше случило, Катерин се разплака, а той само въздъхна и отиде да се разхожда. Когато се върна, донесе на стареца, който беше доволен от дяволията си, но все пак малко уплашен, бутилка ром. Вярно, че го беше купил с парите на Сван, но няма значение. „Не се притеснявай, старче — каза му той, — голяма работа, че си скъсал дузина листа; и без това те бяха една илюзия, не си струваше да ги препрочитам; истинската действителност остава, а тя не може да бъде унищожена.“ И на другия ден се залови отново със същата работа.

— Каза, че ще ми даде да прочета нещо — прекъсна го д-р Сондърз. — Предполагам, че после забрави.

— Ще си спомни — каза убедително Ерик.

Той се хареса на д-р Сондърз. Без съмнение датчанинът беше напълно искрен; разбира се, беше идеалист, но в идеализма му имаше известна ирония. Създаваше впечатлението, че силата на характера му беше дори по-голяма от силата на могъщата рамка, заключила духа му. Дори да не беше много умен, на него можеше да се разчита безгранично, а чарът на откритото му честно държане приятно допълваше чара му на тромаво същество. На доктора му хрумна, че една жена лесно би се влюбила в него с голяма сила и следващата му реплика не беше изцяло лишена от лукавство.

— А момичето, което видяхме — едно дете ли им е?

— Когато Фрит се оженил за Катерин, тя била вдовица. Имала е син от първия си съпруг и син от Фрит, но и двамата починали, когато Луиз била още дете.

— След смъртта на майка си тя с всичко ли се е заела?

— Да.

— Много е млада.

— На осемнадесет години е. Когато дойдох на острова, беше направо хлапе. Учеше в мисионерското училище тук, на острова, а после майка ѝ реши да я изпратят да учи в Окленд. Но когато Катерин се разболя, повикаха я обратно. Едно момиче страшно може да се

промени за не повече от година — когато замина, беше дете, което обичаше да седи на коленете ми, а когато се завърна, беше млада жена.

Ерик погледна доктора с извинителна усмивка.

— Ще ви кажа под секрет, че сме сгодени.

— Така ли?

— Неофициално, затова по-добре не показвайте, че знаете. Стариат Сван настоява много да се оженим, но баща ѝ смята, че още е твърде млада. Предполагам, че е прав, но не това е истинската причина да отлага. Боя се, че не му се струвам подходяща партия. Наумил си е, че един прекрасен ден някой богат английски лорд ще дойде с яхтата си и лудо ще се влюби в нея. Засега най-близко до идеята му е младият Фред с шхуната за лов на бисерни миди.

Ерик се засмя.

— Не ми вреди да почакам. Зная, че е млада. Затова досега не бях поискал ръката ѝ. Нали разбирате — трябваше ми време, за да свикна с мисълта, че вече не е малко момиченце. Когато човек обича така, както аз обичам Луиз, да чака няколко месеца или една-две години е без значение. Целият живот е пред нас. Когато се оженим, няма да е същото. Зная, че ще бъдем съвършено щастливи, но вече ще имаме всичко, няма да очакваме нищо. Сега имаме това, което после ще изгубим. Мислите ли, че разсъждавам глупаво?

— Не.

— Естествено, вие едва я познавате. Красива е, нали?

— Много.

— А красотата е най-незначителното ѝ качество. На раменете ѝ има глава, по дух е практична като майка си. Понякога ми става смешно, когато видя това прекрасно дете — в крайна сметка тя е все още почти хлапе — да се справя с работата по плантацията, като проявява толкова много здрав разум. Малайците знаят, че е безполезно да правят номера пред нея. Разбира се, тъй като е прекарала целия си живот тука, някои практически познания са се просмукали направо в костите ѝ. Има невероятно остър ум. Само какъв такт проявява с двамата мъже — със стареца и Фрит. Познава и зъбите им, знае всичките им слабости, но не им обръща внимание; разбира се, много е привързана към тях и ги приема такива, каквито са, сякаш не се различават от останалите хора. Никога не съм забелязвал да покаже, че са ѝ досадни. А знаете, че човек трябва да проявява търпение към

стария Сван, когато започне да разказва някоя безкрайна история, която чува за петдесети път.

— Предположих, че тя въдворява ред.

— От само себе си се разбира. Не бихте предположили обаче, че красотата, разумът и доброто ѝ сърце прикриват една изключителна дълбока и нежна душевност. „Прикриват“ не е точната дума. Прикриването предполага преструване, преструването — измама. А Луиз не знае какво е преструвка и измама. Тя е красива, внимателна и умна; в нея обаче има още нещо — някакъв безплътен дух, за който мисля, че подозирахме само аз и покойната ѝ майка. Не зная как да ви обясня. Нещо като двойник вътре в тялото ѝ, като втора душа — нали си го представяте? Това е същинският пламък, с който гори една личност, докато светът вижда само еманациите на качествата ѝ.

Докторът повдигна вежди учудено. Струваше му се, че Ерик Кристесен започна да говори по-повърхностно. Въпреки това го слушаше, без да изпитва неудоволствие. Явно датчанинът беше много влюбен, а д-р Сондърз проявяваше своеобразно цинично съчувствие към млади същества в подобно положение.

— Чели ли сте „Малката русалка“ от Ханс Андерсен? — попита Ерик.

— Страшно отдавна.

— Този прекрасен, подобен на пламъче дух, който открих в Луиз не с очите, а с душата си, ми прилича точно на малката русалка. В мъжката обител той не е съвсем на място. Винаги изпитва някаква носталгия по морето. Това не е съвсем присъщо на хората. Тя е толкова мила, толкова внимателна и нежна, а въпреки всичко в нея има някакво отчуждение, което държи на разстояние. Намирам, че това е рядко красиво. Не я ревнувам от това качество. Не изпитвам страх. То е безценно притежание и аз толкова силно я обичам, че почти съжалявам, че няма да може да го съхрани завинаги. Чувствувам, че когато стане съпруга и майка, тя ще го загуби, че каквато и душевна красота да притежава тогава, ще бъде различна. Този дух е нещо извън нея, независимо от нея. Това е същността, която е частица от вселената — може би всички я притежаваме; но чудесното в Луиз е, че при нея това се усеща; човек си мисли, че ако погледът му е по-проницателен, направо ще го види. Толкова се срамувам, че няма да отида при нея така чист, колкото тя ще дойде при мене.

— Що за глупости? — каза докторът.

— Не са глупости. Когато човек обича момиче като Луиз, мисълта, че е лежал в чужди ръце и е целувал купени за пари устни, е ужасна. Чувствувам се недостоеен за нея. Можеше поне да ѝ поднесе едно чисто и почтено тяло.

— За бога, момче!

Д-р Сондърз смяташе, че младият човек говори празни приказки, но нямаше желание да спори. Времето напредваше и го занимаваха собствените му грижи. Допи чашата си.

— Никога не съм изпитвал симпатии към аскетичния начин на живот. Мъдрият човек съчетава удоволствията на сетивата с удоволствията на духа така, че да увеличи наладата, която получава и от двете. Най-ценното, което съм научил от живота е, че не бива да съжбяляваш за нищо. Животът е кратък, природата е враждебно настроена, а човекът е посмешище; по странна случайност обаче повечето неуспехи съответно се компенсират, а с известно чувство за хумор и с доста практичен разум човек може да използва доста добре дори нещо, което като цяло може да му се струва незначително.

С тези думи докторът стана и си тръгна.

---

[1] „Рейнско злато“ — опера 1852 г. от Р. Вагнер на литературна основа от скандинавския и немския епос. — Б.пр. ↑

[2] Китайски лодки. — Б.пр. ↑

[3] Китайски лодки. — Б.пр. ↑

[4] Датски литературен критик реалист (1842–1887). — Б.пр. ↑

[5] Датски лирик (1846–1908). — Б.пр. ↑

[6] Загинал в Мароко (1557–1558). — Б.пр. ↑

[7] Алкасаркивир, испанско название на град Ел-Ксар-ел Кебир в Мароко. — Б.пр. ↑

[8] Бивша португалска колония. — Б.пр. ↑

XXIII

На следващата сутрин, разположил се удобно на верандата на хотела, вдигнал нависоко краката си, д-р Сондърз четеше книга. Току-що беше научил от кантората по корабоплаването, че след два дни ще пристигне кораб. Пътуваше за Бали и така докторът щеше да има възможността да разгледа красивия остров, а оттам лесно можеше да стигне до Сурабая. Наслаждаваше на почивката. Беше забравил как се чувства човек, когато няма никаква работа за вършене. „Свободен човек“, промърмори той на себе си. „Господи, мога да мина за джентълмен.“

Междувременно по пътя се зададе Фред Блейк и като му кимна, седна до него.

— Получавал ли си някаква телеграма? — попита той.

— Не. Това е последното, което мога да очаквам.

— Преди минута бях в пощата и човекът ме попита дали не се казвам Сондърз.

— Много странно. Никой не знае, че съм тука; нито пък аз мога да се сетя за някого в света, който може да иска да се свърже с мене така спешно, че да пръска пари за телеграми.

Обаче го очакваше изненада. Преди да мине час, един младеж дойде до хотела на колело и след малко собственикът се появи на верандата и помоли д-р Сондърз да се разпише за току-що получената телеграма.

— Невероятно! — извика докторът. — Единственият, който би могъл да подозира, че съм тука, е старият Ким Чинг.

Когато отвори телеграмата, учудването му беше още по-голямо.

— Ама че идиотска работа! — каза той. — Шифрована е. Кой за бога може да направи такава глупост? И да предполага, че мога да разбера нещо?

— Може ли да я погледна? — попита Фред. — Ако шифърът е известен, бих могъл да я разчета. Най-добре обаче е да намерим някой справочник с шифри.

Докторът му подаде листчето хартия. Беше цифров шифър. Думите (или фразите) бяха представени с отделни групи от цифри, всяка група разделена от друга с нула.

— В търговския шифър използват изкуствено съставени съчетания от думи — каза Фред.

— Това и аз го знам.

— Доста съм се занимавал с шифри. Беше ми нещо като хоби. Имаш ли нещо против да се помъча да я разчета?

— Ни най-малко.

— Твърдят, че е само въпрос на време, че тайната на всеки код може да бъде открита. В британската служба има един човек, за когото казват, че за двадесет и четири часа може да разгадае и най-сложния шифър.

— Хващай се на работа тогава.

— Ще вляза вътре. Трябват ми писалка и листове.

Внезапно д-р Сондърз се сети за нещо и протегна ръка:

— Дай ми да видя пак телеграмата.

Фред му я подаде и той погледна откъде е изпратена.

Мястото беше Мелбърн. Докторът не я върна на Фред.

— Да не би случайно да е за тебе? — попита той.

За момент Фред се поколеба. После се усмихна. Когато искаше да се държи угоднически към някого, правеше го много предразполагащо.

— Да, всъщност е за мене.

— Защо са я пратили на мое име?

— Ами мислех, че понеже живея на „Фентън“ и така нататък, може би няма да могат да я доставят, или пък могат да поискат удостоверение за самоличност или кой знае какво. Мислех, че ще си спестя неприятности, ако я пратят до тебе.

— Не си поплюваш.

— Знаех си, че си симпатяга.

— А онази малка подробност, че в пощата те попитали дали не се казваш Сондърз?

— Измислих си го, старче — каза небрежно Фред.

Д-р Сондърз се изсмя.

— А какво щеше да направиш, ако я бях скъсал, понеже не ми е ясно какво става?

— Знаех, че ще пристигне днес. Те са получили адреса едва вчера.

— Кой са „те“?

— Хората, които са пратили телеграмата — отговори Фред, като се усмихна.

— Следователно тази сутрин ти ми правеше компания не изцяло поради удоволствието да бъдеш в моето общество?

— Горе-долу така излиза.

Докторът му върна хартийката.

— Вземай. Нагъл си като самия дявол. Предполагам, че ключът за шифъра е в джоба ти.

— В главата ми е.

Фред влезе в хотела. Д-р Сондърз отново се зачете, но вниманието му беше раздвоено. Не можеше изцяло да изхвърли от ума си току-що станалия инцидент. Доста забавно му се виждаше и отново се зачуди каква беше тайната, която момчето криеше. Фред беше дискретен. През цялото време не беше направил дори намек, който да даде храна за размислите на един остър ум. Човек нямаше откъде да започне. Докторът сви рамене. В крайна сметка това не му влизаше в работата. Опита се да разсее незадоволеното си любопитство, като си внушаваше, че не дава пукната пара, и направи усилие да се задълбочи в четенето. След малко Фред излезе на верандата.

— Ще пийнеш ли чаша, докторе? — попита той.

Очите му светеха, лицето му беше зачервено, но изглеждаше и малко озадачен. Беше възбуден. Искаше му се да избухне в смях, но понеже не можеше да сподели причината за своята радост, опитваше се да се владее.

— Добри ли са новините? — попита докторът.

Фред не можа да се сдържи и избухна в гръмогласен смях.

— Чак толкова добри ли са?

— Не зная добри ли са, или лоши. Много ми е смешно всичко. Ще ми се да можах да го споделя с тебе. Необикновено е. Не съм на себе си — такова чувство имам. Не зная как да го възприема. Трябва ми известно време, за да свикна. Не мога да проумея дали стоя на краката си, или вървя на ръце.

Д-р Сондърз го погледна замислено. Момчето си беше възвърнало жизнеността. Преди вида му винаги беше някак гузен и

това разваляше впечатлението от красотата му. Сега беше честен и открит. Човек би казал, че е смъкнал товар от плещите си.

Донесоха питиетата.

— Искам с това да почетем паметта на мой покоен приятел — каза Фред, като взе чашата си.

— На име?

— Смит.

Фред изпи чашата на един дъх.

— Трябва да попитам Ерик дали не може да отидем някъде следобеда. Искан ми се да вървя, докато ми отмалеят краката. Малко физическо натоварване ще ми бъде от полза.

— Кога ще отплавате?

— Не зная. Тука ми харесва. Може да поостана известно време. Да беше видял каква гледка се открива от върха на вулкана, където ме заведе Ерик вчера. Честна дума, невероятна красота! Светът съвсем не е едно старо забутано място, нали?

Една двуколка, теглена от дръглив кон, се тътреше на зигзаг по пътя, като вдигаше облак прах. Спря пред хотела. Караше я Луиз, а баща ѝ седеше до нея. Той стана и се изкачи по стълбите. В ръка държеше плосък пакет, увит в кафява хартия.

— Снощи забравих да ви дам ръкописите, които обещах да ви покажа, затова сега ги нося.

— Много мило от ваша страна.

Фрит развърза пакета и извади купче изписани на машина листа.

— Разбира се, искам да чуя искреното ви мнение — той погледна недоверчиво доктора. — Ако в момента не сте особено зает, мога да ви прочета няколко страници. Винаги съм смятал, че поезията трябва да се чете на висок глас и че справедливостта изисква това да се прави от автора.

Докторът въздъхна. Беше слаб човек. Не можеше да измисли извинение, за да откаже Фрит от намеренията му.

— Нима ще оставите дъщеря си да ви чака на този пек? — каза напосоки той.

— О, тя си има работа. Може да иде да си я върши и да се върне да ме вземе.

— Искате ли да я придружа, сър? — попита го Фред Блейк. — Не съм зает с нищо.

— Мисля, че това ще я зарадва.

Фред отиде при Луиз и започна да ѝ говори нещо. Докторът видя, че тя го погледна сериозно, после леко се усмихна и му отговори. Тази сутрин беше облечена с бяла памучна рокля, а на главата имаше голяма сламена шапка от тези, които плетяха на острова. Под шапката лицето ѝ изглеждаше хладно като злато. Фред скочи в двуколката и тя подкара.

— Бих желал да ви прочета песен трета — каза Фрит. Допада ми лиричността ѝ. Мисля, че е най-доброто, което съм направил. Знаете ли португалски?

— Не, не зная.

— Жалко. Преводът е почти буквален. Щеше да бъде интересно да установите колко близко до оригинала съм успял да възпроизведа ритъма, музиката, чувството — изобщо всичко, което е направило поемата велика. Разбира се, без колебание може да ме критикувате, с удоволствие ще изслушам всичко, което ще имате да ми кажете, но в себе си съм напълно убеден, това е окончателният вариант. Право да си кажа, не вярвам, че може да се замени с друг превод.

Започна да чете. Гласът му имаше приятен тембър. Поемата беше в ottava rima^[1], а Фрит наблягаше стъпката и постигаше добър ефект. Д-р Сондърз слушаше внимателно. Преводът звучеше гладко и леко. Не можеше да се прецени дали това не се дължи главно на великолепното красноречие на Фрит. Той четеше с драматизъм, но влагаше драматизма повече в звука, отколкото в смисъла, поради което значението на прочетеното се изплъзваше на слушателя. Така отсечено четеше, че напомняше на д-р Сондърз бавен влак, който тътрузи по лошо поставени релси; тялото му почти чувствуваше слаб тласък, когато очакваният звук на равни интервали стигаше до ушите му. Откри, че вниманието му се разсейва. Мелодичният монотонен глас продължаваше да удря като чук и на д-р Сондърз му се приспа. Опитва се да се втренчи в четеца, но очите му неволно се затвориха; с известно усилие той ги отвори и се намръщи от силното желание да се съсредоточи. Сепна се, понеже главата му внезапно клюмна на гърдите и разбра, че за момент е задрямал. Фрит четеше за храбри подвизи, за велики мъже, направили Португалия империя. Гласът му се извисяваше, когато споменаваха за възвишения им героизъм и потреперваше, когато ставаше дума за смъртта и за нещастната им съдба. Внезапно д-р Сондърз усети, че е настъпила тишина. Отвори

очи. Фрит го нямаше. Видя, че до него седи Фред Блейк, с хитра усмивка на красивото лице.

— Добре ли си поспа?

— Не съм спал.

— Хъркаше като локомотив.

— Къде е Фрит?

— Отиде си. Върнахме се с двуколката и двамата с Луиз си отидоха вкъщи да обядват. Фрит каза да не те тревожа.

— Сега знам какво му е — каза докторът. — Имал си е мечта и тя се е осъществила. А идеалната красота е в непостижимото. Боговете се смеят, когато хората се доберат до това, което са искали.

— Не разбирам за какво говориш — каза Фред. — Още си сънен.

— Да пием по чаша бира. Това поне няма да е илюзия.

---

[1] По осем стиха в строфа. — Б.пр. ↑

XXIV

Около десет часа вечерта докторът и капитан Никълз играеха пикет във всекидневната на хотела. Принудиха се да влязат вътре поради летящите мравки, които се привличаха от лампата на верандата. Влезе Ерик Кристесен.

— Къде се изгубихте днес? — попита докторът.

— Трябваше да отида до една наша плантация на другия край на острова. Мислех, че ще се върнем по-рано, но на управителя току-що му се беше родил син и имаше празненство. Трябваше да остана.

— Фред ви търсеше. Искаше да се поразходите.

— Съжалявам, че не знаех предварително. Щях да го взема със себе си.

Ерик се отпусна на един стол и си поръча бира.

— Трябваше да вървя пеша почти десет мили, а на връщане заобиколихме с лодка половината остров.

— Искаш ли да играеш срещу двамата? — попита го шкиперът, като го изгледа с проникателните си, хитри като на лисица очи.

— Не, уморен съм. Къде е Фред?

— Флиртува, предполагам.

— Няма много шансове тука — каза Ерик незлобливо.

— Не бъди прекалено сигурен. Нали виждаш — красив е, млад е. Момичетата си падат по него. В Мерауке едва успях да го опазя от тях. Между нас казано, струва ми се, че снощи стана заварка.

— С кого?

— С момичето там.

— С Луиз?

Ерик се усмихна. Идеята му се видя абсурдна.

— Е, така си мисля. Сутринта тя дойде с него да разгледа корабчето. А тази вечер той страхотно се издокара. Обръсна се. Вчеса се. Облече чист костюм. Питам го за къде се гласи, а той ми каза да не си пъхам носа в чужди работи.

— Фрит беше тука сутринта — каза д-р Сондърз. — Може би е поканил Фред на вечеря.

— Той вечеря на кораба — каза Никълз.

И размеси картите. Играта продължи. Ерик пушеше голяма холандска пура, отпиваше от бирата и ги наблюдаваше. От време на време шкиперът го поглеждаше с крайчеца на окото си по обичайния си начин, който имаше нещо толкова неприятно, че мравки ти полазваха по гърба. Близко поставените му очички светеха от злобно доволство. След малко Ерик погледна часовника си.

— Ще ида до „Фентън“. Може би Фред ще иска да дойде с мене за риба утре.

— Няма да го намериш там — каза шкиперът.

— Защо? Не може да е още в Сванови, много е късно.

— Не бъди толкова сигурен.

— Те си лягат в десет, а сега минава единадесет.

— Може и той да си е легнал.

— Глупости.

— Е, ако ме питаш мене, момичето не ми изглежда толкова невинно. Не бих се учудил, ако точно сега двамата се топят. И не биха направили зло. Ще ми се да бях на негово място.

Ерик се беше изправил. С огромния си ръст се извисяваше над двамата седнали мъже. Лицето му побледня, стисна юмруци. За момент изглеждаше, че ще удари шкипера. В яда си издаде някакъв нечленоразделен вик. Шкиперът го погледна и се ухили. Д-р Сондърз, видя, че не се беше уплашил ни най-малко. Ако отгоре му се стовареше огромният юмрук, щеше да бъде направо нокаутиран. Беше мръсен подлец, но не му липсваше кураж. Докторът видя, че Ерик се овладя с невероятно усилие.

— Не е беда да съдиш за другите по себе си — каза той с треперещ глас, — но не и ако си краставо куче.

— Нима казах нещо, с което да те обидя? — попита шкиперът. — Не знаех, че тая дама ти е приятелка.

За момент Ерик го погледна втренчено. На лицето му се изписа отвращение, което се смени с погнуса. После се обърна и с тежка стъпка излезе от хотела.

— Искаше да се самоубиеш ли, капитане? — попита безразлично докторът.

— Знам ги тия големи мъже. Сантиментални са, там им е грешката. Никога не удрят човек, по-дребен от тях. Нали разбираш — мозъците им не работят бързо. Като цяло са глуповати.

Докторът се засмя. Беше му забавно да вижда, че мошеникът хитро използва почтените чувства на другите, за да ги класифицира според собствените си нечестни схеми.

— Ти все пак рискуваш. Ако той не се беше удържал, можеше да те удари, преди да проумее какво прави.

— Какво толкова се разстрои? Да не си пада по момичето?

Д-р Сондърз не сметна за нужно да му казва, че Ерик е сгоден за Луиз Фрит.

— Има мъже, които се дразнят, когато говорят така за приятелките им — отговори той.

— Стига, док. Не на мене тия. Не ти подхожда. Ако едно момиче е леснодостъпно, мъжът се интересува от това. Ако някой друг вече е бил там — е, значи, и за него има шансове. Нали така?

— Знаеш ли, ти си един от най-мръсните типове, които познавам, капитане — каза докторът унесено, както обикновено.

— Това е своеобразен комплимент, нали? Странното е, че това не те кара да ме мразиш. Което ми говори, че самият ти не си съвсем светец. Няма защо да крия, че и от други места съм го чувал.

Очите на д-р Сондърз проблеснаха.

— Как ти е храносмилането тази вечер, капитане?

— Да кажа, че съм съвсем добре, ще излъжа. Не твърдя, че ме боли, забележи, а само че не съм съвсем добре.

— Доста време трябва. Не бива да очакваме, че ще можеш да смелиш фунт олово след седмица лечение.

— Не искам да смилам фунт олово, док, дори за миг не си го представям. Забележи, не се оплаквам. Не казвам, че не си ми помогнал. Помогна ми. Но още далеч не съм се оправил.

— Казах ти, трябва да си извадиш зъбите. И без това не ти служат, а бог ми е свидетел — не те разкрасяват особено.

— Ще ги извадя. Давам ти честната си дума. Веднага щом приключа пътуването. Не виждам защо да не прескочим до Сингапур. Положително ще има някой добър американски зъболекар. Хлапето сега иска да ходим в Батавия.

— Така ли?

— Да. Получил е телеграма тази сутрин. Нямам представа за какво става дума, но иска да поостанем тука, а после да отидем до Батавия.

— Откъде знаеш, че е получил телеграма?

— Намерих я в джоба на панталоните му. Сложи чист костюм, за да слезе на брега, и панталоните му останаха да се въргалят на кораба. Мръсен нехранимайко. Личи си, че не е моряк. Морякът винаги е спретнат. Няма друг избор. Думичка не разбрах. За телеграмата говоря. Беше с шифър.

— Предполагам не си забелязал, че е адресирана до мене?

— До тебе? Не, не забелязах.

— Виж я пак. Просто я дадох на Фред да я дешифрира.

Докторът реши, че е крайно забавно да отклони капитан Никълз от вярната следа.

— Тогава от къде на къде му хрумна да промени курса? Винаги гледаше да сме далече от шумни места. Естествено, мислех, че е заради ченгетата. Както и да е. Или ще стигнем до Сингапур, или ще потопя тази ръждясала черупка по пътя за там.

Капитан Никълз внушително наведе тялото си напред и с дълбоко възмущение погледна доктора в очите.

— Чудя се дали разбираш какво е човек десет години да не е слагал в уста бифтек или пудинг с дробчета. Да вземем момичетата. Ако пожелаеш, можеш да имаш всички момичета в света. Не бих се поколебал да сменя, която и да е от тях за пудинг с бърбечета, напоен в гъст сос и топка разбита сметана отгоре. Така си представям аз рая, а ти можеш да сложиш златните арфи, които се въртят в ума ти там, където маймуните слагат орехите.

XXV

Ерик вървеше надолу по плажа целенасочено с отмерената стъпка на човек, който сякаш е тръгнал да провери колко е дълга обиколката на земята — така както измерват дължината на подаването при крикета. Беше спокоен. Изхвърли от мислите си безсрамния намек на шкипера, от който чувствуваше неприятен вкус в устата. Плю, като че ли беше пил горчиво лекарство, от което му се повдигаше. Тъй като не му липсваше чувство за хумор, засмя се тихо, като си спомни колко абсурдно беше предположението. Фред беше още момче. Ерик не си представяше, че някоя жена би си задържала погледа на него; пък и познаваше Луиз прекалено добре, за да допусне дори за миг, че тя изобщо би помислила за него.

Плажът беше безлюден. Хората вече спяха. Той тръгна по кея и като наближи „Фентън“, извика. Шхуната беше закотвена на стотина ярда от брега. Светлината от нея като немигащо око падаше върху гладката водна повърхност. Извика отново. Не му отговори. Някъде под него се чу приглушен, сънен глас. Беше чернокожият, който чакаше в лодката на капитан Никълз. Ерик слезе по стъпалата и видя, че тя е вързана за последната гредна на парапета. Човекът беше полузаспал. Прозина се шумно и се разкърши.

— Тази лодка от „Фентън“ ли е?

— Аха. Какво искаш?

Чернокожият си беше помислил, че това е шкиперът или Фред, но като разбра грешката си, ядоса се и загледа подозрително.

— Закарай ме до кораба. Искam да видя Фред Блейк.

— Няма го там.

— Сигурен ли си?

— Освен да е плувал на връщане.

— Хубаво. Лека нощ.

Човекът изръмжа недоволен и отново се намести да спи. Ерик тръгна обратно по потъналия в тишина път. Реши, че Фред е отишъл до плантацията, а Фрит се е разприказвал и го е задържал. Усмихна се,

като си помисли колко непонятни ще бъдат на момчето мистичните изказвания на англичанина. Фрит го биваше за това. Ерик харесваше Фред. Зад претенциозните разговори, изпълнени със светска мъдрост, зад приказките за надбягвания и крикет, за танци и борицкане, човек не можеше да не усети един приятен и най-обикновен характер. А и самият Ерик отчасти съзнаваше, че младежът е добре настроен към него. Боготвореше го като герой. В това нямаше кой знае каква беда. Временно чувство. Хлапето беше почтено. Ако му се отдадеше случай, от него можеше да излезе нещо. На Ерик му беше приятно да разговарят, макар че темите на разговорите явно бяха чужди на Фред, но човек усещаше, че дори тогава правеше опити да ги проумее. Възможно беше, ако хвърлиш семе на тази благодатна почва, да поникне прекрасно растение. Ерик крачеше все по-нататък, с надеждата да срещне Фред; щяха да се приберат заедно, можеше да го заведе до къщата, да си направят угощение със сирене, бисквити и бира. Не му се спеше. Хората, с които можеше да си поговори на острова, не бяха много; с Фрит и стария Сван беше най-вече слушател. Нощта беше хубаво време за сериозни разговори. „Говорехме, докато уморено слънцето се спускаше надолу по небето“^[1] — каза на глас той.

Ерик не споделяше личните си работи, но реши да каже на Фред за годежа си с Луиз. Искаше му се да го уведоми. Тази вечер изпитваше силно желание да говори за момичето. Понякога любовта така го завладяваше, че ако не се довереше на някого, сърцето му можеше да се пръсне. Докторът беше стар и не го разбираше; на Фред би могъл да каже неща, които би се притеснявал да сподели с по-възрастен човек.

Плантацията беше на три мили, но той неусетно ги извървя, потънал в мисли. Когато стигна, се зачуди. Странно беше, че не срещна по пътя Фред. После му хрумна, че Фред може да е отишъл в хотела по времето, когато той беше на брега. Как можа да не се сети по-рано! Но какво да се прави. Така и така вече беше дошъл, можеше да поседне за малко. Ясно, че всички бяха заспали, нямаше да ги безпокои. Той често правеше това — отиваше до бунгалото, след като те си бяха легнали, седнаше отвън и потъваше в размисъл. В градината под верандата имаше стол, на който старият Сван понякога седнаше на хладина привечер. Беше пред стаята на Луиз и на Ерик му действуваше

необикновено успокоително да седи тихо, да гледа прозореца и да си мисли, че тя кротко спи вътре под мрежата против комари. Прекрасната ѝ пепеляворуса коса, разпиляна по възглавницата; легнала на една страна; младите ѝ гърди, които се повдигат и спускат; дълбоко заспала. Чувството, което го изпълваше, когато си я представяше така, беше ангелски чисто. Понякога му ставаше малко мъчно, че тази невинна красота ще трябва да загине, че смъртта ще отнеме жизнеността на това нежно прекрасно тяло. Изпитваше ужас, че нещо толкова съвършено ще трябва да умре. Често седеше така чак докато в ароматния въздух се усетеше лек хлад, а шумоленето на гълъбовите крила му напомняше, че денят е започнал. Това бяха часове на покой, на пленително безгрижие. Веднъж видя как щорите леко се отварят и Луиз се показва навън. Може би горещината я беше притеснила, беше се стреснала в съня си и искаше да подиша чист въздух. Босите ѝ крака прекосиха верандата, тя сложи ръце на парапета и се загледа в звездната нощ. Беше гола до кръста, увила саронг около бедрата си. Повдигна ръце и ги прекара през косата си, спусната по раменете. Тялото ѝ се открояваше като излято от сребро на фона на тъмната къща. Не приличаше на същество от плът и кръв. Беше момиче-дух и Ерик, обхванат от мисълта за стари датски легенди, почти очакваше тя да се превърне в прекрасна бяла птица и да отлети към фантастичните земи на изгрева. Седеше неподвижно. Тъмнината го скриваше. Беше толкова тихо, че когато тя леко въздъхна, той чу въздишката ѝ така ясно, сякаш я беше прегърнал и сърцето ѝ биеше до неговото. Тя се обърна и се прибра в стаята си. Спусна щорите.

Ерик тръгна по черния път, който водеше към къщата, и седна на стола, обърнат към стаята на Луиз. Къщата беше тъмна. Обгръщаше я толкова плътна тишина, че човек би помислил живеещите вътре не за заспали, а за умрели. В тишината обаче нямаше нищо злокобно. Цареше изключително спокойствие, което вдъхваше сигурност. Изпълваше с доверие като докосването до гладка моминска кожа. Ерик въздъхна облекчено. Изпита тъга, но тъга, в която нямаше вече мъка по милата Катерин Фрит, която не беше вече между живите. Искаше винаги да запази спомена за добрините, които му беше направила, когато беше свенливо и неопитно момче, току-що дошло на острова. Боготвореше я. Тогава тя беше жена на четиридесет и пет години, но нито работата, нито ражданията на децата бяха навредили на мощната

й фигура. Беше висока, пълногърда, с разкошна златиста коса, напета. Изглеждаше така, сякаш щеше да доживее стоте. Тя зае в неговото сърце мястото на майка му — храбра жена, жена с характер, която той беше оставил в една ферма в Дания, а в негово лице Катерин обичаше синовете, които беше родила преди години, отнети ѝ от смъртта. Той обаче чувствуваше, че отношенията между тях бяха по-интимни, отколкото ако бяха майка и син. Никога не биха разговаряли толкова откровено. Той я обичаше, обожаваше я и беше много щастлив от мисълта, че тя също го обича. Още тогава сякаш нещо му говореше, че любовта, която може би щеше да изпитва в бъдеще към някое момиче, никога нямаше да бъде така кротка и успокояваща, като чистите чувства, които имаше към Катерин Фрит. Тя беше жена, която не четеше много книги, но притежаваше огромни знания, скрити дълбоко като в неразработена мина — натрупани, така да се каже, от безброй поколения чрез вечното в опита на расата, затова можеше да разговаря с начетени хора и да бъде на тяхното равнище. Беше от онези, които те карат да вярваш, че казваш чудесни неща; когато разговаряше с нея, мислите на човек течаха гладко. По природа беше практична и имаше точно чувство за хумор; бързо усещаше всичко нелепо и му се присмиваше, но добротата на сърцето ѝ беше толкова голяма, че дори да ти се подиграваше, правеше го така внимателно, че още повече да я обикнеш. На Ерик му се струваше, че най-чудесната ѝ черта беше нейната свършена искреност, която сякаш се излъчваше от цялото ѝ същество и носеше светлина в сърцата на всички, с които общуваше. Ерик изпита чувство на топла благодарност при мисълта, че животът ѝ беше толкова щастлив, колкото тя заслужаваше. Бракът ѝ с Джордж Фрит беше направо идилия. Когато той пристигнал на далечния красив остров, тя била от известно време вдовица. Първият ѝ съпруг бил новозеландец, шкипер на шхуна, обслужваща търговията на острова и загинал в морето по време на урагана, който разорил баща ѝ. Поради раняването в гърдите Сван не можел да се занимава с тежък физически труд и направо се съсипал от катастрофата, отнесла почти всичките му вложения. Двамата се преместили на плантацията, която той, с присъщия на скандинавците остър усет, пазил години наред като убежище в случай, че всичко пропадне. Тя била родила син от новозеландеца, но детето починало от дифтерия още като бебе. Никога не била срещала човек като Джордж Фрит. Никога не била чувала

някой да говори като него. Той бил тридесет и шест годишен, с рошава щръкнала коса и с блуждаещ, романтичен поглед. Обикнала го. Сякаш нейният практицизъм и величествените ѝ земни инстинкти намерили своето съответствие в това загадъчно безпризорно дете, което говорело с такова въодушевление за толкова възвишени неща. Обичала го с различна любов от любовта към грубия прост моряк, който ѝ бил съпруг. Обичала го с всепоглъщаща нежност, с която искала да го защити и предпази. Чувствувала, че той стои безкрайно по-високо от нея. Изпитвала страхопочитание към големия му и жаден за знания ум. Нито за миг не преставала да вярва в добротата му и в гениалността му. Ерик си мислеше, че макар Фрит понякога да беше досаден, винаги ще бъде добре разположен към него, именно защото тя го беше обичала така предано, а той толкова много години я беше правил щастлива.

Катерин беше тази, която първа каза, че би искала Ерик да се ожени за Луиз. Тогава Луиз беше още дете.

— Тя никога няма да бъде толкова прекрасна, колкото си ти, мила Катерин — беше казал с усмивка той.

— Много по-прекрасна ще бъде. Сега още не си личи. Но аз зная това. Ще прилича на мене, но ще бъде много различна и ще бъде по-красива, отколкото аз изобщо съм била.

— Бих се оженил за нея само ако е съвсем като тебе. Не искам да се различава от тебе.

— Почакай, докато порасне. Тогава ще изпиташ голяма радост, че не е дебела и стара като мене.

Приятно му беше да си спомня този разговор. Тъмнината на къщата избледняваше и за миг той се сепна от мисълта, че се разсъмва, но после се огледа и видя, че младата луна плуваше над върховете на дърветата като празен варел, търкалян от прилива, а все още слабата ѝ светлина падаше върху спящото бунгало. Ерик приятелски помахна на луната.

Когато тази силна, жизнена и яка жена по непонятни причини заболя от сърце и силните болезнени спазми на агонията ѝ предсказаха, че с всеки изминат миг крайт наближава, тя отново заговори с Ерик за желанието си. Бяха повикали Луиз от училището в Окленд, но момичето можеше да се върне само с някакъв обикновен рейс и щеше да бъде на острова след месец.

— Скоро ще навърши седемнадесет. Мисля, че на раменете си има умна глава, но е прекалено млада, за да се нагърби с всичко.

— Защо мислиш, че ще поиска да се омъжи за мене? — попита Ерик.

— Когато беше дете, тя те обожаваше. Вървеше подире ти като кученце.

— Така правят всички ученички. Schwarmerei^[2].

— На практика ти ще бъдеш единственият мъж, когото познава.

— Катерин, ти нали не би искала да се ожения за нея, без да я обичам?

Тя се усмихна с милата си иронична усмивка.

— Разбира се, че не. Но не мога да си представя, че няма да я обичаш.

За момент Катерин замълча. После каза нещо, което той не разбра напълно:

— Мисля, че се радвам, че няма да ме има тогава.

— Не говори така. Защо казваш това?

Тя не отговори. Поглади страната му и се засмя.

Сега Ерик се развълнува и натъжи, защото разбираше колко права е била. Склонен беше да приписва далновидността ѝ на тайнствените предчувствия, които имат умиращите. Когато видя завърналата се Луиз, направо се изуми. Беше станала прекрасна девойка. Не го боготвореше така, както когато беше дете, но не беше и толкова свенлива, колкото преди; държеше се с него напълно свободно. Разбира се, беше много привързана към него, той не се и съмняваше в това — беше все така мила, нежна и внимателна; но той имаше чувството не точно, че го критикува, но че одобрява действията му с известна хладина. Това не го смущаваше, но все пак малко го притесняваше. Изражението ѝ беше станало присмехулно и иронично — такова, каквото той беше виждал да има майка ѝ, но докато при нея то притежаваше топлота, защото беше изпълнено с любов, при Луиз обезкуражаваше — никога не можеше да бъде сигурен, че тя наистина не му се подиграва. Ерик откри, че в отношенията си с нея трябваше да започне от самото начало; беше се променило не само тялото ѝ, но и духът ѝ. Тя с удоволствие му правеше компания, беше весела, ходеха заедно на същите дълги разходки, както едно време; къпеха се и ловяха риба; говореха и се смееха непринудено, както когато тя беше на

четиринадесет, а той — на двадесет и две години; но той смътно усещаше, че в нея се е появило някакво отчуждение. Някога душата ѝ беше прозрачна като стъкло; сега беше тайнствено забулена и той беше сигурен, че в дълбините ѝ се криеше нещо, неизвестно за него.

Катерин умря внезапно. Получи пристъп на ангина пекторис и когато докторът-метис пристигна в къщата, вече не можеше да ѝ помогне с нищо. Луиз съвсем се разстрои. Възрастта, която ѝ беше донесло ранното съзряване, изчезна и тя отново се превърна в малко момиче. Не знаеше как да се справи с мъката си. Не беше на себе си. Дълги часове лежеше сгушена в скута на Ерик и плачеше безутешно като дете, което не може да проумее, че тъгата ще премине. Не съумяваше да превъзмогне създалото се положение и сляпо правеше това, което ѝ казваше Ерик. Фрит беше направо съсипан и не можеше да проявява здрав разум. Прекарваше времето си, като пиеше уиски и плачеше. Старият Сван говореше за своите деца, които биха умирали едно след друго. Всичките се бяха отнасяли лошо с него. Между останалите живи нямаше нито едно, което да се грижи за старините му. Някои бяха избягали от него, други го бяха ограбили, бяха се женили, но той не знаеше за кого, а останалите бяха измрели. Човек би рекъл, че можеше поне едно от тях да прояви почтено отношение — да остане и да се грижи за баща си сега, когато имаше нужда от грижи.

Ерик се зае да уреди всички формалности.

— Ти си направо ангел — му беше казала Луиз.

Той видя светлината на любовта в очите ѝ, но си позволи само да гали ръката ѝ, като повтаряше да не бъде глупава — не искаше да злоупотреби с чувствата ѝ, с обзелото я усещане, че е безпомощна и изоставена, за да поиска ръката ѝ. Щеше да бъде нечестно от негова страна. Лудо я обичаше. Но щом се улови, че мисли така, веднага се поправи: обичаше я разумно. Обичаше я с цялата сила на здравия си интелект, с цялата енергия на могъщото си тяло, с целия плам на честния си характер; обичаше я не само заради красотата на невинното ѝ тяло, но и за първите твърди прояви на младата ѝ личност, за чистотата на девствената ѝ душа. Любовта го караше да се чувствава по-силен. Усещаше, че може да се справи с всичко. И все пак, когато размишляваше за съвършенството ѝ, което беше нещо повече от здрав дух в здраво тяло, за дълбоката ѝ, чувствителна душевност, която

чудесно съответствуваше на прекрасната форма, той се чувствуваше окаян и жалък.

Сега вече всичко се беше оправило. Съмненията на Фрит не бяха сериозни; можеше да му се повлияе — ако не се вслушаше в разумните доводи, поне щеше да се поддаде да го убедят. Но Сван беше много стар. Силите му бързо го напускаха. Може би щеше да се наложи да изчака да умре и после да се оженят. Ерик се справяше отлично с работата си. Компанията нямаше да го остави вечно на острова. Рано или късно щяха да го преместят в Рангун, Банкок или Калкута. На края щяха да изпитат нужда от него в Копенхаген. За разлика от Фрит, той никога нямаше да се задоволи да прекара живота си на плантацията, като свързва двата края с търговия на разните видове мускатови орехи. А и Луиз не притежаваше спокойния дух на майка си, за да направи от брака си прекрасен идиличен живот на красив остров. Най-много от всичко в Катерин той обожаваше, че от обичайното в живота, от въртележката и ежедневието, от безкрайната работа по домакинството, от кроткия си нрав, от чувството си за хумор и от непретенциозните си изисквания тя беше създала направо модел на съвършена и завършена красота. За разлика от майка си, Луиз беше раздразнителна. Макар че приемаше създалото се положение спокойно, скитническият ѝ дух се луташе. Понякога, когато седяха на останките от португалската крепост и гледаха морето, той усещаше, че в душата ѝ се крие енергия, която жадува да се осъществи.

Често говореха за бъдещото си сватбено пътешествие. Той искаше да пристигнат в Дания напролет, когато след дългата жестока зима дърветата бурно се раззеленяват. Растителността в тази северна страна притежава нежна свежест, каквато никога няма в тропиците. Ливадите с пасящите по тях крави на черни и бели петна, скритите сред дърветата къщички с тяхната упойваща и спокойна красота не изумяваха човека, а го караха да се чувства у дома си. А Копенхаген със своите широки, шумни улици, заобиколени от строгите редици внушителни къщи, с толкова прозорци, че човек се учудваше, с църквите и дворците в червено, построени от крал Кристиан, приличаше на град от приказките. Ерик искаше да заведе Луиз в Елсинор. На тези наъбени стени бащиният дух беше разговарял с датския принц. През лятото край Ересун^[3] беше великолепно; спокойното море беше сиво или млечносиньо на цвят; тогава животът

беше весел, с много музика и смях, а в светлината на северната дрезгавина разговорите течаха приятно и непринудено. Трябваше да отидат и до Англия. В Лондон — в Националната галерия и в Британския музей. И двамата не бяха ходили в Англия. Щяха да отидат и до Стратфорд на Ейвън, до гроба на Шекспир. И, разбира се, в Париж. Париж — центърът на цивилизацията. Тя щеше да прави покупки по булеварда край Лувъра, щяха да отидат с кола до Булонската гора. Хванати за ръка, щяха да се разхождат сред дърветата на Фонтенбло. А Италия? По Гранд канал с гондола в лунна нощ! Заради Фрит трябваше да отидат до Лисабон. Щеше да бъде чудесно да видят страната, от която бяха потеглили корабите на старите португалци, основали империя, за която свидетелствуваха само няколко разрушени фортове и подобия на пристанища, но оставили безсмъртна поезия и неувяхваща слава. Да видиш това заедно с човека, който е всичко за тебе на този свят — съществуваше ли нещо посвършено в живота? В този момент Ерик усещаше какво има предвид Фрит с думите за Първичния дух, наричан от някои Бог — той не беше извън света, а вътре в него. Великият дух беше в планинските скали, в зверовете на полето, в човека, в гръмотевицата, разтърсила небесния свод.

Закъснялата луна обля с бяла светлина къщата. Придаде на строгите линии ефирен вид, на масивността — усещане за крехка и вълшебна призрачност. Внезапно щорите на Луизиния прозорец леко се повдигнаха. Ерик затаи дъх. Ако го бяха попитали какво иска най-много от всичко на света, щеше да каже, че иска да я види — само за миг. Луиз излезе на верандата. Беше облечена само в саронга, в който спеше.

На лунната светлина тя изглеждаше като привидение. Нощта сякаш замря и тишината заприлича на живо същество, което се ослушва. Луиз направи няколко крачки и се огледа. Искеше да се увери, че навън няма никой. Ерик очакваше да отиде до парапета, както в онази нощ, и да постои там. Мислеше, че на тази светлина сигурно ще види дори цвета на очите ѝ. Тя се обърна към прозореца на стаята си и тихо каза нещо. Появи се мъж. За миг спря — може би да улови ръката ѝ, но тя поклати глава и посочи с очи парапета. Той отиде до него и бързо го прекрачи. Погледна към земята — на шест фута под

него — и леко скочи. Луиз се промъкна обратно в стаята си и спусна щорите.

Известно време Ерик беше така слисан и озадачен, че не разбра какво става. Не вярваше на очите си. Остана на мястото си — на стола на стария Сван — като закован, без да може да отмести погледа си. Мъжът се изправи, после седна на земята. Явно се обуваше. Внезапно Ерик усети, че мускулите му се напрягат. Скочи напред — мъжът беше само на няколко ярда от него, с един замах го сграбчи за яката на самото и го вдигна на крака. От уплаха мъжът отвори уста да извика за помощ, но Ерик я запуши с огромната си тежка ръка. После бавно я смъкна, докато обгърна гърлото му. Мъжът беше така изненадан, че не оказваше никакво съпротивление. Стоеше глупаво, зяпнал Ерик, безсилен в мощните ръце на датчанина. Тогава Ерик го погледна и видя Фред Блейк.

---

[1] От Уилям Джонсън (1832–1892) — английски поет. — Б.пр. ↑

[2] Мечтателност (нем.) — Б.пр. ↑

[3] Пролив, разделящ Дания от Швеция. — Б.пр. ↑

XXVI

Един час по-късно, както лежеше в леглото си и се мъчеше да заспи, д-р Сондърз чу стъпки по коридора и леко почукване на вратата. Не отговори и тогава натиснаха дръжката. Вратата беше заключена.

— Кой е? — извика докторът.

Отговорът дойде още преди да изкаже въпроса си — чу се приглушен развълнуван глас.

— Докторе, аз съм, Фред. Трябва да говоря с тебе.

След като капитан Никълз си отиде на корабчето, докторът беше изпушил половин дузина лули, а в подобни случаи не обичаше да го безпокоят. Мисли — отчетливи като геометричните фигури в детско блокче: квадрати, овали, кръгове и триъгълници — плавно минаваха през главата му в безупречен ред. Удоволствието, което изпитваше от безплътния им вид, беше неделима част от безгрижната наслада на тялото му. Докторът повдигна мрежата против комари и затътрузи крака по непостлания под към вратата. Когато отвори, видя нощния пазач, наметнал през глава одеяло, за да се предпази от опасния нощен хлад, да държи фенер, а зад него — Фред Блейк.

— Нека вляза, докторе. Много е важно.

— Почакай да запаля лампата.

На светлината на фенера той откри кибрита и в стаята стана светло. Ах Кай, който спеше върху рогозка на верандата пред стаята, се събуди от шума, седна и затърка черните си като трънки очи. Фред даде пари на пазача и той си отиде.

— Лягай си, Ах Кай — каза докторът. — Няма защо да ставаш.

— Виж какво, веднага трябва да дойдеш в дома на Ерик — каза Фред. — Случи се нещастие.

— Какво има?

Докторът погледна Фред и видя, че е бял като платно. Целият трепереше.

— Ерик се застреля.

— Боже мой! Ти откъде знаеш?

— Идвам оттам. Той е мъртъв.

При първите думи на Фред докторът инстинктивно беше започнал да се приготвя — но сега спря.

— Сигурен ли си?

— Абсолютно.

— Тогава какъв е смисълът да ходя там?

— Не може да го оставим така. Ела сам да видиш. Ох, боже, боже!

Гласът на Фред затрепери, сякаш щеше да разплаче:

— Може би ще помогнеш с нещо...

— Има ли някой там?

— Не. Самичък си лежи. Не мога да понеса това. За бога, ела!

— Какво е това на ръката ти?

Фред погледна ръката си. Беше изцапана с кръв. Инстинктивно посегна да я избърше в панталона.

— Чакай — извика докторът, като го улови за китката. — Ела да се измиеш.

Като го държеше с едната ръка за китката, а с другата носеше лампата, докторът го заведе до банята. Това беше малка тъмна стаичка с циментов под. В ъгъла имаше огромна вана. Къпещият се загребваше вода от ваната с малко метално канче и я изливаше отгоре си. Докторът напълни канчето, даде на Фред парче сапун и му каза да се измие.

— Дрехите ти изцапани ли са? — попита той и вдигна лампата, за да го огледа.

— Мисля, че не.

Докторът изля почервенялата от кръв вода и се върна в спалнята. Видът на кръвта беше сепнал Фред и той се опитваше да овладее обзелата го хистерия. Беше още по-блед и макар да стискаше ръце, доктор Сондърз видя, че те силно треперят.

— По-добре пий нещо. Ах Кай, дай на джентълмена малко уиски. Без вода.

Ах Кай стана и донесе чаша, в която наля от силното питие. Фред я обърна веднага. Докторът внимателно го наблюдаваше.

— Виж какво, моето момче, ние сме в чужда страна. Не бива да се тикаме в очите на холандските власти. Не мисля, че човек лесно може да се отърве от тях.

— Не можем да го оставим да лежи така в локва кръв.

— Нали е истина, че се е случило нещо в Сидни, което те е накарало да заминеш на бърза ръка? Тукашната полиция ще поиска да отговориш на много въпроси. Да не би да ти е все едно дали ще телеграфираш в Сидни?

— Не ме е грижа. Всичко ми дотегна.

— Не бъди глупак. Ако е мъртъв, нито ти можеш да му помогнеш, нито аз. По-добре да стоим настрана. Най-добре за тебе е да се махнеш от острова колкото се може по-скоро. Видя ли те някой там?

— Къде?

— В къщата му — припряно каза докторът.

— Не. Стоях само минута. Веднага дотичах тука.

— А прислугата?

— Предполагам, че са спели. Живеят в задната част на къщата.

— Зная. Значи единственият човек, който те е видял, е нощният пазач. Защо го събуди?

— Не можех да вляза. Беше заключено. Трябваше да те открия.

— Добре, няма значение. Може да се е наложило по много причини да ме будиш посред нощ. Какво те накара да отидеш у Ерик?

— Трябваше да му кажа нещо, което не търпи отлагане.

— Предполагам, че наистина сам се е застрелял. Нали не си го застрелял ти?

— Аз ли? — момчето зяпна от ужас и учудване. — За бога, та той е... Не бих позволил косъм да падне от главата му. Даже ако ми беше брат, едва ли щях да го обичам повече. Най-добрият приятел, който може да има човек.

Докторът се намръщи малко неодобрително на езика, който използваше Фред, но без съмнение ясно личаха чувствата му към Ерик, а шокът, който изпита при въпроса на доктора, доказваше, че говори истината.

— Как си обясняваш всичко това?

— Един господ знае. Трябва да се е побъркал. Откъде по дяволите можех да зная, че се кани да направи подобно нещо?

— Изплюй камъчето, синко. Не се бой, че мога да те предам.

— Заради онова момиче в Сванови. Луиз.

Докторът удвои вниманието си, но не го прекъсна.

— Забавлявах се малко с нея тази нощ.

— Ти? Та ти я познаваш едва от вчера.

— Така е. Какво от това? Тя ме хареса още щом ме видя. Веднага разбрах. И аз я харесах. Откакто напуснах Сидни, не бях имал жена. Нещо не понасям туземките. Когато танцувахме, усетих, че върви натам. Още тогава можех да я имам. Докато играехте бридж, отидохме до градината. Целунах я. Тя направо плачеше за това. Когато едно момиче се държи така, не бива да даваш възможност да премисля. И аз бях в същото състояние. Не бях предполагал, че е от хората, които се поддават на чувствата си, но и самият аз бях така — ако ми беше казала да се хвърля от някоя скала, щях да го направя. Когато тази сутрин дойде с баща си, попитах я може ли да се срещнем. Тя каза: „Не“. Аз казах: „Не бих ли могъл да дойда, когато всички си легнат — да отидем до езерото да се изкъпем?“ Тя каза „не“, но отказа да обясни защо. Казах ѝ, че съм луд по нея. Самата истина си беше. Исусе Христе, какъв сладур е! Заведох я до кеча, показах ѝ всичко. И там я целунах. Проклетият Никълз не ни остави насаме за повече от минута. Казах, че вечерта ще ида до плантацията. Тя каза, че няма да излезе, но аз знаех, че ще излезе — тя ме желаше не по-малко, отколкото аз я желаях; наистина, когато отидох, тя ме чакаше. Беше прекрасно в тъмнината, като оставим настрана комарите — хапеха като пощурели, направо не можеше да се издържа, и аз казах: „Не можем ли да отидем в стаята ти?“, а тя отговори, че се бои, но аз ѝ казах, че всичко ще бъде наред и накрая тя каза „добре“.

Фред спря. Докторът го гледаше внимателно, макар клепките му да бяха натежали. От изпущения опиум зениците му се бяха свили до размера на връх на топлийка. Слушаше и размишляваше над казаното.

— На края ми каза да си тръгвам. Облякох всичко, само обувките си не бях обул, за да не вдигам шум, като излизам. Тя най-напред надникна да провери дали е чисто. Понякога, като не можел да заспи, старият Сван се разхождал нагоре-надолу по верандата като по палуба на кораб. После се измъкнах и аз и скочих долу. Седнах на земята, започнах да се обувам и докато се усетя, някой ме сграбчи и ме повдигна. Беше Ерик. Силен като бик, вдигна ме във въздуха сякаш бях хлапе, и ми запуши устата с ръка — а аз така се уплаших, че и да исках, нямаше да мога да извикам. После ме стисна за гърлото и аз реших, че ще се простя с живота. Не знам, обаче бях като парализиран, дори не се съпротивявах. Не можех да видя лицето му. Чувах дишането му; вече мислех, че е свършено с мене, когато той внезапно ме пусна,

удари ме с все сила отстрани по главата — мисля с opakoto на ръката, и аз направо се вцепених. Стоя известно време над мене, аз не помръднах — реших, че ако помръдна, ще ме убие, после ми обърна гръб и забърза по пътя със скорост поне сто мили в час.

След малко станах и погледнах към къщата. Луиз не беше чула нищо. Мислех си дали да не ида да ѝ кажа какво се беше случило. Но не посмях, страх ме беше някой да не чуе как тропам на щорите. Не исках да я плаша. Чудех се какво да правя. Тръгнах да си ходя, но видях, че не съм си сложил обувките и се върнах. Изпаднах в паника, защото отначало не можах да ги намеря. Като излязох отново на пътя, поех си дълбоко въздух. Питам се дали Ерик не ме причаква някъде. Не е шега да вървиш по пътя нощем, когато няма жива душа, и да знаеш, че всеки миг може да се появи един огромен мъжага и да те напердаши. Можеше да ми извие шията като на пиле, а аз щях само да го гледам. Вървях не особено бързо и очите ми бяха на четири. Мислех, ако го видя пръв, да си плюя на петите. Искан да кажа, няма смисъл да се биеш с някого, ако нямаш пукнат шанс, а пък знаех, че тичам по-бързо от него. Предполагам, просто нервите ми не бяха издържали, защото след като повървях около миля, дойдох на себе си. Тогава, нали разбираш, почувствувах, че на всяка цена трябва да го видя. Ако беше друг, изобщо нямаше да ми пука, обаче не исках точно той да ме мисли за мръсна свиня. Няма да разбереш, но не бях срещал човек като него, той е толкова честен, че ти се струва непоносимо, ако не те възприема по същия начин. Повечето хора, които срещаш, не са по-свестни от самия тебе, обаче Ерик беше друг. Искан да кажа, трябва да си пълен глупак да не видиш, че такъв човек е един на хиляда. Нали разбираш?

Устните на доктора се разтеглиха в обичайната тънка насмешлива усмивка, оголиха дългите му жълти зъби и той заприлича на зяпнала горила.

— За бога, разбирам, че това те е разтърсило. Всеки се обърква в такива случаи. Направо се слага край човешките отношения. Проклетият срам, нали?

— Исусе Христе, защо не можеш да говориш по-разбрано?

— Казвай по-нататък.

— Ами просто чувствувах, че трябва да се изясним. Искан да му разкажа как стана. Готов бях, ако трябва, да се оженя за момичето.

Просто не успях да се сдържа, когато бях с нея. В края на краищата такава е човешката природа. Ти си стар, не разбираш. Лесно е, когато си на петдесет... Знаех, че няма да имам нито минута спокойствие, ако не се оправдая пред него. Като стигнах до къщата, спрях се отвън — кой знае колко време стоях така и събирах сили; нужна ми беше смелост, за да вляза, и просто си го наложих. Все мислех, че щом като не ме беше убил тогава, нямаше да ме убие и сега. Знаех, че не заключва вратата. Когато отидохме там първия път, той просто натисна дръжката и влезе. Обаче сърцето ми щеше да се пръсне, когато тръгнах по коридора. Беше тъмно като в рог, понеже затворих вратата. Повиках го, но той не отговори. Знаех къде е стаята му — стигнах до нея и почуках. Не ми се вярваше да спи. Отново почуках и извиках високо: „Ерик, Ерик!“ Тоест, опитах се да извикам, обаче гърлото ми беше толкова пресъхнало, че гласът ми беше дрезгав, като че грачех. Недоумявах защо не отговаря. Мислех, че е вътре и се ослушва. Бях направо посинял от страх, почти мислех вече да хуквам да бягам, но останах. Натиснах дръжката — не беше заключено. Отворих. Нищо не се виждаше. Отново го повиках и казах: „За бога, Ерик, нека поговорим.“ После запалих клечка кибрит и направо подскочих. Едва не получих удар — той лежеше на пода в краката ми и ако бях направил още една крачка, щях да се спъна в него. Изпуснах клечката и настъпи тъмнина. Започнах да крещя. Мислех, че е припаднал или че е мъртво пиян — нещо такова. Опитах се запаля нова клечка, но все не успях, а когато най-после успях, наведох се над него и — о, боже! — половината му глава беше отнесена от изстрела. Клечката изгасна, взех друга. Видях лампата и я запалих. Коленичих до него и хванах ръката му. Беше съвсем топла. В другата си ръка стискаше револвер. Пипнах лицето му да проверя дали е жив. Цялата стая беше изпръскана с кръв. Боже мой, никога не си виждал такава рана! После дойдох тука — бързах, колкото можех. Няма да забравя тая гледка до края на живота си.

Фред скри лицето си в ръце и потънал в мъка, залюля тялото си напред-назад. После от устата му се изтръгна стон и като се хвърли върху стола, обърна се настрани и заплака. Д-р Сондърз го остави да поплаче. Протегна се, взе цигара, запали я и дълбоко вдиша дима.

— Остави ли лампата да гори? — попита накрая той.

— По дяволите лампата — извика ядосано Фред. — Как можеш да си такъв отвратителен глупак!

— Всъщност няма значение. Може да се е застрелял както на тъмно, така и на запалена лампа. Странно, че никой от слугите не е чул изстрела. Сигурно са помислили, че някой китаец е запалил увеселителна бомбичка.

Фред не обърна внимание на казаното от доктора. Нищо вече не го засягаше.

— Какво за бога го е накарало да направи това? — извика отчаяно той.

— Беше сгоден за Луиз.

Реакцията на репликата на доктора беше страхотна. Фред скочи на крака мълниеносно, лицето му почервения от гняв. Ужасените му очи сякаш щяха да изскочат от орбитите.

— Ерик ли?! Не ми го е казвал.

— Предполагам смятал е, че не ти влиза в работата.

— И тя не ми каза. Дума не каза. Боже, боже. Ако знаех, нямаше да си позволя дори да я погледна. Нарочно си го измисляш. Не може да е вярно. Не може!

— Той самият ми каза.

— Много ли я обичаше?

— Страшно много.

— Тогава защо не ме уби, вместо да се самоубива?

Д-р Сондърз се изсмя.

— Любопитно, нали?

— За бога, не се смей. Толкова съм нещастен. Мислех, че по-лошо от това не може да бъде. Откъде можех да предполагам... Честна дума, изобщо не държа на нея. Ако знаех, никога нямаше да си помисля да се занасям. По-добър приятел от него не можеше да се намери. За нищо на света не бих го оскърбил. Само за какъв звяр ме е мислил! Толкова почтено се държеше с мене.

Очите му се напълниха със сълзи, които бавно потекоха по страните му. Горчиво плачеше.

— Не е ли мръсотия тоя живот? Залавяш се с нещо без да му мислиш, и после плащаш адска цена. Мисля, че над мене тегне проклятие.

Той погледна доктора. Устните му трепереха, красивите му очи бяха изпълнени с печал. Д-р Сондърз се замисли за собствените си чувства. Неприятно му беше обзелото го леко злорадство, че младият човек изпитва мъка. Явно смяташе, че Фред си е получил заслуженото. Едновременно с това противно на всяка логика му беше жал, че момчето е нещастно. Изглеждаше толкова младо и съсипано от тъга, че не можеше да не предизвика съчувствие.

— Ще ти мине, ще видиш — каза той. — Човек превъзмогва всичко.

— Предпочитам аз да бях умрял. Моят старец ми беше казал, че не ме бива за нищо — ловя се на бас, че има право. Където ида, забърквам каша. Кълна се, че не съм виновен. Да се не види оная мръсна кучка! Не можеше ли да ме остави на мира? Как си представяш момиче, сгодено за мъж като Ерик, да води в леглото първия срещнат? Поне той се отърва от нея.

— Говориш идиотщини.

— Може да съм смрадлив въшльо, обаче тя е много по-лоша от мене — кълна ти се. Тъкмо мислех, че вече се оправям, и всичко отиде по дяволите.

За момент той се поколеба, после каза:

— Спомняш ли си телеграмата, която пристигна сутринта? От нея научих нещо, което не знаех. Беше толкова необичайно, че отначало не го разбрах. В Батавия ме чака писмо. Вече мога да отида там. Отначало съвсем се стъписах. Не знаех да се смея ли, да плача ли. Телеграмата гласеше, че съм починал от скарлатина в Инфекционната болница край Сидни. После проумях какво означава това. Бащата заема доста важен пост в Нови Южен Уелс. Там беше избухнала епидемия. Записали са някой случай в болницата под мое име — за да не обясняват защо не ходя на работа и така нататък, а човекът е умрял — значи аз също съм умрял. Доколкото познавам моя старец, с голяма радост се е отървал от мене. Е, някой ще си полежи удобно и приятно във фамилия гроб. Бащата е прекрасен организатор. Точно той задържа сегашната партия на власт толкова дълго. Винаги предпочита да не поема рискове, предполагам, че ако не ме сметнеха за мъртъв, никога нямаше да се чувства в безопасност. При последните избори предишното правителство отново взе властта. Чете ли? Били мнозинство. Представям си стария, сложил черна лента.

Той се засмя невесело. Д-р Сондърз неочаквано изстреля към него въпроса си:

— Какво си направил?

Фред отвърна поглед. Отговори с тих, глух глас:

— Убих един човек.

— На твое място не бих го разправял насам-натам — каза докторът.

— Ти го прие доста спокойно. Убивал ли си човек?

— Само професионално.

Фред бързо вдигна поглед и на устните му се появи измъчено подобие на усмивка.

— Голям чудак си, док. Да пукна, ако мога да те разбера. Когато човек ти говори, все едно, че никак не те засяга. Всичко ли ти е безразлично? В нищо ли не вярваш?

— Защо го уби? От скука?

— Страхотно развлечение преживях, като го убих. Само като си помисля — през какво ли не минах! Чудя се как не ми побеля косата. Все за това мислех. Разбираш ли, такова нещо не се забравя. Някой път ми беше весело, леко, забавлявах си и изведнъж си спомнях. Често се страхувах да заспивам, защото сънувах, че вървя с вързани очи към бесилката. Пет-шест пъти бях стигнал до там, че без малко да скоча от борда през нощта, когато всички спят, и да плувам, докато се удавя или ме изяде някоя акула. Само ако знаеш какво облекчение изпитах, когато получих телеграмата и я проумях! Господи, какъв товар се смъкна от раменете ми! Най-после в безопасност. На платнохода никога не се чувствавах в безопасност — където и да спирахме, все гледах дали няма да ме приберат. Когато те видях за пръв път, помислих, че си детектив, който ме търси. Знаеш ли с каква мисъл се събудих тази сутрин? „Сега вече ще мога да спя спокойно.“ А какво излезе? Казвам ти — над мене тегне проклятие.

— Не говори такива глупости.

— Какво да правя? Къде да ида? Тази нощ, като лежахме прегърнати с онова момиче, си мислех: „Защо да не се ожения за нея и да не заживея тука?“. Корабчето можеше да ми влезе в работа. Никълз щеше да се прибере с твоя параход. Можехте да вземете писмото ми от Батавия. Предполагам, пращат ми някакви пари. Майка сигурно е

накарала стария да отдели нещо. Мислех си, че може да станем съдружници с Ерик.

— Това вече не може да стане, но би могъл да ожениш за Луиз.

— За нея? — извика Фред. — След всичко, което се случи? Не мога да я понасям. Надявам се никога вече да не я видя. Няма да ѝ простя. Никога. Никога.

— Тогава какво се каниш да правиш?

— Един господ знае. Не мога да се върна у дома. Умрял съм, заровен съм в семейния гроб. Искан ми се отново да зърна Сидни. Улица Джордж, залива Менли. Сега си нямам никого на света. Мисля, че съм доста добър счетоводител. Мога да стана деловодител в някой склад. Не зная къде да отида. Като улично куче съм.

— На твоето място първото, което щях да направя, е да отида на „Фентън“ и да се опитам да поспя. Съвсем си съсипан. На сутринта мислите ти ще бъдат по-ясни.

— Не мога да се върна на корабчето. Ненавиждам го. Ако знаеш колко често съм се събуждал, облян в студена пот, със сърцебиене, понеже сънувам, че отварят вратата на килията ми и ме водят към въжето! А сега и Ерик — лежи сам, половината му глава е отнесена. За бога, как да спя?

— Е добре. Свий се на оня стол. Аз си лягам.

— Благодаря. Ще преча ли, ако пуша?

— Ще ти дам нещо за сън. Няма смисъл да стоиш буден.

Докторът извади спринцовката и му сложи морфин. После угаси лампата и се пхна под мрежата.

XXVII

Доктор Сондърз се събуди, когато китаецът влезе с чаша чай. Ах Кай дръпна завесите, вдигна жалюзите и пусна в стаята деня. Прозорецът гледаше към градината — запустяла и буренясала: с палми, с банани, чиито плоски листа все още пазеха тъмния блясък на нощта, с неугледния, но прекрасен на вкус касис. Светлината се процеждаше през хладната зеленина. Докторът запали цигара. Фред, легнал на шезлонга, все още спеше и неоформеното му момчешко лице изглеждаше спокойно и така невинно, че с присъщия си жлъчен хумор докторът реши, че то е почти красиво.

— Да го събудя ли? — попита Ах Кай.

— Не още.

Докато спеше, Фред щеше да бъде щастлив. Щеше да се събуди за мъка. Странно момче. Кой би помислил, че може да е толкова податливо на доброта? Защото, макар че не го съзнаваше, макар че описваше чувствата си неумело, с глупави думи, нямаше съмнение, че това, което го беше изкарало от релси по отношение на датчанина, който беше породил в него смущаващото го чувство на възхищение и го беше накарал да разбере, че съществуват и хора от друг тип, беше откритата естествена доброта, която датчанинът излъчваше като ярка и постоянна светлина. Ерик можеше да бъде възприеман като малко невероятен, човек можеше да се запита с известна неловкост дали възприема еднакво с ума и със сърцето, обаче в едно нямаше съмнение — той притежаваше по някаква прищявка на съдбата истинска вродена доброта. Това беше особеното в него. И несъмненото. То имаше и естетическа стойност затова обикновеното момче, безчувствено към красотата в обичайните й форми, се беше развълнувало до екстаз, както мистикът може да се развълнува от внезапното завладяващо чувство на съединяване с едно божество. Странен характер имаше Ерик.

— Но при все това свърши зле — каза си докторът и с мрачна усмивка стана от леглото.

Отиде до огледалото и се загледа изпитателно. Видя посивялата си коса, разрошена от съня, наболата бяла брада, пораснала след като се беше обръснал вчера. Разтегна устата си в гримаса и заразглежда дългите си жълти зъби. Под очите му имаше големи торбички. Страните му бяха неприятно алени на цвят. Обзе го отвращение. Почуди се защо от всички същества единствено Човекът с възрастта така грозно се деформира. Обзе го жал, като помисли, че Ах Кай, красив като статуетка от слонова кост, ще се превърне в дребничък, изпит, съсухрен китаец, че Фред Блейк — толкова строен, висок и широкоплещест, ще бъде някакъв плешив старец със зачервено лице и коремче.

Докторът се избръсна и се изкъпа. След това събуди Фред.

— Хайде, млади човече. Ах Кай сега ще ни приготви закуската.

Фред отвори очи — бодър, с жаждата на младостта да приветствува новия ден, но като се огледа, спомни си къде е, както и всичко останало. Моментално лицето му посърна.

— О, я скачай! — каза нетърпеливо докторът. — Иди да се измиеш.

След десет минути вече седяха и закусваха. Нямахме нищо странно в това, че Фред се хранеше с голям апетит. Докторът мълчеше. За което се поздрави. Бурната нощ не беше допринесла да се чувства по-добре. И без това размишленията му за живота предната вечер бяха така мрачни, че предпочиташе да ги запази за себе си.

Когато свършиха да ядат, дойде управителят и се обърна към д-р Сондърз с поток от думи на холандски. Знаеше, че докторът не разбира езика, но не спираше да приказва, а знаците и жестовете, които правеше, съвсем ясно показваха за какво говори, макар че явно беше възбуден и объркан. Д-р Сондърз сви рамене. Престори се, че няма представа за какво говори метисът, и най-накрая, загубил търпение, човечецът си отиде.

— Вече им е известно — каза докторът.

— Откъде?

— Не зная. Предполагам, че прислужникът е влязъл да му занесе чай.

— Не можем ли да намерим някой да превежда?

— Ще се намери кой да ни го каже съвсем скоро. Не забравяй, че и двамата не знаем нищо по въпроса.

Потънаха отново в мълчание. Няколко минути по-късно управителят доведе един холандски чиновник в бяла униформа с жълти метални копчета; той удари токове и съобщи неразбираемостта си име. Говореше английски с много силен акцент.

— С прискърбие ми се налага да ви съобща, че датският търговец на име Кристесен се е застрелял.

— Кристесен ли? — извика докторът. — Онзи високият?

А с крайчеца на окото си наблюдаваше Фред.

— Преди час са го намерили слугите. Аз съм натоварен със следствието. Няма съмнение, че в случая се касае за самоубийство. Мистър ван Рейк — той погледна към управителя-метис — ме информира, че снощи търговецът ви е посетил.

— Самата истина.

— Колко време стоя?

— Десет-петнадесет минути.

— Трезвен ли беше?

— Напълно.

— И аз не съм го виждал да пие. Каза ли нещо, от което да се предположи, че е възнамерявал да свърши със себе си?

— Не. Беше весел. Не го познавам твърде добре, знаете това. Пристигнах преди три дни и чакам парахода „Принцеса Юлиана“.

— Да. Зная. Следователно не бихте могли да обясните трагедията?

— Боя се, не.

— Това е всичко, което исках да разбера. Ако имам още нужда от вас, ще ви уведомя. Може би бихте дошли до службата ми? — той погледна Фред. — А джентълменът би ли могъл да ни каже нещо?

— Няма какво — каза докторът. — Той не беше тука. Играеха карти с шкипера на кеча, който е на пристанището.

— Видях го. Съжалявам за случилото се. Покойният беше много тих човек, никакви неприятности не ни създаваше. Всички го обичаха. Страхувам се, че е все същата стара история. Правят грешка, като живеят сами на такова място. Изпадат в мрачно настроение. Страдат от носталгия. Горещината е убийствена. Идва ден, когато им се струва, че не могат да издържат, повече, и си пускат куршум в черепа. Неведнъж ми се е случвало да виждам това. Много по-хубаво е да си живеят с някое момиченце, почти не накърнява разходите. Е, джентълмени,

много съм ви задължен. Няма да отнемам повече от ценното ви време. Предполагам, че още не сте посетили нашето Gesellschaft^[1], нали? Ще се радвам много да ви видим там. От шест-седем часа до девет там ще срещнете всички по-важни хора на острова. Чудесно място. Направо център на светския живот. Е, довиждане, джентълмени!

Той чукна токове, стисна ръцете на доктора и Фред и с малко тежка крачка се отдалечи.

---

[1] Общество (нем.) — Б.пр. ↑

XXVIII

В тази гореща страна не беше допустимо да минава много време между смъртта на човек и погребението му, обаче в случая трябваше да се проведе следствие и погребението стана едва късно следобед. Бяха няколко холандски приятели на Ерик, Фрит, д-р Сондърз, Фред Блейк и капитан Никълз. Случаят се оказа точно по вкуса на шкипера. Взел беше на заем черен костюм от някакъв човек от острова, с когото беше успял да се сприятели. Не му стоеше много добре, понеже собственикът сигурно беше и по-висок, и по-едър — беше му се наложило да подгъне и ръкавите и крачолите, но в сравнение с останалите, които бяха облечени направо неописуемо, правеше впечатление на порядъчен. Изнесоха службата на холандски, което се виждаше на капитан Никълз малко не на място, понеже не можеше да се включи, но с държанието си той показваше изключителна набожност, а когато службата свърши, стисна ръцете на лютеранския пастор и на няколкото холандски служители, сякаш му бяха оказали лична услуга, и за момент те помислиха, че вероятно е близък роднина на покойния. Фред плака.

Четиримата британци си тръгнаха заедно. Стигнаха на пристанището.

— Джентълмени, ако дойдете на борда на „Фентън“ — каза шкиперът, — ще отворя бутилка портвайн. Сутринта го видях в магазина, а винаги съм смятал, че бутилка портвайн е най-необходимото след погребение. Искам да кажа, не е като бирата и уискито. Портвайнът е за сериозни работи.

— Никога не си го бях мислил — каза Фрит, — но те разбирам.

— Аз няма да дойда — каза Фред. — Нямам настроение. Мога ли да те придружа, докторе.

— Както искаш.

— Всички сме без настроение — каза капитан Никълз. — За това предложих бутилката портвайн. Макар че тя няма да ни оправи настроението. По никой начин. Най-много още повече да го влоши —

поне това мога да кажа от опит, обаче това не значи, че няма да ни бъде приятно да я изпием; ако ме послушате, все ще има полза, няма да я похабим.

— Върви по дяволите — каза Фред.

— Ела, Фрит. Ако си човека, за когото те мисля, двамата ще успеем да изпием бутилката, без да се насилваме.

— Живеем в изродили се времена — каза Фрит. — Не се намират двама-трима готови да изпият една бутилка — тези хора измряха като додо^[1].

— Като австралийската птица — потвърди капитан Никълз.

— Ако двама възрастни мъже не могат да изпият заедно бутилка портвайн, страх ме е за съдбата на човешката раса. Вавилон падна, падна Вавилон^[2]!

— Точно така — отговори капитан Никълз.

Слязоха в лодката и един чернокож ги закара до „Фентън“. Докторът и Фред бавно потеглиха. Стигнаха до хотела и влязоха.

— Нека отидем в стаята ти — каза Фред.

Докторът наля две чаши с уиски и сода и даде едната на Фред.

— Призори отплаваме — каза момчето.

— Така ли? Видя ли Луиз?

— Не.

— Няма ли да я видиш?

— Не.

Д-р Сондърз сви рамене. Не го засягаше. Известно време пиха и пушиха мълчаливо.

— Толкова много вече ти казах — обади се накрая момчето. — Най-добре да ти кажа и останалото.

— Не съм любопитен.

— Отдавна ме мъчеше да го разкажа на някого. Понякога едва се удържах да не кажа на Никълз. Слава богу, че не съм чак такъв глупак. Голяма възможност за изнудване щях да му дам.

— Не бих го избрал за човек, на когото да доверявам тайни.

Фред се засмя подигравателно.

— Всъщност вината не беше моя. Проклет късмет. Отвратително е, че целият живот на човека може да пропадне от една случайност. Толкова несправедливо. Моите хора имат много добро положение. Работех в една от най-добрите фирми в Сидни. Впоследствие старецът

щеше да купи дялове там и да стана съдружник. Много е влиятелен и можеше да завърти бизнеса в моя полза. Щях да натрупам доста пари, рано или късно щях да се ожения и да се установя там. Предполагам, щях да започна с политика като баща ми. Не всеки има възможностите, които аз имах. А сега виж докъде съм стигнал. Без дом, без име, без планове, с двеста лири в джоба и ония пари, дето са ми изпратили в Батавия. Без пукнат приятел в света.

— Млад си. Получил си известно образование. Хубав си.

— Точно затова ме напушва смях. Ако бях кривоглед, или гърбав, всичко щеше да бъде наред. Сега щях да си бъда в Сидни. Ти например далече не си красавец, докторе.

— Фактът ми е известен и съм се примирил с това.

— Примирил си се! Бъди благодарен на щастливата си звезда за всеки ден живот.

Д-р Сондърз се усмихна.

— Нямам намерение да стигам до там.

Но глупавото момче говореше с отчаяна решителност.

— Не искам да мислиш, че съм самонадеян. Господ ми е свидетел, че няма за какво да бъда. Обаче, разбираш ли, винаги съм можел да сваля, което си искам момиче. Горедолу още от хлапе. Изглеждаше ми забавно. В крайна сметка, човек веднъж е млад. Не виждам защо да не извлека всичката възможна полза. Укоряваш ли ме за това?

— Не. Единствените, които биха те укорили, са хората, които никога не са имали твоите възможности.

— Никога не си правех труд специално. Обаче, когато те на практика си го търсеха — нямаше как, само глупак ще се откаже да вземе това, което му тикат в ръцете. Напушваше ме смях, когато ги гледах как тръпнат от вълнение, и се правех, че не ги забелязвам. Вбесявах ги. Нали знаеш — момичетата са странни, нищо не ги влудява толкова, колкото момче, което не им обръща внимание. Разбира се, гледах това никога да не ми пречи на работата — в никакъв случай не съм глупак; исках да напредвам.

— Единствено дете си, нали?

— Не. Имам и брат. Той се занимава с бизнес при бащата. Женен е. Имам и омъжена сестра.

Та така. Една събота миналата година някакъв човек си доведе жената на гости вкъщи. Името му беше Хадзън. Беше католик и имаше голямо влияние сред ирландците и италианците. Бащата казваше, че от него зависи накъде ще тръгнат работите, и поръча на майка ми да им обърне внимание. Дойдоха за вечеря; беше и премиерът с жена си. Майка ги гости с толкова храна, колкото стигаше за цял полк. След вечерята бащата заведе мъжете в бърлогата си да говорят по работите си, а другите излязоха в градината. Искях да отида за риба, но бащата каза да остана и да бъда любезен с гостите. Майка и мисис Дарнис са съученички.

— Коя е мисис Дарнис?

— Мистър Дарнис е премиерът. Най-важният човек в Австралия.

— Извинявай. Не знаех.

— Двете винаги имаха за какво да си говорят. Опитаха се да бъдат мили с мисис Хадзън, но разбрах, че не им допадаше особено. Тя се мъчеше с всички сили да им хареса, от всичко се възхищаваше, мазнеше им се, но колкото повече се стараше, толкова по-малко им харесваше. Накрая майка ме попита не бих ли желал да ѝ покажа градината. Тръгнахме и първото, което тя ми каза, беше: „За бога, дай една цигара.“ Когато ѝ запалих цигарата, тя ме изгледа и добави: „Ти си много хубаво момче“. „Наистина ли?“ — казах аз.

„Предполагам, че не го чуваш за пръв път“ — каза тя. „Само от майка — казах аз, — а все си мисля, че тя преувеличава...“ Попита ме обичам ли да танцувам отговорих — „да“, тогава каза, че на другия ден ще ходи на чай в „Австралия“ и ако желая, можем да отидем на танци, след като свърша работа. Идеята не ми хареса, затова ѝ отговорих, че не мога; тогава тя каза: „Какво ще кажеш за вторник или сряда?“ Не можех ѝ кажа, че и двата дни съм зает, затова казах, че във вторник мога. Когато гостите си отидоха, разправих на татко и на майка. Майка не изрази възторг, но татко държеше да отида. Каза, че ще му объркаме сметките, ако стоим настрана. „Не ми харесва начинът, по който тя го гледаше“ — каза майка; обаче татко ѝ каза да не се държи глупаво. „Тя е на възраст да му бъде майка“ — каза той. „Колко годишна е?“ — попита майка. Той каза: „Вече е забравила кога е бил четиридесетия ѝ рожден ден.“

Мисис Хадзън не беше нищо особено. Висока, с удължено изпито лице и хлътнали страни, кожата ѝ беше кафява; навсякъде

еднаква на цвят — доста приличаше на пергамент, нали си представяш; никога не полагаше грижи за прическата си — имаше вид като че всеки момент ще да се разроши, а над ухото или над челото ѝ винаги висеше кичур коса. Аз обичам жените да са с подредена коса, нали така? На цвят косата ѝ беше черна, малко като на циганка; имаше огромни черни очи. Всъщност те правеха лицето ѝ хубаво. Не приличаше на англичанка, изглеждаше чужденка — унгарка или нещо подобно. Не виждах в нея нищо привлекателно.

Във вторник отидох. Тя танцуваше отлично — това не може да ѝ се отрече. Разбирам от танцуване. Достави ми повече удоволствие, отколкото бях предполагал. Разказа ми много работи за себе си. Добре щях да се забавлявам, ако там не бяха някои мои приятели — знаех, че ще ме спукат от закачки, дето цял следобед съм танцувал с такава стара мърша. С танцуване можеш да кажеш и това и онова. Не след дълго разбрах накъде бие мисис Хадзън. Напуши ме смях. Бедната изпостаяла крава, мислех си аз, ако това ѝ носи удоволствие — моля! Покани ме да отидем на кино една вечер, когато мъжът ѝ имаше събрание. Казах „може“ и си уговорихме среща. По време на филма държах ръката ѝ. Реших, че ще ѝ бъде приятно. Нищо не губех от това. След киното тя предложи да се поразходим. Вече се държахме доста приятелски — тя се интересуваше от работата ми, искаше да ѝ разказвам за къщи. Говорехме за надбягвания — казах ѝ, че повече от всичко на света искам да участвувам в някое голямо състезание. На тъмно тя не изглеждаше толкова зле и я целунах. Свърши с това, че я заведох на едно място и се поборичкахме. Направих го най-вече от любезност. Мислех, че с това ще свърши. Нищо подобно. Тя подлудя по мене. Каза, че се влюбила още щом ме видяла. Не искам да крия, че отначало се почувствувах поласкан. Имаше нещо в нея. Тези големи, бляскави очи — понякога ме караха да се чувствам толкова странно; този цигански поглед — как да кажа — беше толкова необичаен, сякаш отнасяше човек надалече и не ти се вярваше, че си в добрия стар Сидни; все едно, че живееш сред нихилисти или велики князе — нещо такова. Боже мой, беше неудържима. Мислех си, че зная доста за тия неща, но когато тя пое работата в свои ръце, оказа се, че нищо не съм знаел. Не съм придирчив, но понякога почти ме отвращаваше. А тя направо се гордееше със себе си. Казваше, че след като някой мъж я е обичал, другите жени му приличат на студен овнешки котлет.

В известен смисъл ми харесваше — признавам, — обаче не ми беше леко. Жена, която е съвсем безсрамна, отблъсква. Пък и не се задоволяваше с малко. Искаше да се виждаме всеки ден, обаждаше се по телефона в работата, вкъщи. Молих я да бъде предпазлива — в края на краищата трябваше да мисли и за съпруга си; трябваше да се пазим и от родителите ми — бащата щеше да ме изпрати да стоя една година на някоя овцевъдна ферма при най-малкото подозрение, че нещо не е в ред. Тя обаче казваше, че ѝ е все едно. Че ако ме пратят в овцевъдна ферма, ще дойде с мене. Изглежда не ѝ пукаше на какви рискове се излага; ако не бях аз да внимавам, целият Сидни щеше да разбере. Звънеше на майка и питаше дали не бих могъл да отида на вечеря в къщата ѝ, тъй като търсели четвърти за бридж, а като отидех, любеше ме под носа на съпруга си. Като разбра, че ме е страх, скъса се да се смее. Това я възбуждаше. Пат Хадзън се отнасяше с мене като с момче; никога не ми обръщаше особено внимание, смяташе се за много добър в бриджа и все за това ми говореше. Държеше се малко грубиянски и направо се наливаше, обаче далеч не беше глупав. Имаше амбиции, затова се радваше да ме вижда у тях, понеже бях „на татко момчето“. Готов беше да влезе в играта на бащата, стига да измъкне нещо съществено и за себе си.

Всичко това доста ми писна. Не разполагах със себе си. Отгоре на това тя беше дяволски ревнива. Ако отидехме някъде и аз погледнех някое момиче, все питаше: „Коя е тая? Защо я гледаш така? Спал ли си нея?“. Ако кажех, че виждам момичето за пръв път, ме наричаше мръсен лъжец. Реших да поохлабя връзката. Не исках да я зарежа изведнъж, да не би да забие ножа в гърба ми. Въртеше Хадзън около малкия си пръст и знаех, че бащата съвсем няма да се радва, ако той му направи мръсно на изборите. Когато ме караше да излизам с нея, започнах да разправям, че съм зает в работата или че трябва да си седя вкъщи. Казах ѝ, че майка подозира нещо и трябва да внимава. Обаче тя подушваше всичко. Не ми вярваше на ни една дума. Правеше ми ужасни сцени. Да си кажа право, започнах да се плаша. Не бях срещал такава жена. Повечето момичета, с които се закачах, си знаеха, че всичко е на шега, както си знаех и аз — нещата свършваха естествено, без суетня и притеснение. Човек би си помислил, че след като усети досадата ми, гордостта щеше да ѝ пречи да се влачи с мене. Обаче не. Напротив. Знаеш ли, тя например ми предлагаше да избягаме в

Америка или другаде и да се оженим. Сякаш никога не ѝ беше минавало през ума, че е с двадесет години по-стара от мене. Искан да кажа, звучеше направо смешно. Трябваше да се преструвам, че и дума не може да става за това — заради изборите и защото нямаше да има от какво да живеем. Обаче на нея направо ѝ липсваше здрав разум. Каза, че не я е грижа за изборите, че всеки може да си изкара хляба в Америка, че е била някога актриса и пак може да получи роля. Сякаш се мислеше за момиче. Питаше ме дали бих се оженил за нея, ако не беше съпругът ѝ — трябваше да отговоря с „да“. Сцените, които ми правеше, така ме бяха изнервили, че бях готов да се съглася с всичко. Не можеш да си представиш на какво заприлича животът ми заради нея. Мечтаех очите ми никога да не я бяха виждали. Така се притесних, че не знаех какво да правя. Без малко да кажа на майка си, обаче знаех, че ужасно ще се разстрои. А мисис Хадзън не ме оставяше минутка на спокойствие. Веднъж дойде в службата ми. Наложих се да бъда любезен с нея и да се преструвам, че съм се зарадвал, защото знаех, че е способна да ми направи сцена пред всички; след това обаче ѝ казах, че ако пак дойде някога, няма да имаме вече нищо общо. Тогава започна да ме причаква на улицата. Идеше ми да ѝ извия врата. Бащата се прибираше вкъщи с кола, затова отивах пеша до службата му след работа, а тя настояваше да ме придружава. Накрая нещата стигнаха до там, че вече не можех да ги понасям; не ме беше грижа какво ще стане. Казах ѝ, че ми се повдига от всичко, че ми е омръзнало и че е време да скъсаме.

Твърдо бях решил да ѝ го кажа и го направих. Боже мой, какъв ужас настана! Бях у тях, те имаха малка паянтова къщичка на едни скали над пристанището — доста отдалечено място; измъкнах се нарочно от работа в средата на следобеда. Тя пищя и плака. Каза, че ме обича, че не може да живее без мене и не знам си още какво. Каза, че ще прави всичко, което поискам, че в бъдеще няма да ме притеснява, че ще се промени. Обеща ми какво ли не. Бог знае какво само не каза. После изпадна в ярост: проклена ме, руга ме, нарече ме с всяка обидна дума, която бях чувал. Спусна се да ме бие и аз трябваше да ѝ хвана ръцете, за да не ми издере очите. Беше направо полудяла. После каза, че ще се самоубие, и се опита да избяга навън. Мислех, че може да се хвърли от скалите, затова я задържах с всички сили. Тя риташе и ме удряше. После падна на колене, опитваше се да ми целува ръцете, а

когато я блъснах настрани, легна на пода и започна да ридае безутешно. Използувах тази възможност и се измъкнах.

Едва се бях прибрал вкъщи и тя ми се обади по телефона. Не исках да говоря с нея и затворих. Тя продължи да звъни — за щастие майка я нямаше, а аз не вдигнах слушалката. На другата сутрин в службата ме чакаше писмо — десет страници, нали си представяш, аз го захвърлих — и без това няхах намерение да ѝ отговарям. Когато в един часа излязох да обядвам, тя ме чакаше на изхода, обаче аз минах колкото се може по-бързо край нея и се скрих в тълпата. Мислех, че е останала там, затова се върнах с едно момче от службата, което се хранеше на същото място като мене. Тя наистина беше там, но аз се престорих, че не я забелязвам, а тя се побоя да ме заговори. Намерих друго момче, с което да си тръгна след работа. Тя все още беше там. Предполагам, не беше мръднала от мястото си, да не би да ме изпусне. И представяш ли си, имаше нахалството да ме спре. Подхвана светски разговор.

— Как си, Фред? — каза. — Какво щастие, че те виждам. Трябва да предам нещо на баща ти.

Момчето отмина преди да се помъча да го спра, тя ме спипа.

— Какво искаш? — попитах аз. Бях направо разярен.

— О, за бога, не ми говори така — каза тя. — Имай милост. Толкова съм нещастна. Мъгла ми е пред очите.

— Съжалявам — казах аз. — Не мога да ти помогна.

Тогава тя заплака — там, на средата на улицата пред минувачите. Идеше ми да я убия.

— Фред, недей така — замоли ме тя. — Не може да ме натириш. Ти си всичко, което имам на света.

— Не бъди глупава — казах аз. — Ти си стара жена, а аз съм почти хлапе. Би трябвало да се засрамиш.

— Какво значение има това? Обичам те от цялото си сърце.

— Да, обаче аз не те обичам — казах аз. — Не мога да те гледам. Казвам ти — свършено е. За бога, остави ме на мира.

— Не мога ли да направя нещо, за да ме обикнеш.

— Не. Стигна ми до гуша.

— Тогава ще свърша със себе си — каза тя.

— Това си е твоя работа — казах аз и побързах си тръгна, преди да ме е спряла.

Обаче, макар да казах, че не давам за нея и пукната пара, не ми беше леко. Чувал бях, че хората, които заплашват, че ще се самоубият, никога не правят това, но тя не беше като всички. Истината е, че беше смахната. Способна беше на всичко. Способна беше да се довлече до къщи и да се застреля в градината. Способна беше да глътне отрова и да остави някакво ужасно писмо. Можеше да ме обвини в каквото си поиска. Нали разбираш — не мислех само за себе си, а и за баща си. Ако се замесех в някаква история, можеше много да му навредя, особено в този момент. После той не е от хората, които прощават лесно, ако се държиш като глупак. Честна дума, тази нощ почти не заспах. Поболях се от притеснение. Щях да побеснея, ако я бях заварил пред службата сутринта, обаче от друга страна щях да се успокоя. Нямаше я. Не ме чакаше и писмо. Започнах да изпитвам лек страх и гледах да си намирам работа, за да не ми остане време, в което да ѝ позвъня и да проверя как е. Когато донесоха вечерния вестник, веднага го сграбчих. Пат Хадзън беше доста известен и ако с нея се беше случило нещо, щяха да пишат подробно. Обаче нямаше нищо. Целия ден тя не ми напомни с нищо за себе си — нито с обаждане по телефона, нито с бележка, писмо, съобщение във вестника; на следващия и на по-следващия ден беше същото. Започнах да си мисля, че всичко е наред и че съм се отървал от нея. Стигнах до заключението, че само ме е заплашвала. О, колко благодарен бях на съдбата! Щеше да ми послужи за урок. Реших страхотно да внимавам в бъдеще. Край на връзките с жени на средна възраст! Бях се изнервил и съсипал. Не можеш да си представиш какво облекчение изпитах. Не искам да се показвам по-добър, отколкото съм, но обикновено се държа почтено, а тази жена минаваше всички граници. Зная, че звучи глупаво, но понякога тя направо ме ужасяваше. Винаги съм имал желание да се забавлявам, но по дяволите, не исках да се превръщам в животно.

Д-р Сондърз не каза нищо. Разбираше добре какво имаше предвид момчето. Безгрижен, с гореща кръв, с присъщата на младостта нехайност, той се беше забавлявал, без да изпуска удобния случай; обаче младостта не е само нехайна, а и срамежлива, затова неговият инстинкт се беше отвратил от неудържимата страст на опитната жена.

— Около десет дни по-късно получих писмо от нея. Пликът беше надписан на машина, иначе нямаше да го отворя. Звучеше обаче

съвсем разумно. Започваше със „Скъпи Фред“. Казваше, че ужасно съжалява за направените сцени и мисли, че не е била на себе си, но вече се е успокоила и не иска да ми досажда. Казваше, че просто нервите ѝ не издържали, че е приемала нещата прекалено сериозно. Вече всичко било наред и тя не ми се сърдела. Казваше, че не бива да я обвинявам; аз съм бил виновният отчасти, тъй като съм изглеждал невероятно хубав. После казваше, че на другия ден заминава за Нова Зеландия и ще остане там три месеца. Била на лекар и той казал, че трябва да смени изцяло обстановката. После казваше, че Пат щял да ходи в Нюкасъл същата вечер и питаше не бих ли се отбил у тях малко, за да си вземем довиждане. Тържествено се заклеваше, че няма да ми причинява неприятности, че всичко е завинаги свършено, но че Пат по някакъв начин бил подочул за връзката ни — нищо особено, разбира се, но ако ми задавал въпроси, най-добре било да разказваме една и съща история. Надяваше се, че ще отида, защото макар това да било без значение за мене, тъй като съм бил изцяло в безопасност, за нея можели да се явят известни затруднения и без съмнение нямала желание да си навлича белята, ако можела да я избегне.

Знаех, че Хадзън наистина заминава за Нюкасъл, понеже старият беше споменал за това на закуска. Писмото беше напълно нормално. Понякога тя пишеше със завъртулки, които не се разбираха, но когато поискаше пишеше съвсем четливо и личеше, че когато е писала писмото, е била съвсем спокойна. Това, което казваше за Пат, малко ме разтревожи. Беше настоявала да се подлага на най-ужасни рискове, макар че аз непрекъснато я предупреждавах. Ако той беше подразбрал, наистина най-добре беше да казваме една и съща лъжа — да се подготвиш предварително за изненади е все едно да се въоръжиш предварително, нали така? Затова звъннах и казах, че ще бъда у тях около шест. Тя се държа така безразлично по телефона, че дори се учудих. Сякаш не я беше грижа дали ще отида, или не.

Когато пристигнах, тя се ръкува с мене, като че бяхме обикновени приятели. Попита ме искам ли чай, казах, че съм пил преди малко. Каза, че няма да ме задържа, понеже бърза за кино. Беше нагласена за излизане. Попитах я какво става с Пат и тя отговори, че всъщност не било нищо сериозно, само бил подочул, че двамата сме ходили на кино, и това не му се понравилось. Тя му казала, че сме се срещнали случайно. Веднъж съм видял, че е сама на кино и съм

отишъл да седна до нея, друг път сме се били видели във фоайето и понеже пак била сама, аз съм купил билетите и сме влезли заедно. Каза, че не смята, че Пат ще ми отвори дума, но в случай че ме заговори, искала да кажа същото. Аз, разбира се, казах, че ще го направя. Тя уточни кога са били двата пъти, за които му казала, за да зная, и после заговори за пътуването си. Добре познаваше Нова Зеландия. Звучеше привлекателно. Щеше да гостува на свои приятели и като ми разказваше за там, дори се смях. Когато искаше, можеше да бъде много занимателна. Трябва да си призная, че ако имаше добро настроение тя умееше да забавлява, затова изобщо не усетих как мина времето. Точно така се държеше в началото на запознанството ни. Най-после стана и каза, че ѝ е време да тръгва. Предполагам, че бях седял половин час или три четвърти час. Подаде ми ръка и ме изгледа, готова да избухне в смях.

— Нали нищо няма да ти стане, ако ме целунеш за довиждане?
— каза тя така закачливо, че ме разсмя.

— Надявам се, че не — казах аз.

Наведох се и я целунах. Или по-скоро тя ме целуна. Обви врата ми с ръцете си и когато се опитах да се дръпна, не ме пусна. Беше се залепила за мене като пиявица. Каза, че и без това заминава утре — не бих ли искал да я обладая още веднъж? Аз ѝ казах, че тя беше обещала да не ми досажда и тя каза, че не е имала такива намерения, но като ме видяла, не могла да устои и се закле, че това ще бъде за последен път. Нали заминава на другия ден — какво значение може да има това? През цялото време ме целуваше и галеше лицето ми. Казваше, че не ме обвинява в нищо, че е просто една глупава жена, защо да не ѝ направя това удоволствие? Е, аз не исках да се покажа звяр — всичко беше минало така добре; толкова се радвах, че тя се примирява с положението. Ако нямаше да заминава, на всяка цена щях да ѝ откажа, но в случая мислех, че бих могъл да я оставя щастлива.

— Добре — казах аз. — Да се качим горе.

Къщата им беше малка, двуетажна; спалнята и другата стая бяха на първия етаж. Напоследък в Сидни бяха построили много такива къщи.

— Не горе — каза тя. — Там е голяма бъркотия.

Поведе ме към канаето. Беше тип „Честърфилд“ с мека тапицерия, с много място да се разположи човек удобно.

— Обичам те, обичам те — повтаряше тя.

Внезапно вратата се отвори. Скочих на крака. Беше Хадзън. В първия миг той беше не по-малко изненадан от мене. После започна да ми вика — не разбрах какво крещеше — и се приближи. Замахна с юмрук, но аз отклоних удара; доста съм подвижен и съм се занимавал малко с бокс; после направо се хвърли отгоре ми. Вкопчихме се един в друг. Той беше огромен, як мъж, по-едър от мене, но и аз съм силен. Опитваше се да ме повали, обаче аз нямах намерение да му се дам. Борихме се из цялата стая. Когато успяваше, той ме удряше и аз му отговарях със същото. Веднъж му се изплъзнах, но той се втурна към мене като бик и аз се спънах. Обърнали бяхме масите и столовете. Страшен бой беше. Отново се опитах да му се измъкна, но не успях. Искаше да ми подложи крак. Не след дълго се уверих, че е по-силен от мене. Аз обаче бях по-поврътлив. Той беше облечен с палто, а аз бях по долни дрехи. После той ме събори на земята — не знаех дали се подхлъзнах или той ме свали, но започнахме да се търкаляме по пода като луди. Затисна ме под себе си и започна да ми удря лицето — не можех нищо да направя, само се опитвах да го запазя с ръце. Внезапно помислих, че ще ме убие. Боже, колко се уплаших. С някакво нечовешко усилие се отскубнах, обаче той ме натисна мълниеносно. Почувствувах, че губя сили — беше натиснал с коляно гръкляна ми и започнах да се задушавам. Помъчих се да извикам, обаче нищо не излезе. Измъкнах дясната си ръка и внезапно усетих, че стискам в нея револвер. Кълна се, не знаех какво върша — всичко стана за миг: извъртях ръка и стрелях. Той извика и продължи да ме удря. Стрелях отново. Той нададе страшен вой и се изтъркаля на пода. Измъкнах се изпод него и скочих на крака. Треперех като лист.

Фред се облегна в креслото и затвори очи — д-р Сондърз помисли, че му прилошава. Беше бял като платно, на челото му имаше едри капки пот. Пое дълбоко въздух.

— Бях замаян. Видях, че Флори коленичи и колкото и да не ти се вярва, забелязах, че се пази да не се изцапа с кръв. Провери му пулса и му склопи очите. Стана.

— Мисля, че всичко е наред — каза тя. — Той е мъртъв.

И ме погледна някак странно.

— Нямаше да е много хубаво да ни се наложи да го довършваме.

Бях парализиран от ужас. Предполагам, че не съм бил с всички си, иначе нямаше да изтърся следната глупост. Казах:

— Мислех, че е в Нюкасъл.

— Не замина — каза тя. — Някой му се обади по телефона да отложи пътуването.

— По телефона ли? — казах аз. Нещо не ми беше ясно за какво говори. — Кой се е обади по телефона?

А тя едва се удържа да не се изсмее.

— Аз се обадох — каза тя.

— Защо? — казах аз. И изведнъж разбрах всичко. — Искаш да кажеш, че си го направила нарочно?

— Не бъди глупак — каза тя. — Сега от тебе се иска да запазиш самообладание. Иди си у дома и вечеряй кротко с родителите си. А аз ще отида на кино, както вече ти казах.

— Ти си луда — казах аз.

— Не съм — каза тя. — Зная какво върша. Нищо няма да ти се случи, ако ме послушаш. Дръж се така, сякаш всичко е наред, другото ще уредя аз. Не забравяй, че ако те хванат, ще те обесят.

Мисля, че едва не загубих съзнание, когато тя каза това, а тя се смееше. Боже мой, само каква хладнокръвна жена беше!

— Няма от какво да се страхуваш — каза тя. — Няма да позволя косъм да падне от главата ти. Ти си моя собственост, а аз зная как да се грижа за това, което ми принадлежи. Обичам те, желая те; когато всичко свърши и се забрави, ще се оженим. Ама че си бил глупак да помислиш, че ще те оставя така лесно.

Кълна ти се — усетих как кръвта замръзва в жилите ми. Бях в клопка, от която нямаше измъкване. Бях я зяпнал и не знаех какво да кажа. Никога няма да забравя израза на лицето ѝ. Изведнъж тя се втренчи във фланелката ми. Бях само по нея и по гащи.

— Я се погледни — каза тя.

Погледнах се и видях, че от едната страна дрехата беше напоена с кръв. Понечих да пипна мястото — не зная защо — обаче тя ми хвана ръката.

— Остави — каза тя. — Почакай малко.

Взе парче вестник и започна да бърше кръвта.

— Наведи глава — каза тя. — Така кръвта ще спре.

Наведох глава, а тя ме съблече.

— Имаш ли кръв някъде другаде? — попита тя. — Голям късмет, че не беше обут с панталони.

По гащите ми нямаше кръв. Облякох се колкото се може побързо. Тя взе фланелката.

— Ще я изгоря. Ще изгоря и вестника — каза тя. — Печката в кухнята гори. Днес ми е денят за пране.

Погледнах Хадзън. Наистина беше умрял. Само от вида му ми се повдигаше. На килима имаше голяма локва кръв.

— Готов ли си? — попита тя.

— Да — отговорих аз.

Тя излезе с мене в коридора и точно преди да затвори вратата, ме обгърна с ръце и ме целуна така, сякаш искаше жив да ме изяде.

— Любими мой — каза тя. — Любими, любими!

После отвори и аз се измъкнах навън. Беше тъмно като в рог.

Вървах като на сън. Обаче доста бързо. Да си кажа право, едва се удържах да не тичам. Бях нахлупил шапката си, бях вдигнал яката на палтото си, макар че едва ли съм срещнал хора, пък и не биха ме познали. Много заобикалях, както ми беше поръчала тя, и взех трамвая от доста далече — от Честър авеню. Когато се прибрах, тъкмо се канеха да вечерят. Винаги вечеряхме късно. Качих се да си измия ръцете. Погледнах се в огледалото и направо се изненадах — изглеждах така, както винаги. Обаче, когато седнах да вечерям и майка каза: „Уморен ли си, Фред? Много си бледен“, аз почервениях като рак. Не ядох много. За щастие не се наложи да разговаряме, никога не говорим много, когато нямаме гости. След вечерята бащата се зачете в някакви доклади, а майка разглеждаше вечерния вестник. Чувствувах се ужасно.

— Почакай — прекъсна го докторът. — Ти каза, че внезапно си усетил, че стискаш в ръката си револвер. Нещо не ми е ясно.

— Флори го сложи в ръката ми.

— Откъде го е имала?

— Откъде да знам? Или го е измъкнала от джоба на Пат, докато беше върху ми, или през цялото време е бил в нея. Аз стрелях при самозащита.

— Разказвай по-нататък.

— Изведнъж майка каза: „Какво ти е, Фред?“ Каза го така неочаквано и гласът ѝ беше толкова нежен, че направо ме разтърси.

Опитах се да се овладее, но не успях; избухнах в сълзи. „Ей, какво става?“ — попита бащата. Майка ме прегърна и ме залюля, като че бях бебе. Продължаваше да пита какво се е случило, но аз отначало не исках да кажа. На края нямаше как. Събрах сили. Казах им чистата истина. Майка ужасно се разстрои и започна да плаче, обаче бащата ѝ каза да млъкне. Тя започна да ме укорява, но бащата отново я накара да престане. „Всичко това вече е без значение“ — каза той. Лицето му беше като буреносен облак. Ако имаше начин да каже една дума и земята да се разтвори и да ме погълне, щеше да го направи. Разказах им всичко. Бащата винаги казваше, че единственият шанс за престъпника е да бъде напълно откровен с адвоката си и че адвокатът в нищо не може да успее, ако не знае всеки отделен факт.

Свърших разказа си. Майка и аз се обърнахме към татко. През цялото време, докато говорех той ме гледаше, но сега беше навел очи. Личеше си, че напрегнато мисли. Знаеш ли, в известен смисъл той е необикновен човек. Винаги много се е интересувал от култура. Беше член на управителния съвет на Художествената галерия, член на комитета, организиращ симфоничните концерти, и кой знае на какво още. Държи се джентълменски и е доста кротък. Майка винаги казваше, че изглежда много представителен. Беше благ, дружелюбен и учтив. Човек би си помислил, че и на морала прави път. Всъщност беше точно такъв, какъвто изглеждаше, обаче в него имаше още нещо. В края на краищата, нали притежаваше най-голямата адвокатска кантора в Сидни, хората му бяха съвсем ясни. Естествено, уважаваха го много, обаче всички знаеха, че с него шега не бива. И в политиката беше същият. Ръководеше партията, а старият Дарнис никога не предприемаше нещо, без да се посъветва с него. Ако пожелаеше, можеше да стане и премиер, обаче той беше доволен и от това, че е в правителството и може да организира задкулисите машини.

— Не бива да кориш много момчето, Джон — каза майка. А бащата само махна нетърпеливо с ръка, сякаш изобщо не мислеше за мене. Тръпки полазиха по тялото ми. Най-накрая заговори:

— Много прилича да е някаква уговорка между двамата — каза той. Напоследък Хадзън ни създаваше доста трудности. Не бих се учудил, ако са се надявали на изнудване. А тя е водила двойна игра.

— Какво ще стане с Фред? — попита майка.

Бащата ме погледна. И представи си, изглеждаше благ като винаги, а гласът му звучеше все така приятно.

— Ако го хванат, ще увисне на въжето — каза той. Майка изпищя и бащата леко смръщи вежди. — О, не, няма да позволя да увисне — каза той. — Не бой се. Може да си го спести, като излезе сега от къщи и се застреля.

— Джим, нима искаш да ме убиеш? — каза майка.

— За съжаление няма да имаме никаква полза от това — рече бащата.

— От кое? — попитах аз.

— От това да се застреляш — повтори татко. — Ще трябва да потулим работата. Не мога да си позволя да има скандал. Изборите ще бъдат жестока битка, а ако аз съм извън играта, няма да имаме големи шансове да ги спечелим.

— Татко, ужасно съжалявам — казах аз.

— Не се съмнявам — каза той. — По правило глупаците и подлеците съжаляват, когато им се наложи да страдат от последствията на действията си.

Известно време всички мълчахме, после аз казах:

— Не съм сигурен дали не е най-добре да изляза и да се застрелям.

— Що за глупост — каза той. — Само по-лошо ще стане. Мислиш ли, че на вестникарите не им е известно, че две и две прави четири? Стига си приказвал. Остави ме да помисля.

Умълчахме се като глухонеми. Майка държеше ръката ми. На края той каза:

— И с жената ще трябва да се оправяме. В ръцете ѝ сме. Прекрасно ще бъде, ако вземе да ми стане снаха.

Майка не посмя да каже нито дума. Бащата се облегна назад и кръстоса крака. В очите му се появи весело пламъче.

— За щастие, ние живеем в най-демократичната страна в света — каза той. — Всички са еднакво податливи на корупцията.

Това му беше любима фраза. Минута-две ни гледа. Имаше навика да издава напред долната си челюст, когато се канеше да прави нещо, и беше взел твърдото решение да го изпълни — и майка и аз знаехме това.

— Предполагам, че утре ще пишат във вестниците — каза той. — Ще отида да видя мисис Хадзън. Мисля, че вече знам какво ще ми каже. Ако поддържа версията си и не се случи нещо извънредно, смятам, че никой не може да докаже нищо. Струва ми се, че тя го е изпитала детайлно. Полицията ще я разпитва, но аз ще гледам да не я викат в мое отсъствие.

— Ами Фред? — попита майка. Бащата отново се усмихна. Човек би си казал, че е божя кравица.

— Фред ще си легне и няма да излиза никъде — каза той. — По милостиво вмешателство на провидението, в момента има скарлатина — направо епидемия; утре или вдругиден ще го откараме до Инфекциозната болница.

— Но защо? — попита майка. — Каква полза от това?

— Мила моя — каза татко, — това, доколкото ми е известно, е най-добрият начин да отстраниш някого за седмица-две, като гарантираш сигурността му.

— Ами ако се зарази? — каза майка.

— Тъкмо няма да има нужда да разиграва театър — каза бащата.

На сутринта той позвъни на началника ми и съобщи, че имам температура и че това никак не му харесва. Че ме е оставил да лежа и е повикал лекар. Наистина дойде лекар. Вуйчо ми — брат на майка, които ме следеше още от дете. Каза, че не може да потвърди със сигурност, но му изглеждало скарлатина, обаче не би ме изпратил в болница, докато няма ясни симптоми. Майка каза на готвачката и на прислужницата да не ме доближават и заяви, че тя ще се грижи за мене.

Вечерният вестник пишеше само за убийството. Мисис Хадзън отишла на кино сама и когато се върнала и влязла във всекидневната, намерила там тялото на съпруга си. Те нямаха слуги. Ти не познаваш Сидни, обаче къщата им беше нещо като вила в един нов квартал; беше построена на празно място; следващата къща беше чак на двадесет-тридесет ярда от нея. Флори не познаваше съседите си, обаче изтичала до тях и блъскала по вратата, докато отворили. Те си били легнали и спели. Тя им казала, че съпругът ѝ бил убит и ги помолила бързо да дойдат с нея; те изтичали до къщата и наистина видели трупа, сгърчен на пода. След известно време мъжът от другата къща се сетил, че е най-добре да извика полицията. Мисис Хадзън изпаднала в хистерия.

Хвърляла се върху трупа на съпруга си, крещяла и плачела, едва я откъснали от него.

После следваха всички подробности, които репортерите успели да разберат. Полицейският доктор смятал, че човекът е мъртъв от два-три часа. За тяхна изненада бил застрелян със собствения си револвер, обаче веднага отхвърлили предположението за самоубийство. Когато мисис Хадзън малко се съвзела, казала на полицията, че е прекарала вечерта в киносалона. В чантата ѝ било останало парче от билета, а там била говорила с двама познати. Обяснила, че решила да отиде на кино тази вечер, тъй като съпругът ѝ щял да заминава за Нюкасъл. Бил се върнал вкъщи около шест и тогава ѝ съобщил, че няма да пътува. Тя казала, че ще си остане вкъщи и ще му приготви вечерята, но той ѝ казал да направи както била възнамерявала. Някакъв човек щял да идва да го види по важна работа и искал да бъде сам. Тя излязла и когато се върнала, го заварила умрял. В стаята всичко било наопаки. Явно Хадзън отчаяно се борил да спаси живота си. Нищо не било откраднато, затова полицията и репортерите моментално направили заключението, че престъплението е с политически мотив. Страстите в Сидни често се разгарят, пък и не било тайна, че Пат Хадзън общувал с някои доста долнопробни личности. Имал много врагове. Полицията щяла да продължи разследването, а читателите се умоляваха да информират властта в случай, че са забелязали близо до къщата или в трамвая по посока на града някой подозрителен тип — по всяка вероятност италианец, ако си личало, че е участвувал в сбиване.

Две нощи по-късно дойде линейка и ме откара в болницата. Държаха ме там три-четири дни, после ме измъкнаха и ме заведоха до мястото, където ме чакаше „Фентън“.

— А телеграмата? — попита докторът. — Как са успели да получат смъртен акт?

— Нищо повече не ми е известно. Опитях се да го проумея. Не влязох в болницата под собственото си име; казаха ми да се представям като Блейк. — Чудя се дали някой друг не е бил записан под моето име. Вестниците правеха всичко, за да доказват, че епидемия няма, но епидемия имаше и болницата беше претъпкана. Сестрите едва се държаха на крака, бяха изпаднали в паника. Ясно, че някой е умрял и е бил погребан на мое място. Бащата, нали разбираш, е умен и не би се спрял пред много неща.

— Иска ми се да се запозная с баща ти — каза д-р Сондърз.

— Струва ми се, че на хората им е изглеждало подозрително. В крайна сметка, виждали са ни заедно, може да са започнали да задават въпроси. Предполагам, че полицията е разнищвала случая обстойно. Допускам, че бащата е смятал за най-сигурно да ме обяви за мъртъв. Предполагам, че са му изказали много съболезнования.

— Може за това да се е обесила — каза докторът.

Фред подскочи от учудване.

— Откъде знаеш?

— Прочетох във вестника, който Ерик Кристесен донесе онази вечер от Фритови.

— Знаеше ли, че е свързано с мене?

— Разбрах го едва когато започна да разказваш. После си спомних и името.

— Когато го прочетох, направо се сбърках.

— Мислиш ли, че се е самоубила?

— Във вестника твърдяха, че се била притеснила от разни зловни клюки. Не мисля, че бащата щеше да се успокои, докато не си разчистеше сметките с нея. Нали разбираш — направо полудя, като научи, че тя иска да става член на семейството му. Сигурно е изпитал огромно удоволствие, когато ѝ е съобщавал, че съм мъртъв. Тя беше ужасна и аз я мразех, но бога ми, сигурно ме е обичала, за да го направи.

За момент Фред се замисли.

— Бащата знаеше цялата история. Нищо чудно да ѝ е казал, че преди да умра съм се изповядал и полицията се готви да я арестува.

Д-р Сондърз бавно кимна. Изглеждаше хитър ход. Само му се виждаше странно, че жената е избрала такъв неприятен начин да умре — обесване. Явно беше бързала да осъществи замисъла си. Предположението на Фред беше много вероятно.

— Както и да е, тя е извън играта — каза Фред. — А аз трябва да я продължавам.

— Сигурен ли си, че не ти е жал за нея?

— Да ми е жал ли? Тя ми съсипа живота. Мръсното е, че цялата работа стана съвсем случайно. Изобщо не съм имал намерение да имам връзка с нея. Нямахме даже да я докосна, ако предполагах, че ще го вземе насериозно. Ако бащата ми беше позволил да отида на риба

онази събота, изобщо нямаше да я познавам. Не зная как да ти го обясня. Нямаше да дойда и на този проклет остров. Където и да ида, нося нещастие.

— Трябва да плиснеш малко сярна киселина на красивото си лице — каза докторът. — Без съмнение, ти си обществено опасен.

— Не се подигравай. Толкова съм нещастен. Никога не ми е пукало за някого така, както за Ерик. Никога няма да си простя смъртта му.

— Не мисли, че се е самоубил заради тебе. Почти нямаш нищо общо с това. Освен ако не съм в голяма грешка. Но според мене той се самоуби, понеже не можа да преживее шока от откритието, че човека, на когото беше приписал всякакви качества и добродетели, в крайна сметка постъпи просто по човешки. Луд е бил, за да си въобразява другото. Това е най-лошото на идеалистите — не приемат хората такива, каквито са. Нали Христос беше казал: „Прости им, боже, те не знаят какво вършат?“

Фред го загледа втренчено с неразбиращ поглед в измъчените очи.

— Но ти не си религиозен, нали?

— Всички разумни хора принадлежат към една и съща религия. Коя е тя ли? Разумните хора никога не казват това на другите.

— Баща ми не би казал така. Би казал, че разумните хора не бива да се различават от другите, защото могат да ги обидят. Би казал, че посещаването на църква се приема добре и че човек трябва да уважава предразсъдъците на съседите си. Би казал, че няма смисъл да скачаш от оградата, щом ти е удобно да седиш на нея. С Никълз доста поговорихме за това. Няма да ми повярваш, обаче той може да говори за религията с часове. Странно — никога не съм срещал по-изпечен мошеник или човек с по-непочтени представи, а при все това той искрено вярва в бога. И в съществуването на ада. Обаче изобщо не му идва на ум, че може да отиде там. Други ще страдат заради греховете си — така им се пада. А той е храбрец, всичко му е наред, ако направи мръсно на приятеля си, голяма работа! Всеки би го направил при същите обстоятелства, Господ няма да му държи сметка за това. Отначало мислех, че е лицемер. Обаче не е. Там е работата.

— Това не бива да те дразни. Контрастът между професията на човека и действията му е едно от най-развлекателните представления,

които предлага животът.

— Отстрани погледнато, човек може да се смее, обаче аз съм вътре — като кораб, загубил ориентира си. Какво значи всичко това? Защо сме тука? Къде отиваме? Какво можем да направим?

— Мило момче, нали не очакваш да ти отговоря? Още първобитният човек си е задавал тези въпроси, щом е усетил проблясък на интелигентност.

— А ти в какво вярваш?

— Наистина ли искаш да знаеш? В нищо не вярвам, освен в себе си и в собствения си опит. Светът се състои от мене, от мислите ми и от чувствата ми, всичко друго е илюзия. Светът е сън, в който аз създавам предметите, който се явяват пред очите ми. Всичко, което знам, всеки плод на опита ми е продукт на моя разум и не съществува извън него. Няма възможност, нито нужда да постулирам съществуващото извън мене. Сънят и действителността съвпадат. Животът е един свързан и непрекъснат сън, а когато престанем да сънуваме, светът — със своята красота, болка и мъка, с безкрайното си разнообразие, ще престане да съществува.

— Но това е невероятно — извика Фред.

— Няма причина, която да ме разколебае да вярвам в това — усмихна се докторът.

— Аз пък нямам желание да ме правят на глупак. Щом животът не отговаря на изискванията, които имам, не ми и трябва. За мене животът е една скучна и тъпа игра и не си струва човек да си губи времето в изчакване.

Очите на доктора проблеснаха, а грозното му лице се изкриви в усмивка.

— Мило момче, говориш празни приказки. Младост, младост! Още си гост в този свят. Постепенно, като човек на пустинен остров, ще се научиш да преживяваш без това, което не можеш да получиш, и ще започнеш да се възползуваш колкото се може повече от това, което намиращ. Малко здрав разум, малко търпимост, малко чувство за хумор и ти ще откриеш, че се чувствуваш много удобно на тази планета.

— Като се откажа от всичко, което си струва. Като тебе. А аз искам животът да бъде справедлив. Да бъде открит и честен. Искam

хората да са почитени и всичко да има добър край. Това не са кой знае какви изисквания, нали?

— Не зная. Животът не може да ти даде толкова много.

— Все едно ли ти е?

— Горедолу.

— Доволен си да се въргаляш в канавката.

— Получавам известно удоволствие да наблюдавам палячовщините на другите хора там.

Фред сви сърдито рамене и въздъхна тежко.

— В нищо не вярваш. Никого не уважаваш. Очакваш хората да са злодеи. Ти си един инвалид, прикован към количката си, и мислиш, че е чиста глупост другите да искат да ходят или да тичат.

— Страхувам се, че не ме одобряваш особено — каза кротко докторът.

— Изгубил си сърцето си, надеждите си, вярата, уважението си. Какво за бога ти е останало?

— Смирението.

Младият човек скочи на крака.

— Смирението ли? Това е убежището на победения. Дръж си смирението за тебе. Аз нямам нужда от него. Нямам желание да приемам злото, грозното, несправедливото. Нямам желание да стоя настрана, докато наказват добрите, а лошите не плащат данъка си. Ако да се живее означава да се потъпкват добродетелите, да се осмива честността и да се измърсява красотата, по дяволите живота!

— Мило момче, трябва да приемаш живота такъв, какъвто е.

— Повръща ми се от живота такъв, какъвто е. Изпълва ме с ужас. Или ще бъде както аз искам, или изобщо няма да бъде.

Явна истерия. Момчето беше изнервено и разстроено. Съвсем естествено. Д-р Сондърз почти не се съмняваше, че след ден-два Фред ще проявява повече разум, затова въпросът му беше предназначен да провери това хрумване:

— Чел ли си някога, че смехът е единственият дар, с който боговете са удостоили човека, за разлика от зверовете?

— Какво искаш да кажеш? — попита умърлушено Фред.

— Стигнах до смирението с помощта на неизменно съпътстващо ме чувство за ирония.

— Смей се тогава. До пръсване.

— Ще се смея, докато мога — отвърна докторът насмешливо, както винаги. — Боговете могат да ме унищожат, но аз оставам непобедим.

Явна истерия ли? Може би.

Разговорът щеше да продължи безкрайно дълго, ако не се почука на вратата.

— Кой по дяволите може да бъде? — извика Фред ядосано.

Беше едно момче, което знаеше малко английски. Обясни, че някакъв човек иска да види Фред, но не разбирали кой е. Фред сви рамене и се канеше да излезе, когато внезапно нещо му хрумна и запита:

— Мъж ли е, или жена?

Наложи се да повтори въпроса си по още два-три начина, преди момчето да го разбере. После, доволно усмихнато на собствената си съобразителност то каза, че посетителят е жена.

— Луиз — каза Фред и решително поклати глава. — Ти кажеш туан^[3] болен, не може дойде.

Момчето схвана смисъла и се оттегли.

— Най-добре иди да я видиш — каза докторът.

— Никога. Ерик струваше колкото десет като нея. За мене той беше всичко на света. Повръща ми се само като си помисля за това. Искam да се махна оттука. Да забравя. Как можа тя да потъпче това благородно сърце?

Д-р Сондърз повдигна вежди. Подобни изрази караха съчувствието му да охлажда.

— Може би е много нещастна — кротко подхвърли той.

— Мислех, че си циник. А ти просто си сантиментален.

— Чак сега ли го откри?

Вратата отначало се откряна, после широко се отвори и видяха Луиз да стои мълчаливо на прага. Не пристъпи към тях. Не каза нито дума. Гледаше Фред и на устните ѝ играеше стеснителна, осъдителна усмивка. Личеше си, че е притеснена. Цялото ѝ тяло изразяваше някаква плаха несигурност. Както и лицето ѝ, то умоляваше. Фред я гледаше втрънено, без да се помръдне. Не я покани да влезе. Лицето му беше мрачно, а в очите му имаше студена и безжалостна омраза. Леката усмивка замръзна на устните ѝ. Тя сякаш изохка, но не с уста, а с цяло тяло, като че остра болка прониза сърцето ѝ. Остана така две-

три минути. Двамата се гледаха, без да мигнат. Бяха втренчили поглед един в друг. После, много бавно и безшумно, както преди, тя хвана дръжката на вратата и я затвори. Двамата мъже отново бяха сами. Сцената се видя на доктора странна и неприятно драматична.

---

[1] Вид изчезнала тежка безкрила птица. — Б.пр. ↑

[2] Откровение, 14:8. — Б.пр. ↑

[3] Господар; обръщение към белите. — Б.пр. ↑

XXIX

„Фентън“ отплава призори. Параходът, с който д-р Сондърз щеше да замине за Бали, се очакваше по някое време следобед. Щеше да има престой, докато се натовари, затова към единадесет часа докторът нае един кабриолет и отиде до Свановата плантация. Реши, че ще бъде неучтиво, ако замине, без да си вземе довиждане.

Когато пристигна, завари стария човек да седи на стол в градината. На същия стол, на който беше седял Ерик Кристесен онази нощ, когато видял Фред да излиза от стаята на Луиз. Докторът го поздрави. Старецът не го позна, но незабавно му зададе няколко въпроса, без да обръща внимание на отговорите. Междувременно Луиз слезе по стълбите. Ръкуваха се. Не й личеше, че е преживяла дълбока емоционална криза — усмихваше се спокойно и победоносно, както и първия път, когато я видя — на връщане от езерото. Беше облечена в кафяв саронг от батик и късо национално елече. Светлорусата ѝ коса беше оплетена и увита във висока прическа.

— Няма ли да влезете и да седнете? — попита го тя. — Татко работи. След малко ще дойде.

Докторът я последва и влязоха в голямата всекидневна. Жалюзите бяха спуснати и омекотената светлина беше приятна. В стаята нямаше особени удобства, но вътре беше прохладно. Във вазата голям букет жълти кани пламтяха като изгряващо слънце и придаваха особена, екзотична атмосфера.

— Не сме казвали на дядо за Ерик. Той го обичаше — нали знаете, че и двамата бяха скандинавци. Побояхме се, че ще се разстрои. Но може би той е усетил — всичко става. Понякога седмици след като се е случило нещо, той казва някоя реплика, от която личи, че то отдавна му е било известно, макар да не сме му го казвали.

Тя имаше топъл, доста плътен глас и говореше спокойно — сякаш за неща, които са ѝ безразлични.

— Странна е старостта. Един вид отчуждение. Старите хора изгубват толкова много, че едва ли могат да бъдат приемани за съвсем

човешки същества. Понякога обаче ми се струва, че те придобиват ново чувство, чрез което научават неща, които ние никога няма да узнаем.

— Онази нощ вашият дядо беше доста весел. Дано на неговата възраст и аз да съм толкова жизнен.

— Беше развълнуван. Обича да говори с непознати. Но при такива случаи е като грамофон, който се навива. Просто — машина. В него обаче има и друго някакво животинче; плъх, пробиващ си път под земята, или катеричка, въртяща се в хралупата си — и това животинче вътре в него се занимава с неща, за които ние не подозираме. Чувствувам, че то съществува, но не проумявам какъв е смисълът му.

Докторът нямаше какво да каже на това. Минута-две ги обгръщаше тишина.

— Искате ли коктейл? — попита тя.

— Благодаря, не искам.

Седяха в кресла един срещу друг. Странната голяма стая с нищо не ги сближаваше, но сякаш беше затаила дъх в очакване.

— „Фентън“ отплава сутринта — каза докторът.

— Зная.

Той я погледна замислено и в отговор на това погледът ѝ се спря на него, изпълнен със спокойствие.

— Предполагам, че смъртта на Кристесен е била голям удар за вас.

— Много бях привързана към него.

— Нощта, преди да умре, той ми говори доста за вас. Беше много влюбен. Каза, че ще се ожени за вас.

— Да, така беше.

И го стрелна с поглед:

— А защо тогава се самоуби?

— Видял е момчето да излиза от стаята ви.

Тя погледна надолу. И леко почервеня.

— Не е възможно.

— Фред ми каза. Когато прескочил през перилата на верандата, Ерик бил отдолу.

— Кой каза на Фред, че бях сгодена за Ерик?

— Аз.

— Така и си помислих, когато вчера следобед не пожела да се срещнем. А когато влязох и видях как ме гледа, разбрах, че е безнадеждно.

В изражението ѝ нямаше отчаяние, а безпрекословно приемане на неизбежното. Човек би казал, че и от тона ѝ личи как свива рамене.

— Значи не сте била влюбена в него?

Тя подпря лицето си с ръка, сякаш се оглеждаше в сърцето си.

— Много е сложно да отговоря — каза тя.

— Както и да е — не е моя работа.

— Нямам нищо против да ви кажа. Изобщо не ме интересува какво си мислите за мене.

— Права сте.

— Просто беше много хубав. Спомняте ли си следобеда, когато ви срещнах в плантацията? Не можех да сваля очи от него. А после — на вечерята и когато танцувахме двамата... Вие, предполагам, бихте го нарекли любов от пръв поглед.

— Не съм сигурен.

— Така ли?

От учудване погледът ѝ бързо стана изпитателен, сякаш за пръв път обръщаше внимание на доктора.

— Знаех, че ме е харесал. Почувствувах нещо, което не бях чувствувала никога през живота си. Страшно го желаех. Обикновено спя като пребита. А тази нощ бях ужасно неспокойна. Татко искаше да ви донесе превода си и аз предложих да го закарам. Знаех, че той ще остане само един-два дни. Може би ако оставаше месец, нищо нямаше да се случи. Щях да си мисля, че има много време, и ако го виждах всеки ден в продължение на седмица, сигурна съм, че щеше ща престане да ме занимава. Но и след това не съжалявах. Чувствувах се спокойна и свободна. След като си отиде онази нощ, известно време лежах будна. Бях неимоверно щастлива — но как да ви кажа, не ме беше грижа кой знае колко дали ще го видя отново, или не. Добре ми беше да съм сама. Предполагам, че не ви е ясно какво имам предвид, но почувствувах, че душата ми е леко замаяна.

— Не се ли боите от известни последствия? — попита докторът.

— Какво искате да кажете? — попита в отговор тя, но се досети и се усмихна. — Ах, да. Докторе, прекарала съм почти целия си живот на този остров. Когато бях малка, играех с децата на работниците ни.

Голямата ми приятелка — дъщерята на надзирателя — е на моя възраст. Женена е от четири години и има три деца. Нали ви е ясно, че за малайските деца сексът не представлява особена тайна? Чувала съм да говорят за всичко, свързано с него, от седмата си година насам.

— Защо дойдохте в хотела вчера?

— Бях обезумяла. Ужасно бях привързана към Ерик. Когато ми казаха, че се е застрелял, не можех да повярвам. Страхувах се, че аз съм виновна. Искях да разбера дали случайно не е научил за Фред.

— Вие сте била виновна.

— Страшно ми е жал, че е мъртъв. Дължа му много. Като дете го боготворях. Приличаше ми на някой от старите викинги, за които разказваше дядо. Винаги много съм го харесвала. Обаче не съм виновна за смъртта му.

— Защо мислите така?

— Той не съзнаваше това, но всъщност обичаше не мене, а майка ми. Тя го знаеше и мисля, че преди да умре, също го обикна. Като си помисли човек, звучи смешно. Едва минаваше възрастта, на която би могъл да ѝ бъде син. В мене той обичаше образа на майка ми, но и това не съзнаваше.

— Вие не го ли обичахте?

— Много го обичах, разбира се. С душата си, но не и със сърцето си, или — може би — със сърцето си, но не и с нервите си. Беше много добър. Можеше безкрайно да разчиташ на него. Не го биваше да бъде груб. Беше естествен. В известен смисъл беше като светец.

Тя извади кърпичка и избърса очите си, защото докато говореше, се беше разплакала.

— Ако не сте била влюбена в него, защо сте се сгодили?

— Обещах на майка преди смъртта ѝ, че ще го направя. Струва ми се тя смяташе, че чрез мене ще получи удовлетворение за любовта си към него. Освен това, много бях привързана към Ерик. Толкова добре го познавах. С него ми беше спокойно. Мисля, че ако беше поискал да се ожени за мене точно когато майка умря и бях нещастна, щях да го обикна. Но той смяташе, че съм прекалено млада. Не искаше да се възползува от чувствата, които изпитвах тогава.

— А после?

— Татко не беше много съгласен да се омъжвам за него. Все чакаше да дойде принцът от приказките и да ме отведе във вълшебния

си замък. Предполагам, че смятате татко за лекомислен и непрактичен. Естествено аз не вярвах в принца от приказките, но в идеите на татко винаги има по нещо смислено. Той притежава особен инстинкт. Живее в облаците — нали разбирате, — но често тези облаци се озаряват със светлина от рая. Ако нищо не беше се случило, сигурно в края на краищата щяхме да се оженим, разбира се, и щяхме да бъдем много щастливи. Всеки би живял щастливо с Ерик. Хубаво щеше да бъде да видим местата, за които разказваше той. Искаше ми се да отида в Швеция, където е роден дядо, и във Венеция.

— За нещастие, спряхме тука. А в крайна сметка беше въпрос на шанс — можехме да спрем и в Амбойна.

— Можели сте да спрете в Амбойна? Мислех, че е било предопределено от съдбата да спрете тук.

— Мислите ли, че съдбите на хората са толкова важни, че орисниците непрекъснато да се занимават с тях? — усмихна се докторът.

Тя не отговори и известно време мълчаха.

— Аз съм ужасно нещастна, разбирате ли — каза най-накрая тя.

— Трябва да се помъчите да не скърбите толкова много.

— О, аз не скърбя.

Тя го каза толкова решително, че докторът учуден я изгледа.

— Вие ме обвинявате. Всеки би ме обвинил. Аз обаче не се обвинявам. Ерик се самоуби, защото идеалът, в който ме беше превърнал, не беше верен.

Д-р Сондърз разбра, че с инстинкта си тя беше стигнала до заключението, до което той беше стигнал с разума си.

— Ако ме обичаше, или щеше да ме убие, или да ми прости. Не мислите ли, че мъжете — поне белите — отдават прекалено голямо значение на плътта? Знаете ли, когато посещавах училището в Окленд, изпаднах под силно влияние на религията — често се случва с момичета на тази възраст — и през Велики пости се заклех, че няма да хапна нищо, в което има захар. След около две седмици вече копнеех за нещо сладко и направо се измъчвах. Един ден минах край сладкарски магазин, видях шоколадите на витрината и сърцето ми се обърна. Влязох, купих половин фунт и ги изядох на улицата пред магазина — един по един, докато пликът се изпразни. Никога няма да забравя какво облекчение изпитах. Върнах се в училището и спазвах

постите до самия им край, без неприятно чувство. Разказах тази история на Ерик и той се смя. Прие го за нещо естествено. Такъв добряк беше. Не мислите ли, че ако ме обичаше, можеше да прояви добротата си и към случилото се?

— Мъжете в това отношение са особени.

— Но не и Ерик. Той беше толкова мъдър и състрадателен. Казвам ви — не ме обичаше. Обичаше идеала си. Красотата и характера на майка ми в мене, онези негови Шекспирови героини и принцесите от приказките на Ханс Андерсен. От къде на къде някои хора си създават образ според мислите си, опитват се да ти го наложат и се сърдят, ако не ти приляга? Той искаше да ме постави в затвора на идеала си. Не се интересувахе коя съм аз. Не ме приемаше такава, каквата съм. Искаше да притежава душата ми и понеже усещаше, че нещо от мене му се изплъзва, опита се да замени тази искрица в мене с някакво видение от собственото си въображение. Казвам ви — нещастна съм, но не скърбя. И с Фред беше същото — но по друг начин. Когато лежеше до мене онази нощ, каза, че би искал завинаги да остане на острова, да се ожени за мене, да обработва плантацията, и какво ли не още. Представяше си картината на живота си и аз трябваше да се вместя в нея. И той искаше да ме постави в затвора на мечтата си. Но аз съм си аз. Не искам да мечтая за чужда мечта. Искам мечтата да си е моя. Всичко, което се случи, е ужасно, тежи на сърцето ми, но в дъното на съзнанието си усещам, че съм получила свобода.

Тя не говореше с чувство — говореше бавно, мереше думите си спокойно по начин, който винаги бе изглеждал особен на доктора. Той я слушаше внимателно. Малко трепереше вътрешно — сблъскването с оголена човешка душа винаги му навяваше ужас. В това виждаше същия неприкрит, жесток инстинкт, подбудил онези безформени същества от началото на историята на света да си пробият път през сляпата враждебност на случайността. Чудеше се какво ще стане с момичето.

— Имате ли планове за бъдещето? — попита той.

Тя поклати отрицателно глава.

— Мога да чакам. Млада съм. Когато дядо умре, плантацията ще стане моя. Може би ще я продам. Татко иска да иде в Индия. Светът е широк.

— Трябва да си тръгвам — каза д-р Сондърз. — Мога ли да кажа „довиждане“ на баща ви?

— Ще ви заведе до кабинета му.

Тръгнаха по коридор, водещ до мъничка стая от едната страна на къщата. Фрит седеше пред масата, отрупана с ръкописи и книги. Удряше по клавишите на пишеща машина и потта, която течеше по кръглото му червено лице, смъкваше очилата на носа му.

— Пиша последния вариант на Девета песен — каза той. — Вие си заминавате, нали? Боя се, че няма да има време да ви го покажа.

Фрит явно беше забравил, че д-р Сондърз заспа, когато му чете на глас превода си, а ако помнеше, то не беше обезкуражен.

— Малко ми остава. Беше непосилна работа — мисля, че едва ли я бих докарал до успешен край, ако моето момиченце не ме окуражаваше. С право Луиз заслужава да получи всичките плодове на труда ми.

— Не бива да се преуморяваш, татко.

— *Tempus fugit*^[1] — промърмори той. — *Ars longa, vita brevis*^[2].

Тя нежно постави ръка на рамото му и с усмивка погледна листа хартия, сложен на машината. Докторът отново се изуми от любящото внимание, с което Луиз се отнасяше към баща си. С острия си усет тя непременно беше преценила колко безплодни са заниманията му.

— Няма да ти пречим, миличък. Д-р Сондърз само иска да си вземе довиждане.

— Да, разбира се — каза Фрит и стана. — Беше цяло удоволствие да се запозная с вас. В нашето житейско бласто рядко идват посетители. Благодаря, че бяхте любезен да дойдете на погребението на Кристесен вчера. Ние, британците, трябва да се поддържаме в такива случаи. Направихме силно впечатление на холандците. Не че Кристесен беше британец. Но откакто дойде на острова, често бяхме заедно и в крайна сметка той идва от родината на кралица Александра. Ще пиете ли чашка шери преди тръгване?

— Благодаря, не. Трябва да се връщам вече.

— Много се разстроих, когато научих за Ерик. Управляващият ми каза, че без съмнение това е станало по причина на горещините. Ерик искаше да се ожени за Луиз. Сега се радвам, че не бях дал съгласието си. Разбира се, не е можел да се превъзмогне. Англичаните са единствените, които успяват да пуснат корени в непознати земи и

същевременно да запазят равновесието си. Смъртта му е голяма загуба за нас. Разбира се, той беше чужденец, но все пак това е трагедия. Силно го преживях.

Беше очевидно обаче, че според него да умре датчанин беше по-маловажно, отколкото да умре англичанин.

Фрит настояваше да излезе да изпрати доктора.

Когато кабриолетът потегли и докторът се обърна, за да помахаш ръка, видях Фрит да стои, прегърнал дъщеря си през кръста. Един слънчев лъч, пробил си път през гъстите листа на канарските палми, позлатяваше косата ѝ.

---

[1] „Времето лети“ (лат.). — Б.пр. ↑

[2] „Изкуството е дълго, животът е кратък“ (лат.). — Б.пр. ↑

XXX

Месец по-късно д-р Сондърз седеше на малката пращна тераса на хотел „Дайк“ в Сингапур. Беше късно следобед. От мястото си докторът виждаше улицата под него. Профучаваха коли и кабриолети, теглени от двойка яки кончета; бързаха рикши, следвани от тупкането на боси крака. Сегиз-тогиз тамили^[1] — високи и мършави — бавно и безмълвно пристъпваха и в тишината на предпазливите им движения се криеше нощта на далечното им минало. Дърветата засенчваха улицата и само тук-там по нея се виждаха слънчеви петна с неправилна форма. Обути в панталони китайки, със златни фиби в косите, пристъпваха от сянката към слънчевите места като марионетки, преминаващи по сцена. Сегиз-тогиз някой млад плантатор със силен слънчев загар, облечен в къси панталони цвят каки, на главата с широкопола шапка, минаваше с енергична крачка, както беше свикнал да върви по каучуковите имения. Двама спретнати тъмнокожи войници в чисти униформи стъпваха важно, сигурни в своето превъзходство. Горещината на деня беше попреминала, падаше златиста светлина и във въздуха се носеше прохладно безгрижие, сякаш от време на време животът подканяше хората да не го възприемат сериозно. Мина каруца, разнасяше вода, и капките се плъзнаха по пращния път.

Д-р Сондърз беше прекарал две седмици в Ява. Сега чакаше да вземе първия пристигнал параход за Хонг-Конг, а оттам възнамеряваше да се качи на някой каботажен кораб до Фу-Чжоу. Доволен беше от направеното пътешествие. То го извади от утъпканите коловози на ежедневието, където беше стоял толкова дълго, освободи го от оковите на безполезните навици, и той както никога се чувствуваше облекчен, далече от земната суета, в блаженството на райското чувство за духовна независимост. Испитваше върховно удоволствие от съзнанието, че душевният му покой не зависи от никого в този свят. Беше придобил, макар и по съвсем различен път, имунитета към житейските грижи, което е целта на аскетите. И докато се чувствуваше

като Буда, съзерцаващ пъпа си, потънал в прелестите на самодоволството, някой го докосна по рамото. Той вдигна поглед и видя капитан Никълз.

— Минавах оттука и видях, че си сам. Рекох да ти се обадя.

— Сядай и си поръчай нещо.

— Нямам нищо против.

Шкиперът беше облечен в дрехите, с които слизаше на брега. Не бяха стари, но изглеждаха безкрайно износени. Брадата на изпитото му лице не беше бръсната от два дни, а под ноктите имаше насъбрана мръсотия. Наведе се към доктора.

— Преглеждах си зъбите — каза той. — Ти беше прав. Зъболекарят каза, че трябва да ги извадя. Казва, че напълно вярва, че страдам от диспепсия. Според него цяло чудо е, че съм доживял досега.

Докторът се вгледа и забеляза, че горните му предни зъби бяха извадени. От това мазната му усмивка ставаше още по-зловеща.

— Къде е Фред Блейк? — попита д-р Сондърз.

Усмивката изчезна от устните на шкипера и се притаи язвително в очите му.

— Съвсем пропадна тоя нищожник — отговори той.

— Какво искаш да кажеш?

— Една нощ или падна от борда, или скочи. Никой не знае. На сутринта го нямаше.

— По време на буря?

Докторът не вярваше на ушите си.

— Не. Морето беше гладко като огледало. След като заминахме от Канда, той беше в много лошо настроение. Стигнахме до Батавия, както си бяхме наумили. Подозирах, че очакваше да получи писмо там. Обаче дали получи, или не, не зная — не ме питай.

— Но как е паднал от борда, без да забележи никой? Не го ли е видял рулевият?

— Бяхме минали опасните места. Вечерта много пихме. Не че случилото се на острова изобщо ме засяга, обаче му казах да не взема нещата толкова навътре. А той ми отговори да си гледам работата. Добре, казах му аз, прави каквото знаеш, няма да си развалям съня заради тебе.

— Кога се случи това?

— Преди седмица — в четвъртък.

Докторът се облегна назад. Беше силно изненадан. Толкова малко време беше минало, откакто той и момчето бяха седели и разговаряли. Струваше му се, че беше видял в него наивност и стремеж, в които имаше известно очарование. Не му беше приятно да си представи как сега обезобразеното му и страшно тяло се носи по волята на вълните. Беше почти хлапе. Противно на схващанията си, докторът винаги изпитваше жалост, ако някой умираше млад.

— И на мене ми се видя много странно — продължи, шкиперът. — Беше спечелил почти всичките ми пари на карти. След като те оставихме, често играехме и ти казвам, че му вървеше невероятно. Знаех, че съм по-добър играч от него — никога нямаше да се заема с това, ако не бях сигурен така, както съм сигурен, че ти и аз седим тука — затова удвоих залога. И представяш ли си, не спечелих. Почнах да си мисля, че има нещо гнило, обаче и от тия работи знам почти всичко и не виждах как би могъл да го прави, ако изобщо го правеше. Просто имаше късмет. Накратко казано, докато стигнем в Батавия, беше смъкнал от мене до грош всичко, получено за пътуването.

После, когато се случи нещастиято, счупих сандъчето му. И двамата си бяхме купили такива сандъчета, когато бяхме в Мерауке. Нали разбираш — нямаше как, исках да видя няма ли там адрес или нещо такова, за да съобщя на опечалените роднини. В такива случаи се чувствавам задължен да го направя. Представяш ли си, вътре нямаше пукнат грош. Беше празно като джоба ми. Мръсното пале мъкнело всичките си пари вързани за колана и скочило с тях зад борда.

— Чувствувал си се страшно измамен сигурно?

— Още от самото начало той не ми допадна. Не беше съвсем наред. Имай предвид, че повечето от тия пари бяха мои. Да не си мислиш, че ги беше спечелил честно? Добре, че успях да продам корабчето на един китаец в Пенанг, иначе не знам какво щях да правя. Направо щях да стана изкупителна жертва.

Докторът гледаше втренчено. Историята беше невероятна. Чудеше се дали в нея има капка истина. Капитан Никълз го изпълваше с отвращение.

— Надявам се, че не си го блъснал случайно през борда, когато е бил пиян? — попита грубо той.

— Какво искаш да кажеш?

— Ти не си знаел, че парите са в него. За нехранимайко като тебе сумата е била доста добра. Не би ме учудило, ако си постъпил мръсно с бедното момче.

Капитан Никълз позеленя. Долната му челюст увисна, очите му заприличаха на парченца лед. Докторът се ухили. Казаното напосоки беше улучило точно целта. Ама че негодяй. После обаче схвана, че шкиперът гледаше не него, а нещо зад гърба му — обърна се и видя, че една жена бавно се изкачва по стълбите от улицата към терасата. Беше доста ниска, с плоско, болезнено сиво лице и малко изпъкнали очи — невероятно кръгли, лъскави като закопчалки на ботинки. Беше облечена в дреха от черна материя, малко тясна за фигурата ѝ, на главата с черна сламена шапка, прилична на мъжка. За тропиците облеклото ѝ беше крайно необичайно. Явно ѝ беше горещо и нямаше настроение.

— Боже мой! — зяпна шкиперът едва чуто. — Старата!

Тя стигна до масата, без да бърза. Погледна нещастника с отвращение, а той я гледаше безпомощно, като омагьосан.

— Какво си направил с предните си зъби, капитане? — каза тя.

Той се усмихна мазно.

— И през ум не ми е минавало, че ще те видя тук, мила моя. Каква приятна изненада.

— Да идем да пиеш по чаша чай, капитане.

— Както желает, мила моя.

Капитан Никълз стана. Тя се обърна и тръгна надолу по пътя, по който беше дошла. Той я следваше. Изразът на лицето му беше много сериозен. Докторът си помисли, че никога няма да успее да узнае истината за бедния Фред Блейк. Усмихна се горчиво, като видя как шкиперът безмълвно върви по улицата до жена си.

Листата на дърветата шумоляха от внезапно появилия се вятрец и един слънчев лъч, пробил си път сред зеленината, за миг просветна до него. Докторът си помисли за Луиз и пепеляворусата ѝ коса. Тя сякаш беше излязла от някоя стара приказка — вълшебница, за любовта, към която мъжете заплащат с живота си. Беше загадъчна фигура, заета с домакинските си задължения, очакваща с пълно спокойствие и безгрижие това, което ще я сполети, когато му дойде времето. Чудеше се какво ли ще е то. Доктор Сондърз леко въздъхна — защото каквото и да я очакваше, дори най-богатите мечти на

въображението да се осъществяха, накрая щеше да остане само една илюзия.

---

[1] Народ в Южна Азия, главно Индия. — Б.пр. [↑](#)

Издание:

Уилям Съмърсет Моъм. На тясно в ъгъла
Английска. Първо издание

Редактор: Панко Анчев

Художник: Владимир Иванов

Худ. редактор: Иван Кенаров

Техн. редактор: К. Константинов

Коректор: Д. Мутафчиева

Книгоиздателство „Георги Бакалов“ Варна, 1978

William Somerset Maugham

The Narrow Corner

William Heinemann Ltd 1932, Penguin books, 1971

Библиотечно оформление Стефан Груев

Код 08 9536611311/5704–26–78

Дадена за набор на 7 март 1978 г.

Подписана за печат на 11 юли 1978 г.

Излязла от печат на 8 август 1978 г.

Формат 32/84×108 Печ. коли 13,25 Изд. коли 11,13

Изд. №1178

ДП „Стоян Добрев-Странджата“ — Варна, Пор. №655

Цена 0,75 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.